

Commentariorvm, Ac Dispvtationvm, In Tertiam Partem Divi Thomae. Tomi Qvinqve

Mysteria Vitæ Christi, Et Utrivsqve Adventvs Eivs Accurata Disputatione Ita
complectens, vt & Scholasticæ doctrinæ studiosis, & Diuini verbi
Concionatoribus vsui esse poßit

Suárez, Francisco

Moguntiæ, M.DC.XVI.

Qaest. XXXVII. De legalibus circa puerum Iesum obseruatis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-94022](#)

supra ex sanctis Patribus citauimus; & uno verbo A dixit eleganter Fulgentius supra. Attende, quid obseruerunt, & agnoscere, quid crediderunt. Deinde in toto itinere, ac diligentia querendi Christum, & in illa animi constantia, qua de illo Ierosolymis interrogarunt, & in illo gaudio valde magno, quo gaui sunt, visa iterum stella, ac denique in eo obsequio, quo coram pueri in praesepi inuenienti procederunt, eumque adorarunt, insignem animi virtutem, fidem, religionem, atque charitatem ostenderunt. Ergo non est dubium, quin singulari, & excellenti gratia ab Spiritu Sancto fuerint interiori praeveniti, & adiuti. Postremo in Euangelio legimus post adoratum Christum accepisse Magos in somnis responsum, nescirent ad Herodem, quid ergo mirum, quod existentes in Oriente diuinum responsum acceperint, ut Christum adorandum adirent? cognoverunt ergo stellæ significacionem diuino lumine. Volut autem Deus non tantum interiori eos illuminare: sed etiam sensibili stella signo ducere: tum quia erant imperfecti, & quasi parvuli in fide: tum etiam, quia haec est suavis diuina prouidentia dispositio, ut per ea, quæ vnicuique familiaria sunt, vnumquemad se trahat, & moueat. Quia ergo Magi in rerum coelestium, ac stellarum confideratione versabantur, ideo eis per noui syderis illustrationem demonstrari voluit, vt recte D. Tho. art. 5. declarat & art. 3. ad 3. vbi dicit ideo ab Oriente fuisse vocatos, ut significaretur a Christo, cuius nomen Orens est Zachar. 6. attractos fuisse. Denique Chrysostom. 11. in cap. 1. Ioannis, Magos dicit fuisse factos a Christo magistros Iudeorum, & homini, & varijs in Matt. C ad Christum loquens, inquit, Ipse aduentu tuo Magos ab Oriente vocasti, & Euangelistas eos ad suarum fisi.

QVÆSTIO XXXVII.

Delegibus circa puerum Iesum obseruatis, in quatuor articulos diuisa.

Deinde considerandum est de circumcisione Christi. Et quia circumcisione est quadam professio legis obseruande (secundum illud Gal. 5. Testificor omni homini circumcidentis se, quoniam debitor est in universa legis faciente) simul cum hoc querendum est de aliis legalibus circa puerum Iesum obseruatis.

Vnde queruntur quatuor.

Primo, de eius circumcisione.

Secundo, de nominis impositione.

Tertio, de eius oblatione.

Quarto, de matris purgatione.

ARTICVLVS I.

Vtrum Christus debuerit circumcidiri.

Ad primum sic proceditur. Videtur, quod Christus non debuerit circumcidiri. Veniente enim veritate, cessat figura. Sed circumcisione fuit Abraham precepta, in signum fidei, quod erat de semine nativitudo, vt patet Genes. 17. Hoc autem fædus fuit in Christi nativitate completum. Ergo circumcisione statim cessare debuit.

2. Præterea, Omnia Christi actio nostra est in struclio: unde dicitur Ioan. 13. Exemplum dedi vobis, vt quemadmodum ego feci, ita & vos faciatis. Sed nos non debemus circumcidiri secundum illud Gala. 5. Si circumcidimini, Christus vobis nihil proderit. Ergo videtur, quod nec Christus debuerit circumcidiri.

3. Præterea, circumcisione est ordinata in remedium originalis peccati. Sed Christus non contraxis originalis peccatum: vt ex supra dictis patet. Ergo Christus non debuit circumcidiri.

Sed contra est, quod dicitur Luce. 2. Postquam consummati sunt dies octo, vt circumcidetur puer.

Respondeo dicendum, quod pluribus de causis Christus debuit circumcidiri. Primo quidem, vt ostendat veritatem carnis humanae, contra Manichaum, qui dixit eum habuisse corpus phantasticum, & contra Apollinarium, qui dixit corpus Christi esse diuinitatis consubstantiale: & contra Valentini, qui dixit Christum de celo corpus artulisse. Secundo, vt approbarat circumcisionem, quam olim Deus instituerat. Tertio, vt comprobat se esse de genere Abrahæ, qui circumcisionis mandatum accepit in signum fidei, quam de ipso haberet. Quarto, vt Iudeus excusationem tolleret ne eum recipirent, si esset in circumcisione. Quinto, vt obediens virtutem nobis suo commendaret exemplum. Unde & octaua die circumcisionis est, sicut in lege erat præceptum. Sexto, vt quia in similitudinem carnis peccati aduenerat, remedium, quo caro peccati confuerat mundari, non respiceret. Septimo, vt legis onus in se sustinens, alios a legi onere liberaret, secundum illud Galat. 4. Misit Deus filium suum factum sub lege, vt eos qui sub lege eant, redimeret.

Ad primum ergo dicendum, quod circumcisione per remotionem carnalis pelliculae in membro generationis facta significat spoliationem vestre generationis, à qua quidem vestis liberatur per passionem Christi. Et ideo veritas huius figura non fuit plene impieta in Christi nativitate, sed in eius passione, antequam circumcisione suam virtutem & statum habebat. Et ideo dicitur Christum ante suam passionem tanquam filium Abrahæ circumcisioni.

Ad secundum dicendum, quod Christus circumcisionem suscepit eo tempore, quo erat sub præcepto. Et ideo sua actio in hoc est novis imitanda, vt obseruamus ea, que sunt nostro tempore in præcepto: quia vnicuique negotio est tempus, & opportunitas, vt dicitur Ecles. 8. Et præterea, vt Origen. dicit, sicut mortui sumus cum illo moriente, & consurreximus Christo resurgentis: ita circumcisionis spirituali circumcisio per Christum, & ideo carnali circumcisione non indigemus. Et hoc est, quod Apostolus dicit Coloss. 2. In quo scilicet Christo, circumcisionis circumcisione non manu facta, in expoliatione corporis carnis, sed in circumcisione Domini nostri Iesu Christi.

Ad tertium dicendum, quod sicut Christus propria voluntate mortem nostram suscepit, quo est effectus peccati (nullum in se habens peccatum) vt nos a morte liberaret, & spiritualiter nos faceret mori peccato, ita etiam, & circumcisionem, que est remedium originalis peccati, suscepit abique hoc, quod habet originales peccatum, vt nos a legi iugo liberaret, & vt in nobis spirituali circumcisio efficeret: vt scilicet suscipiendo figuram impleret veritatem.

COMMENTARIVS.

NON inquirit D. Thom. de debito præcepti, sed de morali debito ad morum honestatem necessario: sed solum de debito decentiae, aut congruitatis. Et hoc sensu responderet debuisse, seu decuisse Christum circumcidere. Cuius rei septem rationes affert, non quidem necessarias: sufficientes tamen, supposito mysterio iam facto. Solum in quinta, qua fundatur in exemplo obedientiae, obseruandum est, non esse sensum Christum obediisse præcepto circumcisionis, quo obligaretur, & hoc modo dedisse nobis exemplum obedientiae, sed potius obseruetiam illius legis se illi subdidisse, cu ea non teneatur, & hoc modo exemplum obedientiae præbuisse.

Argumenta D. Tho. facilia sunt, eorumque doctrinainsequenti disputatio explananda amplius Caietan. Vt usus circumcisio omnis illicitus ad secundum, quāquam alienum est ab hoc loco, corrigendum tamen breuiter est. Tractat enim, an licet nū vt circumcisione, nō vt legali ceremonia, neq; ad obser-

D.Thom.

obseruandam legem antiquam, neq; in remedium originalis peccati: sed solum propter conformitatem ad Christum: & licet dubitando tantum procedere videatur: in eam vero sententiam inclinat, vt ablatio scandalio hoc per se malum non sit: sed potius bonum, quia obiectum est indifferens, & finis, ad quem ordinatur bonus. Hæc sententia sine dubio falsa est (vt D.Thom. docuit in 4 d.i.q. 1.art.5. q.3.ad3.) Ratio est, quia Christus non assumptus circumcisio[n]em, nisi vt ceremoniam legalēm, velle ergo Conformati Christo in vsu circumcisio[n]is, est re ipsa velle conformati illi in vsu ceremonie legalis, quod non magis licet in circumcisione, quam in omnibus aliis ceremoniis legis, quas Christus seruauit. Quod si quis in ea actione: vel passione consideret solum id quod materiale, & corporale est, vanum est & superstitiosum velle in hoc conformati Christo, si vero respiciat dolorem, & carnis afflictionem, non licet homini in hoc conformati Christo abscondendo, vel minimam corporis sui partem, sicut heminilicet, vel manum sibi perforare, spineam coronam capitii infigere, vt Christo conformatetur.

ARTICVLVS II.

Virum conuenienter fuerit Christo nomen impositum.

A Secundum sic proceditur. Videlur, quod inconvenienter fuerit Christo nomen impositum. Veritas enim Euangelica debet prænuntiationi prophetica respondere. Sed propheta aliud nomen de Christo prænuntiauerunt: dicitur enim Isaia septimo. Ecce Virgo concipiet, & pariet filium, & vocabitur nomen eius Emanuel. Et 8. Voca nomen eius, acceler a spolia detrahe, festina prædari. Et nono. Vocabitur nomen eius, Admirabilis, Consiliarius, Deus, fortis pater futuri facili, Princeps pacis: & Zach. 6 dicitur. Ecce vir, Oriens nomen eius. Ergo inconvenienter vocatum est nomen eius Iesu.

2. Præterea Isaia 62. dicitur, Vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominavit: Sed hoc nomen Iesu non est nomen nouum, sed plurib; fuit in veteri Testamento impositum: vt patet etiam ex ipso genealogia Christi, Luca tertio, ergo videtur, quod inconvenienter vocatum est nomen eius Iesu.

3. Præterea, hoc nomen, Iesu salutem significat, vt patet per id, quod dicitur. Matthai 1. Pariet filium, & vocabit nomen eius Iesum. ipse enim salutem facit populum a peccatis eorum. Sed salus per Christum non est facta solum in circumcisione, sed etiam in præceptio[n]e: vt patet per Apost. Rom. 4. inconvenienter ergo hoc nomen fuit Christo impositum in sua circumcisione.

Sed contra est authoritas Scriptura, in qua dicitur Luce 2. quod postquam consummati sunt dies octo, vt ci: cumcidetur puer, vocabatum est nomen eius Iesu.

Respondere dicendum, quod nomina debent proprietas ibus rerum respondere. Et hoc pater in nominibus generum, & specierum: quia, vt dicitur quarto Metaph. ratio, quam significat nomen, est definitio, que designat propriam rei naturam. Nomina autem singularium hominum semper imponuntur ab aliqua proprietate eius, cui nomen imponitur. Vel à tempore, sicut imponuntur nomina aliquorum Sanctorum his, qui in eorum festis nascantur. Vel à cognitione: sicut cum filio imponitur nomen patris. Vel alicuius de cognatione eius: sicut propinquoi Ioannis Baptista volebant cum vocare nomine patru sui Zachariam, non autem Ioannem: quia nullus erat in cognatione eius, qui vocaretur hoc nomine, vt dicitur Luce primo. Vel etiam ab euentu, sicut Joseph vocauit primogenitum suum Manassem, dicens, Oblisci me Deus omnium labo-

Artic.I.&II.

rum meorum, Gen. quadragesimo. Vel etiam ex aliqua qualitate eius, cui nomen imponitur, sicut Genes. viigesimo quinto dicitur, quod quia p[ro]imus egressus est de utero matris, infuserat, & totus (in morem pelis) hispidus, vocatum est nomen eius Esau, quod interpretatur rubeus. Nomina autem que imponuntur aliquibus diuinis, semper significant aliquod gratiarum donum ei diuinum datum: sicut Genes. 17. dictum est Abraham, appellaberis Abram, quia patrem multarum gentium constitui te. Et Matthai 16. dictum est Petro, Tu es Petrus, & super hanc Petram adificabo Ecclesiam meam. Quia igitur Christo hoc munus gratia collatum erat, vt per ipsum omnes saluarentur, ideo conuenienter vocatum est nomen eius Iesu, id est, Salvator, Angelo hoc nomen preannuntiante, non solum matri, sed etiam Ioseph, qui erat fatus eius nutritus.

Ad primum ergo dicendum, quod in omnibus illis nominibus quodammodo significatur hoc nomen Iesu, quod et significativa iunctio salutis. Nam in hoc quod dicitur, Emmanuel, quod interpretatur, nobiscum Deus, designatur causa salutis, que est unio diuina, & humana natura in persona Filii Dei, per quam factum est, vt Deus esset nobiscum, quasi participes nostræ nature. Per hoc autem quod dicitur. Voca nomen eius, Acceler a spolia detrahe, & ceter. designatur, a quo nos saluauit, qui a dia-bolo, cuius spolia abstulit secundum illud Coloss. Expoliatis principatis, & potestatis, traduxit confiterenter. In hoc autem quod dicitur, Vocabitur nomen eius admirabilis, & ceter. designatur via, & terminus nostra salutis, in quantum, scilicet admirabili diuinitatis consilio, & virtute, ad hereditatem futuri seculi perducimus, in quo erit paz perfecta filiorum Dei, sub ipso principe Deo. Quod vero dicitur, Ecce vir, Oriens nomen eius, ad idem referatur, ad quod primum, scilicet ad incarnationis mysterium, secundum quod exortum est in tenebris lumen rectis corde.

Ad secundum dicendum, quod his, qui fuerunt ante Christum, potuit conuenire hoc nomen Iesu, secundum aliquam aliam rationem, puta, quia aliquam particularem, & temporalem salutem attulerunt. Sed secundum rationem spiritualis, & universalis salutis, hoc nomen proprium est Christo, & secundum hoc dicitur esse nomen nouum.

Ad tertium dicendum, quod sicut Genes decimo septimo, legitur, simul Abraham suscepit nominis impositionem a Deo & circumcisio[n]is mandatum. Et ideo apud Iudeos confitum erat, vt ipso die circumcisio[n]is nomina pueri imponerentur, quasi ante circumcisio[n]em perfectum esse non habuerint. Sicut etiam nunc pueri in baptismo nomina imponuntur. Unde super illud Proverbiorum quarto. Ego filius fui patri mei, tenellus, & unigenitus coram matre mea, dicit Glos. Quare Salomonense unigenitum coram matre nominat, quem fratrem veterum praefisse Scriptura testatur, nisi quia ille mox natus sine nomine, quasi nunquam esset, de vita decebat. Et ideo Christus simul cum fuit circumcisus, nominis impositionem accipit.

COMMENTARIUS.

Quatuor breuiter, & eleganter explicat D. Thomas in hoc articulo. Primum hoc nomen IESVS fuisse Christo accommodatissimum, fuit enim diuinus impositum: nomina autem, quæ diuinus imponuntur, sumi solent ex aliquo munere gratia diuinus collato, Christo autem hoc munus gratia datum est, vt scilicet fuerit omnium Salvator. Secundum est in solutione ad primum: in hoc nomine cetera Christi nomina, quæ in scripturis inueniuntur, mirabiliter contineri, de quare plura in disputatione sequenti dicenda sunt. Tertium est in solutione ad 2. hoc nomen, prout Christo im-

*Nomen Iesu
convenien-
ter Christo
impositum.*

Disput. X V.

ij/aia 62.
Cpil.
Hieron.
Euseb.
Chrysost.

sto impositum est, fuisse nouum, & nunquam antea alteri impositum, quia licet ipso materiali nomine nonnulli antea insigniti fuerint, ratio autem, & etymologia nominis noua, ac singularis in Christo fuit. Alij enim dicti sunt, Iesu, vel propter aliquod temporale commodum, quod hominibus attulerunt, vel propter eorum imitationem, & cognationem, solus autem Christus dictus est Iesu, eo quod fuisse erat author spiritualis virtutum, ac salutis. Iuxta quam doctrinam explicat D. Thomas locum Iai. 62. *Vocabitur tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit.* Quae doctrina, & exppositio conscientiae est Cyril. lib. 5. de Trinitate. dicenti nomen Iesu, esse nomen nouum Verbo impositum, carnis nativitatem indicans, & Isaiae vaticinium implens. Idem expressius docet idem Cyril. libro. de fide ad Theodos. prope medium. Sed licet haec exppositio probabilis sit, idem tamen Cyril, & Hieronym. non ad Christum, sed ad Ecclesiam, & spiritualem populum Israel, locum illum Prophetarum referendum putant. Et quidem planus contextus litera hoc requirit, sic enim inquit: *Propterea non tacebo, & propter Ierusalem non quebam, donec crediatur, ut splendor iustus eius, & Salvatores eius, ut lampas accendatur.* Et videbant gentes iustum tuum, & cantari Reges in iustum tuum, & vocabiunt tibi nomen nouum, quod os Domini nominauit. Illud enim pronomen, tibi, ad Ecclesiam manifeste refert prophetiam, illi ergo nota ex ore ipsius Dei nomenclatura promittitur. Quod dicit Hieron. impletum fuisse, quando Christus dixit Petro, *Super hanc perram edificavi Ecclesiam meam.* Unde Euseb. libr. 2. de Demonst. Evangel. Demonstrat. 49. dicit hoc nomen nouum, esse nomen Christianorum, quod a Salvatoru nostro Iesu Christi appellatione deductum in toto orbe terrarum laudibus, & favore celebratur. De quo legi potest Chrysostom. 18. in. 1. cap. Ioannis.

Quatum est in solutiothe ad tertium, conuenienter fuisse Christo nomen impositum in die circumcisioinis, cuius literalem rationem reddit. Quia inter Iudeos ita erat in more positum, quem monrem ortum esse dicit, tum ex eo, quod Abraham simul cum circumcisioinis mandato nouum nomen a Deo accepit: tum etiam, quodante circumcisioinem, cum infantes non essent Deo reconciliati, non censebantur habere esse perfectum, neque nomine digni. Quae ratio est optima, & accommodari potest impositioni nominis, quae nunc fit in baptismo. In Christo tamen Dominus locum non habet: nam secundum se ab initio conceptionis meruit, & habuit tale nomen: imo, illud vocatum est ab angelis priuquam in verbo conciperetur, seruari tamen in se voluit populi sui consuetudinem. De quare nonnulla addemus disputat. sequenti.

DISPUTATIO XV.

In duas Sectiones distributa.

De mysterio circumcisionis.

Gen. 17.
Fr. Suarez tomo 24.

Vnde ad materiam de circumcisione spe-
cant, non sunt hoc loco tractanda, cum de hac re ex professo disputet D. Thom. qu. 70. quam diuina ope in se-
quenti tomo explicabimus. Solum ergo supponenda est historia Gen. 17. vbi Deus praeceptum tradidit Abraham, eiusque posteris de circumcidendis octauo die infantibus. Quod praeceptum non poterat obligare infantes, donec ad etatem adultam peruenirent: obligabat tamen parentes, vt in filiis suis illud obserarent. De hoc ergo praecepto videndum est, qua ratione, vel obligatione in Christo fuerit impletum, ac deinde non nihil de nomine ei imposito dicemus. Quam disputationem, & duas proxime sequentes breuiter expediemus, quia res faciles sunt: eas tamen non omnino prætermitten-

Sectio I.

157

A das duximus, vt integra, ac completa doctrina tra-
deretur.

SECTIO I.

*Virum lucerit, vel decuerit Christum circumci-
dere.*

Suppono in primis Christum non fuisse subiectum praecerto circumcisionis, seu quod idem est, parentes eius non fuisse obligatos ad circumcidendum illum, non solum, quia Deus erat, sed etiam, quia non fuerat ex semine virili, communis aliorum modo genitus (vt latius probauit tomo precedenti, disput. 43. sectione 2.) Quod tamen perse, & ex vi illius praecepti intelligendum est, an vero propter scandalum vitandum nonnulla fuerit obligatio, dicam inferius.

B Duplex ergo hinc oritur dubitandi ratio. Prior est, quia secluso præcepto Dei non licet Iudeis filios suos circumcidere: tum quia vulnus illud in tenebris atate mortis periculum afferre poterat: tum etiam, quia nullius membrum abscessum, vel multatio per felicitate est, secluso Dei præcepto, vel virginitate necessitate, sed in Christo cessauit diuinum præceptum, ergo non licuit hominibus diuinam eius carnem attingere, & sacratissimum sanguinem fundere.

Secunda ratio dubitandi est, quia circumcisione præcipue instituta fuit, vt esset signum foederis inter semen Abrahæ, & Deum, Genes. 17. significabat

Gen. 17.

autem, vel Christum venturum: erat enim quedam protestatio, & signaculum foedi Christi venturi, vt indicatur ad Rom. 4. vel spiritualem circum-

Rom. 4.

cisionem per fidem Christi conferendam. Hac-
enim ratione dabatur in membro generationis, quia Christus ex semine Abrahæ erat nasciturus, & quia futurus erat remedium peccati originalis, quod per circumcisionem traducitur, ergo tale signum non poterat vere applicari Christo iam nato, & natura sua à peccato immuni. Et haec ratio efficacius probat non decuisse Christum circumcidere, & signum peccatoris afflumere.

Dicendum vero est, primo sanctum, & honestum
fuisse Christum circumcidere. Est conclusio deinde:
nam in primis de fide certum est, Christum fuisse
circumcisum. Ita enim vniuersa Ecclesia intellexit
verbum illud Luc. 2. *Postquam consummati sunt dies octo, vi circumcidetur puer, vocatum est nomen eius Iesu.* Nam
licet Euangelista, facta mentione diei ad circumci-
sionem instituti, transiit facere ad nominis im-
positionem, nec affirmare expresse videatur Christum
fuisse circumcisum: tamen verus sensus illius
loci est: *Postquam consummati sunt dies octo, id est, post-
quam aduenit dies octauus circumcisionis puerorum
indictus, & postquam in eo circumcisus est puer,* illi Iesu nomen impositum est. Ita Ammonius
Alexandrinus in harmonia quatuor Euangeliorum, Am-
broshie, & alii expositores. Nam quia consuetum Alexandri
erat, & lege præscriptum, vt infantes circumcididerentur,
ideo Euangelista potius id tanquam indubitatum,
manifestumque supponere, quam diserte
narrare visus est. Quia vero impositio nominis pro-
pria & peculiaris fuit, & ideo de illa distinctius scri-
psit. Quanquam si textum Graecum attendamus, in
eo aperius hoc indicatur, additur enim coniunctio, & hoc modo, *Postquam consummati sunt dies octo, vi circumcidetur puer, & vocatum est nomen eius Iesu;*
illa enim dictio copulativa manifeste supponit illum
circumcisum esse, & præterea illi fuisse impositum
nomen Iesu.

Deinde certum etiam de fide est, licet, ac sancte-
egisse eos, qui Christum circumcididerunt. Primum
enim B. Virgo, quæ peccare non poterat, in eum a-
etum consenserit, iustus enim Iosephi, tanquam nu-
tritus, & quasi pedagogus Christi, suam in eo facto
voluntatem interposuit, immo (vt aliqui volunt) cir-

O cūmci-

Disput. XV.

Sectio I. & II.

159

Ita nec fuit indecens, sed multis rationibus conuenientissimum circumcisionem assumere, quæ licet in alijs carnem peccati significaret: in ipso vero solum veritatem carnis, similitudinem autem carnis peccati, & totius peccati remedium indicaret, ac polliceretur.

Cætera, quæ de hoc mysterio desiderari poterant, vel facilia sunt, vel ex communi ratione circumcisio[n]is petenda, quale est illud de circumstantia temporis, seu octauo diei. De qua videri potest Bernardus, sermo. 3. de hoc mysterio. De circumstantia autem loci cauendus est lapsus Niceph. lib. 1. Hist. capite 12a dicens Christum fuisse circumcisum in domo Ioseph, in quo nec sibi constat, cum statim cap. sequenti dicat, Christum inuentum esse à Magis in spelunca, & præsepi: nec verum dicit, quia certum est, B. Virginem usque ad diem purificationis à loco natiuitatis Christi non discessisse: fuit ergo in eodem universo circumcisus, ut recte nota sit Epiphan. libr. 1. contrâ Hæreses tom. primo cap. ultimo post Hæresim 20.

Vltimo tandem inquirere aliquis posset, quid de præcepto Christi factum sit. In qua resolutio dicere possumus in præsenti loco, præputium illud summa diligentia, ac veneratione seruatum esse à B. Virginem, hoc enim per se verisimile est, & pietati, ac charitati Virginis consentaneum. An vero in resurrectione neiterum particula illa fuerit corpori Christi conservata, infra agentes de Christi Resurrectione dicemus.

SECTIO I. I.

Cur nomen Iesu fuit Christo Domino in circumcisione impositum.

D. Cyprianus, lib. de cardinalibus Christi operibus, c. de ratione circumcisionis, indicat, sicut præceptum fuit Israelitis, ut octauo die parvulos circumcidarent, ita etiam fuisse mandatum, ut eodem die nomina eis imponerent. Sic enim inquit. Hoc cum octaua die iussum sit celebrari, & nomen circumcisionis aptari, intimatum estis, qui digni Sanctorum confortio, censebantur, quod eorum nomina scriberentur in Celis, & aeterna beatitudinis, quam post vita huius septimanam octaua consequtitur, heredes fierent, & confortes, quicunque vita innocente se Deo consecrassen. Non est autem intelligendum, utrumque fuisse a Deo distinete, & proprie præceptum, Gen. enim. 17. vbi lex circumcisionis traditur, nulla de nomine imponendo sit mentio: sed consuetudinem imponendi nomen octauo die, veluti necessaria quadam consequitione supposita hominum conditione ex lege circumcisionis ortam fuisse. Est enim necessarium hominibus, ut filii suis propria imponant nomina, ut eos distinguere, vocare, ac de ipsis loqui possint, & propter easdem causas necesse est hanc impositiōnē non differri, sed à principio nativitatis fieri. Quia vero oportet eam publice, & cum aliqua solemnitate fieri, ideo omnibus nationibus in more fuit, ut post aliquot nativitatis dies solemnii aliquo ritu hec nomina imponerentur. Vnde Artheniensis apud Suidam, decimo nativitatis die conuocatis cognatis, & amicis, & oblatis Dijs sacrificijs nomina filiis imponebant. Romani vero (ut author est Festus) octauo die puellis, pueris autem nono imponebant nomina, eos prius iustificando Dijs, & ideo dies illi iustifici vocabantur. Cum ergo ritus circumcisionis inter Iudeos fuerit celeberrimus, & per illum infantes suos paucis diebus post nativitatem Deo consecrarent, consequens fuit, ut eodem die, quo eos circumcidabant, eis indenter nomina. Vnde hanc fuisse Iudeorum consuetudinem, aperte colligitur ex Luca 1. & 2. & docent omnes Patres explicantes hoc mysterium. Ex quo Theophyl. & Euthym. Luc. 1. recte coniectant, circumcisionem fuisse solita præcedere

Fr. Suarez tom. 2:

A nominis impositionem. Tum quia decebat, ut prius signaculum Dei inprimeretur, quæ imponeretur humana. Tum etiā, quia nō cœlebat inter homines dignus nomine, qui non dū fuerat Deo consecratus.

Hunc igitur morem, & quasi politicam legem obseruare voluit Christus: tum vt in omnibus rebus honestis, ac decentibus sua genti assimilarer sese: tum etiam, ut in omnibus se verum hominem ostenderet, ut late tractat August. ser. 40. de tempore. Christus enim verus Deus cum sit, & homo, sicut proprium nomen habet, quod diuinam eius personam, & naturam exprimit, quale est nomen Verbi, filij, sapientiae genitæ, imaginis, ac similia, ita oportuit, ut secundum humanam naturam proprium nomen haberet, quo inter veros homines cœferetur, & ideo inter alias causas, quando per circumcisionem vera eius caro, & sanguis comprobata sunt, tunc illi proprium hominis nomen imponitur.

Ex ijs ergo primo concluditur decuisse, ut Christo recentato in die Circumcisionis proprium hominis nomen imponeretur. Secundo vero addendum est, oportuisse ut hoc nomen diuina quidem auctoritate: ministerio tamen angelorum, & hominum imponeretur. Quod enim diuina auctoritas, & angelii ministerium intercesserit ex Matt. 1. & Luc.

Matt. 1.
Luc. 1. § 2

1. & 2. aperte constat, ubi angelus prius ad Mariam missus, Ecce, inquit, concipies in utero, & paries filium, & vocabu[n]t nomen eius Iesum: certū est autem angelum non nunciasset Virgini, nisi quod ad Deo accepérat. Vnde Cyril. libro de fide ad Theodosium prope medium, hæc angelis verba tractans. Nomen, inquit, hoc nouum

à Patre opinor per angelis vocem impositum est, & infra

Quando ergo virginis filius, qui patri coeternus ante o-

Cyril.

mnia, secula existit, nouissim temporibus homo factus, & ex muliere natus, & filius declaratus, & primo genitus ap-

pellatus; & inter multos fratres numeratus est, tunc ille quo-

que qui secundum naturam pater est, patris leges (ve ita lo-

quar) sequitus, nomen hoc presumuit. Et ideo (ut nota-

uit Bernard. sermo. 2. de circumc.) de hoc nomine lo-

quens cap. 2. idem Euangelista Lucas, vocatum, dicit

esse ab angelo. Vocatum plane, ait Bernardus, non impos-

sum, nempe hoc enim nomen est ab aeterno, à natura propria

babet, ut sit Salvator, innatus ei est nomen hoc non indi-

ctum ab humana, vel angelica creatura. Ratio vero est:

primo, quia nomen imponere munus est habentis

authoritatem in eum, cui imponitur, nullus autem

proprium ius, & auctoritatem habuit in Christum

Nominis in hominem, nisi Deus ipse. Secundo, quia perfecta no-

minis impositionis ex perfecta rei cognitione proce-

dit; nullus autem dignitatē Christi perfecte cognoscens

fiebat, nisi solus Deus. Tertio, hæc nominis imposi-

tio, quando à Deo fit, est signum specialis benevolen- tia diuinæ, & singulis dignitatis eius, cui imponitur, ut in Abraham, Isaac, Ioanne Baptista, & Petro

videre licet. Denique, priuilegium hoc accipiendi no-

men à Deo in veteri, ac novo testamento paucis qui-

dem, aliquibus tamen insignibus personis concep- sum fuit, non debuit igitur Christo denegari. Vbi

obiter obseruandum est, in Scripturis sacris inter-

dum inueniri nomina aliorum virorum, post ex-

tempore progressum mutata, interdum à principio im-

posita vel ante conceptionem reuelata. Quando enī

vel in Dei cognitione, aut meritis, aut in mu-

nere aliquo, & dignitate progressu temporis erant

specialiter profuturi, non à principio, sed post ali-

quod tempus ætatis nomen à Deo suscipiebant, ut

nominis mutatio mutationem in persona factam

indicaret, ut in Abraham, & Petro constat, & nota-

rum Origenes, in prafat. Epistole ad Romanos. &

Hieron. Hieronymi in principio epistolæ ad Roman. libr. 4.

in Ieremiā, in fine. At vero, qui à principio insigne

munus, vel donum aliquod gratia acceperunt, si-

mul habuere nomina diuinitas indita, quibus eo-

rum prærogativa indicaretur, ut videre licet in Ilia-

ac, in quo spes Mesiæ ex singulari Dei promissione

poterit

Bernardus

Nicephor.

Lucas circu-
cisionis
Christi.
Epiphani.

Dalium.

Præputium
Christi.

Gen. 17:1

Suidas

Rufus.

Luc. 1. § 2.
Theophil.
Euthym.

Fr. Suarez tom. 2:

posita fuit, & in Ioanne Baptista, qui in utero matris A gratiam suscepit. Christus igitur, quia à principio in omni munere, & gratia fuit perfectissimus, merito à suo ortu proprium, ac perfectissimum nomen à Deo sortitus est.

Christo per homines non men imponebatur. Deinde, quod hæc impositio per homines facta est, constat, quia tam María, quam Joseph dictum est ab angelo, & Vocabis nomen eius Iesum. Et merito. Primum quidem, quia suavis diuina prouidentia dispositio hoc postulabat. Deinde, quia Beata Virgo quasi iure materno hanc sibi potestatem vendicabat. Pertinet enim ad parentes, vt filiis nomina imponant: & quamvis hoc ius patri potissimum debetum sit, tanquam capit primariam potestatem habenti, in cuius signum legimus, Abraham filio Isaac nomen imposuisse Genet. 18. non tamen omnino mater excluditur, vt ex Gene. 29. & ex aliis locis facile colligi potest. Quod tunc maxime locum habet, quando vel filius patre destitutus, velipse exequi hoc munus non potest, qua de causa Lucæ 1. cum Zacharias loqui non posset, Elisabeth quasi suo iure vtens, dixit, Nequaquam sed vocabitur Ioannes.

Cum ergo Beata Virgo esset vera Christi mater, ipsa debuit filio suo nomen imponere, ita cum revera sola ipsa fuerat parens eius, ad eam solam hoc munus pertinere videbatur. Noluit autem Deus sanctissimum Ioseph, vt pote verum sponsum, & maritum Virginis haec dignitate, & autoritate priuari. Vnde recte Chrysost. hom. 4. in Matth. ita introducit Angelum loquentem ad Ioseph. Non quia ex Spiritu Sancto est, idcirco te à ministerio tante existimes dispensationis extraneum. Nam & si nihil habeas in generatione communie, tamen quod est proprium patris, quodque nihil edit Virginis dignitatem, hoc tibi facile concedo, vt scilicet nato nomen imponas. Quanquam enim non sit filius tuus: tu tamen curam erga illum, & sollicitudinem ostendes parentis, & proprieate illi ab ipsa statim nominis impositione approprio familiarem, facio nato insani. Deniq; cum Christus futurus esset subditus illis, scilicet Maria, & Ioseph, mirum non est quod eorum volūtate, & mutuo consensu nomen receperit.

Tertio dicendum est, nomen Iesu aptissimum & conuenientissimum fuisse, vt Christo domino imponeretur. Ad hanc conclusionem confirmandam sufficit quod in praecedentibus dictum est, hoc nomen à diuina sapientia fuisse excogitatum, eiusque voluntate, & autoritate sapienter inditum. Ut autem eius impositionis cauam explicemus, primo statuendum est hoc nomen Hebreum esse, cuius etymologiam nonnulli sequuntur. Osiandrum hereticum, à nomine ineffabilis, & tetragrammaton Iouda deducendum putant, ad ita, seu interposita vna, vel altera litera, quæ Hebraicum nomen Iohosua compleat, quo mysterium Incarnationis significari dicunt. Sed hęc, quæ in Scriptura, & Patribus fundata non sunt, omittamus. Certum igitur est Iesu nomen à verbo salvandi originem ducere, teste angelo Matt. 1. Vocababis nomen eius Iesum, ipse enim saluum faciet populum suum à peccatis eorum. Vbi Hieronymus. Iesu Hebreo sermone saluator dicitur, etymologiæ ergo nominis eius Euangelista signavit, dicens, Vocababis nomen eius Iesum, quia ipse saluum faciet populum suum. Vnde ybi in tertieri testamento sub hoc nomine Messias promittitur, septuaginta ὁτιπ̄ vertunt, & Hieronymus, seu vulgata saluatorē, Iai. 62. Propter Sion non tacebo, & propter Ierusalem non quiescam, donec egrediar ut splendor iustus eius, & saluator eius, vt lampas accendatur, & Mich. 7. Ego autem ad Dominum aspiriam & expectabo. Dicū saluatorem meum, quod Abac. 3. Iesu nomine retento dicitur. Ego autem in Domino gaudebo, & exultabo in Deo Iesu meo. Vbi in Hebreo non est nomen integrum Iesu, sed nōmē Iesu, quod salutem significat: & potest intelligi abstractum positum pro concreto atque, ad denotandam saluatoris perfectionem, & ita septuaginta verterunt in Deo saluatore meo,

Nomen Iesu, Christo conuenienter indidum.

Matt. 1. Hieronym.

Iesu à salvando dicitur. Iesu. Iai. 62.

Mich. 7. Abac. 3.

Christo per homines non men imponebatur.

Gen. 18. & 29.

Luc. 1.

Chrysost.

Nomen Iesu, Christo conuenienter indidum.

Matt. 1. Hieronym.

Iesu à salvando dicitur. Iesu. Iai. 62.

Mich. 7. Abac. 3.

Artic. I. & II.

Secundo obseruandum est, hoc nomen fuisse Christo impositum tanquam proprium eius. Potest Iesu nomen autem dici proprium. Primo vt distinguitur contra Christo pro-

metaphoricum. Cum enim in Scriptura sacra Chri-

stus dominus variis nominibus metaphoricis ap-

pelletur, dicitur enim pastor, os, via, & alii plus.

Hieronymus. Cyprian. Cyri. Iesu.

multa congerit Cypri. lib. 2. ad Quirinum, à princi-

pio, & Cyril. Ieros. cate. 10. omnia tamen sub hoc no-

mene Iesu, & propria eius significazione comprehen-

duntur. Secundo potest hoc nomen Iesu dici pro-

prium, vt à communis, seu appellatio distinguitur,

vt enim notauit Hieron. Matth. 16. Redemptor no-

ster, & Christus dicitur, & Iesu, sed nomen Christi,

nomen est dignitatis, nomen autem Iesu solum est

B proprium. Nomen enim Christi ex viua signifi-

cationis commune est, reges & sacerdotes significans;

qui bleu vngebantur, & inde deductum est ad signi-

ficandos iustos, & sanctos, quia gratia Dei vnguntur,

& inde tandem deriuatum ad Mesiām per antono-

masiam significandum, quod Rex futurus esset, &

sacerdos, ac Deus, & homo oleo diuinitatis vinctus;

vt late Eusebius. lib. 4. de demonst. Euanglica, cap.

15. & Nicephorus. lib. 1. Hist. ca. 4. At vero nomen Iesu, Euseb.

proprium fuit ad hanc personam in hac natura si-

gnificandam impositum. Tertio potest hoc nomen

dici proprium Redemptoris, quia nulli alteri tributum est, & hoc sensu cōtendunt aliqui hoc nomen,

vt ita dicam, materialiter sumptum ita esse propriū

Christi, vt nulli alteri antea fuerit impositū. Ita tra-

didit Galatinus lib. 3. de arcana, cap. 20. & Sanctes Galatin.

Pagninus in interpretatione nominum Hebraico- Sanctes Pa-

rum, quos sequuntur est Iansenius, c. 7. concordia. Nā grīnus.

etiam si aliqui sunt in testamento veteri simili no-

mene appellati, vt Iesu Naue, Iesu Syrach, & Iesu Iose-

deh, respondent hi scriptores, eorum nomen non

fuisse eisdem omnino literis conscriptum, no men

enim eorum erat Iehosua, Christi autē Iesua, quod

neq; est idem neq; eandem haber interpretationem.

Nam Iehosua significat Deus saluabit, seu Deus saluat,

Iesu vero (vt dictum est) significat Saluatorem. Sed

maiorem fidem existimo adhibendam esse antiquis

Patribus, & in linguarum cognitione peritissimis,

qui docuerunt nomen hoc quoad materialem lite-

rarum sonum multis antea fuisse impositum, quan-

quam vis, & effigie illius nominis noua, & singu-

laris fuerit in Christo. Ipse enim solus (vt Cyril. Ieros.

supradixit) Iesu appellatur vero nomine, à salutari me-

duina habens appellationem. Propter quod excellentio-

res viri, quibus hoc nomen prius impositū est, typi

ac figura Christi extitisse cōfentur. Quod abude pro-

bat locus ille Zach. 3. Offedit mihi Dominus Iesum acer-

dotem magnum. Quo loco, verum ac propriū Iesu no-

men positum esse, omnes Patres docuerunt, adeo, vt

quidam eorum de solo Christo verba illa ad literam

interpretentur, vt Tertul. li. contra Iudaos, ca. vlt. Terullian.

vbi inquit, delineatum esse ibi Christum summum

sacerdotem, & in persona sua, & in ipsius nominis acra-

mento. Idem Laclan. li. 4. ca. 14. Origen. hom. 9. in Le-

Zachar. 3. de fide, ca. 4. Alij vero licet in sensu Orig.

histor. de Iesu filio lo sedech interpretentur: allego-

rice tamen intelligi de Christo non negat, & omnes

consentientiū typū fuisse ob similitudinem nominis, Hieronym.

officij, &c. vt late eo loco Hieron. tractat, & Euseb. 4. Eu-

li. de Demōst. Euang. ca. 29. vbi sic inquit. Magnus fa-

cerdos, qui dicitur Iesu, apertissimam imaginem, & notam

evidenter simam feruare mihi videtur Saluatoris nostri Iesu

Christi, quando & illius nomine decoratur, & populi

de Babylonē redentur, qui captiui illi fuerat, ductor exi-

bit. Eadem est sententia August. 11. cōtra Faust. ca. 36. August.

Theodoreti, & aliorum interpretum Zach. 3. Dein-

Theodoreti, de quod Iosue eodem nomine in Christi figurā do-

natus fuerit, sepius restatur Iustin. Martyr, in dialo-

go contra Tryphonem, ybi inter alia considerat,

Moysen, cum Iosue mitteret in terrā promissionis,

illī.

VI Disput. XV.

Sect. II.

161

illuminem mutasse, & ablato nomine Auseſ, vel Oſſe leſum vocalle, quoniam introducatur uerba populum in eam, vt ſicut in hoc munere, ita & in nomine typum Christi gereret. Et idem ſenſit Tertullianus libro contra Iudæos, ca. 9. & lib. 3. contra Marcionem, cap. 16. & August. lib. 16. cont. Faſtum, cap. 18. & ſequentibus, & libro 2. questionum in Exodus q. 103. & Ambros. in Psal. 47. in fine, & Hieronym. libro 1. contra Iouinianum, latifimè omnium Origen. homilia 2. in Exod. 22. in Numero & 1. Iosue, & opime Theodorecus in principio libri Iosue: Denique Philo libro de humanitate, & Iosephus libro 5. antiquitatem, cum Iaphius Iosue nominant, Iesum illum appellant. Et Euseb. lib. 4. de Demonſt. vltimis fer verbis id confirmat, ipſius vocis interpretationem exācte explicans. Non eſt igitur hoc nomen in ſono verborum proprium ſoliuſ Christi domini: neque hoc refert ad dignitatem, vel excellentiam eius, quæ magis ex impositione, & ratione eius, quam ex ſono petenda eſt.

Nomen Iesu
tur Christi
impositum.
Colof. 1.
Philip. 2.
Emmanue-
lin nomen
Christi cur
non dicitur.
Tertullianus.
August.
Ambros.
Hieronym.
Origen.
Philo.
Ioseph.
Euseb.
Vnde Leo-
nem Cœſtrū
107. I. I. 1.

Tertio igitur loco obſeruandæ ſunt cauſæ, ob quas Christo Domino hoc nomen impositum eſt, quas Patres citati latè perſequuntur, & ideo breui illas indicabo. Prima eſt (quam hic tetigit D. Thomas in corp. art.) Quia nomina propria imponuntur exterritorum, ſeu perfonarum proprietatibus: eſt autem Christo maxime proprium eſt Saluatorem non ſolum corporum, ſed etiam animorum: nec tantum à temporalibus damnis, ſed maximè ab æternis, nec ſolum auferendo ſumnum peccati malum, ſed conſerendo etiam perfectam gratiæ ſanitatem. Cum enim perfecta ſanitas in proportione conſiftat, Christus veluti vniuerſis rebus debitam tribuens proportionem, ſaluatoris nomen perfectissimè admittit, pacificans per ſanguinem ſuum que in eis, & que in terra ſunt; ad Colof. 1. Vnde obiter intelligimus huic nomini impositionem, apertissimè infantis circumſcriptionem fuſſe perſequitam. Non enim prius Saluatoris nomine inſigniri voluit, quæ ſanguinem ſuum pro hominibus funderet: quia vero quælibet gutta illius ſanguinis ad omnium hominum ſalutem ſufficiere poterat, ideo oblatio noſtræ redemptionis preſtissimo ſymbolo Saluatoris nomen dignissimè eſt meritus. Et hinc colligitur ſecunda ratio huius impositionis, quia hoc nomen ad Christi Domini dignitatem, & honorem maxime pertinet, non ſolum quia Diuinum eius vim, & efficiaciam indicat, quæ ad ſalutem hominum perſciendam illi necessaria fuſit: ſed etiam quia ſuis operibus, & victorijs illud promeruit. Eſt namque illud nomen unicusque glorioſius, quod non ſolum à natura, ſeu ab origine manat: ſed etiam proprijs, ac egregijs factis comparatum eſt. Vnde Paulus ad Philip. 2. Humilitas ſemelipsum, factus obediens vſque ad mortem, mortem autem Crucis, propter quod, & Deum ex diuitiis illum, & dedit illi nomen, quod eſſe ſuper omne nomen, vñ in nomine Iesu omnegenuſ fleſtatur, &c.

Tertiam rationem inſinuat Diuſus Thomas hic ad primum, & eam latè perſequitur Bernard. ſerm. 2. de Circumſcriōe, videlicet, quia in hoc nomine omnia alia Christi nomina, tam propria, quam metaphorica comprehenduntur. In primis enim in hac voce diuinitas Christi exprimitur, quia nullus aliud, niſi verus Deus nos ſaluator poterat, vt Patres citati docent, & explicando hoc nomen dixit Epiphanius. hæref. 29. In quo illud ſpecialiter perpendendum eſt, quod Matt. capite 1. cū dixit, & vocabuſ nomen eius Iesum, ſtatim ſubdidit, hoc factum eſſe ut impleretur, quod Iſaias prædixerat, Et vocabitur nomen eius Emmanuel. Solē enim Patres interrogare, & latè tractare, quomodo, cū de Meſſia fuerit prædictum, vocandum eſſe Emmanuel, non illud, ſed Iesu nomen accepit. Et quamvis diuersi diuersa repondeant, vt vi- dicere licet in Chrysostom. Theophyl. Euthym. ibi La- stan. lib. 4. cap. 22. Tertullian. lib. 3. contra Marcionem Fr. Suarez. tom. 2.

A capit. 8. & 9. August. ſerm. 8. de Nativitate Matthæus Chrysostom. tamen potius dixit per huius nominiſ impositio- Theophyl. nēm, prophetiam illam impletam eſſe: non enim e- Euthym. rat ſenſu illius, Meſſiam nominandum eſſe hac ma- Laſtan. teriali voce Emanuel, ſed rem illa voce significatam Ter- zul. ei eſſe tribuendam: quia tunc verē, ac ſingulari mo- August. do Deus nobis ſum eſſe incepit, quando Verbum caro factum eſt. Quod mysterium apertissimè nobis declarat nomen Iesu, quo non ſolum Verbi maiestas, ſed etiā humanitatis veritas indicatur, ſine qua Saluatoris munus Deus exequi non poſſet. Significa- tura autem illa humanitas, tanquam principium, & radix bonorum omnium, quæ ſub nomine Salutis comprehenduntur.

B Vnde tanquam quarta ratio colligi potest, que ad nos homines pertinet. Voluit enim Deus hoc nomi- ne miseros homines consolari, eorumque ſpem exige. Preſidicerat enim Deus Iſaias sexagesimo ſecondo. Proper Sion non tacebo, & propter Ierusalem non quiet- Isaia 61. ſcam, donec egrediar ut splendor iuſtus eius, & Saluator nomen ſola- eius ut lampas accendatur. Et quoniam hic Saluator fu- tium, ac pte- turus erat hominibus omnium bonorum fons, & hominum. origo in toto illo capite hæc deſcribit Iſaias, & tan- Isaia 12. dem concludit. Ecce Dominus auditus fecit in extremis terra, dicit filia Sion, Ecce Saluator tuus venit. Et alii ſe- peloci volens prædicto Christi aduentu homines consolari, & ad fiduciam excitare, ſub nomine Saluatoris illum proponit, vt potiſimum videre licet, cap. 12. Conſiteor tibi Domine, quoniam iratus es mihi, con- uerſus eſt furor tuus, & conſolans eſt me. Ecce Deus Saluator meus, fiduciāliter agam, & non timebo, quia fortitudo mea & lau mea Dominus, & fallus eſt mihi in ſalutem: haſerie- tū aquas in gaudio de fontibus Saluatoris. Vnde etiam Angeli predicantes Christi Nativitatem, Luce 1. Sal- uatorem statim nominant, dicentes, Quia natus eſt vo- Luce 1. buis hodie Saluator. Propterea ergo Iesu nomen Christus elegit, vt vel ipſo nomine auditio hominum animi erigeretur: tum etiam vt benevolentiam erga homines commendaret. Cum enim poſter ab aliis innu- meris perfectionibus appellari, eam potiſimum elegit, quæ ſumnum eius erga homines amorem in- dicaret. Denique ſicut inter omnia Dei attributa, miſericordia eſt, quæ potiſimum prædicatur, & extollitur, ita illud maxime nomen elegit, quod miſericordiam commendaret, maxime cui potiſimum conuenit illud Cantor. 1. Oleum effusum nomen tuum, vt late & eleganter perſequitur Bernard. ſermone 15. in Cantica. Et ideo de hoc nomine dicitur Actor. 4. Non eſt aliud ſub celo, in quo oporteat nos ſaluos fieri. Actor. 4.

ARTICVLVS III.

Vtrum Christus conuenienter fuerit in templo ob- latus.

A D tertium ſic procedit. Videtur, quod in 260, conuenienter fuerit Christus in templo obla- tus. Dicitur enim Exod. 13. Sanctifica mihi omne primogenitum, quod aperit vulnus in filio Iſrael. Sed Christus exiuit de clauſo Vir- ginis vtero, & ita matris vulnus non aperuit. Ergo Christus ex hac lege non debuit in templo offerri.

2. Præterea, illud quod eſt ſemper praefens alicui, non poſte ei praefens. Sed Christi humanitas ſemper fuit Deo maxi- me praefens, vi poſte ſemper ei coniuncta in uitate perſona. Ergo non oportuit, quod coram Domino ſifteretur.

3. Præterea, Christus eſt hostia principalis, ad quam omnes hostiae veteris legi referuntur, ſicut figura ad veritatem. Sed hostia non debet eſſe alia hostia. Ergo non fuit conueniens ut pro Christo alia hostia offerretur.

4. Præterea, Inter legales hostias præi pua fuit agnus, qui erat in geſu ſacrificium: vi habetur Numer. 28. vnde etiam Christus dicitur agnus, Ioann. 1. Ecce agnus Dei. Magis ergo

O 3. fuit

fuis conueniens, quod pro Christo offerretur agnus, quam parturum, vel duo pulli columbarum.

Sed in contrarium est authoritas Scripturae, que hoc factū esse testatur. Luc. 2.

Art. 1. huius Respondeo dicendum, quod sicut dictum est, Christus natus in corpore sub lege fieri, ut eos, qui sub lege erant, redime et, & ut iustificatio legis in suis membris spiritualiter impletetur. De prole autem natu duplex peccatum in lege traditur. Vnum quidem generale, quoad omnes: ut scilicet, compleatis diebus purificationis matris offerretur sacrificium pro filio, sive pro filia: ut habetur Leuit. 12. Et hoc quidem sacrificium erat, & ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta, & nata, & etiam ad conscras: onem quandam ipsius: quia tunc primo praesentabatur in templo, & ideo aliquid offerebatur in holocaustum, & aliquid pro peccato. Aliud autem prae-

putum erat speciale in lege de primogenito, tam in hominibus, quam in iumentis. Sibi enim Dominus deputauerat omnem primogenitum filiorum in Israele, pro eo, quod ad liberationem populi Israele percutserat primogenita Aegypti, ab homine usque ad pecus, primogenitus filiorum Israele reservatus. Et hoc mandatum ponitur Exod. 23, in quo etiam prefigurabatur Christus, qui si primogenitus in multis fratribus, ut dicitur Roman. 8. Quia igitur Christus ex muliere natus erat quasi primogenitus, & voluit fieri sub lege, haec duo Euangeli. Lucas circa eum fuisse obserua, ostendit, primo quidem id quod pertinet ad primogenitum, cum dicit. Tulerunt illum in Ierusalem, ut susterent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: Quia omne masculinum adaperiens vulvam, sanctum Domino vocabitur. Secundo, illud, quod pertinet communiter ad omnes, cum dicit. Ut darent hostiam, secundum quod dictum erat in lege Domini, par turturn, aut duos pullos columbarum.

Ad primum ergo dicendum, quod sicut Grego. Nyffen. dicit, illud legis preceptum in solo incarnato Deo singulariter, & ab aliis differenter impleri viderit. Ipse namque solus ineffabiliter conceptus, ac incomprehensibiliter editus, virginalem vierum aperuit non ante coniubio referatum, seruans & post partum inuolabiliter signaculum castitatis. Unde quod dicit, adaperiens vulvam, designat, quod nihil antea inde intrauerat, velex uerat. Et per hoc etiam specialiter dicitur masculinus, quia nihil de femininitate culpe portauit. Singulariter etiam sanctus, quia terrena contagia corrupte, immaculati partus nouitate non sensit.

Ad secundum dicendum, quod sicut filius Dei non propter seipsum factus est homo, & circumcisus in carne, sed ut nos per gratiam faceret deos, & ut spiritualiter circumcidamus: sic propter nos siffratur Domino, ut discamus Deo presentare nosmetipso. Et hoc post circumcisionem eius factum est, ut ostendat neminem nisi circumcisione virtutem, dignum esse diuinis consellii.

Ad tertium dicendum, quod propter hoc ipsum voluit hostias legales proferri, qui erat vera hostia, ut figura veritatis coniungeretur, & per veritatem figura approbaretur, contra illos, qui Deum legis negant a Christo fuisse in Evangelio predicatum. Non enim putandum est (vt Origen. dicit) quod filium suum bonus Deus sub lege fecerit, quam ipse non dederat.

Ad quartum dicendum, quod Leuit. 12. precipit, ut qui possent, agnum pro filio, aut filia, simul & turturem, sive columbam offerrent: qui vero non sufficerent ad offerendum agnum, duos turturem, vel duos columbarum pullos offerrent. Dominus ergo qui cum diuines esset, propter nos egenus factus est, ut illius inopia diuines essent: ut dicitur 2. ad Corinth. 8. pro se pauperum hostiam voluit offerri: sicut & ipsa natiuitate pannis inuoluitur, & reclinatur in praesepio. Nihilominus tamen huiusmodi aues figura congruunt: turture enim quia est avis loquax, prædicationem, & confes-

Artic. III. & IV.

sionem fidei significat: quia vero est animal castrum significat castitatem: quia vero est animal solitarium, significat contemplationem. Columba vero est animal mansuetum, & Glosord simplex, mansuetudinem, & simplicitatem significans. Est per illa verterian animal gregale: unde significat uitam actuum. Et ba luc 2. Parturium. Ideo huiusmodi hostia figuratur perfectionem Christi, & membrorum eius. Vtrumque etiam animal propter consuetudinem genendi, presentes Sanctorum luctus designat: sed turtur, qui est solitarius, significat secretas orationum lacrimas. Columba vero, qui est gregalis, significat publicas orationes Ecclesie. Vtrumque vero animal duplicitum offert, ut sanctitas sit non solum in anima: sed etiam in corpore.

COMMENTARIUS.

Duo præstat D. Thom. in corpore art. Primum enim declarat duo præcepta in veteri lege data, aliud generaliter ad omnes filios, aliud specialiter ad primogenitos pertinens, & vtrumque ostendit in Christo fuisse seruatum ex Euangelio Lucæ. De qua re in sequenti disputatione fusius dictum fumus. Secundo rationem reddit, ob quam hæc legalia præcepta in Christo seruata sunt: & nullam aliam reddit, nisi quia voluit fieri sub lege, subintelligit autem sub his brevibus verbis sere omnes rationes supra tractatas art. 1. nam fere omnes hic accommodari possunt, ut id D. Thom. art. sequenti significauit.

In solutione ad primum referr D. Tho. ex Greg. Nyffeno expositionem illius præcepti de sanctificando primogenito, quod aperit vulvam matris, quod videlicet in Christum maxime conueniat: quam D. Tho. non reiicit, sed ex illa potius soluit argumentum. De hac tamen re quid sentiendum sit, diximus supra, cum de virginitate B. Mariæ ageremus, ubi alia etiam testimonia Ambr. Orig. & aliorum Patrum tractauimus, ac ostendimus hanc non esse literalem expositionem, sed allegoricam, illamque locutionem, quod Christus aperuerit vulvam matris, quamvis in sensu, quo ab his Patribus asseritur, vera sit, quia ipse dedit matre sua fecunditatem, quia tamen non est propria, sed metaphorica, non esse absque sufficiens declaratione usurpandam. Quo circa ad literā intelligendo legis præceptum, concedi posset argumento, legem illam ad Christum non pertinuisse, ipsum tamen se illi voluntarie subdidisse. Præsertim quia licet reuera illum non comprehendenter, tamen specie, & existimatione hominum sub illa continebatur, & propterea cuin nollet miraculum conceptionis suæ tunc omnibus manifestari, voluit omne offendiculum, & scandali occasioem auferre. Aliæ solutiones argumentorum doctrinam moralem continent obseruatione dignam.

ARTICULUS IV.

Vtrum mater Dei conuenienter ad templum purganda accesserit.

Ad quartum sic procedit. Videtur, quod inconvenienter mater Dei purganda ad templum accesserit. Purgatio enim non viat ut esse nisi ab inmunditia. Sed in B. Virgine nulla fuit inmunditia, ut ex supra dicta patet. Ergo non debuit, ut purganda ad templum accedere.

2. Præterea. Leuit. 12. dicitur: Mulier qua suscepto semine pepe it masculum, immunda erit septem diebus: & ideo ei præcepit, quod non ingrediatur Sanctoriarum, donec impliantur dies purgationis eius. Sed Beata Virgo peperit masculum sine virili semine. Non ergo debuit ad templum venire purganda.

3. Præterea, Purgatio ab inmunditia non fit nisi per gravitatem.

Disput. X VI.

tiām. Sed sacramenta veteris legis gratiam non conferebant, A sed ipsa potius secum gratia auctorem habebat. Non ergo conueniens fuit, ut ad templū purganda veniret.

Sed contra est auctoritas Scripturae, qua dicitur Luke 2. quod impleti sunt dies purgationis Maria secundum legem Moysi.

Respondeo dicendum, quod sicut plenitudo gratiae a Christo derivatur in matrem, ita decuit ut mater humilitati filii conformaretur, humilibus enim Deus das gratiam, ut dicitur Iacobus 4. Et ideo sicut Christus licet non esset legi obnoxius, voluit tamen circumcisioνem, & alia legi onera subire, ad demonstrandum humilitatis, & obedientiae exemplum, & ut approbaret legem, & ut calumnia occasionem Iudeis tolleret: propter easdem rationes voluit & matrem suam implere legi obseruantias, quibus tamen non erat obnoxia.

Ad primum ergo dicendum, quod licet B. Virgo nullam haberet immunditiam, voluit tamen purgationis obseruantiam implere, non propter indigentiam, sed propter legi preceptum. Et ideo signanter Euangelista dicit, quod impleti sunt dies purgationis eius secundum legem: ipsa enim secundum se purgatione non indigebat.

Ad secundum dicendum, quod signanter Moses videtur fuisse locutus ad excipiendā ab immunditia matrem Dei, quia non penerit suscepito semine. Et ideo patet, quod non obligabatur ad impletionem illius precepti, sed voluntariè purgationis obseruantiam adimpliebat, ut dictum est.

Ad tertium dicendum, quod legalia sacramenta non purgabant ab immunditia culpe, quod sit per gratiam, sed hanc purgationem prefigurabant. Purgabant autem purgatione quādā carnali ab immunditia irregularitatis cuiusdam: sicut in secunda parte dictum est. Neutram tamen immunditiam B. Virgo contraxerat: & ideo non indigebat purgari.

COMMENTARIUS.

Afirmat D. Thom. connientissime id fecisse B. Virginem, non quod lege teneretur, sed ut filio in humilitate conformaretur. Vbi duo breuiter obseruanda sunt, primo cum D. Thomas dicit, B. Virginem non fuisse obnoxiam legis obseruantias, non esse intelligendum absolute, & in vniuersum: nulla est enim ratio, ob quam dicamus B. Virginem omnino fuisse liberam, & exemptam ab omni legis obligatione, etiam post filij conceptionē, & partum, D. Thomas est, decuisse B. Virginem implere legis obseruantias, etiam illas, quibus reuera non erat obnoxia, vt in hac cæremonia specialiter accidit, propter singularē rationem, quam in sol. ad secundum explicat, scilicet, quia in ipsis verbis legis B. Virgo fuerat exempta, quam rationem statim fuisus explicaturi sumus.

Secundo obseruandum est, quamvis D. Thomas prius solum dixerit, propter humilitatem debuisse Virginem legem purificationis seruare, postea vero tacite tres alias causas insinuare, scilicet, ut obedientia exemplum præberet, ut approbaret legem, & ut calumniæ occasionem tolleret, que omnes facile possunt ad vnam humilitatem reuocari, nam qui vere est humilis, & perfecte obedit legi, & optime de illa sentit, ac sentire se ostendit, & potius vult existimari abiectus & impurus, quam

scandalum fratribus, aut offendit nis occasionem tribuere,

Sect. I. 163

DISPUTATIO XVI.

In duas Sectiones distributa.

De Christi presentatione, & Virginis Purificatione.

Vpponenda in primis est fides historiæ, ex Luc. 2. capite, vbi si habetur: Et postquam impleti sunt dies purgationis eius secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, ut sisserent eum Domino, &c. Ex quibus verbis, adiunctis legibus Exod. 13. & Leuit. 12. constat hoc factum esse quadrageimo die à nativitate Domini, ut Ecclesiastica etiam traditio habet. Vique ad illum ergo diem permanxit B. Virgo in Bethlehem: quid autem eo tempore, praesertim post aduentum Magorum, factum fuerit, scriptum non est: sed vniuersiusq; considerationi, contemplationis relinquitur. Igitur prætermisso illo tempore ad declarandum mysterium presentationis, & purificationis accedimus.

SECTIO I.

Vtrum debuerit B. Virgo Christum in templo præsentare, ac redimere, & pro eo sacrificium offerre.

Principio præ oculis habenda sunt verba duarum legum, quæ ad mysterium præsens spectant. Prior est de primogenitis, Exod. 13. Sacrifica milio-
mine primogenitum, quod aperit vultum in filiis Israel, & infra, Cumque introducerit te Dominus in terram Canaanæ, sicut iurauit tibi, & paribus tuis, & dederit tibi eam, separabis omne, quod aperit vultum Domino, & infra, Omne primogenitum hominis de filiis tuis pretio redimes. Illud autem pretium quantum fururum esset explicatur Num. 18. illis verbis: Redempio erit post vnum mensē filii argenti quinque pondere sanctuarij. Posterior, que ad omnes filios pertinebat, Leuitici 12. Multus si suscepto semine penerit masculum, innunda erit septem diebus, iuxta dies separations menstrue, & die octavo circumcidetur infantulus: ipsa vero triginta tribus diebus manebit in sanguine purificationis sua, & infra: Cumque expleti fuerint dies purificationis sua pro filio, siue pro filia, deservet agnum anniculum in holocaustum, & pulum columbae, siue turturem pro peccato, & infra: Quod si non inuenierit manus eius, nec poteris offerre agnum, sumet duos turture, vel duos pullos columbarum, vnum in holocaustum, & alterum pro peccato, orabitque pro ea sacerdos, & sic mundabitur.

Circa has igitur leges primo omnium obseruanda est, in prima earum designari quidem locum, scilicet templum, quod solum erat oblationi sacræ accommodatum, non vero præfigi certum diem, quo illa oblatio primogeniti facienda erat. Verūm tamē tamen est solitam fuisse fieri eam oblationem eodem die, quo mater purificanda templum adibat, quia neque ante illum poterat commode filius offerri, cum mater non posset templum adire, nec erat villa ratio cur amplius differre, cum opportune posset utraque lex eadem operâ impleri. E contrario vero in altera lege definitur tempus, as dies, quo illud sacrificium offerendum erat: non tamē in ea præscribitur, ut filius in templum & ad locum sacrificij adduceretur, vel Deo, & Sacerdoti præsentaretur. Unde, quando filius non erat primogenitus, non erat necessarium ex aliquiū legis, ut in templo præsentaretur: cum vero erat primogenitus, quia ratione prioris legis offerendus erat in templo, simul, & præsentabatur, & sacrificium offerebatur. Quapropter cum Lucas dicit. Postquam impleti sunt dies purgationis eius, secundum legem Moysi, tulerunt illum in Ierusalem, ut sisserent eum Domino, sicut scriptum est in lege Domini: in priori parte facit mentionē secundū legis,

O 4 in po-

in posteriore verò primæ, & postea ad secundam legem regreditur, cum inquit. *Et ut daret hostiam, secundum quod dictum est in lege Domini.* Itaque ex concursu (vt ita dicam) seu coniunctione legum euenit, vt hac omnia eodem loco & tempore peragerentur.

Secundo obseruandum est, certum esse priorem legem latam esse ratione filij; non vero ratione matris. Nam licet non obligaret filium, sed parentes ad ipsum filium offerendum, tamen per se præcipiebatur oblatio, & sanctificatio filij, non propter sanctificationem, seu purificationem matris: sed per se in memoriam accepti beneficij, quando Deus primogenitus Ægypti interfecit, vt in manu forti populum suum ex Ægypto educeret. Dicebatur autem, tunc sanctificari primogenitus, non quia ab aliqua immunditia etiam legali purificaretur: sed quia speciali ritu Deo consecrabatur, & a rebus profanis separabatur. Ex qua explicatione satis perspicuum est, nulla ratione fuisse indecens, aut incongruum, Christum in templo præsentari, & offerri, & multis titulis, acrationibus fuisse conuenientissimum.

*Primo enim hic applicari possunt rationes omnes, quæ supra de circumcisione factæ sunt, quæ in praesenti mysterio quodammodo magis urgent, quia in eo nulla est umbra, vel significatio peccati: sed potius ex illo intelligitur Christum esse verum hominem ex muliere procreatum, ac vere sanctum, quia statim ab initio Domino fuit consecratus, & oblatus, quod in hoc mysterio specialiter significatum esse, inquit Amb. in Luc. in hunc modum. Verbis legi promittebatur Virginis pars, & vere sanctus, quia immaculatus. Quæ verba, & alia, quæ ibi subiicit, tristatui supra disputatione de virginitate. Deinde fuit hoc specialiter expediens: tum ut Christus omnibus modis sese pro nobis in sacrificium offerret: tū etiam, vt non solum nos redimeret: sed etiam pronobis redimeretur: primogenitus enim in templo oblatus, non ibi manebat: sed prelio redimebatur: vt eodem cap. 13. dicitur: illud autem pretium erant quinque sibi Num. 18. Tum etiam, vt statim ab infantia templi illud honoraret, & impleret prophetiam Agg. 1.2. *Venit desideratus cunctis gentibus, & implobo domum istam gloria, dicit Dominus exercituum, magna erit gloria domus istius novissima, plus quam prima:* & illud Malach. 3. *Et statim veniet ad templum sanctum sicut Dominator, quem vos queritis, & Angelus testamenti, quem vos vultis.**

Dubium. i. Difficultas vero est, an hæc oblatio Christi in templo etiam secundum legem Moysi, facienda fuerit. Vbi non est dubium, an hæc lex Christum obligauerit. Diximus enim supra, eo quod esset Deus, & absque virili semine de Spiritu Sancto conceptus, exemplum fuisse à totius legis Mosaicę obligatione. Solum igitur potest dubitari, an verba illius legis iuxta formam præcipiant, quam præ se ferunt, in Christum conuenient, quāquam eum propter alias causas non obligēt. Et ratio dubij oritur ex illo verbo. *Quia aperit vulnus in filiis Israel.* Videtur enim Christus Dominus non aperiisse vulnus matris, cum natus sit integrum manente eius virginitate, & ideo ex hoc capite verba legis nullo modo videntur posse Christo adaptari. In contrarium vero est, quia Lucas dixit. *Tulerunt eum in Ierusalem, vt sacerdotes eum Dominos, scilicet scriptum est in lege Domini.* Quia non masculinum ad perire vulnus, sanctum Domino vocabitur: indicat ergo Christum fuisse, ex primogenitis, qui aperiunt vulnus matris, quin potius Chrys. Ambr. Origen. Greg. Nyssenus, & alii Patres disputatione 5. sectione 2. citati, sentiunt Christum singulari modo aperiisse vulnus matris, & ideo hanc legem singulariter illum indicasse.

Circa hoc, prætermissa illa sententia antiquorū, quæ magis mystica est, & spiritualis (vt supra dixi) duplex potest esse dicendi modus. Primus est, verbum illud, *Qui aperit vulnus, ab Spiritu sancto ad-*

Artic. III. & IV.

A ditum esse propter Christum, vt verbis huius legis nullo modo comprehendetur, quia aperire vulnus proprie, & in rigore significat, more consueto, & ordinario nasci, vias, & meatus generationis per Hymida. fece aperiendo. Quomodo dixit Hormida Papa, e. Pap.

pist. c. 2. Christum non aperiisse vulnus matris: & hanc expositionem viderunt indicare Beda, Luc. 2. li-

Cyril. Ieros. cet suboscurè: & Cyrillus Ierosolymit. homil. de occurrso Domini dicens. Samuel quidem, & Isaac, & si-

muleiam Iacob, & Ioseph, & alijs multi, qui præter spem

nati sunt ex sterilibus, & aperuerunt infertiles vulna mar-

trum, Sancti Domino vocati sunt: Christus autem solus ex solo viuente, cum virginales portas non aperisset, non est

andulus omnis: sed Sanctus sanctorum, & Dominus dominorum, & Deus Deorum, & primogenitus primogenitorum, Rex

regnantum, & vocabitur, & credetur, & nunc in templo à Si

meone predicabitur. Et hæc sententia est probabilis, vera.

quia verba legis in proprietate sermonis intelligentia sunt. Item quia ex vi illius verbi filius masculus,

qui post foeminam nasceretur, quamvis inter ma-

culos esset primus, non comprehendebatur hæc legi,

nec erat offerendus in templo, quia non aperiebat vulnus matris: sed inueniebat apertam ex priori

parte foeminæ, vt Caietan. Lippomanus, & Olea-

ster, & alii expoferunt, ergo maiori ratione Chri-

stus, licer fuerit primogenitus, cum non apererit vulnus matris, nullo modo fuit verbis legis com-

prehensus. Neque huic expositioni obstant verba

Lucæ. Solum enim significare voluit Christum fui-

se oblati in templo, vt in coferuaretur, quod de pri-

mo genitio aperientibus vulnus in lege statutum es-

erat, non quia hæc verba ad ipsum pertinenter: sed

quia cum revera esset primogenitus, & mysterium

natiuitatis eius ignoraretur, decuit illam legem in

eo obseruari.

Alter dicendi modus esse potest, vt verbum illud: *Qui aperit vulnus, non in ea proprietate, & quasi ma-*

teriali significatione lumatur, videlicet vt necessarium fuerit ad obligationem illius præcepti aper-

tionem vulnus fieri ex filij nativitate: sed vt nihil a-

llud sit aperire vulnus, quam primo exire per vul-

num. Quanquam enim ab illo effectu, qui naturaliter

fieri solet à filiis, qui primo exeunt ab utero ma-

tris, eo nomine appellantur primogeniti: tamen id, ad

quod significandum translata videtur illa vox, so-

lum est, ipse filius, qui absolute est primogenitus,

seu qui primo exire ex utero, siue materialiter rupat

claustrum matris, siue non. Et iuxta hanc exponen-

di rationem Christus erit primogenitus adaperiens

vulnus, & ita verbis quidem legis comprehendetur,

quamvis lege non obligetur. Et hunc dicendi

modum indicat Rupertus, lib. 2. de Trin. & operibus

eius in Exod. cap. 24. & Abulensis, cap. 13. Exodi, in

principio, & cum sequitur Iansenus, cap. 10. Co-

cordia. Et est probabilis: prior tamen sicut simplicior, ita & altior, & proprietatiliter magis conser-

taneus videtur.

Tertio principaliter circa posteriore legem ob-

seruandum est, ambiguum esse verbum illud, *pro pec-*

cato, simpliciter enim ponitur, & non explicatur an

ad matrem, vel ad filium referendum sit. Vnde con-

sequenter manet ambiguum, an hæc lex saltem

quantum ad sacrificium referendum pro peccato,

filium, vel matrem recipiat, id est, an posita sit pro-

pter aliquid matris, vel potius propter filij sanctifi-

cationem. In qua re duplex etiam potest esse di-

cendi modus: Primus, verbum illud referendum

esse ad matrem, pro cuius peccato hoc sacrificium

offerrebat, atque ita legi hanc nullo modo ad Chri-

stum pertinuisse: sed ad Virginis purificationem,

de qua in sequenti sectione dicendum est. Huius Nic. Lyr.

sententia est Lyra, Leuit. 12. quam ibidem sequens Abulensi-

sus, quæ 23. & 30. & Caiet. ibi, & Iansen. cap. 10. Con-

cordia. Et potest fundari primo in se-

quentibus verbis. Et tradet sacerdoti, qui offeret illam

COTAM

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disput. X VI.

Sectio. I.

165

Caietanus.
coram Domino, & orabit pro ea: quæ verba non obscurare indicare videntur fœminam esse, pro qua sacerdos offerebat hoc sacrificium, sicut pro ea orabat, vt mundaretur. Secundo, quia (vt ait Caietanus) regulare est, vt offerent pro peccato, intelligatur offerre pro peccato suo. Tertio, quia fœminus non habebat peccatum, pro quo offerretur: originale enim iam supponebat per circumcisioñem delerum, vel in fœminis per aliud remedium illis accomodatum. Quod si ab iis authoribus inquiras, quod sit hoc peccatum fœminæ, pro quo hoc sacrificium offerebatur? Abulensis, & Caietanus, respondent nullum in particulari, sed in communi pro peccatis, à quibus nemo est immunis. Sed hoc durioriculum est: nam hæc specialia sacrificia semper ad speciale maculam descendam instituebantur. Lyranus responderet, offerri pro peccato libidinis, quod in coitu, quantumvis licito regulariter admiscetur, saltē secundum aliquam veniale inordinationem. Sed neque hoc placet: tum, quia hoc peccatum non necessario, neque semper committitur: tum etiam, quia eadem ratione instituendum est sacrificium pro simili peccato viri: tum denique, quia si quod est huiusmodi peccatum, non in parti: sed in conceptione committitur, prius ergo expiandus esset, nec oportuisset partum expectare. Burgensis ergo, & Ianseniūs respondent, hoc non esse peccatum aliquod, quod sit vera culpa: sed esse legalem immunditiam, vel irregularitatem ex foribus pueriperi, & fluxu sanguinis contractam. Sed licet hæc expiatio recte explicata probabilis sit, interrogare ab his authoribus possumus, cur non possit similiter explicari de peccato filij? id est, pro immunditia legali, & irregularitate contracta ex immunda nativitate.

Aliter modus exponendi verbum illud, *pro peccato*, est vt ad prolem referatur, ita, vt illud sacrificium esset propter aliquod peccatum prolis expiandum, ita docuit Augustinus liber. quæstionum in Leuiticum, quæstione 40. quem hic articulo tertio Diuus Thom. & Caietanus sequuntur est, & Glossa ordinaria Leuit. duodecimo, & ibi Hugo Cardinalis, Ruperts libr. secundo in Leuiticum cap. decimo sexto Beda, & Euthymius Luca secundo, Sanctus Eligius homilia de Purificatione. Augustinus fundatus videtur in verbo illo Leuitici. *Cumque expleti fuerint dies Purificationis sua, pro filio, siue pro filia, deferet agnum anniculum, &c.* Non ignorauit tamen Augustinus posse facile responderi, verbum illud, *pro filio, siue pro filia*, non esse construendum cum sequenti verbo, *Debet agnum, & c.* sed cum antecedenti scilicet, *Cum expleti fuerint dies Purificationis*, ita vt sensus sit, cum expleti fuerint purgationis dies designati pro filio, siue pro filia, deferet agnum in holocaustum. Cum hancigitur expositionem, quæ plana literaliter est, Augustinus videret, adiunxit verba Luca capite secundo. *Cum inducerent puerum Iesum parentes eius, vt facerent secundum consuetudinem legis pro eo: quibus indicatur pro eo oblatum fuisse sacrificium.* Sed hæc etiam verba per se sumpta non admodum cogunt, quia referri possunt, non ad hanc legem; sed ad alteram supra expositam. Induxerunt enim eum in templum, vt pro eo facerent, secundum consuetudinem legis, id est, vt illum praäsentarent, & offerrent Deo. Sed obstat huic expositioni, quod Ecclesia in officio Purificationis, Responsorio secundo, & tertio primi nocturni, aliter videtur exponere, dicens: *Obulerunt pro eo Domino par turtarum, aut duos pullos columbarum.* Quæ verba torqueri quidem possunt ad improprios sensus, vt pro eo dicatur oblatum sacrificium, id est, propter Natiuitatem eius, seu occasione illius: tamen in rigore multum fauent huic sententiae: quæ (quidquid nimis licenter dicat Iansenius) valde probabilis est, præserium cum sit grauissimorum Patrum.

A Oportet tamen illam conuenienter exponere: numquam enim ij sancti dixerunt, offerri hoc sacrificium pro peccato originali prolis. Nam licet Augustinus dicat hic indicari vitiatam originem ex Adamo, & prolem in iniuriantibus esse conceperam, propter quod Diuus Thomas dixit hoc sacrificium D. Thom. fuisse ad expiationem peccati, in quo proles erat concepta, & nata: nihilominus non existimo loquitos fuisse de peccato originali quoad culpam eius, quam *probabilitas* ubique docent solitam fuisse auferri per circumcisioñem, loqui ergo videntur de immunditia contracta ex vi conceptionis impuræ, ac libidinosa, & nativitatis sordida, & (vt ita dicam) sanguinolenta. Nam quia tota hæc corruptio ex infectione peccati orta est, ideo sacrificium illud dicitur esse pro peccato.

Quocirca quasi tenendo medium viam inter has sententias, vel alias conciliando, probabilitas censio illud verbum, *pro peccato*, neque ad solam matrem, neque ad solum filium, sed ad utrumque esse referendum. Quod sane videtur Augustinus indicasse his verbis.

Cur ergo non illud, quod natum est, purgari dicit Scriptura per hoc sacrificium, sed ipsam que perire? *An ad ipsam quidem, unde illa origino trahebatur, relata purgatio est propter anguinis fontem?* non poterat tamen sine ipsius statu purgatione, quies ipso *anguine exortius* est.

Et eandem sententiam indicat Origenes homilia 14. in Lucam. Vbi enim nos legimus, *Cum impleri essent dies purgationis vius, ipse legit, dies purgationis eorum*, vt

habent nonnulli codices Græci, & ad utrumque, matrem scilicet, & prolem purgationem refert. Ad Iansenii:

quod magis explicandum, conferre potest doctrina, quam Iansenius assert: cum in Scriptura dicitur offendendum esse aliquod sacrificium *pro peccato*, non semper intelligi illud sacrificium offerendum esse in satisfactionem, ac remissionem alicuius culpa: sed

illam vocem esse compositam ad significandum quoddam genus sacrificij instituti ad quamcumque expiationem, vt ex Leuitic. decimoquarto, & de-

cimoquinto, & ex aliis locis constat. In hac ergo lege præcipiebatur fœminæ, vt ram pro se, quam

pro filio offerret holocaustum in gratiarum actionem, & sacrificium pro peccato, ad suam purgationem, & satisfactionem filij, qui speciali modo tunc

Deo dicabatur. Nam licet per circumcisioñem masculi sanctificarentur: tamen neque illa cærenonia fuerat peculiariter in lege Moysi instituta: sed antiquior, nec erat generalis omni proli, & habuit aliam propriam, & speciale rationem institutionis, & ideo conueniens fuit, vt per speciale legi sacrificium statim filij sanctificarentur legali sanctificatione, ac Deo consecrarentur, vel certe, vt magis, ac magis mündarentur, ac liberarentur a reliquiis originalis peccati, vt Hugo Cardinalis ad-

notauit, & indicavit Euthymius supra dicens: *Iustit. 14. 5. 15.*

Hug. Cap. din. Euthym. *Exclusa lex, vt darent par turtarum, propter pueri temperantiam.* Est enim turtur animal castissimum, aut duos pullos columbarum, propter eius suæcunditatem. Ex quibus omnibus intelligere licet, hanc legem offerutam esse à Virgine, non solum propter se: sed etiam propter filium. Itaque non solum mater, sed etiam filius huic legi se subiecit: quamquam multis nominibus ab illa esset liber, & specialiter, quia nulla indigebat sanctificatione, nec propria, nec legali. Potuit tamen holocaustum, quod erat in gratiarum actionem, propter illo offerri, sacrificium autem pro peccato, non ita proprie, si secundum speciale rationem, & intentionem suam consideretur. Nam quatenus omne sacrificium continet cultum Dei, & potest in gratiarum actionem offerri, sic poterat etiam tale sacrificium pro Christo offerri: mo ab ipso met offerebatur, etiam in satisfactionem pro totius naturæ peccato.

Quarto & ultimo obseruandum est, in lege præceptum esse, vt in hoc holocausto agnus offerretur:

pauperes

Augustin.
D. Thom.
Caietan.
Glossa Ord.
Hugo Card.
Roper.
Beda.
Euthym.
Eligius.

Luc. 2.

Iansen.

pauperibus tamen fuisse permisum, vt loco agni offerrent unum pullum columbae, seu turturam in holocaustum: alterum vero pro peccato. Lucas ergo Euangelista, vt denotaret parentes Christi obtulisse sacrificium pauperum, nulla agni mentione facit, inquit: vt darent hostiam, secundum quod scriptum est in lege Moysi, partiturum, aut duos pullos columbarum. Est autem observatione dignum, cur Euangelista non definite: sed sub disunctione eorum oblationem retulerit, lex enim sub disunctione fuit lata, quia voluit hoc offerent voluntati relinquere, tamen in effectu non seruabatur, nisi definite alterum eorum offerendo: cum ergo Lucas non legislatoris, sed historiographi munus exerceat, cur non definite retulit, quid Virgo obtulerit? Reuera nulla alia est ratio, nisi quia solum voluit significare Virginis paupertatem, quod nobis esse poterat vtile. Nam quod obtulerit turturam, aut pullum columbae, nihil ad nostram institutionem referebatur. Adit vero Abulens. Leuit 13, questio. 29. Beatam Virginem non propter paupertatem, quam reuera pateretur, id est, quia esset impotens ad offerendum agnum: sed propter paupertatem, id est, vt affectum paupertatis demonstraret, & vt filium, quem offerebat, paupertatis amatorem esse significaret, ideo non agnum, sed turturam obtulisse. Et adiunt aliqui mysterium aliud; scilicet, quia cum verum agnum offerret, non oportebat figuratum agnum offerre. Confirmat autem Abulens suam sententiam, quia Beata Virgo habuit quinque fielos, quibus Christus redimeret, ergo etiam potuisse agnum emere, svoluisset. Præterea confirmatur, quia paucis ante diebus dono accepit a Magis aurum, & alia, quæ erant sufficientis valoris ad emendum agnum.

Sed hæc conjecturæ, & mysticæ rationes ita sunt accipiendæ, vt literalis sensus non corrumperetur. Certum est itaque Beatam Mariam impleuisse legem vere, ac proprie, ac si ea obligaretur: verba autem legis erant: *Quod si non inuenierit manus eius, nec potuerit offerre agnum, sumet duos turtures, &c.* oportet ergo, vt hæc verba ad literam vera sint in Virgine: alioquin nō obseruasset legem. Verba autem illa moraliter intelligenda sunt, si non possit commode, & iuxta statum suum, & hoc sensu fatendum est Virginem non potuisse: habebat enim tenuem substantiam, & extra patrem multis diebus peregrinabatur, & ideo licet absolute posset: non tamen moraliter iuxta statum suum, & ideo non tenebatur in rigore offerre agnum, etiam si alia singamus lege obligari. Hoc autem posito, sunt optime duas rationes adductæ, ob quas elegit portius offerre pauperum oblationem, quam diuitum. Tum etiam propter humilitatem, quia libenter se pauperem ostenderat, ac profitebatur. Conjectura autem illa de quinque fielis non cogit, nam potius, quia oportuit expendere quinque fielos in redemptionem filij, pro ut absolute, & sine villa remissione in lege statuebatur, ideo non erat ei tanta facultas, vt simili posset commode agnum offerre. Ad alteram vero conjecturam de oblatione facta a Magis dicitur, vel dona Magorum non fuisse magni valoris, & quantitatis, vel magna ex parte Virginem, & Ioseph alios pauperibus ex eis subvenisse. Ac derique (quidquid de hoc sit) non mutauit statum Virginis, ac pauperem conditionem, quod eo tempore aliquam maiorem pecuniam copiam haberet, poterat enim prudenter eam in futuros usus reseruare.

Nisi præternittam in fine huius sectionis aduteretur singulariæ quandam sententiam Origenis, ne forte aliquis in eam offendat. Ille enim dicit de hac Virginis oblatione sermonem habens homilia 14. in Lucam, sic inquit: *Turturum par, & duos pullos columbarum pro Salvatore videmus oblatos, ego, & aues istas beatas puto, que pro ortu Domini oblate sunt.* Et quomo-

Adofasnam Baliam miror, & felicitate accumulo; quia digna fuerit non solum videre angelum Dei, sed etiam ore referato in humanum sermonem evumpere: sic multo amplius has volucres predico easque fastollo, quod pro Domino nostro, & Salvatore oblate sunt. Vt offerrent pro eo partiturum, aut duos pullos columbarum. Nouum quid forsitan videat inserere: sed pro maiestate rei parum dignum. Sicut noua fuit generatio Salvatoris non ex viro, & muliere, sed ex soli tantum Virgine, sic & partiturum, & duo pulli columbarum non fuerunt tales, quales oculis carnis aspicimus: sed qualis Spiritus sanctus in specie columba descendit, & venit super Salvatorem, quando in Iordanem baptizatus, tale fuit & partiturum. Non erant volucres istæ, vt istæ qua per aereum velitanti, sed diuinum quiddam, & humana contemplatione augustinus, sub specie columba, & turturis apparebat, vt non talibus visitim, qualibus omnes homines, ille, qui pro toto mundo nascatur, & pati habebat, coram Domino mundaretur: sed vi dispensatio eius nota omnia, tractam nouas haberet hostias secundum voluntatem omnipotentis Dei. Hæc fortasse ad Origine dicta fuerunt in aliquo sensu metaphorico ad innuendum hoc sacrificium, quatenus à Virgine, & pro Christo oblatum est, singularem habuisse excellentiam, ac speciali Spiritus sancti prouidentia fuisse ordinatum: alioquin ramen de fidé certum est, aues illas fuisse veras, quales ab aliis offerri solebant. Hoc enim veritas, & proprietas Scripturæ requirit, & Origenes in hac parte suspectus est, facile enim, literali sensu Scripturæ relatio, ad metaphoricum diuertit.

SECTIO II.

Vtrum ex necessitate, vel obligatione legis Beata Virgo, ad templum purganda venerit.

Non est quod in controveriam vertamus, an Beata Virgo sanctè ac conuenienter egerit, legem Purificationis obseruans. Quoniam (vt ele-
Bernard. ganter Bernardus dixit sermone 3. de Purificatione) non est dissimilis ratio Purificationis matris, & filii Circumcisionis. Sicut enim decuit, vt filius, etiam si impurus, ac peccator esset existimandus, legem seruaret, vt humilitatem, ac obedientiam proferretur, omnemque scandali occasionem vitaret; ita ob ealdem causas oportuit Virginem purificari. Esto itaque (inquit Bernard.) o Beata Virgo, inter mulieres tanquam una eorum, nam & filius tuus sic est in numero puerorum.

Cum ergo constet hoc fuisse conueniens, querimus an etiam fuerit necessarium. In qua questione duæ includuntur: prima, an causa, seu ratio huius legis in Beata Virgine inuenta fuerit, vt propterea censenda sit sub lege comprehensa: altera est, an verba legis ad ipsam pertineant, solent enim leges obligare, etiam si ratio eorum in particulari cesseret. Priorem questionem late tractat Abulens. Leuiticii 12, questio. 2. & sequent. & opinatur rationem propter quam lex illa introducta est, in Beata Virgine inuenta fuisse. Nam illa lex lata fuit propter imunditudinem corporalem parturientium ex fluxu sanguinis proueniensem, vt patet ex illis verbis: *Oribit pro ea sacerdos, & si mundabisur a profluvio sanguinis sui.* Sed licet Beata Virgo in suo partu mundior fuerit alii foeminis; non tamen omnino caruit fluxu sanguinis, ergo ratio legis in ea viguit: Sed hæc ipsam etiam rationem oppositam sententiam veram esse demonstrat: ostendimus enim supra disputatio. 13. se-
Abulens. ctio. 2. partum Virginis fuisse purissimum, omnise-
runtur sordis inumem, & a fluxu sanguinis liberum. Quam effe communem Patrum sententiam, & rationi valde consentaneam ostendit supra citato loco. Unde eleganter Bernardus dicto sermone: *Nihil in hoc conceput, nihil in partu impurum fuit, nihil illicitum, nihil purgandum.* Nimisrum cum proles ista fons puri-

Origenis
sententia
singularis.

*Macula in
Virgine mul-
la Purifica-
tionis indi-
cata.*

Bernard.

Disput. XVI.

Sectio II.

167

B. Emiss. puritas sit, & purgationem venerit facere delictorum, quid in me legalis purificet obseruatio, que purissima facta sum, ipso partu immaculata? Et Eusebius Emissenus sermone de Purificatione. Quamvis, inquit, purgationis dies ad Beatam Mariam Virginem non pertinenter: expectant tamen ipsa, donec omnes purgationis dies completerentur, quos non fibi, sed alia muleribus lex constituerat. Non enim de ea dictum fuerat, omne sanctum non tangat, que ipsum sanctum sanctorum in gremio tenet, in sinus soubat, & virginio lacte nutrita. Et Sanctus Eligius. Nequaquam immunda indicatur, que sancto Spiritu okumbrante totius munditia, & sanctitas autorem genuisse probatur, & familia habet Anselmus in hoc Lucæ Euangelium. Sed omnium grauissime Cyrillus Alexandrinus libro secundo de fide ad Reginas, parum a principio, vbi ex sua, & cuiusdam antiqui Episcopi, cuius nomen non refert, sententia, hæc profere verba. *Quod si quis Deus secundum naturam est, ut ipse virginitus Dei filius, servit forma indutus, sacreque Virginis primogenitus appellari non dignatus, semetipsum redemptorem pro omnibus tradidit: clare patet, in quantum impietatem prolabant Ariani, qui Deiparam Mariam in sacrificio, que pro puerperis exlege offerri mos erat, opus habuisse afferunt. Sit igitur confitans, ac certum, Beata Virginem nullam habuisse maculam, propter quam purificatione indigeret.*

*C. Reliquum est explicemus, an verbis legis fuerit comprehensa. Fuit enim fere omnium Patrum, qui hanc legem explicarunt, concors sententia, non absque mysterio, & singulari Spiritus sancti prouidentia additum esse in ea verbum illud, *Mulier, suscepito semine peperit masculum:* ut indicaretur, hac legie non esse comprehensam illam mulierem, quæ absque suscepito semine masculum pareret. Ita ponderauit Origenes homilia octaua in Leuiticum, Rupert. Ruperti libro secundo in Leuiticum capite decimo sexto, Eusebius Emissenus, Sanctus Eligius, Bernardus, Laurentius Iustinianus in citatis concionibus de Purificatione, & Theophylactus Luca secundo. Bene, inquit, dixit secundum legem Moysi nam secundum veritatem nulla necessitate adstringebatur, dictum enim est in lege, mulier, quæ suscepito semine conceperit, &c. Si milia fere verba habent Euthymius, & Beda ibi, quos sequuntur est Caietanus ibi. At vero Abulensis in cap. 12. Leuitic. quæstione secunda, hanc sententiam reicit coniecturis quibusdam, & rationibus parum virginibus. Summa earum est, quia sine causa legislator intenderet illo verbo excipere Beamat Virginem, cum illa exceptio nullius futura esset utilitatis, quia nec B. Virgo illa usura erat, nec alii constare poterat eam absque semine conceperisse. Hanc vero sententiam amplexi sunt moderni expofitores, qui Hebraicarum literarum peritiores sibi videntur. Oleaster in Leuiticum, Iansenius capitulo decimo Concordie, & inclinat etiam Caietanus super Leuiticum. Me autem coniectura Abulensis nihil mouet, valde enim utile esse potuit, quod admiranda Virginis Conceptio, tanto ante tempore fuerit à Moysi propheticè indicata. Quod vero ad phrasim Hebraicam pertinet, licet fortasse verum sit, semen, saep non significare principium generationis, sed problem ipsam, & ideo, facere semen, idem esse quod generare: tamen, si consideremus nullum verbum esse in Scriptura sine mysterio, & legislatore utrumque verbum posuisse, verisimile est nos sine causa id fecisse: sed ad indicandum aliquod mysterium, præsertim cum septuaginta interpres non vertant. *Mulier, quæ fecerit, sed, quæ suscepit semen,* quod proprio ad principium generationis referuntur. Et Hieronymus hanc retinens interpretationem, ita sentire visus est. Nec factum existimo absque speciali DEI prouidentia, quod vulgata editio tam aperte hoc mysterium indicauerit, quodque tot annis in Ecclesia fuerit receptum;*

A non igitur est à viris Catholicis, ac piis tam facile contemnendum. Addo, quamuis phrasis illa Hebraica idem significet, quod problem concipere, vel emittere, vel (ut aliud ad rem explicandam dicunt) idem sit, quod *semificare*: nihilominus si verbi, & locutionis vim, & etymologiam consideremus, propriè significare, problem emittere ex concepto semine, ergo quacunque ratione exponatur, est locus prædicto mysterio. Denique omnes fatentur, Beatam Virginem non fuisse obligatam hac lege, vt videre licet in citatis Patribus, & in Chrysostomo homilia de oecursu Domini, solus enim Abulensis hoc in dubium rouo care ausus est, dicens obligatam quidem fuisse ex vi verborum legis: an vero re ipsa fuerit obligata, vel alia via, aut ratione fuerit exempta, incertum esse, & ex divino arbitrio, & dispensatione pendere. Iansenius autem videns hoc aduferari communis sensus Ecclesiæ, & Sanctorum, prudens quidem, fortasse tamen minus consequenter dixit, licet verba legis Virginem comprehendere possent, ac ligare; nihilominus tamen illam non obligasse: tum quia in ea cessavit ratio legis, non solum quia sordibus puerperij caruit; sed etiam, quia ipsum auctorem sanctitatis, & munditiae peperit: tum etiam, quia peperit Deum, qui supra omnem legem erat. Hæ tamen rationes (si recte expendantur) non sufficiebant, vt Beata Virgo non obligaretur lege, si verbis legis comprehendenderetur. Nam cessante fine legis in particulari, non cessat obligatio legis, & quod filius fuerit omni legi superior, quia Deus erat, non ostendit idem esse matris attribuendum, alioqui totius veteris legis obligatione Virgo libera fuisset, quod nulla ratione initur. Ut ergo firmo, ac constanti fundamento dicamus Beamat Virginem non fuisse hac lege obligatam, asseramus necesse est verbis legis non fuisse comprehensam.

Circa quia de hoc mysterio desiderari possunt, legantur in homiliis sanctorum Patrum, & in expofitoribus Euangeliorum, & specialiter de reuelatione facta Simeoni, & Anna nonnulla tetrigimus supra dilputatione decimaquarta, sectione prima, vbi sanctos Patres, qui de hac rescriperunt, indicauimus præfertim Chrysostomum, Gregorium, Nissenum, Cyrilum Ierosolymitanum, ex quibus colligere licet, quæ antiqua in Ecclesia huius mysterij celebratio, ac festiuitas, & unde duxerit Originem ceremonia benedicendi, ac ascendendi cœros in hac festiuitate, quæ tempore etiam Cyrrilli Ierosolymitani erat in vñ, Leti, inquit, hodie lampades ornemus, ianque Purificatio fili lucis vereluci Christi offeramus. Quoniam lumen ad reuelationem gentium mundo apparuit, deo lumina ex lumine resplendamus. Legatur Albinus Flaccus libro de Diuinis officiis, capit. de Purificatione, vbi dicit, Ecclesiæ inter alias causas introduxit hanc ceremoniam ad mirandam lustrandi consuetudinem, quam Gentes obserabant, dicantes hunc mensem Deo Februario, vt Augustinus etiam retulit libro septimo de ciuitate, capite septimo, & eandem rationem habet Beda in libro deratione temporum, & latius In August. Innocent. 3. sermone de Purificatione, & plures alias rationes affert Eligius dicta homilia 2. de eadem festiuitate.

Vltimum obseruari hoc loco potest legem hanc de Purificatione, sicut alias cœmoniales omnes veteris legis, iam cessasse; permisum tamen esse ab Ecclesia, vt si feminæ velint post partum abstinere aliquam diu ab ingressu Ecclesiæ, & postea deferre problem, vt pro ea ad Dominum preces fundantur, possint id facere, vt patet ex capitulo vnico de Purificatione post partum. Oportet tamen, vt omnis superstitione seruandi legem veterem absit, solumque fiat causa religionis, & ob reverentiam loci sacri, & in hunc sensum pie interpretada sunt quedam verbas,

Eligius.
Anselm.
Cyril. Alex.

Origen.
Rupert.
Euseb. Emiss.
Eligius.
Bernard.
Laurentius.
Theophyl.
Euthymius.
Beda.
Caietan.
Abulensis.

Oleaster.
Iansen.
Caietan.

Hieronymus.
Virgo lego de Purifica-
tione lata
non fuit co-
pibens.

Chrysost.

Grego. Nys.

Cyril. Ieroſ.

Mos bene-

dicendi.

accendendi

cœros in die

in vñ.

Leti,

inquit,

hodie lampades

ornemus,

iisque

filii lucis

vereluci

Christi offeramus.

Quoniam

lumen ad

nisi unde or-

itur.

Alb. Elace.

verba quæ in Missa AEthiopum leguntur in benedictione puerperæ, in hunc modum: *Tu Domine instruisti Moysen seruum tuum in lege tua, & docuisti eum constitutionem mundam, que conuenit omnifamina, que perperit, & infra, Quæsumus pro ancilla tua, que seruans constitutionem tuam, & optat ingredi in sanctum tabernaculum tuum, &c.* Intelligitur enim seruans constitutionem, quantum ad similitudinem quandam externæ ceremoniæ, non quadam propriam rationem, & obligationem legis.

DISPUTATIO XVII.

In tres Sectiones distributa.

De reliquis mysteriis vita Christi usque ad annum etatis eius trigesimum.

Explícato purificationis mysterio, ac reliquo tempore vita Christi prætermisso, disputationem de baptismo eius statim aggreditur D. Thom. nos vero, priusquam ad illius mysterij explicationem accedamus, duo præstanta duximus. Primum enim, vt historiæ seriem melius texendo, nihil, quod fieri potest, intactum relinquamus, de Salvatoris infantiâ, deque reliquo vita tempore ab Euangelistis prætermisso, pauca dicemus. Deinde, quoniam reliqua mysteria vita Christi minus coniuncta sunt cum disputatione de Beata Virgine, absoluimus omnia, quæ ad illius excellentiam, & dignitatem spectare videbuntur. Quibus finitis reliquavitæ Christi mysteriâ, & ceterarum quæstionum D. Thomæ explicationem persequemur.

SECTIO I.

Cur Christus in Ægyptum fugere voluerit.

Matth. 1.

Matthæus Euagelistæ, c. 2. post narratam trium Magorum historiam, statim subiungit. *Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini apparuit in somnis Ioseph, diuens. Suge, & acceperunt, & matrem eius, & fuge in Ægyptum, & esto ibi, usque dum dicam tibi. Fugitur est enim vt Herodes querat puerum ad perendum eum. In quibus verbis significari videtur statim post discessum Magorum, nulla mora temporis interposita Christum in Ægyptum fugisse. Si tamen, quæ supra dicta sunt, recolamus, necesse est, vt multi dies intercesserint. Diximus enim supra Magos adorasse Christum decimotertio die ab eius nativitate: ex Luca autem capit. 2. constat, quadragesimo die fuisse Christum in templo oblatum, & postea reverso esse parentes eius in Galilæam, in ciuitatem Nazareth: & verisimile est aliquo tempore ibi habuisse, conflatigitur plures dies, & fortasse aliquot menses præcessisse, antequam Beata Virgo discederet in Ægyptum, quamvis incertum sit, quantum illud tempus fuerit. Verbum ergo illud Matthæi, *Qui cum recessissent, ecce Angelus Domini, &c.* possum est ad historiam continuandam, non ad indicandum statim post redditum Magorum hanc revelationem fuisse subsequitam. Dicere vero posset aliquis, revelationem quidem esse factam Iosepho statim post discessum Magorum, ante purificationem: illum vero expectasse conueniens tempus fugiendi. Quod videtur insinuare Anselmus Matth. 2. dicens: *Quamvis timerent Herodem, tamen non sunt aucti transgredilegi, quin ad templum puerum deferrent, vbi Simeon accepit eum in vincis suis, & Anna de eo multa prophetauit.* Sed hoc nullo modo dici potest, repugnat enim consequentibus verbis Euangeli. Matth. *Qui consurgens accepit puerum, & matrem eius nocte, & secessit in Ægyptum.* Vbi omnes sancti contemplantur summam*

*Luc. 2.
Quo tempore
Christus
in Ægyptum
secesserit.*

Obiectio.

Anselm.

Responso.

Artic. IV.

diligentiam, & obedientiam sancti Iosephi, quia subito, & absque vila mora Angelice monitioni paruit, & ita omnes expoſtores hanc reuelationem ponunt factam, vt minimum post purificationem. Et quamvis Iansenius in Concordia indicet factam *Iansen.* effe antequam redirent Nazareth, post presentationem templi, & expressius Cajetanus id affirmet *Cajetan.* Matth. 1. motus coniectura probabili, non tamē efficaci, vt videbimus: tamē (si recte Euangelium Lucae consideretur) contrarium verius apparet, vt Euthymius ibi adnotat, & senserunt Tatianus, & Ammonius Alexandrinus in harmoniis Euangeliorum, & colligi potest ex Origine homilia virginis octava in Lucam, & Anselmus (si recte pendatur) in eadem est sententia. Nam post verba suæ pra citata subiungit. *Quo facta secesserunt in Nazareth,* & cum rumor de pueru iam inciperet latari, missit Angelus Gabriel, qui in Ægyptum facti puerum deportari. Vbi indicat (quod Ammonius etiam supra notauit) *Ammon.* ante presentationem in templo Herodem non suffit se commotum, nec cœpisse quædere Christum ad interficiendum, postea vero, cum ex ijs, quæ in templo Simeon & Anna publice de Christo prædicarent, adiunctis aliis, quæ præcesserant, rumor de illo percrebuit, cœpisse illum magis pertimescere, & contra Christum ira incitari, ideoque misum esse Angelum, qui Iosephum admoneret. Quod ergo Anselmus dixerat parentes Christi timuisse Herodem etiam ante Purificationem, non est intelligendum, ac si timor ille ex reuelatione ab Angelo facta, ortus esset: sed quia ex humana coniectura, & prudentia, cum ardenti amore ad Christum coniuncta, & diligenter cura custodiendi illum, suspicionem aliquam, vel timorem concipere potuerunt.

His ergo positis inquirendum occurrit: quæ fuit necessitas fugiendi in Ægyptum. Et est ratio dubia, qua Herodes non iussit interfici omnes infantes Regni sui, sed solum in Bethlehem, & in omnibus sibimus eius, Christus autem, & parentes non habitabant Bethlehem, sed Nazareth: ergo nullum erat periculum, quod esset Christus interficiendus: non ergo erat, quod haec occasione arrepta, fugerent in Ægyptum. Eo vel maxime, quod Deus, à quo illa reuelatio profecta est, iam præviderat quo in loco innocentium cœdes futuræ essent, & præscierat non fuisse futuras in Nazareth. Et confirmatur, quia quando Ioseph rediit ex Ægypto propter timorem Archelai filii Herodis diuertit à Iudea ad ciuitatem Nazareth, existimans ibi se futurum omni periculo liberum, ac securum, ergo eadem ratione potuerit ibi manere ante discessum. Addunt infideles, si Christus verus Deus fuit, quid oportuit fuga vita consulere? Imo quid potest esse iniquius (aiebant Nestoriani apud Maxentium dialogo primo) quam ut credatur DEVS propter hominem fugisse in Ægyptum.

Dicendum vero est primo, proximam, & litteralem causam, seu rationem huius itineris fuisse ad vitandum periculum moris, quod ex infideli Herodis Christo Domino imminentebat. Erat enim à Deo prædefinitum, vt non in infantia, sed in adulta ætate post prædicatum Euangelium pro hominibus moreretur, & ideo (ait Fulgentius sermon de Epiphania) *Dignatus est in Ægyptum fugere, vt postea crucem dignaretur ascendere: faciet enim (vt subdit infra) eum mori benignitas propria, non malitia aliena.* Neque huic rationi obstat obiectio facta: quia in primis, licet potuerit Christus potentia, ac maiestate sua non solum Herodis infidias impediare, sed etiam regno illum, vitaque priuare: noluit tamen protestare vti, sed dignatione. Ut enim notauit Euseb. li. 9. de demoni. Euang. demoni. 4. Non decebat Salvatorem adhuc puerum miracula exordiri, atque ante semper Chrysostomum ostentare virtutem. Vnde recte Fulgen. sole inquit,

Disput. XVI.

Sectio I.

169

inquit, non formidine humana sed dispensatio Diuina, fugit non necessitate, sed potestate. Et eleganter Petr. Chrysologus sermon. 150. Quid est, inquit, quod sic celestis causa tristatur, ut humanus se confundat auditus, lassetur animus, labores intelligentia, sensu hebetetur; filii nuer, spernitur, credulitas ipsa succumbat, perspiciente homini Deus fugit, saeviente terra colum trepidat, & paucus patrio filio fugiente monstratur. David perspiciente Saul ad Iudeam consurgit, recepit vicinia, domus vi- nius vidua Helio sufficit ad latebras, Christo fugiente locus deest, prouincia deficit, non subuenit patria, & quae sequuntur usque illud, Euangelista iugiter referendo talia videtur excitasse hereticorum latratus. Causam vero, & mysterium explicans subiungit inferius. Bellum quod in bello fugit, artis est, non timori, Deus quando fugit hominem, Sacramentum est, non paucus, poterit quando se subducit infirmo, inseguenter non puer, sed foris produxit, vult enim in aperto vincere, qui publican referre caput ex hoste victoriam, hinc est quod Christus fugit, ut cedat tempori, non Herodi: & cetera quae eleganter persequitur. Deinde licet Diuina prouidentia posset in civitate Nazareth, eum custodire immunitum, tamen si prouidentiam humana spectemus, non satis existimari poterat ibi esse securus, quia cum Herodes tunc esset viri usque prouinciae Rex: facile poterat inquirere, & persecutari diligenter donec intelligeret sciemiam quandam peregrinari, & aduenam Bethlehem peperisse, ac postea discessisse, ac ita paulatim poterat Saluatorem inuenire. Praesertim cum (vt notat Hieron. circa illa verba Matth. 2. Mortui sunt enim, qui querebant animam pueri:) non soli Herodes, sed etiam Scribe, & Pharisei, ut illi morem gererent, Christi necem procurarent. Nec refert, quod Deus praeiurerit Herodem non fuisse interfectorum infantes Nazareth, sed Bethlehem: tum quia noluit Deus negotium hoc gubernari iuxta praescientiam suam, sed iuxta periculi gravitatem, prout modo hominibus accommodato vitari poterat: tum etiam, quia licet tantum confit interfectoris fuisse Bethlemiticos infantes, non tamen inde sequitur non adhibuisse Herodem omnem aliam diligentiam in toto Regno suo, si fortasse aliquid vestigium aliquod noui Regis nati inueniret. Denique (si conjectura Caietani vera esset) factilius videbatur hoc expediti, putat enim ille Virginem, & Ioseph post purificacionem non redisse Nazareth, sed potius voluisse habitare in Iudea, Ierosolymis, aut Bethlehem. Tamen huius conjectura non assentior: tum quia non habet fundationem, neque est conscientia Luca: tum quia etiam opporterationem reddere, cur non redierint Nazareth, vel saltem cur de hoc non fuerunt admoniti, si satis ibi erant securi, & necesse erit tunc ut rationibus adductis.

Secundam verò, & principalem causam addidit Euangelista scilicet, fugam hanec non per pericula metu, sed de prophetia venisse mysterio, ut Petrus Chrysologus supra dicit. Ut adimpleretur, inquit, quod dictum est à Domino per prophetam dicentem: ex Aegypto vocavi filium meum. Si enim in Aegyptum non fugisset, ex Aegypto vocari non potuisset, ut Euseb. Emissus loquitur. Hoc autem loco cauenda est nimis libera (ne dicam temeraria) interpretatione Iansenii, caput. ii. Concordia, ubi negare ausus est, verba illa (ut sunt apud Ossianum) contineat villo modo de Christo prophetiam, sed solum per accommodationem quandam ab Euangelista citari. Ut si quis de patre nimium attinge filium dicat in illo impietum illud poeta. Omnis in Ascanio cari flat cura parentis. Et (quod gratius est) licentiam praebet ita interpretandi similia Euangelistarum loca, cum dicunt, Ut adimpleretur, quod dictum est per prophetam. Sed (ut quemadmodum sentio, loquar) sententia haec grauem errorem, & Euangelicae veritati valde perniciosum continet. Primo, quia pugnat cum verbis Euangelista dicentibus,

Fr. Suarez. tom. 2.

A Ut adimpleretur, quod dictum est à Domino per prophetam. Non enim potuit clarius dicere, Dominum per prophetam loquutum fuisse in illis verbis de hoc mysterio, quod in Christo impletum est. Deinde pugnat cum intentione Euangelista. Ut enim ostendat Christum esse, quem prophetas respicebant, & in quo omnes implentur, adducit prophetiam, & ostendit concordiam inter predictionem, & effectum, & hanc vim habet illud verbum, Vt adimpleretur, illud enim propriè adimpleri dicitur, quod predictum era. Tertiò pugnat cum communione sententia sanctorum: omnes enim exponentes, tam locum Matth. quam Osea, intelligunt ibi con-
Hieron.
Chrysostom.
Theophyl.
Tuthym.
Anselm.
Beda.
Gloss. ordinarii & alijs expositionibus Matth. 2. Vnde
Euseb. Emissus supra sic inquit. Impleta est propheta, & virtus prophete. Et Petrus Chrysologus supra dixit, verba illa allata esse ab Euangelio, ut causam redderet ex mysterio prophetarum. Hanc etiam sententiam indicauit Gregor. Nazianz. orat. 24. dicens. De quo, id est de Christo, nunc mibi quoque patrem audire videor ducentem, ex Aegypto vocavi filium meum, ubi Elias Cratensis adnotat, ex Euangelista testimonio constare hanc fuisse de Christo prophetia. Et eodem modo exponit Athanas. tom. i. libri. de Incarn. Verbi Dei longè à medio, clarius Prosper Anaf. Syn. de promissionib. & predictione Dei, par. tertia, cap. 8. & Anastasius Synaita lib. duodecimo commentaria-
riorum in Hexameron. Eusebius, & alij quos statim referant. Elias Crat.

Hieron.
Chrysostom.
Theophyl.
Tuthym.
Anselm.
Beda.
Gloss. ordinarii.
Euseb. Emiss.
Petr. Chrys.
Greg. Naz.

Euseb.

Dubium.

C Dubitari autem solet, utrum verba illa, prout à Propheta sunt dicta ad praedicendum hoc mysterium, in sensu literali, vel spirituali sint dicta. Eusebii enim dicto libr. de Demonst. demonst. 4. non solum sentit illam prophetiam ad literam esse de Christo, sed etiam nullum alium pati literalem sensum. Quæ sententia verisimilis non est, & ideo alii concedunt, illa verba ad literam esse dicta de populo Israel, nihilominus tamen etiam in sensu literali dicta esse de Christo: ita Lyranus, & Carthusianus, Mat- thæi 2.

Communior tamen sententia est, illa verba in Reponsio. sensu literali esse dicta de populo Israel, qui solet fieri. Exod. 4. filius Dei in Scriptura appellari, ut patet Exod. 4. Fi- lius meus primogenitus Israel, & ideo sub earatione in- terdum gerere figuram Christi: atque ita conse- querentur dicta esse de Christo in sensu spirituali. Ita exponunt Chrysostom. hom. 8. in Matth. quem Theo- phylact. & ferè alij Graeci sequuntur; Origenes ho- mil. 17. in Numeros, tractans verba illa. Deus duxit Origen. illum de Aegypto, cuius fortitudo similitus est Rhinocerotis, & probabile existimat hæc verba eodem modo in- telligi de Christo, quod etiam notauit Hieronymus. Matth. 2. clarius verò tandem sententiam docuit i- dem Hieronymus Osea. ii. & alij, quos congerit Hieronym. Franciscus Ribera in illum locum, ubi copiosè ac Ribera. doctè hanc sententiam suadet. Et est fine dubio ve- raigni fortasse in modo loquendi sit controvergia. Concedimus enim omnes hunc sensum fuisse ab Spiritu Sancto intentum, ut Euangelista Matthæus explicuit. Quamquam enim sensus si spiritualis: si tamen in alio loco Scriptura explicatus sit, ab eo su- mitur firmum argumentum, cum iam constet esse ab Spiritu Sancto intentum. Praterea nullus nega- re poterit, quin illa verba immediate significauerint populum Israel educendum de Aegypto, & rem il- lam fuisse figuram Christi vocati ex Aegypto. Unde fit verba illa mediante re proxime significata hoc mysterium expressisse, quæ est definitio spiri- talis sensus. Quia tamen illa verba immediate relata, ad hoc mysterium illud etiam in omni po- prietate sermonis aperie continent, & declarant i- ded addiderunt alij authores, non solum in sensu

P spiri-

spirituali, sed etiam in literali illud significare. Nam illa verborum proprietas, non absque singulari Spiritus Sancti prouidentia seruata est: quod quidem piè, & non ineruditè animaduersum est. Quia tamen propria ratio sensus literalis requirit, vt non solum oratio nude sumpta illum sensum in proprietate sermonis referre possit, sed etiam vt in eo sensu possit cum antecedentibus, & consequentibus texi, & unum integrum historicum, seu literalem sensum confidere: quod prædictis verbis in dicto sensu non potest conuenire, idèo non potest in rigore, & propriè dici sensus literalis.

In confirmationem huius rationis Euangelista addere possumus factum etiam id esse, vt adimpleretur, quod dictum est per Iesam, c. 19. Ecce Dominus ascendens super nubem leuem, & ingredietur Aegyptum, & commouebuntur simulachra Aegypti à facie eius. Ita confirmavit hanc rationem Euangelista Chrysostom. homil. 2. imperf. Et Eusebius libro 6. de Demonstratione capit. 20. latè locum hunc de hoc mysterio declarat, & Athanasius loco supra citato de Incarnatione Verbi, & Procopius in Isaiam, qui per nubem leuem, sacram Virginem intelligit, cuius vlnis in Aegyptum Saluator inuenitus est. Quæ nubes dicunt, quia per eam Deus pluit in terras gratiam Christi (vt dixit Ambrosius de institutione Virginis) leuis vero, quia virili semine pregrauata non est, vt ibidem dixit Ambrosius & in exhortatione ad Virgines, & Hieronymus super Isaiam, vel quia nullum habuit pondus peccati, nec passionis, aut somnis, vel quia super resonnes terrenas volabat, vt dixit Procopius. Quanquam per nubem leuem, etiam caro Christi ex Spiritu Sancto concepta intelligi posfit, vt iudem Patres interpretantur, & Augustinus tractatu trigesimo quarto in Ioannem, & Prosper de predicatione Dei, parte tertia, capitulo secundo. Adit præterea Eusebius tunc etiam impletum illud esse, Commouebuntur simulachra Aegypti à facie eius. Nam Demones, inquit, qui animas Aegyptiorum subiecerunt, cum senserint nouam, diuinaque virtutem ad se accessisse, illico comotiti sunt, & fluctuationem, ac perurbationem in seipsis perulerunt, corque ipsorum, & vis intelligentie intrinsecus in ipsis conuicta sunt, cessaruntque, ac fugata sunt. Indicat autem Eusebius simulachra tunc non suisse sensibiliter commota, subdit enim, Et tunc quidem inuisibiliter Damones talia passi sunt, Niciphorus vero lib. decimo Historiar. capitulo trigesimo primo significat, etiam ipsa corporeal simulachra corruiisse, vbi miraculum quodam refert de arbore, quæ in ciuitate Hermipoli ad Christi ingressum fæte ad terram vsque reuerter inexit, vt ipsum adoraret. idem refert Sozomenus libro quinto Histor. capitulo vigesimo. Et in Historia Lausiaca in vita sancti Apollinis Abbatis, capitulo quinagesimo secundo memoria prodiit Palladius, in eadem ciuitate Hermipoli extare templum, in quod ingresso Saluatore, omnia idola prostrata, communiaque sunt. Procopius etiam super dictum locum Isaiæ hoc indicat, dicens, Cum Dominus in peruersitate in Aegyptum decessus est, ineffabilis potentia confregit idola. Citari etiam solent in hanc sententiam Athanasius libro de Incarnatione Verbi, & Origenes homil. 3. in diuersos. Tamen reuera iij Patres solum dicunt per Christum confracta esse Aegyptiidola, quando gens illa per Euangelij prædicationem, ad ipsum conuersa est, cuius veluti indicium, ac presagium fuit introitus pueri Iesu in Aegyptum, & ita aperte se exponit Eusebius. Illud ergo quod de euerione idolorum dicitur incertum est. Et quidem quod in tota Aegypto acciderit, non est admodum verisimile; quod verò in aliqua ciuitate, in qua Christus habitauit, diuina eius virtus idola confreret, non est incredibile, quamquam in dicto loco Isaiæ non habeat fundamentum; sed in quadam humana hi-

Artic. IV.

storia fatis incerta. Et idem iudicium fit de alijs miraculis, quæ circumferuntur à pueri Iesu in Aegypto facta, de quibus videri potest Burchardus in descriptione terra sanctæ, parte secunda, capitulo quarto, & Cæsar Baronius in Annalibus anno primo.

Cæsar
Baron.

Exili Chr.
fi in Aegy-
ptum ratio-
nes & causa.
Leo Papa.

Vltimò his duabus causis migrationis Christi in Aegyptum, quas Euangelista attigit, & velut littorales sunt, addere possumus alias mysticas, & morales. Prima est, quam attigit Leo Papa sermonे secundo de Epiphania, his verbis. Tunc autem eriam Aegypto Saluator illatus est, vt gens antiquis erroribus deputata, iam ad vicinam salutem per occula, am gratiā si-
guaretur, & quoniam ei cicerat ab animo superstitionem, iam hostiū recuperet veritatem. Quam ratio-
nem magis explicans Eusebius supra, inquit in Aegypto initium accepisse dolo latrariam, eamque gen-
tem fuisse omnium superstitionissimam, & inimicam populi Dei, & longissimè à Prophetis abfu-
isse, & ideo apud illos Dei virtutem primò commoraram esse. Ex quo dicit factum esse, vt plus apud Aegyptios, quam apud alios homines Euangeli-
ca doctrina verbum inualuerit. Quibus adde, propter hanc causam Aegypti nomine sape in Scriptura significari gentes vniuersas, vt notauit Hiero-
nymus dicto loco Isaiæ 19. qui hoc modo illum tropologicè interpretatur, vt scilicet ibi prædictum sit, Dominum in humana carne venturum in mundum, & vniuersam Aegyptum, id est, gentilitatem subiugaturum. Ad hoc ergo significandum voluit Christus statim in infantia in veram ac propriam Aegyptum deferri, & Aegyptiorum errores pro-
figare, (vtait Gregorius Nazianzen. oratio. 35.) Et Greg. Naz.: hanc rationem eleganter persequitur Origen. dicta Orig.
homil. 3. in dñs fō. Eam verò auger, & confir-
mat Leo Papa sermone 3. de Epiphania his verbis,
Aegypto sē parentum ministerio subiectus intulerat, repeteret
scilicet Hebreæ gentis antiqua cunabula, & principatum ve-
ri Joseph maioris prouidentia potestate disponens, vt illam di-
riorem omni inedia famam, qua Aegyptiorum mentes veri-
tatis inopia laborabant, veniens de celo pauci vite, & cibis
rationis aufret: ne sine illa regione pararet singulare ho-
bie sacramentum, in qua primum occisione agni salutiferum
crucis signum & Pascha Domini fuerat preformatum.

E Alteratio moralis est, quam Origenes supra te-
rigit his verbis Christum alloquens, Fuge in Aegyptum, vt ij, qui nomine Christi persecutionem patiuntur, qui tribulationes tolerant, qui iniurias perferunt, fortiter stent, viriliter preludent, Ecclesiam non deserant: sed semper meminerint, quia Dominus à peccatoribus persecutionem per-
pessus est: Et infra, Fugit enim Dominus de loco in locum, non mortem timens, neque intersectionem formidans: sed mysterium, & consummationem passionis expeditans. Vnde vterius colligunt sancti, volunt Christum docere exemplo suo fætatores suos, licere in perfectionib-
us fugere. Nam quisquis in Christo manens interim cedit, non fidem denegat, sed tempus expectat, vt dixit Cyprianus in libro de lapidis, parum à principio: Et Athanasius apol. de fuga, qui adit, decusse Christum, sic ut esfuriendo, sitiendo, patiendo, ita quoque ipsa ratione fugien-
do ostendere se carnem gestare, & hominem factum esse. Et statim adducit in exemplum mysterium, quod ex-
plificamus: eandemq; rationem tetigit Tertullianus

Cyprian.
Athana.

Tertullian.
Augustin.
Euseb.
Emilian.

Epiph.

Sever.

Salpi.

Ambro.
Hieronym.

Isaï. 19.

Chrysost.

Euseb.

Athanasi.

Procop.

Augustin.

Proper.

Euseb.

Augustin.

Proper.

Euseb.

Christus puerus in Aegyptum ingressus Idola destruit.

Sozomen.

Pallad.

Procop.

Orig.

intra. Et in libro de lapidis, parum à principio: Et Athanasius apol. de fuga, qui adit, decusse Christum, sic ut esfuriendo, sitiendo, patiendo, ita quoque ipsa ratione fugien-
do ostendere se carnem gestare, & hominem factum esse. Et statim adducit in exemplum mysterium, quod ex-
plificamus: eandemq; rationem tetigit Tertullianus

Cyprian.
Athana.

Tertullian.

Augustin.

Euseb.

Emilian.

Epiph.

Sever.

Salpi.

Epiph.

Sever.

Disput. XVII.

*Si dei fiduciam largiretur, quia in persecuzione melius est u-
gere, quam negare; & sermo. 151. acutè ponderat non
dixisse Angelum Ioseph, vade in Agyptum, sed fu-
ge in Agyptum, vt aperte fuga ipsa & mandari & ho-
norari videaretur; in fratre verò subdit, Christum fugisse;
vt fugas nostras in persecutionibus temperares; vbi ra-
tiones alias eleganter assert, quæ ibi videri pos-
sunt.*

SECTIO II.

*Quando, & ad quem locum Christus ex Agypto re-
dierit.*

Non est quid de ratione, & causa, ob quam Christus ex Agypto rediit, questionem moueamus. Rediit enim, quoniam Ierusalem elegerat passionis, & vt in Iudea doctrinam suam disseminaret. Definitum quippe erat, vt de Sion exiret lex, & Verbum Domini de Ierusalem. Solum ergo videntur posse, desiderari in hoc creditu duæ illæ circumstantia: temporis, & loci, in titulo propositæ, quoniam ad Euangelicæ historiæ intelligentiam earum cognitio conferre potest.

Dé tempore igitur huius redditus illa quæstio tra-
stanta occurrit, quo anno ætatis suæ Christus ex Agypto redierit, hoc enim cognito, & stabilito tempore, quo è Galilæa egressus est, facile erit colligere, quod annis Agyptum incoluerit. Prima ergo sententia est Epiphanius dicentis. Christum quarto ætatis suæ anno ex Agypto rediisse. Ita docet libr. i. de Panarij, tom. i. in fine post hæresim 20. & libro 3. hæ-
ref. 7.8. vnde colligit Christum tantum duobus annis habitasse in Agypto, existimat enim illo expleto bi-
ennio à nativitate fuisse adoratum à Magis, & deinde in Agyptum profectum. Hac sententia tribui etiam potest Seuero Sulpitio libr. 2. Sacra historiæ, quatenus opinatur, sicut Epiphanius, Christum natum esse trigesimo tertio anno regni Herodis, & Herodem regnasse triginta septem annos. Inde enim fit Christum rediisse quarto ætatis anno, rediit enim statim post obitum Herodis, vt ex Euangeliō collitur.

Secunda sententia est Niceph. lib. i. c. 14. qui dicit rediisse tertio anno ætatis, atq; adeò ferè eisdem tribus annis mansisse in Agypto. Decuerat enim ca. 13. fugam Christi in Agyptum accidisse statim post eius præsentationem.

Tertia opinio est, Christum eodem, vel initio se-
quentis anni, quo iuit in Agyptum, inde rediisse. I-
ta refert Cæsar Baronius in Annalibus anno octauo,
& tribuit Osiuphrio Panuinio in Fastis, atque idem
sentit in Chronico Ecclesiastico, vbi ponit hunc re-
ditem Christi ex Agypto in tertio anno ætatis Christi:
cum tamen alibi in eodem anno videatur ponere
fugam. Nam in Fastis libr. 2. Comment. dicit Christum
natum esse anno septingentesimo quinquagesimo
secundo, ab urbe condita in fine eius, circumci-
sum autem, adoratum à Magis, & oblatum in tem-
plo initio anni septingentesimi quinquagesimi ter-
ti. Postea verò anno 754. subdit hæc verba, *Hoc anno
Herodes Iudeorum Rex pueros interfecit, Ioseph, & Maria
Christum Dominum in Agyptum transportarunt. Harum
sententiarum nullum reporio probabile fundamen-
tum.*

Quarta opinio esse potest Christum venisse ex Agypto, vel in fine quinti: vel initio sexti anni ætatis suæ. Ita Ianuenius c. 11. Concordiæ. Cuius fundamen-
tum est, quia Christus natus est anno trigesimo se-
cundo regni Herodis (vt colligitur ex Eusebio in
Chronico.) Ponit enim initium regni Herodis anno
tertio Olympiadæ 186. nativitatem autem Christi
Olympiadæ 194. anno tertio: regnauit autem Herod
triginta septem annis, vt est omnium sententia,
Fr. Suarez, Tom. 2.

Sectio II.

171

A Eusebii ibi, & Ioseph 14. antiquitatum, ca. 26. & lib. Ioseph.
17. c. 10. & aliorum, quos referam. Relinquitur ergo
Christum agentem ferè sextum ætatis annum ex Agypto rediisse. Et pro eadem sententia afferri potest
Beda, libr. de sex ætatis. Licer enim dicat regnum Beda.
Herodis triginta sex annis finitum fuisse: afferit tam
men Christum natum esse in trigesimo primo anno
regni eius.

Quinta sententia est Christum rediisse ex Agypto
in fine septimi, vel initio octauo anni ætatis suæ. Ita
sentit Ammonius Alexandr. in harmonia Euangeli-
orum, dicit enim Christum continuum septennum Ammon.
egisse in Agypto, & in eadem sententia est Anselmus
Anselm. Matthæi secundo dicens, Dominum latissime septem
annis, & habitasse in quadam ciuitate Agypti, quæ
vocata est Heliopolis, & inferius significat fugam
Christi in Agyptum contigisse ferè post annum à
nativitate. Dicit enim innocentes fuisse occisos post
annum, & dies quatuor ab ortu Christi: colligitur
autem ex Euangeliō Christum paulò ante Innocentium
neceum aufugisse, unde fit, iuxta sententiam An-
selmi, fieri etiam potuisse ut Christus in Agypto o-
ctauum ætatis annum expleuerit. Quod verò An-
selmus dicit de tempore cedis Innocentium, non
video, quo fundamento nitatur, nisi quod for-
tas existimauit, Innocentes eo die fuisse interfe-
tos, quo eorum solemnitas ab Ecclesia celebra-
tur, nimis 28. die Decembr. cumque hoc non
potuerit fieri eodem anno, quo Christus est na-
tus, cum nondum fuisse circumcisus, adoratus
à Magis, oblatus in templo, & in Agyptum dela-
tus, quæ omnia ante Innocentium necem facta
esse compertum est, coniectauit Anselmus eam
cædem sequenti anno à Nativitate Christi acci-
disse. Illud verò fundamentum, quod Anselmus supponit, infirmum est, & incertum, non
enim necesse est Innocentes eo die interfectos es-
se, quo Ecclesia eos colit; imò fortasse, neque
vn̄o die interfecta est tanta Innocentium multi-
tudo.

Vtima opinio est Cæsar Baronii, qui in Anna-
libus anno 8. existimat Christum rediisse ex Agypto, Cæsar.
inchoato nono anno ætatis suæ, & nititur dis-
cursu quodam satis probabili. Primum enim sup-
ponit Herodem superiuxisse usque ad octauum an-
num ætatis Christi: mortuum autem (vt omnes
cum Iosepho testantur) post Paschale tempus. De-
inde sumit hunc redditum Christi ex Agypto acci-
disse septimo die Ianuarii, vt haberetur in omnibus
martyrologiis, Romano, Bedæ, Adonis, Vſiardi,
& aliorum. Vnde concludit non rediisse Christum
usque ad initium anni noui ætatis suæ, quod
est aperte consequens. Quod enim cum mortuus
fuit Herodes Christus ageret octauum annum, pro-
bat Cæsar, quia natus est vigesimo nono anno re-
gni Herodis, qui (vt est omnium sententia) triginta
septem annis regnauit. Assumptum probat idem
Author latè in apparatu, ostendens initium regni
Herodis sumendum esse ab anno secundo 187. Olym-
piadis, quo anno Augustus Antonium, & Cleo-
patram bello superauit Atticæ. Nam licet prius au-
te aliquot annos Herodes fuisse Rex institutus; an-
ni tamen regni illius: (vt ipse coniectat) non sunt
numerandi nisi à victoria Atticæ, postquam fuit
ab Augusto in regno confirmatus, & stabilitus.
Nam in superioribus annis partim non fuerat poti-
tus regno propter Antigonum, qui illud occupa-
uerat, partim videbatur cecidisse à dignitate Re-
gia, quod Antonii parres esset sequitus, vt con-
stat ex Iosepho, Libro decimoquinto Antiquita-
tum, capitulo decimo. Et confirmat hanc sen-
tentiam, quia cum Augustus omnia Antonii acta
rescidisset, & Herodes prius ope Antonii regnum
suscepisset, non est verisimile, Herodem abeo
tempore, quoab Augusto illud accepit. Quod
P. 2. verò

*Reditus
Christi ex
Ægypto
quando.*

Matth. 2.

Luc. 2.

Dubium.

Caietan.

Augustin.

verò ab eo tempore triginta septem anni transierint colligit ex alijs locis Iosephi, libr. 14. antiquitatum cap. 17. & lib. 17. cap. 8. & lib. 1. de bello Iudaico, ca. 25. in quibus scribit Herodem decimum quintum egisse ètatis annum, quando Antipater pater eius administrationem Iudeæ suscepit à Iulio Cæsare in Consulatu Caleni, & Vatinij, & superiusque usque ad septuagesimum ètatis annum. Quibus annis compatis, plausus colligitur regnus triginta septem anni sumpto initio à monarchia Augusti, usque ad octauum Christi annum.

In hac re nihil certum, ac firmum definiri potest, pender enim ex re valde incerta, unde scilicet sumendum sit initium regni Herodis, quam etiam Benedictus Pererius, vir alioqui in his chronologis valde versatus, insolutam reliquit libr. 11. in Dan. q. 5. Si tamen conjectura vtendit est, certè non displiceat diligens Baronij obseruatio. Illud ergo in primis probabilius fit, Christum Dominum intra paucos menses, à nativitate Ægyptum petuisse, supra enim verisimilius existimatius Herodem non plus temporis Innocentium necem distulisse. Deinde verisimilius etiam est statim post obitum Herodis ex Ægypto redisse, ut ex Matth. c. 2. colligitur. Nec referrit, quod Herodes obiisse dicatur initio Veris, & Christi reditus ex Ægypto Ianuario mensis in Kalendarij annumeretur. Existimo enim non numerari diem, quo ex Ægypto discessit, sed quo in patriam peruenit. Et non oportuit ut statim eodem die aut mense, quo mortuus est Herodes, Iosepho Angelus apparuerit, ut reditus pararet. Denique certum est rediisse Christum aliquot annis ante duodecimum sua atra-tis, ut colligitur ex illo verbo Luc. 2. Et ibi parentes eius ut omnes annos in Ierusalem in die solenni Pasche, ubi loqueretur de eo tempore, quo habitabant Nazareth filii cum puer Iesu, habitarunt ergo ibi aliquot annis, priuquam Iesus factus esset duodecim annorum. An verò illi fuerint tres, aut plures anni, incertum est, parumque ad fidei mysteria explicanda refert, sicut etiam abscondita sunt, & occulta, que à Christo, & eius matre illis annis peracta sunt.

Supereft ut de altera Sectionis parte breuiter disceramus, de loco scilicet, ad quem parentes Christi ex Ægypto redierunt, quem Matthæus dicit fuisse Nazareth, & ita de hoc nulla est controversia: quod vero Euangelista subdit Iosephum ob timorem Archelai illuc migrasse, duplum questionem habet. Prior est, cur dicatur illuc diversus ob timorem, & non potius, quia illa erat propria patria unde discesserat. Posterior est, quomodo existimauerit se ibi fore securiorem, cum sicut Archelaus in Iudea, ita in Galilæa regnaret Herodes Tetrarcha pro Herode patre suo.

Propter priorem difficultatem existimauit Caiet. Mat. 2. parientes Christi, post illius presentationem non redisse Nazareth, neq; intendisse ibi amplius habitare, & ideo in reditu in eadem intentione perseuerantes in Iudea habitare voluisse.

Sed hæc responso néque habet sufficiens fundatum, nec nobis via est verbis Lucæ satis conscientia, ut supra diximus. Aug. igitur lib. 2. de consensu Euang. ca. 9. respondet, cum primum Angelus apparuit Iosepho in Ægypto, illum intellexisse iussum esse pergere in Iudeam, ipsaenam primis intelligi potuit terra Israel; postea vero cum audisset regnare Archelaum, noluisse se tali periculo obiciere, sed cogitasse Galilæam etiam potuisse sub terra Israel comprehendere. Quæ responso néque ipsi Augustino satisfecit, quia non est verisimile Iosephum existimasse aliquid sibi esse præceptum ab Angelo, quod reuera

Hilary. nonerat, nisi cum Hilario dicamus reuera prius fusse Iosephum monitum ab Angelo, ut in Iudeam redere, postea vero, ut iret in Galilæam. Quod tamen neque ex verbis Euangelii colligi potest, nec videtur admodum verisimile. Nam (ut idem Hilarius obicit) cur per Angelum fieret admonitio, quæ statim mutanda erat. Et ideo Augustinus subdit aliam responsonem, quia videtur non nihil Caietano fauere.

Dicentem, videri posuisse parentibus Christi cum pueri, de quæ talia per Angelicam responsa didicant, non esse habi-

bandu*nisi in Ierusalem, ubi erat templum Domini, postea* vero ob timore Archelai mutasse voluntatem, quia non ube-

barunt diuinitatem ibi habitare. Quæ responso est verisimi-

lis; nec tamen fuit sententia Caietani, quia non dicit parentes Christi à principio concepisse eam vo-

luntatem; sed post Angelicas apparitiones. Solum occurrit duo addenda; primum, indicare Augusti

num in vñmis verbis, Iosephum concepto timore

Archelai sui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Archelai fui arbitratu mutasse voluntatem, & de-

creuisse ire in Galilæam, quia aliud non erat diuinis

præceptum: ex verbis Iosephum concepto timore

Hilary. Artic. IV.

nonerat, nisi cum Hilario dicamus reuera prius fu-
isse Iosephum monitum ab Angelo, ut in Iudeam re-
dere, postea vero, ut iret in Galilæam. Quod tamen
neque ex verbis Euangelii colligi potest, nec videtur
admodum verisimile. Nam (ut idem Hilarius obicit)
cur per Angelum fieret admonitio, quæ statim
mutanda erat. Et ideo Augustinus subdit aliam re-
sponsonem, quia videtur non nihil Caietano fauere.

Responso.
Caietan.

Et ideo Augustinus subdit aliam responsonem, quia videtur non nihil Caietano fauere.

Et ideo Augustinus subdit aliam responsonem, quia videtur non nihil Caietano fauere.

Et ideo Augustinus subdit aliam responsonem, quia videtur non nihil Caietano fauere.

Et ideo Augustinus subdit aliam responsonem, quia videtur non nihil Caietano fauere.

Et ideo Augustinus subdit aliam responsonem, quia videtur non nihil Caietano fauere.

Et ideo Augustinus subdit aliam responsonem, quia videtur non nihil Caietano fauere.

Disput. XVII.

SECTIO III.

Qui dixerit Christus, quamque viuendi rationem cum parentibus tenuerit, usque ad trigessimum etatis annum.

DE toto hoc tempore vita Christi Domini nihil certi habemus praeter nonnulla valde generalia capita, quæ ex Scripturis colliguntur. Primum est, Christum hoc tempore habuisse in Nazareth cum parentibus suis. Hoc colligitur ex Luc. 2. vbi expressè hoc asseritur de tempore usque ad duodecimum etatis annum; de reliquo vero solum dicitur, Et descendit cum eis, & venit Nazareth, Et infra, Et Iesus proficerat sapientiam, & etate, & gratia apud Deum & homines. Si autem cum his coniungantur, que statim capitulo tertio idem Evangelista scribit, Anno autem quinto decimo imperij Tiberij Cesari, &c. Satis indicatur, usque ad illum annum permanisse in Nazareth, ratione que viuendi in superiori capite de scriptam tenuisse, hoc est, non solitariam, nec ab hominum contumaciam auctoritatem: sed veluti communem & ordinariam in exterioribus. Ita Abul. Marchæ i. q. 79. qui aduertit Christum vocatum esse Nazareum, quod maiorem vita partem Nazareth transegit, cur autem hoc genus in ea etate elegerit dicimus infra, quæ libet quadragesimam explicantes.

Hinc intelligimus eo tempore pauperem vitam Christum duxisse, quia parentes eius pauperes fuerunt, ut ex Evangelio colligitur: tum ex iis, que de Natiuitate Christi narrantur: tum ex iis, que dicuntur de Purificatione Virginis, & de oblatione ab ipsa facta, que pauperum propria fuit (ut ibi notauimus) tum etiam ex iis, que dicuntur de fabrili arte, quam Iosephus exercebat, que accommodata est homini pauperi. Vnde Chrysostomus homilia 67. in Matthæum. Regulas, inquit, nobis præbit, ne maiora, quam necessaria vias exigat, requiramus. Itaque quando nascatur, non magnificas ades, non locupletem matrem, sed pauperrimam, & fabro defensorum ait elegit. Et similia habet Basilius libro de constitutionibus monasticis capite quinto, cuius verba a paulo inferius commodiū referemus. Ac denique Origenes homilia octaua in Leuiticum, agens de oblatione Virginis in templo, In hoc, inquit, ostenditur, verum esse illud, quod scriptum est, quia Christus Iesus, cum diues esset, pauper factus est, ideo, & matrem, de qua nascetur, eligit pauprem.

Secundò hinc colligo, quāmquām Christus hac etate pauperem egerevit vitam: non tamen adeo inopem, ut ē mendicato viueret; an vero hunc modum viuendi postea sponte assumperit, quando ad prædicandum progressus est infra dicemus. Ratio vero cur de illo tempore id asseramus, in promptu est. Quia eo tempore in domo parentum, & ex eorum bonis, vel laboribus alebatur, vnde Hieronymus epistola 22. ad Euftochium de custodia virginitatis, Usque ad triginta, inquit, annos viuere paupertate contentus est. Non ergo opus fuit vietum mendicare: neque enim putandum est parentes Christi adeo inopes fuisse, ut aliorum elemosynas viuerent (ut hæretici hujus temporis non in laudem, sed in Virginis contemptum falso, & sine vilo fundamento consingunt). Nam in primis ex Scriptura sacra habemus Iosephum fabrilem artem exercuisse, non solent autem huiusmodi artifices mendicare, neque elemosynas exhibere. Deinde supra disputationem 2. sectionem, 1. & 3. Sanctos Patres retulimus afferentes parentes Virginis honestæ fuisse conditionis, & Beatam Virginem fuisse vñigenitam, & hæredem, & ideo nupissime viro eiusdem tribus, & familie, quin potius annotat Nicéphorus libr. 1. Histor. capite tertio paren-

Sectio. III.

173

A ies Domini rediisse Nazareth è Bethlehem, post Christi natuitatem, propter eam, quæ tū ibi eis erat, substantiam, & possessionem, utroque enim, inquit, habitabant, quod viro quo loco prouentum aliquem, (vt conjicere Enseble) haberent. Denique Eusebius Emilianus homil. Emilian. in Natiuitat. Virgin. Mar. Manifestum, inquit, est, Beatisimam Virginem Mariam, quæ nobilissimam hæres parentibus suis in hereditatem successrat (si quidem neque fratres habuit, neque habuisse legitur) neminem de alia tribu conjugem accipere posse. S fortasse dicas can non habuisse hereditatem. L. george in Leuitico, & inuenies, quod nemo hereditatem suam ex toto vendere poterat, et si vim eius vendere potuerit. Veniente namque in illo omnia hereditas ad proprium Dominum reuertebatur, quomodo ergo si ne hereditate esse poterat, que ex tam nobilissimis parentibus ortas fuerat? Itaque licet non essent divites Maria, & Ioseph; non tamen adeo inopes existimandi sunt, ut sine aliorum subsidio parvam familiam suam alere non possent. Neque decebat Sanctissimam Virginem talis egestatis modus, ac viuendi ratio. Neque etiam ad virtutis, ac Sanctitatis perfectiōnem fuit necessaria, neque conueniens, saltem pro eo tempore, quo in statu matrimonii vitam priuatam, & in exterioribus rebus communem agebat. Et eadem ratione non oportuerit, Christum, saltem pro illo tempore hunc paupertatis modum assumere.

Hæc vero generatim intelligenda sunt, vt casus speciales excipiamus. Nam de tribus illis diebus, quibus Christus annum agens duodecimum à parentibus absuit. Bern. Bonau. & alii, qui de illo mysterio scribunt, probabiliter credunt, Christum à mendicato vixisse. Et item aliqui contemplantur de tempore, quo in Ægypto peregrinabatur, quod accidere fortasse interdum potuit; incertum tamen est an factum fuerit.

Secundum caput est, Christum duodecimo etatis anno in die solenni Paschæ venisse cum parentibus ad Ierosolymitanum templum, consummatumque diebus festiuitatis, parentibus id ignorantibus, Ierosolymis remansisse; post triduum vero inuenitum fuisse in templo, sedentem in medio Doctorum, audiētum illos, & interrogantem eos, ita ut omnes stuparent super prudētia, & reponsis eius. De quo mysterio, quia qua ad scholasticum institutum pertinent, supra dicta sunt disput. 3. sect. 3. id est hoc loco solum adiiciam: primò ex hac historia colligi, quod Lucas Evangelista caput. 2. dicit, Et ibant parentes per singulos annos in Ierusalem in die solenni Pasche, etiam de Christo intelligendum esse. Nam statim de anno duodecimo subdit, Ascendentibus illis, consummati que diebus, Christus a cum redirent, remansit puer Iesus. Vbi dicit puerum secundat. In templum Salomonis quotannis subdit, Ascendentibus illis, filium etiam fuisse comprehensum, ergo similiter in prioribus verbis, cum dicuntur parentes soliti esse ascendere per singulos annos, de Christo etiam dictum esse, intelligendum est. Secundo obscurandum est, voluisse Christum (vt Ambros. notat libr. 2. in Lucam) à duodecimo etatis anno sumere sue disputationis exordium, suæque eximiæ sapientiae indicium dare, & quasi radium quandam sui tendoris emittere, vt ab ea etate, in qua puerum rationis indicium incipere solet, sepe paratum ostenderet ad iusta Patris implenda, & vt ludorum animos aliquo modo excitaret, ac disponeret, vt postea doctrina eius non omnino noua videretur, neque ipse repente omnino Doctor prodiret; sed recordari possent eum à tenera etate, magnum sapientiae sua specimen illis exhibuisse. Cætera videri possunt in expositoribus Euan gelii, legi etiam potest Baronius in Annalibus, Baron.

P 3
anno

Chrysostom.

Basil.

Supremum
viam Christi
sumag.

Baron.

Nicephorus.

Fr. Suarez. Tom. 2.

Artic. IV.

174

Quest. XXXVII.

anno 12. nam quæ adducit, historiam illustrare pos-
funt.

Luc. 2. Tertium est, quod Lucas subdit capit. 2. Et descendit cum eis, & venit Nazareth, & erat subdilus illi Ex quo verbo colligunt sancti Patres, Christum Dominum toto hoc tempore coluisse, & obediisse parentibus suis, ut eleganter notat Hieronymus epistol. 47. de vitando suspecto contubernio, cuius verba supra retuli agens de dignitate sancti Josephi. Addunt etiam, eos in rebus domesticis iuuuisse, & præsertim sanctum Iosephum, quandiu vixit in arte fabrili. Vnde Basilius in constitut. Monasticis cap. 5. cum prima, inquit, suætate, parentum suorum imperio est subiectus, & labores corporis omnes apud unum cum ipsis animo illius obediens tolerauit. Verisimile est enim Christi erga tum homines illi essent & iustitia, & pietatis cultores: tenuerant, solitos eos in afflictione corporis laboribus versari, & hanc ratione quotidianum sibi virtum queritare. Porro Iesus cum his (vt diuina littera prædicant) est subiectus, sine dubio in perseverantia cum ipsis laboribus, mortigeram declarabat suam obediensem, & familia ferre habet Iustini dialogo contra Tryphonem, & reuelatum fertur sancta Brigittæ libro 6. reuelation. cap. 18. Ex quo verisimile est etiam post mortem Iosephi (diximus enim suprà probabile esse eum, ante trigillum Christi annum mortuum fuisse) Christum Dominum per se solum in ea ætate fabrilem artem exercuisse, vt se, ac Beatissimam matrem suam alerer. Vnde Mare. 6. dicebant de illo ludei, Nonne hic est faber filii Maria? &c. Quod verbum licet conuincat, potuit enim sic appellari, vel ob vulgi existimationem, vel quia erat filius fabri, ut putabatur, sicut ibi Chartuua. & Iansenius notant: nihilominus adiuncta ratione, sumitur inde verisimile argumentum, nam ut ibi Caeteran. notat, cum eo tempore literis non vacaret, (vt patet ex aliis verbis & admiratione, quomodo literas scit, cum non dicerit?) credendum esse, arti fabrili operam dedisse, ne vagus, & otiosus videaretur. Et idem consideravit idem Caeteran. infra q. 40. in prin. & ante illum sanctus Bonavent. in li. med. vita Christi c. 15. ac ferre omenes, qui vivant Christi Domini describunt, uno excepto Simeone de Cas. li. 4. de vita Domini c. 2. qui oppositum indicat sine fundamento.

Quartum est, verbum illud eiusdem Euangelistæ Luc. capit. 2. Et Iesus proficiebat sapientia, & etate, & gratia apud Deum, & homines. Quæ verba in primo tomo huius materia, agens de gratia, & scientia Christi fuisse tractauit, & ex positionibus ibi datis intelligi potest his verbis descriptissime Euangelistam summam perfectionem omnium, ac singularium actionum, quas Christus toto hoc tempore exercuit. Apud Deum enim erant excellentis meriti, & coram hominibus etiam summa prudentia, & honestas in eis elubebant. Nec prætermittendum existimo, quod cum Euangelista in eo capite bis indicet hunc Christi profectum, diuersis tamen verbis illum describit. Prinus enim agens de etate Christi ante duodecimum annum, Puer, inquit, crecebatur, & confortabatur, plenus sapientia, & gratia Dei erat in illo. Vbi nullam mentionem facit de profectu, nisi quoad etatem; de sapientia autem, & gratia solum dicit, fuisse illis plenum. Nam cum in his nunquam creuerit in se, sed solum quoad ostensionem, & manifestationem per operationes, quas in ea etate coram hominibus non ita demonstrabat, id est tunc non dicatur in his creuisse, sed his fuisse plenus. At postea agens de illo in grandiori etate, Proficiebat, inquit, sapientia, etate, & gratia apud Deum, & homines, quia toto eo tempore maxima virtus, ac sapientia opera perficiebat, & in eis quodammodo augiebat, vel in multitudine & excellentia operum, vel in demonstratione, ac ostensione sue virtutis. Scio priora verba à multis accipi in eodem sensu, quo posterio-

A. ra. Quia in Græco dicitur, & confortabatur spiritus quam particulam spiritu ferè omnia exemplaria Græca habent, licet in vulgata Latina desit: & ita legunt Theophylactus & Euthymius, & interpretantur de Theophyl. augmentatione in extentione spiritus, & virtutis, & in robore ad vincendam omnem malitiam. Illud autem verbum, Plenus sapientia, si ad verbum è Græco reddatur, idem significat, quod implebatur sapientia: Participium enim τέλεσθαι de præsentis est, & prædictam propriam significacionem habet, utrumque autem authores interpretantur, & Cyrilus, ac Origines statim citandi: quæ lectio, & interpretatio probabilis quidem est, prior tamen, quam adduximus, non est omnino reicienda. Nam in primis illa particula, spiritu, etiam ab antiquioribus Patribus Græcis videtur prætermissa, ut aperte colligitur ex Origene, homilia decima octava, & decima nona in Lucam, & clarius ex Cyrillo Alexand. libro. 2. de fide ad Reginas ante medium, ubi illud verbum & confortatur, ad corpus refert, his verbis exinanitione quidem verè conuenire afferimus, cum corpore incrementi susceptionem: tum corporum velarum quoque parvum consolidationem, & confortationem. Et eodem modo legit, & exponiit hunc locum S. Vigilius, libro 4. contra Euthychem, circa finem, & Gaudentius Brizienis in responsione ad Paulum Diaconum, de his verbis, Pater maior me est. Aliud autem verbum, plenus sapientia, licet iuxta vim verbi Græci, supra dicto modo veri posse, tamen etiam admittit vulgatam lectionem, & significacionem. Vnde B. Vigilius lib. 3. contra Euthychem, verbus finem ita citat hunc locum, puer autem crecebatur, & confortabatur repletus sapientia. Denique (vt cumque legatur) res, de qua agimus, satis constat, voluisse scilicet Euangelistam docere Christum, in quo gratia, & sapientia Dei singulari modo semper habitauit, toto illo tempore eximia gratia, & sapientia opera exercuisse, & vna cum corporis incremento (vt Cyrilus supra dixit) sapientiam illius, & gratiam quotidie magis, magisque foris fese prodidisse.

Quintus & ultimus addere possumus, verbum illud Iohannis secundo. Hoc fecit initium signorum Iesus in Cana Galilææ, & manifestauit gloriam suam. Nam ex hoc foco colligunt Patres, Christum toto hoc etatis sua tempore miracula non edidisse; Quidam enim expondere voluerunt illud fuisse primum signum factum à Christo in Cana Galilææ: non vero primum simpliciter. Quam expositionem refert Chrysostomus hom. 22. in Ioan. & licet non probet, non tamen rejicit. Tamen reuera non est verisimilis quia Euangelista non dicit hoc esse primum miraculum factum in Cana Galilææ, sed simpliciter dicit hoc fuisse initium signorum Iesu, & hoc initium dicit factum esse in Cana Galilææ, deinde subdit, & manifestauit gloriam suam, indicans antea non illam manifestasse per signa, & miracula. Denique quid referebat, quod illud miraculum esset primum in illa ciuitate? vel cur potius adnotatum esset ab Euangelista primum miraculum in Cana factum, quam in aliis ciuitatibus? Sensus ergo planus est, illud miraculum fuisse initium signorum, quibus Christuscepit suam gloriam manifestare, & discipulorum fidem sibi conciliare. Propter quod dixit de Christo Tertullianus libro de baptismo. capit. 9. Prima rudimenta potestatis sua vocatus a lupinis aqua sufficitur. Eandem sententiam late probat Epiphanius heresi 51. Ita etiam exponunt Ambrosius sermone 19. Diuinus Thomas infra question. 43. articul. 3. Theophylactus & Euthymius ibi & inclinat magis Chrysostomus, qui tanquam certius affirmit Christum ante baptismum miracula non edidisse; quod latius confirmat homilia decima sexta in Iohannem, dicens, signa illa, & miracula, quæ de Christi infancia referuntur, vera non esse, & optimas congruentias adducit, ob quas non de-

S. Vigilius.
Gaudentius.

Ioann. 2.
Initium mi-
raculorum
Christi quan-
do.

Chrysostom.

Tertullian:

Epiphanius.

Ambros.

D. Thom.

Theophyl.

Euthym.

Chrysostom.

Disput. XVIII.

Sectio. I.

175

*Miracula
in infante
di Christo
non erat
nulla.*

non decuit Christum in ea ætate miracula facere. Primo, quia cum nondum diceret, nec discipulos haberet, non indigebat miraculis, miracula enim sunt ad doctrinam confirmandam. Deinde, quia si ante ætatem conuenientem miracula ederet, vel phantasma putaretur, vel ante conueniens tempus morti traduceretur. Denique quia oportuit prius manifestari à Iohanne Baptista, sicut ipse dixit Iohann. 1. *Vt manifestetur in Isracl, ego veni in aqua baptizans: ergo signum est antea non fuisse miraculus manifestatum.* Quod tamen intelligendum est, de miraculis ab ipso Christo factis in sui manifestationem, ita ut ipso ostenderet se esse authorem eorum: quod ideo dico, ut excludam mira illa opera, quæ in Christi infante parata sunt. Nam in illis ex modo, quo siebant, non ostendebatur ipsum puerum esse auctorem eorum, sed à Deo fieri singulari amore, & benevolentia erga illum. Relinquit ergo Christum ea ætate priuatam vitam eis, & reliqua omnia, quæ ab eo tunc temporis gesta dicuntur, incertæ esse, & apocrypha, ut Gelasius Papa docuit in capitulo. *Sancta Romana, decima quinta dist. de quibus videri etiam potest Irenæus libro primo contra Hæres capite decimo septimo, & quæ ibi Feuardentius notat.* Ethæc de infantia, & priuata vita Salvatoris sufficiant, quæ hoc loco intermittenda est, ut quæ de B. Virginie dicenda supersunt, autem quam ab illa separare, compleamus.

DISPUTATIO XVIII.

In quatuor Sectiones distributa.

De perfectione meritorum, & gratiae Beatae Virginis.

Dicitur in principio huius materiae triplicem Virginis sanctificationem, & solum primam explicuimus (quoniā de illa fere sola Diuus Thom. quæst. 27. disserit) superest igitur, ut de secunda, quæ per totum illius vita tempus durauit, ac demum de tercia, quæ in fine vite illi in præmium data est, sermonem instituamus. Quoniam vero secunda sanctificatio per propria merita potissimum facta est, & cum illa coniuncta fuit aliorum donorum gratia, scientia, ac sapientia perfectio, de his omnibus hoc in loco disputabimus eodem fere ordine, quo in priori tomo de huiusmodo donis animis Christi collatis disserimus: In presenti autem disputatione solum de meritis ac perfectione gratiae sanctificantis, quam Beata Virgo obtinuit, in sequenti vero de donis scientiae, & sapientiae, postea de gratiis datis dicemus.

SECTIO I.

Vtrum Beata Virgo, toto tempore vita sua potuerit in gratia crescere per propria merita.

Post primam sanctificationem, Beatam Virginem suis meritis ac operibus magnum gratias augmentum consequerat esse, compertum est. Dicimus enim supra non fuisse à principio Beatam sed viatricem: gratia autem viatoris augeri potest per bona opera (ut fides docet) quanto ergo Virginis opera fuerunt meliora, tanto uberioris gratia augmentum per ea mereri potuit, quod etvidetur ex dicendis constabit. Solum igitur disputari potest, an hæc potestas merendi, & augendi gratiam durauerit in Beata Virginie toto tempore mortalis vita. In qua re neminem inuenio, qui negauerit potuisse Virginem crescere in gratia usque ad filii con-

ceptionem, quia eo tempore potuit semper ad maiorem perfectionem tendere; & ex fide & charitate magis, ac magis operari, & nunquam ultimam perfectionem gratiae consequita est, quamdui filium non concepit. Vnde Gabriel Angelus, qui eam gratia plena appellauerat, deinde subiunxit, *Spiritus Sanctus superueniet in te, ut nimirum superim-pleret eam* (ut Bernardus dixit) id est, ut abundanter gratia, & sanctitate cumularet, ut certi Patres exponunt. Videantur, quos in prime tomo citauit, disputatione octava, sectione septima & octava, dum tractarem, quomodo Beata Virgo meruerit esse mater Dei, condignam illi dignitati dispositio-rem merendo: totum enim illud meritum incarnationem filij antecesis.

B De tempore autem ab incarnatione filij usque ad mortem fuit quorundam opinio, Beatam Virginem non potuisse amplius mereri, neque in gratia crescere. In hanc sententiam, quamvis cum timore inclinat Scotus in 4. distinctione 4. questione sext. ad quinum, Almain. in 3. distinctione, 3. questione 3. Possunt etiam citari Richardus ibi articulo primo, questione quarta, & Alensis 3. parte questione 9. memb. 3. articulo secundo, §. secundo, ad primum, quatenus dicunt Beatam Virginem post conceptionem filij non potuisse peccare, quia erat in statu plena gratiae, & perfecta charitatis. Et Diuus Thom. Thoma supra, questione 27. articulo quinto, ad secundum, quatenus dicit *gratiam Virginis fuisse consummatam in conceptione filij*, & Diuus Bernardinus C sermone 51. de conceptione, qui dicit Virginem in filij conceptione, accepisse tantam gratiam, quantum accipere potest viatrix creatura, ac denique Damascenus orat. 1. de dormitione Deiparæ, vbi i. loquitur, *Mors enim eos, id est, alios sanctos, perficit, beatosque offendit, id videlicet ipsi affersit, ut in eorum virtutem nulla iam mutatio cadat: minime tamen hoc in te usurpabitur, neque enim mors tibi beatitudinem attrahit, neque migratio perfectionem conciliavit.* Omnium etenim bonorum initium, medium, & finis, securitas etiam, ac vera confirmatio in illa seminis experientia conceptione posta fuit. Fundamentum huius sententiae solum esse potest, quia decuit Beatam Virginem ad concipiendum filium perfectissime preparari, ac disponi, ergo verisimile est accepisse tunc gratiam, quantum pura creatura capere potest, non igitur habuit postea, quo ultra progrederetur.

Hæc vero sententia mihi probabilis non est, quare sine villa dubitatione dicendum existimo, potuisse Virginem post filij incarnationem crescere in gratia. Ita sumo ex Diuino Thoma, dicta questione 27. articulo quinto, ad secundum, vbi triplicem perfectionem gratiae Virginis distinguit: primam post Christi qua disposita fuit, ut esset idonea mater Christi; secundam, quam accepit in conceptione Christi; tertiam, quam habet in gloria. Et quoniam expressè in gratia non dicat hanc ultimam, & consummatam gratiam in intentione fuisse maiorem ceteris: tamen reuera hoc etiam intendit, ita enim præfert tertium statum secundo, sicut secundum primo: & similia haber opusculo 60. articulo tertio. Et eandem doctrinam alijs verbis insinuauit Rupertus libro se. Rupert.

E xio in Cantica, non longe à principio, dicens Virginem in sua prima sanctificatione fuisse ut auroram, in filij conceptione ut lunam, in morte ut solem, quia semper perfectiorem gratiam habuit. Et sub hac ipsa metaphora Autore explicauit optimè eandem doctrinam Bonaventura in speculo Mariæ capit. 9. & Bonavent. 11. expressius docuit hanc conclusionem Durand. Durand. in tertio, distinctione 3. questione 4. dicens, licet Beata Virgo post filij conceptionem non potuerit peccare, potuisse tamen mereri, quia erat purè viatrix. Idem Gabriel. ibi questione 2. articulo 3. dub. 1. Gabr. inde enim probat Virginem habuisse libertatem ad actus præceptos, etiam post filij conceptionem,

P 4 quia

Vogel.

quia alias non potuisse mereri, nec de facto meruisse eliendo actum bonum, quod reputat omnino falsum, idemque tener Ocham, quem ibi citat. Eandem sententiam docuit Vega lib. io. in Tridentinum, cap. 2. cuius verba, quia probabiles rationes continent, referam. *Quis enim inquit neget ipsam sanctorem, & gratiorem Dei fuisse, postquam filium Dei concepit, peperit, nūrūrit, & pro nobis patienter tulus inreue mori? si fieri potest, ut grator sit aliquis apud Deum vno tempore, quam alio, noscio, quemadmodum posuit quis credere, tam prout apud Deum fuisse tanta illa, ac præcellentia obsequia, ut non eam, post ipsa, multo habuerit cariorem, & gratiorem? Nam quod quidam existimant, datam ei esse in conceptione filii Dei totam gratiam, quam postea meritura erat, sonnum est abque rullo fundamento, contra legem Dei effectum, quo ad eadem facilitate quod dicitur, merito est contemendum. Item docuit Sotus in 4. d. 3. articulo. 2. eisdem ferè verbis. B*

Sotus.

Obiectio.

Responso.

Obiectio.

Quis ambigat, quin, cum merita premium precedat, per tam egregia omnium virtutum officia, que post sacrificium partum accumulavit, carnavaliorum etiam in dies, & excellentior illi accresceret gratia? fuit quidem gratia plena ante conceptionem filii, quam par erat, ut fieret Christi mater: actam erga illam non fuit eo modo summa, vi non posset deinceps meritus angari. Eandem denique sententiam ceteri Theologi in 3. dist. 3. supponere videntur ut certam, & Parres ubique disputant de obsequiis B. Virginis in Christum, & de doloribus, ac cruciatis, quos in eius nece sustinuit. Tandem ratione probatur primò, quia (ut benedicti autores dicunt) per se incredibile est, ut labores, & dolores ex perfectissimo amore, & charitate pro Christo suscepimus nullius fuisse meriti apud Deum, aut personam Virginis illi gratiorem, & cariorem non reddidisse.

Dicit aliquis, etiam Angeli exhibent Deo multa ministeria, & obsequia, & ex perfecto amore: & ramen neque merentur, neque sunt illi gratores. Christus quoque per sua opera non reddebat gratior Deo. Sed differentia inter hos sanctos, & Virginem, veritatē hanc illustrat, & rationem eius à priori ostendit. Primum enim Beata Virgo quamdiu in corpore mortali vixit, non fuit beata, neque in statu comprehensoris secundum animam (ut in superioribus probatum est) ergo per fidem semper ambulauit, ergo erat in statu merendi, ergo poterat mereri augmentum gratiae. Quia ex parte gratiae nullum erat impedimentum, cum nondum esset in termino, & ipsa de se augeri possit in infinitum, neque alia conditio ad hoc meritum necessaria deerat. Nisi quis fingat singularem legem in Virgine, vel potius exceptionem à lege communi, de potestate merendi in statu via, quia confitata esset, & sine fundamento, & in Virginis potius detrimentum ponere, quam vitilitatem. Melius est enim cuiilibet viatori posse mereri, quam sine fructu operari: sed hec potestas concessa est omnibus viatoriis, cur ergo dicimus negaram esse Virginem, eo præsertim tempore, quo perfectius operata est? Exemplum ergo de sanctis Angelis adductum, non est accommodatum, cum illi in termino sint. Neque etiam exemplum de Christo Domino est ad rem: tum quia ob dignitatem sua personæ erat infinitè gratus: tum præterea, quia etiam ille secundum animam fruebatur Deo, & vt licet non erat viator: tum etiam, quia vt viator fuit, mereri potuit, & alijs, & sibi quantum capax erat alicuius præmij, ergo negandum non est Beata Virginem mereri potuisse, sed non potuit mereri alijs de condigno, ergo sibi: ergo potuit per merita in gratia creare: quia nec ratione dignitatis sua personæ, nec ratione itatus erat incapax huius augmenti.

Sed dici potest, Beata Virginem potuisse quidem toto via suo tempore mereri non augumentum gratiae de novo obtinendo, sed iam obtentum,

A Potuit enim Deus eo momento, quo filium conferit, dare illi omnem gratiam, quam toto tempore vita sua meritura erat: iam enim Deus omnia illa merita præuidebat, & poterat illorum præmium statim conferre, decussa autem videtur, saltem gratiae augmentum illi statim præbere, ut Beata Virgo, simul ac mater Dei effecta est, fieret illi gratissima, atque charissima. Sed hæc euasio in primis sine fundamento confita est, præter ordinariam legem, exæstamque, ac propriam merendationem, quæ postulat, ut meritum antecedat præmium, & principium meriti ipsum meritum, præsertim in eadem persona. Præterea principium meriti unquam cadit sub meritum, si autem tota gratia, quæ futura erat præmium meritorum Virginis, antecessisset tempore eadem merita, necessario suisset principium illorum. Nam gratia, quæ antecedit in operante exequitionem operum, est principium eorum, quatenus apud Deum grata, & meritoria sunt: meruisse ergo Beata Virgo ipsum principium meriti: quod neque in Christo Domino concedimus. Rursus vix potest intelligi ille modus meriti, & præmij nisi omnino immutando omnes leges, ac conditiones therendi. Quod ita declaro, quia si Beata Virgo à principio incarnationis habuit omnem gratiae intentionem, quam perpetuo esset habitura, ergo ex illo tempore potuit elicere actus charitatis æquales in intensione ipsi gratiae. Quia gratia de se non est otiosa: sed efficas ad operandum iuxta totam perfectionis suæ latitudinem: & si in aliquo puro viatore ita vñquam operari potuit, maximè in Virgine, quæ nunquam diuinæ gratiae restitit, neque obseculum eius efficacia oppofuit, operabatur ergo ex tota intensione habitus gratiae, & charitatis, sed per vnum actum charitatis ita intensum meretur homo æqualem intensionem habitus (ut ex materia de gratia, & de charitate suppono) ergo Beata Virgo vel post vnum actum sua gratia ad aquatum nihil per sequentes meruit (quod improbatum est) vel ampliore, quam receperat, meruit gratiam. Nisi quis fortassis dicat, tam singulis actibus æquabilis, quam omnibus simul eadem omnino gratiam veluti pluribus titulis meruisse, sicut de Christo Domino dici solet. Sed hoc non rectè dicitur, Christi enim meritum fuit infinitum, & ideo non potuit esse intensum maius in multis actibus, quam in uno, in Virgine autem meritum singulorum actuum erat finitum, & vñrum quodque capax noui præmij, non ergo poterat omnibus ex æquo satisficeri uno, & eodem finito præmio, seu gratiae augmento. Denique aliorum hominum merita non ita remunerantur (ut suppono) cur ergo dicimus Beatam Virginem in hoc deterioris fuisse conditionis?

E Supereft respondeamus testimonij initio positis. Diuus Thomas, cum dicit Beatam Virginem in conceptione filii fuisse in gratia consummatam, non intelligit de consummatione simpliciter, quæ solum futura est in gloria: sed de consummatione, per quam ita confirmata est in bono, ut amplius peccare non posset. Vnde sic inquit, in conceptione filii consummata est in gratia confirmante eam in bono. Et idem est reliquorum Scholasticorum sensus, uno, vel alio excepto. Ad testimonium sancti Bernardini respondetur, verisimile esse Beatam Virginem in conceptione filii habuisse maiorem gratiam, quam viuis viator in statu via vñquam habuerit: non tamen inde fit, habuisse tunc tantam gratiam, quantum ipsam in statu via habitura erat.

Ad Damascenum (cuius verba difficultia sunt, & per exaggerationem dicta) respondeo, intelligentem esse de perfectione gratiae, quoad omnis malum remotionem, & perfectam securitatem, & confirmationem in bono: non vero quoad omnem intensionem, seu perfectionis modum, alias ex eiusdem

Responso.

Disput. XVIII.

dem verbis colligi possit Beatam Virginem ab eo tempore, quo filium concepit, fuisse plenè ac perfectè Beatam.

Ad ultimam conjecturam responderet plenitudinem gratiæ Virginis non repugnare augmento, semper enim ab instanti conceptionis plena fuit: quia semper habuit quidquid pro temporis opportunitate conueniens fuit, & dignitatem eius decuit: semper tamen magis, ac magis impleri potuit, quia hoc ipsum eidem dignitati, ac meritis eius debitum erat. Quocirca, sicut dignitati matris non fuit debitum, vt ad statum gratiæ subiectum eleuaretur, ita neque, vt omne gratiæ augmentum illi conferretur: sed quod viatoris statui esset proportionatum, sufficiens principiū perueniendi ad statum gratiæ consummata, scilicet gratiæ Deiparæ consentaneum. Et hoc sensu etiam dici potest accepisse in conceptione filij omnem gratiæ perfectionem, non formaliter, sed quasi in radice. Quo sensu explicari etiam Bernardinus, & Damascenus possent. Sit ergo certum, Beatam Virginem quamdiu hic vixit, potuisse mereri.

SECTIO II.

Virum Beata Virgo in singulis actibus, singulisque momentis vita sua perfecte, & quasi continuè meruerit.

August.
Damasc.
Exposita potestate merendi, quam Beata Virgo ac toto tempore vitæ habuit, sequitur, vt actum, seu perfectum exercitium huius potestatis explanemus. In qua re illud solum in genere certum est: Beatam Virginem meruisse suis actibus, perfectumque gratiæ augmentum consequerantur esse, quoniam illa potestas non fuit otiosa, sed in actu prodidit multo perfectius, quam in ceteris iustis. Vnde Augustinus in primis, capite decimo quinto, creuile dicit sicut olim fructiferam. A nobis vero specialius explicandum est, qualis fuerit perfectio huius meriti, tam in multitudine actuum, quam in perfectione (vt ita dicam) intensua, & extensua, eiusque continuatione.

Dico ergo primo, Beatam Virginem per omnes ac singulos actus humanos, quos in mortali vita post primam sanctificationem exercuit, augmentum charitatis, gratiæ, & gloria meruisse. Dixi post primam sanctificationem, quia per actum, quo se ad illam disposuit, licet primam gloriam meruerit; non tamen gratiam, & augmentum eius, vt in superioribus demonstratur est) ergo omnes actus eius fuerunt moraliter boni (quia non datur actus indifferens in individuo, in eo præsertim qui perfecto modo operatur) ergo omnes fuerunt meritorii, quia (vt per se credibile est) omnes actus suos frequenter referebat in Deum magna charitate dilectum, quia nullum habebat inordinatum affectum impedimentum. Vnde verisimile est frequentissime, ac ferè sine intermissione, quamdiu vigilabat, de Diuinis rebus cogitasse, mentemque suam in Deo fixam habuisse. Cum enim plenum dominum suorum actuum haberet, nunquam præter voluntatem suam distrahebatur, voluntariè autem non auertebat mentem à Diuina contemplatione, nisi fortasse corpo-

Sectio. II.

177

ris imbecillitas, aut necessitas eam compelleret, quod raro accidere poterat. Ad externas enim actiones peragendas satis erat interioris mentis attentionem remittere, quanquam non omnino suspenderetur: vt autem corruptibile corpus id ferre posset, in causa erat, quod summa facilitate, & iucunditatè in Diuinis meditationibus verabatur. Testis est Ambrosius, libro secundo, de *Ambrof.* Virginibus in principio, qui eleganter virtutum officia, quibus Beata Virgo apud Deum promovebatur, describit. Inter alia, *Intenta, inquit, operis, verecunda sermone, arbitrum mentis solita non horum, sed Deum querere, & infra.* *Vt ipsa corporis species simulacrum fuerit mentis, figura probitatis, & iterum.* *Hac ad ipos ingressus Angeli inuenta domi in penetralibus sine comite, ne quis intentionem abrumperet, ne quis obstrepere.* Neque enim comites feminas desiderabas, que bona comites cogitationes habebat. Nihil ergo in singulis operationibus Beata Virginis ad rationem meriti de condigno deesse potest.

Dico secundo. Ita meruit per singulos actus, vt *Augmentum statim augmentum gratiæ, quod promerebatur, gratia, quod obtineret.* Hæc conclusio probari potest iuxta varias Théologorum sententias, de augmento gratiæ, & charitatis per nostra merita. Quidam enim existimant omne gratiæ augmentum, quod iustus meretur (sive per intensos, sive per remissos actus illud mereatur) statim conferri. Quæ sententia valde probabilis semper mihi visa est, quia meritum est sufficiens causa præmij, & ideo si ratione status non repugnat, statim confertur. Et in hac sententia, conclusio posita evidens est. Alij vero censent, non dari statim augmentum gratiæ, nisi meritum eius in actu intensiori, ac ferventiori fundetur: & in hac sententia probanda est conclusio sumpto alio principio, scilicet Beatam Virginem semper responduisse Diuinæ gratiæ vocanti, tantumque cooperatam fuisse, quantum poterat iuxta mensuram Diuinæ gratiæ, quæ illi conferbatur. Quod probo primò, quia quidquid perfectionis in genere gratiæ sanctificantis alicui pura creature concessum est, non est Beatæ Virgini denegatum (vt initio huius materiæ ostendimus) sed illa gratiæ perfectio data in primis est Angelis sanctis (vt constat ex prima parte questione 62. articulo sexto) & nonnullis hominibus saltem aliquo tempore vita, vt Beato Francisco post vocationem suam, usque ad mortem: quod facilius credi potest de Paulo, ac reliquis Apostolis: & per se probabile est, in tanta multitudine, ac varietate donorum gratiæ, hoc etiam fuisse aliquibus hominibus diuinitus datum, maximè igitur Beatæ Virgini. Secundo ita explicatur, quia in Beata Virgine nihil fuit, quod eam impedit, ac retardaret, quominus Diuinæ gratiæ cooperatur quantum posset, quia nechabebat formitem, neque ullam potentiarum deordinationem: ergo sicut sancti Angeli propter hanc causam omnino cooperati sunt Diuinæ gratiæ, ita etiam Beata Virgo. Praefertim: quia licet in conditione naturæ esset inferior, in diuini donis erat superior, & ab Spiritu Sancto facile poterat tam accommodatæ, tamque suauiter semper moueri, vt pro mensura vocationis responderet. Ex hoc ergo principio ita concluimus: Beata Virgo quando amabat Deum semper operabatur ex tota efficacia charitatis, & gratiæ, tam habitualis, quam actualis, seu nouensis: ergo semper ita operabatur, vt mereretur augmentum gratiæ, & se disponeret ad illud statim obtinendum. Probatur consequentia, quia verisimile est actum sic elicatum à charitate esse intensiore habitu, à quo procedit, quia habitus de se est sufficiens principium actus æqualis, quod si accedat specialis DEI motio, facile elicet intensiorem. Quod si quis contendat, Beatam

Vir-

Artic. III.

Quest. XXXVIII.

178 Virginem non semper habuisse motionem, qua intentius operaretur, in hoc non multum contendam, quia res incerta est, quamvis pietati magis consenteantum sit, altius, & excellentius de Virgine sentire. Ad probandam vero consequentiam illatam fuisse existimo, quod Beata Virgo (vt dixit etiam Bernardus Bernardinus dicto serm. 51. cap. 3.) nihil unquam elegit, nisi quod ei sapientia diuina demonstrabat, sicutumque semper dilexit Deum, quantum se diligendu eximauit. Quid enim amplius in homine viatore desiderari potest, quo se ad recipiendum gratiae augmentum disponat, quam quod cum diuina, & ex diuina gratia operetur, quantum iuxta mensuram diuinæ motionis potest? Si enim Deus non denegat suam gratiam facienti ex priori gratia quod in se est, quomodo negabit præmium augmenti gratia facienti quantum ex diuina gratia potest ad illud merendum? Certe qui plus requirit, impossibilem constituit huius augmenti consequitionem in hac vita; idq. sine fundamento, & præter diuinæ gratiae liberalitatem, vel potius præter diuinæ iustitiae remunerandis meritis & qualitatibus, & præter infirmorum hominum necessitatem, & utilitatem. Ex qua ratione, cum proportione applicata, idem concludi potest de omni merito Beatae Virginis fundato in quibuscumq. actibus, quarumcumq. virtutum, & de quacunque latitudine, ac multitudo meritorum, vel ex multitudine actuum, vel ex continuacione, ac perseverantia proueniente. Nam cum Beata Virgo omnibus ijs modis meruerit operando perfecte, & ex tota efficacitate sua gratiae, & auxiliis, statim obtinebat quidquid gratiae merebatur: quia faciebat, quod in se erat ad id obtainendum: nihil autem aliud desiderari potest, vt dictum est.

Dico tertio, Beata Virgo meruit per actus perfectissimos tam vitæ actiue, quam contemplatiue. Hanc conclusionem ponō ad explicandam amplius perfectionem huius meriti, simulq. declarandam extiam, ac perfectissimam rationem viuendi, & apertissimam ad sanctitatem agentiam, quam Beata Virgo in hac vita habuit. Et primum in genere probari potest, quia perfectissimus status hominis utramq. vitam actiuan, & contemplatiuan, completi debet, vt Diuus Thomas docet Secunda Secundæ, quæst. 188. articulo sexto, & infra questione 40. articulo primo ad secundum. Vbi hanc viuendi rationem dicit Christum assumisse: maximè autem decuit Virginem imitari filium, & post illum, perfectissimum viuendi modum habere. Secundo declaratur breui discursu facto de vita Deipara, quam in tria potissima tempora parti possumus. Primum protenditur usque ad filij conceptionem, de quo supra initio disputationi. Septima ex antiquorum Patrum scriptis ostendimus, Beatum Virginem in templo habitasse, ibi diuina contemplationi potissimum vacasse, & ardentissimis desideriis, ac orationibus Messie aduentum impetrasse, ac promeruisse. Addit vero Ambrosius liber secundo de virginibus in principio, non caruisse tunc Virginem perfectissimo exercitu virtutum ad vitam actiuan pertinentium, inter alia, Quid ego, inquit, exequar ciborum parsimoniam, officiorum redudanciam, alterum ultra naturam supersurgere, alterum pene ipsinaturam defuisse? Illic nulla intermissione tempora, hinc congegitatio seculi dies, & si quando reficiendi successet voluntas, cibus plerumq. obuius, qui mortem arceret, non delicias ministraret. Vbi quanquam Ambrosius, non loquatur in particulari de hoc tempore, sed generaliter de tota vita Virginis: tamen, quæ dicit, ad illam maximè ætatem sunt accommodatisima. Refert præterea Sabellicus libro secundo exemplorum capitulu quarto, & nono, & libro octavo, capitulu quarto, ex quadam antiqua traditione, solitam fuisse Virginem tota hac ætate à primaluce ad tertiam diei horam contemplationi, ac rebus sacris

Bernard.

Maria per-
actus perfe-
ctissimos vi-
ta attiva &
contempla-
tiva meruit.
D. Thom.

Modus vi-
uendi Vir-
ginis usque
ad filij con-
ceptionem.

Ambro.

Sabellic.

vacare: deinde vero usque ad meridiem operi alicui incumbere: reliquam verò diei partem sacræ lectio- ni, & orationi impendere. Quod etiam ita fuisse reuelatum sancta Brigitæ reserat Cantius, qui de hac ætate Virginis latè disputat. libro de Beata Maria: capitulô 12. & 13.

Secundum tempus durauit ab Incarnatione usque ad Ascensionem Domini, in quo excellentiora opera utriusque vitæ exercuit: tum quia maiori semper gratia, & sanctitate pollebat: inmeritam quia maiorem opportunitatem perfectius operandi natuera est. Primo enim ad hoc tempus spectat singulare illud meritum fidei, charitatis, obedientiæ, & humilitatis, quod in ipsa filij conceptione emituit, quando suum consensum præstiterunt. Ut mirum in modum ponderat, & exaggerat Bernardinus Senensis sermone 51. Ponderant etiam Ambrosius libro secundo in Lucam. Bernardus in homiliis in Missis est, & Laurentius Iustinianus sermone de Annunciatione. Deinde quod ad vitam contemplatiuam pertinet, plurimum ad perfectionem eius constituit præsentia filii, quia semper fruebatur, & ad illum amandum non tantum gratiae, sed etiam naturæ impetu ferebatur, vt recte notauit Anselmus, lib. de excellentia Virginis, capite 5. Accedit quod sedens secus pedes filij audiebat verbum illius, nunquam enim ferre a filio discedebat; propero quod Epiphanius haeres. 78. eam vocat, Perpetuum Iesu scilicet atricem. Quod si audiendo verba Simeonis, vel aliorum, culto diebat ea, conferens in corde suo, quid audiendo verba filij existimandum est effecisse? Denique quod ad vitam actiuan spectat, in hac ætate exercuit summa pietatis officia erga filium: sponsus etiam suo misstrauit, ac familiam curam gesit. Et (quod caput 1) maximos labores, & dolores simul cum filio sustinuit, vt recte confiderauit Anselmus libro de excellentia Virginis, capite quinto, & eleganter Ruperts 3. libro in Cahtica, in fine: Item Petrus Damiani sermone primo, de nativitate Beatae Mariæ.

Tertium tempus durauit usque ad Beatae Virginis obitum, quo tempore celestem quandam vitam egisse nemo plus dubitare potest. Vnde (vteat apud Sabellicum supra, & Nicephorus libro secundo Histor. cap. 3.) post Christi morem in Iohannis domo habitauit, priuatamq. & ab hominum consortio semotam vitam egit, vbi filij absentiam perpetua illius consideratione, & charitate compensabat. Vnde Laurentius Iustinianus sermone de Assumptione, de hac ætate Déipara loquens, inquit, Nullus ardorem Virginis sufficit explicare, quanto desideriorum cremabatur incendio, quam crebro suspiriis angelabatur, & alia, quæ eleganter persequitur, & Rupertus liber quinto in Cahtica, cuius magnam parem in explicanda altissima Virginis contemplatione ponit. Nec vero huic temporis exercitium actiue, ut de fuisti quin potius, cum alijs temporibus actiuan vitam circa corporales actus exercuisset, in hoc tempore illam in spiritualibus actibus, qui ex suo genere perfectiores sunt, exhibuit. Nam (vt sub nomine Hieronymi referuntur sermone de Assumptione, & sequent, disputatione, latus dicimus) Apostolos docuit, & Lucam Euangelistam de mysteriis fidei instruxit. Et credibile est in consolandis, ac spiritualiter iuviandis alias fidelibus sepe occupatam fuisse: Vnde Beatus Ignatius epistol. 3. ad Mariam, eam deprecatur, vt se confortare, & consolari dignetur, ad quem Beata Virgo rescriptit, eum confirmans in fide, & ad perfeziones sustinendas ergens, ei que aduentum suum cum Ioanne Euangelista ad Antiochenam Ecclesiam inuisitatem pollicetur. Et Epiphanius haeres. 78. dubitat, an Beata Virgo Epiphanius, cum Ioanne in Asiam profecta fit: Patres autem Concilii Ephesini, capite 27. tom. 2. affirmant ipsam cum Ioanne Euangelista Ephesorum

Modus vi-
uendi Ma-
ria ab in-
carnatione
usque ad
sponsionem
Domini.
Bern. Sen.
Ambro.
Lau. Iust.
Anselm.

Anselm.
Rupert.
Pet. Dam.
Niceph.
Lau. Iust.

Hieron.

Epiphanius.

Come Ephes.

Disput. XVIII.

rum civitatem incoluisse. Quod si ita factum est; propter proximorum salutem, & Ecclesiae augmentum sine dubio peractum est. Constat igitur Beatam Virginem in toto vita sua progressu perfectissimas operationes actiæ, ac contemplatiæ vite exerceisse, quas eleganter describit Ignatius epistol. ad Ioannem Evangelistam, ubi post multata concludit. *Sicut nobis à fide digni narratur, in Maria matre Iesu humana natura natura sanctissima Angelica copulatur, & hæc talia excita uerunt viscerà nostra, & cogunt valde desiderare affectum huius, si fas est fieri, celestis prodigi, & sacratissimi spectaculi.* Cuius epistolæ meminit etiam Bernardus, sermone 7. in Psal. 90.

Dico quarto. Verisimile est, Beatam Virginem toto tempore vita sua continua meruisse, & in gratia creuisse. Hæc conclusio duplum potest habere sensum, & in utroque est pia, & probabilis, in altero autem certior. Docet illam Albert. Magnus, libro de Beata Virgine, capite 1.6. & 177. & 197. Vbi dicit nouum priuilegium Virginis fuisse, quia quolibet tempore meruit. Quod dictum refert & approbat Antoninus 4. part. titul. 15. cap. 20 §. 6. Idem tenet Bernardinus de Busto. 4. part. serm. 9. §. vltimo, dicens non esse dubitandum, quin à primo instanti usus liberis arbitriis usque ad suum felicissimum transitum semper fuerit in actu merendi. Indicat Canisius libro 5. capite 1. in illo verbo, *Cuius vita iugis, & continua quadam fuit contemplatio, & alios statim referemus.* Potest autem hæc conclusio intelligi, vel de tempore, quo vigilabat, & hoc sensu non solum est verisimilis, sed etiam certa; quia quædau ratione vita sit, sine vita intermissione semper est bene operata, vt rectè dixit Ambrosius libro 2. de virginibus in principio. Et patet, quia cum haberet perfectum dominium suorum actuum, nunquam est indeliberata operata, nec vero cessare omnino poterat ab omni actu externo, & interno: tum quia hoc ferè est humano modo impossibile: tum etiam quia in homine videntur ratione, & potente adiutare, nonnulla culpa esset, sic otiosum manere, semper ergo ex quo permanentem usum rationis habuit, aliquem actum liberum exercuit, vel internum tantum: vel simili externum: ergo continuè bene operata est: ergo continuè meruit: utraq consequentia constat ex principijs positis. Alio ergo modo intelligi potest conclusio etiam de tempore, quod somno tribuebat, & hoc sensu est incerta, sed quod sit verisimilis probari potest. Primo testimonio Bernardini Senensis dicto sermon. 51. art. 1. Vbi ex sua, & aliorum sententia dicit, non fuisse somno impeditam, quominus libere in Deum converti posset, & affert coniecturam, quia hoc priuilegium aliquibus sanctis pro aliquo vita tempore concessum est. Accommodat etiam illud Ierem. 1. *Virgam vigilantem ego video.* Idem habet in 3. opere sermonum tractatu de Beata Virgine sermo. 4. art. 1. cap. 2. vbi dicit, etiam cum dormiebat, fuisse Virginem in altiori contemplatione, quam fuerit aliquis aliud dum vigilaret. Vnde illi attribuit verba illa Cant. 5. *Ego dormio, sed cor meum vigilat.* Quæ eleganter de Virgine exponit Rupertus, libro 5. in Cantica initio, vbi inter alia inquit. *Multarum quoq; animarum fuit, & est, non solum secundum similitudinem oīo sancto dormire, id est, a terrenis curis vacare, & in cælestibus per contemplationem corde vigilare: versus etiam eodem modo quo & Jacob dormiuit, secundum corpus dormire, & secundum animam, cælestia videre, sed tu, o Calum Dei, unica sedes Domini, in utroq; vigilandi modo cunctis mortalibus, sive terrenis hominibus longè eminentior exististi, longè studioſior ad contemplandum eum, in quem desiderant angeli præspicere, atque aptior fuisti.* Fauerit huic sententia Ambrosius libro 2. de Virginibus in principio dicens, *Dormire non prius cupiditas, quam necessitas fuit: & tamen, cum quiesceret corpus, vigilaret*

Sect. II. & III.

179

A animæ, qui frequenter in somniis aut lecta repetit, aut somno interrupto continuas, aut disposita gerit, aut gerenda pronunciatis. Quæ verba tractans Canisius libr. 1. cap. *Canis.* 12. in hanc sententiam inclinat, quam etiam tenet *Bernardus.* Bernardinus Busto in Mariali. 3. p. sermon. 1. p. 3. & *Busto.* Dionysii Richelius in illud Cantic. 5. *Ego dormio, & cor meum vigilat,* art. 18. Et confirmari potest ex Augustino 5. contra Julian. cap. 9. Vbi de hominibus in statu innocentia inquit: *Tam felicia erant somnia dormientium, quam vita vigilantium.* Ergo maiori ratione possumus de Beata Virgine dicere, tam felicem fuisse dormiendo, quam vigilando. Quidquid enim perfectionis gratia in illo statu communicatum est, illi non est denegatum. Ex quo aliam sumo confirmationem, quia angelis sanctis datum est, ut ex quo in primo instanti sua creationis conuersi sunt in Deum, nunquam ab illius actuali amore cessaverint, sed hoc donum maximè pertinet ad perfectionem charitatis, & sanctitatis, ergo credi potest communicatum esse Beata Virgini. Præterea, si verum est Beata Virgini datum esse aliquam scientiam, seu cognitionem per se infusam, qua vti possit sine conversione ad phantasmata, facile intelligimus etiam in somno potuisse illa scientia vti, & consequenter meritorie per voluntatem operari, quia hæc non pender à corpore, si intellectus expeditus sit ad cogitandum, & proponendum obiectum: est autem probabile Beata Virginem prædictam fuisse hac scientia, vel toto, vel maiori tempore vita sua. Est ergo verisimilis hæc sententia, quanquam in re adeo incerta, ut nihil constanter affirmare possemus.

Addo tamen, licet demus hoc meritum propter somnum, & corporis imbecillitatem interdum interruptrum esse: nihilominus tam breuem fuisse illam moram, totque diuinis cogitationibus fuisse interceptam, vt morali quodam modo possit hoc meritum appellari continuum, Beata enim Virgo partim propter optimam corporis temperiem, partim propter moderatissimam viuendi rationem exigui temporis somno indigebat, & ex virtute perfecta, qua corpus suum affligebat, magnam etiam illius temporis partem vigilis, & orationi tribuebat. Vnde Bernardinus, ac Bonaventura, & Canisius supra, varias reuelationes referunt, quibus non nullis hominibus patefactum fuit, solitam fuisse Beataem Virginem ferè integras noctes insomnes meditando, ac orando traducere, & ipso eo tempore, quo dormiebat, credi potest solitam fuisse, prænixa Charitate, qua Deum diligebat, frequenter excitari à somno, ac statim animum suum in Deum eleuare. Hoc enim experimento constat accidere, & ex diuina gratia concedi multis, qui diuina charitate flagrant, præsertim eo tempore, quo de rebus diuinis frequentius cogitant, & in actibus diuini amoris sp̄s, ac ferventius exercentur: hæc enim animi promptitudo, atque facilitas ad eiusmodi huiusmodi motus in Deum maior fuit, ac perfectior in Beata Virgine à principio vita, quam fuerit in quocunque alio sancto eo tempore, quo maiorem perfectionem, & devotionem conlequuntur est, ut ex supra dictis de perfectione primæ sanctificationis Virginis satis constat.

SECTIO III.

An Beata Virgo aliquod augmentum gratia obtinuerit ex opere operato, & quibus modis.

Videtur Beata Virgo magnum gratia augmentum ex opere operato fuerit consequuta, dubitari non

ignat.

Bernard.

Hil. Magn.

Antonius.
Bernard
di Rob.

Canis.

Ambro.

Bon. Sen.

lemon. 1.

Cant. 5.
Rupert.

Ambro.

*Sacramen-
tum pro-
medio origi-
nalis peccati
institutum
Maria cum
augmento
gratia suscep-
pit.*

Palud.

*Scotus.
Sotus.*

*Sacra-
men-
tum ordi-
nariae
penitentia.
& Matr-
imonij Virgo
non suscep-
pit*

*Euthym.
Maria Vir-
go Chriſti
manibus
baptizata
Euod.
Niceph.*

*Eucharistie
sacramentū
frequenter
Virgo suscep-
pit.*

non potest, quia non fuit peioris conditionis, quam alij iusti: nec sacramenta fuerunt in illa minus efficacia, immo eo quidem magis, quo meliori dispositione illis vtebatur. Solum ergo necesse est, ut modos, seu tempora huius augmenti distingui appetriamus, & explicemus. Possunt autem ad tria capita reuocari. Primum est sacramentum illud, quod in remedium originalis peccati foemini applicari soluitur erat, in illo enim gratia dabatur non proprie ex opere operato, sed ad modum eius, id est præter omne meritum suscipientis, sicut dabatur in circuſione, & in remedio legis naturæ: præsertim quando infantibus applicabantur, ut infra dicemus agentes de sacramentis in genere. Certum est autem B. Virginis paulo post eius nativitatem applicatum esse hoc sacramentum, sicut Ioannes Baptista circumcisus fuit, etiam in utero matris fuisse sanctificatus. Extraordinaria enim Dei sanctificatio non obstat, quominus ordinaria remedia contra peccata applicari debeant, præsertim cum haec supernaturalia, & diuina mysteria non sint hominibus nota: ergo in hoc sacramento datum est Virginis aliquod augmentum gratiae ad modum operis operati. Quia haec gratia infallibili lege dabatur per tale sacramentum, & B. Virgo eo potissimum tempore capax erat augmenti gratiae, & prior sanctificatio non rediderat illam incapaci huius sacramentalis gratia. Notauit hoc Paludan. in 3.d.3.q.2. paulo ante solutiones principalium argumentorum.

Alterum caput continet vsum sacramentorum nonæ legis, & fructum eorum, de quibus similiter certum est, non caruisse Virginem fructu illorum, quibus est ipsa, quanquam Scotus in 1. sectione citatus in hoc dubitauerit, cuius sententiam Sotus, & alij ibidem citati, merito reficiunt. Est enim certum principium fidei, haec sacramenta conferre gratiam non ponentibus obicem. Solum ergo superest, vt dicamus, quibus sacramentis nouæ legis Deipara vta fuerit: & quidem de tribus constat non fuisse Virginis collata. Primum est Ordo, cuius non erat capax propter foemineum sexum. Secundum est Penitentia, cuius materia non habuit, & ideo illud suscipere non potuit. Tertium fuit Matrimonium, quod à Virgine contractum non est, postquam in sacramentum nouæ legis est institutum. De duabus vero certum est, illa suscepisse: primum est sacramentum Baptismi, vt omnes Theologi docent, & Euth. Ioan. 3. Scribunt, inquit, quidam Apostolorum temporibus proximis, quod Christus Petrum, & Virginem matrem baptizaverit. Petrus vero reliquias Apostolos, quibus verbis videtur explicari historia, quam ex Euodio refert Nicephorus, lib. 2. cap. 3. Vbi dicit Christum manibus suis Petrum tantummodo baptizasse, explicandum autem videtur, vt illa dictio exclusiva non excludat Virginem Christo coniunctissimam, quæ non est eisdem legibus, quibus cæteri, comprehendenda. Ratio vero est, quia præceptum Baptifini omnibus generatim propositum est, & verbum illud, Nisi quis renatus fuerit, neminem excipit, neque oportet, vt nos Beatam Virginem ex aliquo speciali priuilegio excipiamus, cum nec fundamentum habeat, neque ad eius perfectionem pertineat. Secundo, quia hoc decuit ad exemplum aliorum fideliuum. Tertiò, quia per Baptismum constituuntur, & signantur membra Ecclesiæ, prout à Christo instituta, cuius perfectissimum membrum debuit esse Beata Virgo. Tandem quia per Baptismum datur potestas utriusque sacramentis nouæ legis, sacramentis autem Virgo eis vti debuit, præsertim Eucharistia.

Alterum ergo sacramentum, quod certum est Beatam Virginem frequenter accepisse, est Eucharistia. Primo, quia vñs huius sacramenti est in præcepto diuino, quod eadem ratione, qua præceptum Baptismi Virginem comprehendebat. Secundo,

Artic. IV.

A frequentia eius est in confilio, & per se honestissima, & utilissima, & valde conformis eximia charitati Virginis erga filium. Tertiò, quia legitimus Acto. 2. in Primis Ecclesia fideles omnes vel quotidie, vel frequenter vñs esse hoc sacramento, ergo multo magis Beata Virgo hanc consuetudinem obseruauit.

His duobus adiungi potest tertium Confirmationis sacramentum, nam licet retuera illud non reperitur quoad signum visibile, in quo ratio sacramenti conficitur, recepit tamen characterem, gratiam, & abundantiam Spiritus Sancti, quæ sunt effectus illius sacramenti. Sicut enim Apostoli in die Pentecostes præter omne meritum suum repererunt quasi ex opere operato Spiritum Sanctum, & perfeccissimum confirmationis effectum, & ideo postea sacramentum ipsum non suscepserunt, quia iterari non potest, ita maiori ratione Beata Virgo eodem die similem effectum, & donum perfectius, ac copiosius accepit.

Item igitur de sacramento Extrémæ Vñctio- nis potest esse controvergia. Multis enim indecens, ac indecorum videtur, quod B. Virgo illo munita fuerit. Ita sentit Palud. in 4. dist. 23. quest. 3. artic. 2. Supplementum Gabrieli, quæst. 1. dub. 3. & Victoria in sum. num. 222. Fundamentum esse potest, vel quia Beata Virgo erat incapax huius sacramenti, quoniam institutum est pro ijs tantum, qui aliquando actualiter peccauerunt, vt constat ex forma illius, in qua dicitur. Remittit tibi Deus, quidquid peccaſi per viuum, auditum, &c. Beata autem Virgo nunquam actualiter peccauit: sicut ergo, quia hoc sacramentum institutum est pro infirmis aegritudine corporali, ideo dari non potest sanis, ita quia institutum est pro ijs, qui actuali labi peccati aliquando infecti fuerunt, ideo dari non potest ijs, qui nunquam peccauerunt. Vel secundo, licet admittamus Beatam Virginem fuisse capacem huius sacramenti, videtur tamen indecens, vt vngere: tum quia non decuit deprecari illi remissionem actualium peccatorum: tum etiam propter honestatem, præsertim cum illo non indigere, nec ratione effectus, nec ratione aliius præcepti diuini, quod nullum esse creditur de tali sacramento.

Alij vero existimant Beatam Virginem ante mortem vñctam fuisse. Ita docuit Albert. Magn. in Matri. cap. 72. & 74. cuius sententiam referens Antonin. 3. p. tit. 14. cap. 8. s. 3. Ponit, inquit, Albertus, quod Beata Maria in morte se fecerit inungu, sicut etiam communicauit, & hoc non, quia indigeret, cum nullum peccatum etiam veniale, nec reliqua peccati essent in ea, sed vt preberet fidibus in omnibus exemplum humilitatis, & via Christiane. Et hanc sententiam sequitur Sylvestris in Rosa aurea, tractat. 3. de questionibus im- pertinentibus, casu. 53. & Bernardinus de Busto, 4. parte principali, serm. 11. part. 3. Canthus etiam liber. 1. de Beata Maria. c. 9. in hac est sententia, dum laudat Albertum super cap. 81. dicentem Beata Virginem omnia sacramenta nouæ legis suscepisse, præter Ordinem, quod verbum, vel correctione, vel pia aliqua interpretatione indigeret, vt ex dictis patet, debuisse enim matrimonium, & penitentiam excipere. Supponit vero haec sententia non esse de necessitate huius sacramenti, vt persona cui tribuitur, aliquando peccauerit actualiter: sed satis esse, vt habeat vñsum rationis, & consequenter, quod in se est, peccare possit, & a damnatione tentari, vt graues Theologi docent in 4. d. 23. Bonavent. Richard. Gulielmus de Rubio, Maior, & alij. Quia hoc satis est ad primarium effectum, propter quem per se primo hoc sacramentum eli institutum, scilicet ad confortandum hominem in ultima pugna, præbendo auxilium aduersus infidias inimici, quæ eo tempore solent esse vehementiores, simulque spiritualem sanitatem praestandam, si homo illa indigeret, atque etiam cor-

Acto. 2.

*Sacra-
men-
tum confir-
macionis
aliquando
Virgo rece-
pit.*

*palud
Supplement.
Gab.
Vñct.*

*Pel.
Pal.
Sacra-
men-
tum extre-
mæ
vñctio-
nem
Vñctio-
nem
Jep.*

*In co-
ption
pion
Vñctio-
nem
lante-
nata.*

*Dura-
tua.
Dama-
Rupe-
Berna-
Berna-
Lau-
Atha.*

Lufi-

Alb. Magn.

Antonin.

*Sylvestris
Bernard.
de Busto.
Zanis.*

*Bonauent.
Richar.
Guliel.
de Rub.
Maior.*

pora-

Disput. XVIII.

Sectio III. & IV. 181

poralem, si illi expedierit. Ita enim graues Th. dolo-
gi hunc effectum explicant, vt suo loco vberius di-
cemos, & interim videri possunt Petrus Sotus le-
ctione 2. de hoc sacramento, & Palatius in 4. d. 23.
disputatione 2. conclusione 1. homo autem adul-
tus, quamvis nunquam peccauerit, ex se capax est
huius effectus, & verba formæ circa illum vera e-
runt in sensu conditionali, scilicet, si quid peccasti.
Hoc enim modo ordinatum est hoc sacramentum
ad peccata, vel eorum reliquias delendas, vt ex ver-
bis Iacobi cap. 5. colligitur, *si in peccato est, dimittetur ei.* Ergo licet Beata Virgo nunquam peccauerit,
capax fuit effectus huius sacramenti, quia capax
fuit gratia, & spiritualis auxilij, quo aduersus infi-
dias inimici in ultima pugnata muniretur, ac si filii
obisciendæ essent, nam simpliciter libertatem B
habuit, quamvis diuinitus esset in bono confir-
mata.

Judicium inter has sententias pendet ex princi-
pijs pertinentibus ad sacramentum extremæ vi-
tionis, scilicet, quod sit subiectum capax illius, quis
effectus, & quæ forma. Ne igitur hoc loqui haec o-
mnia sine sufficienti probatione, & examine defini-
niamus, respondeamus tantum sub conditione, si vt
homo sit capax huius sacramenti, necessarium non
est, quod actualiter peccauerit. B. Virginem fuisse
capacem illius, si autem fuit capax illius, verisimilius
esse illud suscepisse, tum propter fructum eius, tum
propter fidem, ac fidelium ædificationem, & humili-
tatis exemplum. Neque enim ex parte formæ est illa
indecentia, tum quia facile intelligi potest, concep-
sum esse in hoc peculiari casu, aliquod speciale priu-
legium. Tum maximè: quia sensus illius est condi-
tionalis, vel (vt ita dicam) potentialis, id est, *Remittat tibi Deus si quid peccasti*, vel conferat Deus tibi grati-
am sufficientem ad delendum omnem maculum, quæ per sensus contrahi solet. Neque etiam ex parte
matericæ erat hoc iridens, quia semper applicatur
eum summa honestate.

Tertium caput huius augmenti constitui potest
in aliquibus temporibus, vel opportunitatibus, in
quibus B. Virgo immediatè ad Deo suscepit singulare
sanctificationem, seu augmentum eius. Huiusmodi
intelligimus fuisse instans illud, in quo filium con-
cepit, ut omnes Theologi in 3. d. 3. sentire videntur.
Qui dicunt, sicut in conceptione sua accepit primâ
sanctificationem, præter omnem meritum, & præter
omniem sacramentalem sanctificationem, sed ex
singulare priuilegio: ita in conceptione filii accep-
se præter omnem meritum singularem perfectionem
sanctificationis, ob nouam, & admirabilem præ-
sentiam diuini Verbi, iuxta verbum Angeli dicen-
tis. *Spiritus sanctus superueniet in te.* Et hoc modo senti
aperte D. Th. supra q. 27. art. 3. tunc fuisse illi sub-
latum somitem peccati, qui iuxta illius sententiam,
antea tamen fuerat ligatus, & art. 4. docer gratiam
Virginis in filii conceptione fuisse quodammodo
consummatam. Idem late Durand. supr. q. 3. Scotus
etiam, & reliqui, quos fecit. retuli, dum aiunt, tam
perfectam fuisse in eo instanti gratiam Virginis, vt
amplius crescere non potuit, hoc necessariò suppon-
nunt. Idem aperte docent Damasceni. Rupertus, ac
Bernardini ibi citati, Bernardus sspè in homilijs
super Missis est, Laur. Iustini. serm. de Annuntiat. De-
nique Athan. serm. de sanctissima Deipara inquit,
Tunc descendit spiritus sanctus in Virginem cum o-
mnibus suis virtutibus essentialibus, imbuens eam gra-
tia, & virtute, & infra excludit errorum, putantum
tantum vim quandam, & energiam illi datam. *Iste Spir-
itus, ut incarnatione persiceretur.* Et paulo post subdit, se-
cundum orthodoxorum dogmatum restitadinem virtutes,
& spiritu esse impletam Virginem, tum ut corpus eius san-
ctificaretur, tum ut salutarem illum factum concipere pos-
set. Vnde Euseb. Eri. hom. super Missis est, in feriam
quartam Dominica quartæ Adventus. Cum gratia,

Fr. Suarez. Tom. 2.

A inquit, plena sit priusquam concipiatur post conceptionem
quamta abundauit? Et Albertus Magnus in Mariali, *Alb. Magn.*
cap. 69. quem imitatur D. Thomas optime. 60. ar-
ticulo tertio, triplicem distinguunt plenitudinem
gratiae Virginis, aliam vocat *sufficiencia*, quam ha-
buit à principio, aliam *abundancia*, quam dicit ha-
buisse in filii conceptione: aliam *singularis excellen-
tia*, quam in toto vita decurso consecuta est. Deni-
que afferti potest conjectura, quia quando Beata
Virgo visitauit Elisabeth, propter Christi presen-
tiā, & Ioannes fuit sanctificatus, & Elisabeth grati-
a implita: quid ergo mirum, quod diuinum Ver-
bum ingrediens vterum Virginis, singulari modo
illam sanctificauerit. De hoc ergo argumento nul-
lus sine temeritate dubitare potest. Alio vero sunt
tempora, de quibus simile quidpiam probabilitet
conjectare possumus, quamvis sit res minus certa,
huiusmodi sunt dies nativitatis Christi, dies mor-
tis, vel resurrectionis eius: de die vero Pentecostes
iam diximus.

S E C T I O I V.

Quantam gratia perfectionem, ac intensionem fu-
rit B. Virgo consequuta.

Hactenus varijs modos explicimus, quibus
Beata Virgo toto tempore vita sua in gratia,
& sanctitate crevit, reliquum est ut tandem con-
cludamus, & explicemus cumulum gratiae, quem
toto illo tempore congregauit, id est, in quo gra-
du, & intensione gratiam habuit in instanti mortis
sua. In qua re vnum tantum est certum, scilicet,
eam gratiam fuisse intensorem, quam sit in supre-
mis Angelis, vel hominibus sanctis. Sicut enim de
fidè est, Deiparam in perfectione beatitudinis esse
omnibus superiori, ita etiam certum est in inten-
sione gratiae, omnes antecellere, quia perfectio bea-
titudinis perfectioni gratiae responderet. Et hoc eti-
am facile ostendit potest ex his, quæ de prima san-
ctificatione, & meritis Beatae Virginis hactenus trâ-
cta sunt. Solum ergo desiderari potest, vt explicemus,
quanta fuerit hæc excellentia, vel quis excessus
huius gratiae Virginis respectu gratiae collata reli-
quis sanctis, vel singulis, vel omnibus simul sumpvis.
Quæ res cum necreuelatione manifesta sit, nec certa
ratione ostendi possit, vix tractari potest, nèdum à
nobis definiri, quia non possumus verè dicere Beata
tam Virginem tot habuisse gradus gratiae, neque
plures, nec pauciores. Nihilominus tamen conan-
dum nobis est, vel sub ratione aliqua communi, &
vniuersali, vel per comparationem ad alios sanctos,
perfectionem, & excellentiam huius gratiae, quoad
feri possit, explicare.

Dico ergo primò, Beata Virginem in fine vi-
ta peruenisse ad summam, & (vt ita dicam) pene
immensem gratiae perfectionem, & intensionem.
Probatur primò ex modo loquendi sanctorum Pa-
trum. Damascenus enim orat. 2. de Assumptione, *Damasc.*
gratiae alijs, Virginem vocat, Epiphanius oratio-
ne de laudibus Virginis, *Gratia*, inquit, *santa Virg-
inia est immensa.* Et infra vocat eam, *mare spirituale*, *Epiphan.*
babens gemmam cælestem Christum, *Et infra, solo Deo* *Gratia Vir-*
excepto cunctis superioribus, cui predicande, neque ho-
minum, neque Angelorum, lingua sufficit. Sic etiam An-
selmi de excellentia Virginis, capite 3. inquit, *Nul-
lu hominum, vel Angelorum penetrare potest immensita-
tem diuini amoris erga Virginem.* Et infra, *Ineffabilis est,*
& stupenda omni seculo huius mulieris gratia; *& exal-
tatio,* Et cap. 8. post multa concludit, *Quid amplius*
dicare possum, Domina, immensitatem quippe gratiae, *&*
glorie, *& felicitatis tuae considerare incipienti;* *& sensus*
desicit, *& lingua satisficit.* Sic etiam Bernardus sermo-
ne quarto, de Assumptione, ineffabile vocat priu-
legium meritorum sanctissima Virginis, & Ber-
nardini. *Bernard.*

Fr. Suarez. Tom. 2.

*And. Cret.**Ephrem.**Bonavent.**Ignat.*

nardinus dicto sermone §1. tantam dicit esse perfectionem Virginis, *vi soli Deo cognoscenda referueruntur.* Multa similia habet Andreas Cretensis orationem de dormitione Virginis, vbi inter alia vocat eam *omnis sanctitatis sanctissimum thesaurum.* Ephrem quoque in oratione de laudibus Virginis inter alia inquit, *Sanctior Cherubim, sanctior Seraphim, & nulla comparatione ceteris omnibus superis exercitibus glorioſior.* Bonaventura in speculo Mariae, capitulo 5. *Immensa certe fuit gratia, qua ipsa fuit plena.* Denique verba illa quæ supra ex Ignatio citauimus, quibus in epistola prima ad Ioannem, eam vocat *cæleste prodigium, & sacratissimum spectaculum,* fatis indicant hanc gratiam immensitatem.

Secundò, explicatur conclusio rationibus. Prima, quia supremus inter sanctos Angelos valde intensam habet gratiam, ita, ut verisimile sit nullum sanctorum hominum ad eam gratia perfectionem peruenisse, solis Christo & Virgine exceptis: peruenit autem ille supremus Angelus ad eam gratia perfectionem, per unum, vel ad summum, duos actus fidei, spei, charitatis, religionis, obedientie, humilitatis, & aliarum virtutum, si fortasse illos in brevissimo illo intervallo, quo fuit viator, exercere potuit. Est enim communis Theologorum doctrina angelum in primo instanti per aliquem actum se dispositum ad primam gratiam recipiendam, & in secundo perfectè, & ex toto conatu operando, illam consummasset. Ex hoc ergo concluditur ratio. Nam Beata Virgo in primo instanti sua sanctificationis perfectiorem gratiam assequuta est, quam supremus Angelus in sua prima sanctificatione, sed Beata Virgo non duobus, aut tribus: sed penè infinitis actibus perfecti, & ex toto conatu, atque tota efficacia sua gratia, & charitatis eius, eiudem gratia augmentum, & perfectionem promeruit, ergo est pene immensum hoc augmentum. Vtraque assumptione in superioribus probata est, consequentia vero soluta consideratione indiget, & (vt ita dicam) enumeratione frequentissimorum actuum charitatis, & aliarum virtutum, quos Beata Virgo sexaginta annorum spacio exercuit.

Secundo ut hoc amplius explicetur, suppono actus amoris Dei elicitos à charitate esse meritorios augmenti eiusdem charitatis, & consequenter gratia, & gloria secundum totam latitudinem graduum, eorumque equalitatem, & adequationem, ita ut si actus sit ut quatuor, mereatur quatuor gradus augmenti gratia, & sic de reliquis. Et quidem quodij actus meritorij sint secundum totam latitudinem suam augmenti habitus, certum esse censeo, quia si solum essent meritorij secundum exactum actus remissi, vel aequalis, nullius essent valoris, ac meriti, quod plusquam falsum esse censeo, & repugnans doctrina Concilij Trident. Ses. 6. vt latius in prima secunda docetur. Quod vero hoc augmentum sit cum praedicta aequalitate, & proportione, non de omnibus actibus meritorij, sed de solis perfectissimis actibus charitatis assertur, non ut certum, sed ut verisimilius, quia sicut in prima sanctificatione si quis disponitur per actum charitatis ut quatuor, habitum aequaliter suscipit ex variis dispositionibus, ita etiam pari, vel maiori ratione, qui post iustificationem primam similem actum operatur totidem gradus augmenti, & perfectionis habitus consequitur: quia in hoc actu intercedit meritum de condigno, quod non inuenitur in prima dispositione. Præterea sicut hi actus charitatis sunt nobilissimi, ita etiam sunt efficacissimi ad meritum, & augmentum eiusdem charitatis: ergo ratione consentaneum est, ut tot gradus mereantur, quot in se habent. Ex hoc ergo principio concluditur, Virginis gratiam sepiissime fuisse effectam duplo maiorem quam ante erat, quia (ut supra o-

Artic. IV.

A flesdi) operabatur ex tota virtute gratiae, & motionis diuinæ, igitur eliciebat actus aequalis, vel maioris intentionis, quam esset habitus: ergo per singulos actus huiusmodi ita crescebat illa gratia, ut fieret duplo maior, quam in principio erat: sed hi actus numero, & multitudine fuerunt pene infiniti, vt ex dictis etiam pater ergo.

Tertio considerandum viterius est posteriores actus hoc modo, & cum hac perfectione elicitos semper exitisse duplo maioris meriti, quam priores, quia semper procedebant exhibitu factō intensiori per priorem actum secundum totam latitudinem eius. Vnde si prior gratia Virginis fuit verbi gratia, ut centum, & per illam operata fuit ut centum, gratia effecta est ducentorum gradum, si ergo postea gratia illa operabatur secundum totam actuitatem suam, efficiebat actum habitui proportionatum, vel intensiore: ergo ulterius talis gratia per tales actum in duplo augebatur: ergo si hoc modo iterum, atque iterum, ac sepiissime, & gratia augeatur per actus, & aucta elicit meliores actus, & a melioribus melius augeatur, in fine augmenti tanta erit perfectione, ut vix possit humano ingenio comprehendendi. Hic autem discursus præter principium positum de merito actus secundum totam latitudinem, supponit aliud, scilicet statim dari homini totum augmentum, quod per huiusmodi actus meretur. Sed hoc quam sit verum, & rationi consentaneum ex dictis in secunda sectione satis constat. Nam licet de merito fundato in actibus, in quibus homo non operatur, quantum potest, nec facit totum, quod in se est, magis sit controuersum, ac dubium, an statim detur augmentum illi respondens: tamen de merito illorum actuum, in quibus homo facit totum quod in se est, nulla videretur esse posse ratio dubitandi. Præterea quia etiam de merito actuum remissorum verisimilis est statim habere effectum, augmentum gratiae sibi respondentis, quia meritum de se est sufficientis causa premij.

Quarto ex eisdem principijs potest amplius explicari hæc perfectione: nam ex illis manifestè sequitur Beatam Virginem in fine vita sua potuisse tot gradus gratiae vno actu mereri, quorū in toto tempore superioris vita, per omnes actus, & modos sanctificationis, & augmenti eius, fuerat consecuta. Quia ille actus eliciebat ab actu sic intenso, ex toto virtute, & efficacia sua, & ex toto conatu, & auxilio sibi proportionato, ergo merebatur per tales actum tot gradus gratiae, & charitatis, quorū antea habebat, vel certe plures, ergo multiplicando huiusmodi actus, pene immensum, & incomprehensibile erit tale augmentum.

Contra hanc assertionem nihil inuenio, quod obiectio possit difficultatem parere, nisi fortasse quod aliquibus videri poterit incredibile tale, ac tantum augmentum, quia excellentiam, ac magnitudinem eius capere non possunt. Si tamen quis consideret Deiparæ dignitatem penè infinitam, & initium sanctificationis eius, quod fundamentum habuit in montibus sanctis, seu in culmine sanctitatis, & proprieatum vita eius admirabilis, ac diuinæ, non habebat ab admiratione: sed facile (ut existimo) intelliger totam hanc gratiae perfectionem optimè in Beatam Virginem conuenire. Dices, hinc sequi videatur, quemlibet iustum, vel sanctum, si aliquo tempore merendo perseueret, præsternit postquam ad perfectionem peruenit, breui tempore posse consequi ingens gratiae augmentum: nam principia posita eadem ferè proportione applicari possunt. Respondet non esse similem rationem, primò, quia reliqui semper habent impedimentum fomitis, & raro operantur secundum totam latitudinem habituum, præsertim si sint valde intensi. Deinde quia etiam cum ad eam perfectionem deuenient, vix attingunt pri-

Disput. XVIII.

*Augmentum
charitatis
gratiae
Virginis in
fine vite
quantum.*

primam gratiam, quam, vel B. Virgo, vel primus Angelus in sua prima sanctificatione obtinuerunt.

Dico secundo: Probabiliter credi potest Beata Virginem consequitam esse plures gradus gratiae & charitatis, quam sint in omnibus sanctis hominibus, & Angelis, etiam collectivum sumptis: itaque mente concipiamus ex multititudine gratiarum sanctorum omnium unam intenissimam gratiam confusuram (quod solum explicanda rei gratia dictum fit) non adaequaret intensioem gratiae Virginis. Conclusio haec ab Scholasticis, antiquisque scriptoribus non disputatur, & ideo fortasse in terminis à nemine reperiatur asserta, sicut etiam neque negata est, neque improbata: sed tamen probabilis, & verisimilis, tum testimonij, & conjecturis adductis in primâ conclusione, tum etiam iis quas nunc adiciemus. Primum enim sancti Patres, ubi tuncloquentur de gratia Virginis, & gloria (perinde namque est) tam magnificè de ea sentiunt, & loquuntur, ut non solum praedictam perfectionem, sed maiorem etiam illi tribuerent videantur. Ille de sermoni secundo, de Assumptione, Sicut est incomparabile quod gesit, & ineffabile, quod percepit, ita est in comprehensibile primum gloria, quod meruit. Andreas Cretenis sermone de dormitione Deiparæ talem, ac tantum dicit esse statum gloriae Virginis, ut quianec discerni posse, honoretur silentio. Et infra: Que habes cum aliis non comparabilem appellationem, que excepto Deo solo, ei omnibus altior. Ac deniquecludit, O sancta, & sancti sanctior, & omnis sanctissime sanctissime thesaure. Petrus Damiani, sermone de Assumptione, Virgo, inquit, inter animas sanctorum, & angelorum chorus supereminens, & exulta, merita singularum, & omnium titulos antecedit, ubi illæ duæ particula, singularum, & omnium, energiam aliquam habere videntur, & ibidem, ita dicit superare Virginem alios sanctos in gratia, sicut Sol in luce, & claritate stellas excedit, ac tandem de eadem Virginie sic loquitur: In illa inaccessibili luce perlucens, sic virorumque spirituum habebat dignitatem, ut sint quasi non sint, & comparatione illius nec possint nec debeant apparere. Et sermone de nativitate Virginis. Quid grandius Virgine Maria, quo magnitudinem summa diuinitatis intra sui ventris conclusus arcanum? Attende Seraphim, & videbis quidquid maius est, minus Virginem, sicutque opificem opus istud supergredi, & insta, gloria, que eam ex hoc mundo transuentemcepit, principium ignorat, nescit finem, de qua nihil aliud possumus dicere, nisi quia gloriosa dicta sunt de te gloria Dei. Et sermone de Annunciatione, Hoc est, in quam dulicem Dominum cum omnibus operis sua valde bona, hoc mel us fecit, consecratis in eareconiliatorum aureum. Damascenus orat, de dormitione Virginis, satis post medium, Dei maris, inquit, & seruorum Dei infinitum est discrimen. Chrysostomus in liturgia, primum negat aliquid esse in tota rerum vniuersitate, quod cum Beata Virgine comparari queat. Deinde eam vocat incomparabiliter gloriosissimum, quam Seraphim. Et in sermone quem Ecclesia referit in festo nativitatis B. Virginis, Magnum reueraculum, fratres dilectissimi suis (semper Beata Virgo Maria. Quid namque illæ maius, aut illustrius illo unquam tempore inuenientur est, seu aliquando inueniri poterit? hac sola cælum, ac terram amplitudine superauit. Quidnam illa sanctius? non Propheta, non Apostoli, non Martyres, non Patriarches, non Angeli, non Throni, non Dominationes, non Seraphim, non Cherubim non denique aliud quidpiam inter creatas re visibiles, aut inuisibilis maius, aut excellenter inueniri potest. Nihil ergo Chrysostomus excipit, siue Virgo Beata cum singulis, siue cum omnibus sanctis comparatur. Vnde Ephrem oratione de laudibus Virginis, Nulla, inquit, comparatione omnibus superis exercitibus gloriose, prestantissimum orbis terra miraculum; omnium sanctorum corona ob fulgorem inaccessa. Laurentius Justiniani

Fr. Suarez. tom. 2a

Sectio III.

183

A sermoni de Assumptione apertius inquit. Merito quidquid honoris, quidquid felicitatis habebatur in singulis, rotum abundabat in Virgine. Hinc sanctorum admiratio de Maria. Anselmus de laudibus Virginis, cap. *Anselm.*

9. Pura sanctitas, & sanctissima puritas pessimi peccoris eius omnem omnem creaturam puritatem, sine sanctitatem transcendens, incomparabilis sublimitate hoc promeruit, ut reparatrix perditi orbis dignissime fieret, & cetera, quæ subiungit, quæ ad eandem rem confirmandam plurimum valent. Et hoc ipsum confirmat, quod Bonaventura opusculo de laudibus Virginis cap. *Bonavent.*

7. ex sententijs Patrum docet, Dei gloriam magis in sola Virgine, quam in ceteris Dei operibus puris creatis relucere, atque adeo perfectiones omnes in ceteris rebus diuinas, ac distributas in Virgine beata excellenti modo esse congregatas. Et accommodat verbâ illa, Omnia flumina intrant in mare & mare non redundat. Quia omnia flumina gratiarum intrant in Mariam, & dignitatem eius non exceedunt. Vnde sicut in mari, id quod, aquarum, ita in *Hieron.*

Maria sunt congregations gratiarum. Quod Hieronymi in verbis confirmat, dicentes, Cetera per partes præstat, Maria vero simul se tota infudit gratia plenitude. Affer etiam id Eccl. 24. in plenitudine sanctorum de *Ecccl. 24.*

tentio mea, & cum Bernardo sic explicat. Ideo in plenitudine sanctorum Maria detentio fuit, quia in mirifica perfectione sua, plenitudo perfectionis omnium sanctorum illi non defuit. Quod postea declarat discurrendo per singulas virtutes, & gratiarum genera: possimus autem eadem ratione per omnes gradus gratiae sanctificantis discurrere: horum enim collectio & congregatio multo magis ad illius perfectionem pertinet. Et ad hoc confirmandum conferre possunt, quibus supra disputat, ostendimus, quidquid

donorum gratiae diuinsum est in reliquis sanctis, rotum fuisse collectum in Virgine. Quamobrem Hieronymus eam vocat, hortum deliciarum, in quo conditae sunt omnia florum genera, & odoramenta virtutum, & Petrus Damiani supra locum voluptatis appellat, *Petr. Dam.* quem Deus omnibus gratia diuinitus cumulauit.

Secundum principaliter sit verisimilis conclusio variis conjecturis. Prima sumitur ex dignitate matris Dei, quæ in suo genere est infinita. Nam Deus unicusque dat gratiam accommodatam statui, ac muneri suo, ut in principio huius materiae explicuimus: sed tota haec gratia intensio, ac plenitudo optimè conuenit cum dignitate matris Dei. Primo, quia illa dignitas est altioris ordinis, & suo modo infinita: vnde etiam in infinitum illa gratia intercederetur, nunquam excederet terminos, aut debitam proportionem illius dignitatis. Propter quod Euthymius sermone de Zona Virg. & Andreas Cretenis sermone de dormitione Deiparæ, dixerunt, Si *And. Cre.* quid, quod nos saperat, in ea diuina operata est gratia, nemo miretur intuens ad notum, & ineffabile, quod in ea peractum est mysterium ab omni infinitate infinites infinitæ exemplum: ergo, cum ex diuina sapientia ad certum gradum definita fuerit illa gratia, verisimile est eam esse talem, tamque perfectam, ut omnes inferiores in se quodammodo complectantur. Sicut enim Anselmus dixit, decuisse Virginem ea puritate nitere, qua maior sub Deo neque intelligi, ita dicere possumus decuisse ea sanctitate, & gratia perfici, quia nullam maior in vila pura creatura, neque in omnibus simul intelligatur. Et confirmatur, quia maior est dignitas matris Dei, quam munera sanctorum omnium, & dignitates, etiam in vnum congregantur, ergo optimè huic dignitati responderet gratia, quia omnium altiorum gratias supereret. Propter quod S. Bernardus sermonis de festiuitatibus Virginis dicit plus meruisse Mariam eo actu fidei, & obedientiae, quo Angelo annuntianti filii conceptionem asserita est, & assentiendo sese condigne dispositus, ac de congruo meruit, ut esset mater Dei, quam

Anselm.

Bernard.

Q. 2 me.

Damasc.

Ephrem.

Objection

Responsis

Augustin.
Bonavent.

Anfänge

Bernard.

Gloss.
Cant. 4
Method.

Abusleem

Ephes. 5.
Maria magis Christo
dilecta, qui
Ecclesia.

ANSWER

Artic. IV.

A Decuit enim inter matrem, & filium amorem mutuum esse perfectissimum, præsertim, quia talis filio à tali matre, talis amor debebatur, habuit autem Beata Virgo omnem perfectionem, quam habere debuit. Denique verisimile est Beatam Virginem hunc amorem & optasse, & petuisse, cur ergo dubitabimus illum impetrasse? Ponderat, & exagerat hunc amorem eleganter Anselmus quinto libro de excellencia Virginis, capitulo quarto, & *Ansel.* interalia sic Virginem alloquitur: *Etu, o beatissima seminaria, in quam fluxit tam copiosa, & supereminens gratia omnium gratiarum, quid animi quofo, gerezas ad eum, qui tibi hac magna fecit? quasi dicat, habuisse amorem diuino amori consentaneum.*

B. **Tertia ratio** ijs non dissimilis colligi potest ex similitudine, ac proportione inter Christum, & Virginem. Diximus enim in priori tomo, gratiam creatam animæ Christi infusam, cum non fuerit infinita, (quia esse non potuit) fuisse tamen, quantum esse potuit, proportionatam dignitati capitatis, & maiestati Verbi Dei, & ideo in intentione superasse omnes aliorum hominum, & Angelorum gratias etiam simul sumptas, decuit autem Virginem esse Christo simillimam, & coniunctissimam, ergo in hac etiam perfectione, & intentione gratia debuit ad illius perfectionem cum debita proportione accedere.

Similitudo
inter gratiam
Christi &
Virginia:

Dices, cum hæc excellētia conueniat Christo ratione suæ dignitatis, potius fit illi iniuria, si Virginem ei faciamus e qualēm. Respondeatur, id eo diximus cum debita proportione, non cum æqualitate: Christi enim gratia tam ipsius Virginis, quam reliquorum sanctorum Angelorum & hominum gratias etiam simul collectas plurimum superat: gratia autem Virginis solum cum aliorum sanctorum gratijs confertur, & illas superare dicuntur, & in hoc dicimus seruari optimam proportionem, & similitudinem. Primo quidem quia (vt Bernardus dixit sermone de Natiuitate Beatae Mariæ) Christus in Ecclesiæ est tanquam fons gratiæ: Beata autem Virgo, vt aquæ ductus, reliqui verò sancti, vt riui, ergo in Christo, vt in fonte congregantur omnes gradus gratiæ, qui tam ad aquæ ductum, quam ad riuios fluunt; in Virgine verò, vt in aquæ ductu congregantur omnes, qui ad riuios deriuantur. Hoc enim modo, & in toto corpore Ecclesiæ est optima proportio, & inter Christum, & Virginem conueniens similitudo, & coniunctio.

Deinde hinc potest quarta ratio formari. Nam
quia gratia Christi respectu omnium est gratia ca-
pititis, ideo habet illam excellentiam, sed Beata Vir-
go participat illam dignitatem; decet ergo, ut &
gratia eius illam perfectionem participeret. Expli-
catur secunda propostio assumpta ex Sanctis Pa-
tribus, Irenæo libro tertio contra Hæreses, capitulo
lo trigesimo tertio, Sicut Ena inobedient facta, & sibi
& vnuerso generi humano causa facta est mortis, sic &
Maria habens prædestinationem virum: tamen Virgo obe-
dient, & sibi, vniuerso generi humano causa facta est
salutis, & in fina, Ena inobedientie nodus solutionem ac-
cepit per obedientiam Mariae, quod enim alligavit Virgo
Ena per incredulitatem, hoc Virgo Marias soluit per fidem, Hieronymus.
Quo modo dixit etiam Hieronymus in Epistola
ad Eustochium de custodia Virginitatis, Mors per E-
uam, vita per Mariam. Latius Augustinus, sermone
trigesimo quinto de Sanctis. Altior calo est, de
qua loquimur, abyssop profundior, cui laudes dicere co-
natur. Hac est enim, quæ sola meruit mater, & spon-
savocari, hac prima matris damina resolut, hac homi-
ni perditio redempcionem adduxit. Mater enim ge-
neris nostri pñnam intulit mundo, genitrix Dñ-

Disput. XVIII.

Sectio. III.

185

mini nostri salutem edidit mundo, auxtrix peccati Ena A
auxtrix meriti Maria: Eua occidendo obfuit, Maria viuificando profuit, illa percessit, ista sanavit. Ex quo principio inferius ita concludit. Quid dicam pauper ingenio, cum de te quidquid dixerim, minor laus est, quam dignitas tua meretur? Si ceterum te vocem, altiores: Si matrem gentium dicam, precede, si formam Dei appelle, digna existis, si dominam Angelorum vocitem, per omniate esse probari. Similia multa haber sermones vndeclimo, & decimo septimo de Nativitate. Eleganter vero & copiosè Petrus Chrysologus sermone 140. Quantus sit Deus, satis ignorat ille, qui huius Virginis mentem non stupet, animum non miratur. Pauet Cœlum, tremunt Angeli, creatura non sustinet, natura non sufficit, & una puella sic Deum in sui pectoris caput, recipit, oblectat hospitio, vt pacem terris, Cœlis gloriam, salutem perditis, vitam mortuis, terrenis cum Cœlestibus parentem, ipsius Dei cum carne commercium, pro ipsa domus exigat pensione, & sermone 142. ipse, inquit, Angelus miratur, omnes homines vitam meruisse per feminam. Hinc Bernardus, sermone secundo de Assumptione, Per te, inquit, avossum habemus ad filium, & benedicta, inuenit gratia, genitrix vite, & sermone secundo Pentecostes, Tunc inquit, operabatur salutem nostram in medio terra, in vetero videlicet Virginis, qui mirabilis proprietate terra medium appellatur. Ad illam enim, sicut ad medium, sicut ad arcum Dei, sicut ad rerum causam, sicut ad negotium seculorum respiciunt, & qui in celo habitant, & qui in inferno, & quinos præcesserunt, & nos qui sumus, & qui sequentur: & nativatorum, & qui nascuntur ab illa: & infra, In te Angelus letitiam, iusti gratiam, peccatores veniam inuenientur in eternum: Merito in te respicunt oculi totius creatura, quia in te, & per te, & de te benigna manus omnipotens, quidquid creavit, recreavit. & similia multa habet in serm. Signum magnum, & in sermone de Nativitate Mariæ, quibus in locis indicat nullum gratiam donum communicari hominibus nisi per Mariam, & inter alia inquit, Maria omnibus facta est, sapientibus, & insipientibus copiofissima charitate se debitricem efficit, omnibus misericordia suum aperuit, ut de plenitudine eius accipiant uniuersi, captiuus redemtionem, & curationem, tristam consolacionem, peccator veniam, iussus gratiam, Angelus letitiam, tota Trinitas gloriari, denique sibi persona humanae carnis substantiam, ut nemo sit, qui se abscondat a calore eius. Subscribunt eidem sententiae Sanctus Ephrem, orat. ad sanctissimam Virginem, vbi mediatrixem, & reconciliatricem appellat, & sanctus Germanus, sermone de Cœna Domini, latissime Petrus Damiani, sermone de Annuntiatione, & sermone de Assumptione, & sermone primo de Nativitate Mariæ, quorum nonnulla verba infra afferremus tractantes de intercessione Virginis, & cultu illo debito. Si ergo omnia gratia dona per Virginem ceteris communicantur, ratione consentaneum est, ut in ipsa prius recipiantur: Quod si de gratijs, vel donis, aut virtutibus (vt ita dicam) diuersarum rationum, nemo hoc negabit, propter dictam causam, & alias, quas in principio huius materie adduximus, videatur sane, neque de gradibus, & intensione gratia id esse negandum, cum ad perfectionem sanctitatis hoc maxime pertineat. Vide recte dixit Bonavent. super Psal. Quid mirum, si omnibus gratia ad Marianam confluxit, per quam tanta gratia ad ceteros diffusus est? Et Laur. Iustin. sermon. de Annuntiatione, Magna, inquit, profecto fuit Maria gratia, exuberans atque completa, que cœli dedit gloriam, terris prebui Deum, gaudium proficit Angelus, secu loque pacem refudit, fide docuit gentes, viri que sinem impouis: humana vita instituit ordinem, atque spirituali edidit moribus disciplinam. Quomodo non est Maria, iuxta Gabrielis oraculum, plena gratia, que effecta est mater DEI, parady scala, cœli ianua, interuenitrix mundi, demonum fugia, peccatorum spes, DEI & hominum verissima media trix?

par. Chrys.

Bonavent.

Maria omnibus fulata, & vtilis,

Elytum,

German.
P. Dam.

Bonavent.
Lau. Iustin.

Quinta & ultima ratio formari potest ex precedentibus, quia actus perfectæ charitatis, quos Beata Virgo habuit in hac vita innumerabiles fuerunt, ita ut eorum multitudine possit fortasse cum numero Sanctorum omnium conferri, quia (ut ostendimus) feret totam vitam in perpetua contemplatione transegit, in qua feruentissime Deum amabat, & hunc amoris actum frequentissime repetebat. Præterea ostendimus, non minus meruisse Beatae Virginem quolibet horum actuum, quam meruit supremus Angelus illo actu perfectè libero, quo meratum suum consummavit: Vnde sit consequens saepissime singulis actibus plus meruisse Beatae Virginem, quam singulos homines sanctos omnibus actibus vita sua, quia meritum supremi Angeli non fuit minus perfectum, quam totum meritum cuiuslibet hominis, saltem regulariter loquendo (ut abstineamus à questione non necessaria, an scilicet aliquis homo præter Virginem, maiorem gratiam consequitus fuerit, quam supremus Angelus) igitur, si huiusmodi actus meritorij Beatae Virginis adquant numerum omnium beatorum, plane consequitur, etiam gratiam eius superare gratiam omnium illorum. Si vero numerus actum est inferior numero sanctorum (ut credi facile potest) compensari potest hæc inæqualitas. Primo, gratia ipsa quæ data fuit Virginis ex opere operato. Secundo perfectione, & valore singulorum actuum, nam etiam meritum primi Angeli excedit merita multorum inferiorum simul sumpta. Tertiò augmento, & maiore intentione ipsorum actuum, non enim fuerunt omnes inter se æquales, sed quo gratia fiebat auctior, eo actus ab illa procedentes erant intensiores, & majoris meriti, ut supra fuse declaratum est. Quæ omnia si exactè computentur, sit reuera valde verisimile, quod asserimus: in re enim adeo obscura, & non aperte reuelata, non est quærenda maior certitudo.

Nec video, quid possit contra hanc sententiam obiici, nisi fortasse, quod rōua, inusitata, ac præter Obitio hominum opinionem esse videatur. Sed non est cur nouum censemur, quod doctrina prisorum Patrum, non solum non aduersatur: verum etiam ita ab eis infinitatur, ut merito illis attribui possit: vel saltem existimari, hanc esse accommodatam explicationem eorum, quæ ipsi magno verborum ponderi virtute docuerunt. Accedit, quod cum ante viginti annos in Academia Salmanticensi rogatus a grauibus viris, questionem hanc disputare, atque definire fuerim aggressus, cumque in hanc sententiam valde propenderem, rei nouitate detentus, eam proprio iudicio, ac sententia definire ausus non fui, donec doctores sapientissimos, & in rebus Theologicis valde versatos consului, quibus omnibus pia, atque probabilis hæc sententia visa est.

Potera hoc loco disputari: quid amplius præter gratia perfectionem Beata Virgo sibi meruerit, sed si generalia principia de merito obseruentur, & cōmodè applicentur, non est quod in hac re amplius immoremur. Nam singularis illa quæstio, an Beata Virgo aut Incarnationem, aut dignitatem matris Dei meruerit, in priori tomo, disputatione decima, sectione septima diligenter tractata est, de gloria vero, quam sibi Virgo promeruit, infra est dicendum. Præter gratiam autem, & gloriam nihil est, quod per se cadat sub merito, nisi quod ad illas per se ordinatur, aut per se est cum illis coniunctum. Denique de merito Beatae Virginis respectu aliorum, an scilicet alijs etiam meruerit, non nihil in hac sectione attingimus, & superius tractantes de merito Incarnationis. Constat enim de condigno nihil meruisse nobis Beatae Virginem, quia est proprium priuilegium Christi, de congruo vero me-

Fr. Suarez. tom. 2.

Q. 3. ten.

rendo Incarnationem magnum bonum nobis promeruit, & dum vixit, potuit etiam multa bona aliquibus hominibus mereri. An vero aliquid amplius nobis meruerit, dum hic viueret aut nunc etiam nobis mereatur, vel saltem impetreret, infra disputandum est, Disputatione 23. Sectione prima, & secunda.

DISPUTATIO XIX.

In sex Sectiones distributa.

De scientia, & sapientia, quam B. Virgo in statu viae consequata est.

Væ diximus de gratia sanctificante Virginis Beatæ communia sunt omnibus virtutib. Theologicis, & moralibus, & Spiritus Sancti donis, quæ cum eadem gratia connexa sunt, unde explicando perfectionem huius gratiæ, & meritorum Deiparæ, excellentiam quam in his omnibus virtutibus habuit, explicatam reliquimus: & obiter nonnulli adduximus de frequentissimo usu: ac ferè continua eorundem exercitatione. Quapropter nihil amplius de illis dicendum occurrit. Solum ergo supereft, vt de intellectuibus perfectionibus, atque gratiis gratiis datis sermonem instituamus: de prioribus in hac disputatione, de posterioribus vero in sequenti differendo.

SECTIO I.

Virum Beata Virgo habuerit in hac vita perfectam diuinarum rerum cognitionem.

Principio ponendum est, quamdiu Deipara vixit in corpore mortali, non fuisse Beatam secundum animam (vt ostendimus supra disputatione quarta, sectione prima,) vt or autem beatitudinis nomine, vt indicem, non habuisse stabilem, ac permanenter visionem, an vero habuerit interdum illam in rapto, dicemus disputatione sequenti.

Ex hoc autem principio necessario sequitur, habuisse in hac vita fidem mysteriorum Dei (vt eadem disputatione quarta, sectione septima dixi) quia fundamentum sanctificationis, & iustitiae in viatore est fides, sed Beata Virgo quamdiu fuit in corpore mortali, fuit viatrix, & sancta: ergo per fidem semper ambulauit, quia sine fide non potuisset placere Deo, & ideo Luca secundo, Beata prædicatur, quia credidit.

Ex quo ulterius manifestum est, hanc fidem in Virginie fuisse perfectissimam, tum ex parte subiecti, in quo fuit valde intensa, & proflua certa, omnem motum etiam primò primum dubitatio exclusum: tum ex parte obiecti, quia per illam distinctissime credidit mysteria Trinitatis, & Incarnationis, & reliqua omnia, quæ ad diuinitatem, & humanitatem pertinent. Ita docent Patres, Ambrosius libro secundo de Virginibus, & libro secundo in Lucam, Epiphanius sermone de laudibus Virginis, Augustinus sermone de assumptione. Bernardus sermone trigefimo quinto in Cantica, circa finem, & in libro de passione Domini, qui inter eius opera habetur, capitulo secundo. Rupertus sacerdotis toto libro in Cantica. Vnde Abulensis parvus, capitulo trigefimo primo, dicit propter hanc fidei perfectionem vocari Virginem ab Augustino, & Bernardo matrem creditum. Ratio autem sumenda est ex principijs supra positis. Ostendimus enim Beatam Virginem habuisse omne donum, omnemque perfectionem gratiæ

Artic. IV.

A sanctificantis, quæ Angelis, vel hominibus communicata est, imo & excellentiori modo: tota autem hæc perfectio fidei ad dona gratiæ sanctificantis pertinet. Deinde ostendimus in Beata Virgine fuisse in omni genere virtutis eximiam sanctitatem: sed fides est fundamentum iustitiae: ergo debuit infundi in perfectione proportionata tantæ sanctitati, & iustitiae. Præterea ostendimus in Beata Virgine nullum fuisse inordinatum motum in aliqua potentia ipsius: ergo nullum dubitacionis impulsum, aut motum passa est. Denique agentes de eius innocentia, eximiam fidem, quam in filii conceptione, passione, ac morte habuit, aperite demonstramus. Blasphemat igitur Lutherus, qui fidem Centurionis, Mariæ fidei præfert, eo quod Matthæi octavo, de Centurione dixit CHRISTVS, Non inueni tantam fidem in Israel. Eo tamen loco non comparat Christus Centurionem cum omnibus, ac singulis, quies populo in ipsum crederunt, hoc enim modo, non solum fides Virginis, sed etiam Simeonis, & Annae, Iosephi, & Iohannis Baptiste, & Magorum, atque aliorum plurimorum fuit maior, quam fides Centurionis. Comparat ergo cum his, quibus ipse prædicauerat, & coram quibus miracula fecerat, quicque fidem in Christum inde conceperant, inter quos hic Centurio excelluisse dicitur, vel simpliciter, vel solum proportione quadam, quia ille cum esset gentilis, & neque ex Scriptura, neque ex maiorum traditione esset instritus, facilius, constantius, arque admirabilius creditur.

C Sed quare aliquis, an Beata Virgo fuerit consecuta totam hanc fidei perfectionem à principio suæ sanctificationis, vel postea temporis decursu. Vbi non potest esse difficultas de perfectione intensu. Nam certum est, non habuisse totam illam à principio, sed in illa creuisse, scut in gratia, aliisque virtutibus, habuit tamen à principio, & singulis temporibus eam fidei intensiōnem, quæ intensiōnē gratiæ proportionate responderet. Deinde nulla etiam est difficultas de illa perfectione, quia omnem dubitationis motum excludit. Quia constat hanc habuisse principio, ex quo caruit somnis, igitur solum potest inquiri de perfectione ex parte obiecti crediti, præsertim aut à principio distinctè cognoverit mysteria Trinitatis, & Incarnationis.

Erasmus enim sensit Beatam Virginem non adorasse filium suum statim ac illum peperit, quia non constat tunc cognouisse illum esse Deum. Sed est impia, & hæretica sententia, contra vniuersæ Ecclesiæ sensum, ac traditionem, vt constat ex ijs quæ in superioribus de Aununtiatione Angelica, & de Christi Natiuitate tractauimus, & ex ijs, quæ sancti patres tradunt explicantes hæc mysteria, præser-tim Cyprianus sermone de Natiuitate, Augustinus sermone nono de Natiuitate, Bernardus homilijs super Missam, Ambrosius super Lucam, & libro de Ioseph Patriarcha, capitulo secundo, vbi Maria, & Iosephi meminunt, & Diuus Thomas supra questione trigesima, articulo primo ad secundum. Item ex Luce primo colligitur sanctam Elisabeth cognouisse, & credidisse eum, quem Beata Virgo conceperat, esse Deum, vt patet ex illis verbis, Vnde hoc mihi, vt veniat mater Domini mei ad me? Quomodo igitur potuit hoc ignorare Sancta Virgo? Dicendum est igitur Beatam Virginem à principio sua sanctificationis habuisse fidem explicitam Trinitatis, quia huius obiecti cognitio maximè spectat ad primariam fidei perfectionem, quam Angeli, & Adam habuerunt in sua prima sanctificatione, ergo multo magis Beata Virgo. Deinde cognovit explicitè mysterium Incarnationis, quod ad substantiam illius, id est, Verbum diuinum secundam Trinitatis personam carnem fuisse assumptum, Quod eodem argumento probari potest,

Obiectio.
Mact 8.
Reffonsio.
Dubium. I.

Luc 2:

Virginis fides perfectissima.

Ambros.
Epiphian.
August.
Bernard.Rupert.
Abulens.

Erasm.
Qualem fidei perfectio-nem ab ini-
tio sue sanctificationis
dei.

Cyprian.

Augst.

Bernard.

Ambr.

D. Thom.

Luce. I.

SECTIO II.

*Quibus modis B. Virgo in Dei cognitione profecerit,
dum in humanis fuit.*

Varijs modis solēt rerum cognitio comparari: do
ctrina, ad quam librorum continua lectio reuo-
catur, & inuentione, ad quam pertinet effectuum
experimentum, & obseruatio ad ipsorum causas co-
gnoscendas conducens. Primum igitur certum est

Spiritus sanctus primus Marie infideles cognitio ne magister.

Beatae Virginis sapientiam, omneque progressus,

quos in ea fecit, primum ab Spiritu Sancto, ut a pri-

mo, & principal Doctore manasse; ab illo enim acce-

pit per reuelationem, & infusionem primam cogni-

tionem diuinorum mysteriorum, & dona scientia, &

sapientia, & intellectus, quibus haec cognitio maxi-

me iuuat. Deinde per sanctos Angelos, prorsim

per Gabrielem ante filij conceptionem saepe fuit in-

ficuta, & edocta, vt Cedrenus referr in Compendio

historia, & Gregorius Nicomedensis, homilia de

oblatione Virginis, & Bernardus, homilia quarta, *Cedren.*

Greg. Nico.

in Missa est, cuius verba statim referam, de qua re

multa etiam supra diximus agentes de Annuntiatio

ne Angelica. Rursus post Christi incarnationem, du-

bium non est, quin ab illo fuerit, singulariter institu-

ta, atque illuminata, vt late prosequitur Rupertus

Rupert.

libro primo in Cantica. Vnde Ambrosius, libro de

institutione Virginis, capitulo decimo quarto, ab eo

tempore quo filium gestabat in utero, sentit, illius

opera, & auxilio in hac sapientia profecisse, sic enim

inquit, *Vere autem alius ille Maria crater tornatilis, in quo*

erat sapientia, que misericordia in cratere vinum suum in defi-

cientia cognitionis gratiam, diuinitatis sua plenitudinem

submisit. Hinc etiam sic colligit Anselmus in

Anselm.

homilia super Euangeliu, Luca decimo. Intrauit

Iesu in quoddam castellum Christus, ut dicit apostolus pri-

ma ad Corinthios, & ad Colosenses secunda, est Dei virtus,

& Dei sapientia, & in eo sunt omnes thesauri sapientia, &

scientia Dei, & Christus est in Maria, ergo omnes thesauri sa-

pientie, & scientiae Dei sunt in Maria.

Quare vero non immerito potest, an ab alijs ho-

Dubium.

minibus aliquid Beatae Virgo didicerit in hac diui-

narum rerum cognitione. Bernardus enim, homilia

Bernard.

quarta, in Missa est, partem negantem indicare videatur

Quidnam

dum inquit Gabrielem nuntialis Virginis concepti-

onem Elizabeth, quia deinceps, ut ab Angelo potius quam ab

homine mysterium discepit, nemater a consilis filii aliena

videretur. Et ut ipsa rerum tempus, & ordinem melius te-

nens scriptoribus, & predictoribus Euangeli referet verita-

tem, que & plene de omnibus a principio collitus fuerat in-

fructu mysterii. Anselmus etiam libro de excellentia

Anselm.

Virginis, capitulo septimo dicit, per spiritum veri-

tatis fusile alius, a profundius edocitam, quam A-

postolos. Sic ut ergo ipsi non ab hominibus, neque per

hominem (scilicet purum) sed per reuelationem Spi-

ritus Sancti, & Christi domini instructi sunt, ita

E multo potius Beata Virgo.

Quod si quis obieciet, quia Luce secundo, Simeon

docuit Virginem dicentes, *Eace hic positus est in rainam,*

&c. & ibidem subiungitur, quod ea, etiam i. dictum

fuerat, Maria autem conservabat omnia verba hæc conferens

in corde suo. Quibus verbis indicatur Beatae Virgi-

nem multa didicisse ex ijs, quæ alijs de Christo loque-

bantur. Responderi potest, Simeonem non propter

Virginem instruendam, sed propter alios, & propter

Ecclesiæ illa prophætica verba proutulisse, loquutu-

autem esse singulariter ad Virginem, quia illa mysteria

Isaia 8.

1. Petri 2.
Rom 9.
Hebr. 2.

Responsio.

Augustin.
Ambro.Orig.
Maria sacra
rum literarum
scientissima,
Gregor.
Nyssen.
Sophron:Andreas
Ierosolymus.

specialiter ad eam pertinebant. Quæ expositio suæ deri præterea potest, quia Simeon in illis verbis alius videtur ad locum Isaiae octauo, *Et erit vobis in scanditionem: in lapidem autem offenditionis: & in petram scandali duabus dominibus Israël, in laqueum, & in ruinam habitantibus Ierusalem; &c.* Quem locum de Christo exponunt Petrus prima Canonica, capitulo secundo, & Paulus ad Romanos. 9. qui etiam ad Hebreos 2. de Christo exponit sequentia verba Isaiae, *Ecce ego, & pueri mei, quos dedi mihi Dominus: in signum, & in portentum Israël, à Domino exercitum, qui habitat in monte Sion.* Indicavit ergo sanctus Simeon hoc signum, & humlapidem esse Christum: sed Beata Virgo erat versatissima in Scripturis, & eas optimè norat; ergo nihil docuit eam Simeon, quod ignoraret, sed in memoriam adduxit, quod se pè legerat, & intellexerat. Quod autem Beata Virgo obseruari verba, quæ audiebat, & in corde suo ea recogitaret, nullum argumentum est, quod propecrea ab hominibus aliquid disceret, sed solum quod audiendo huiusmodi verba occasionem fumeret, magis, ac magis diuina mysteria contemplandi. Et hunc esse Euangeli sensum constat, tum quia huiusmodi verba dicuntur de rebus, ac mysteriis notioribus, & pertinentibus ad ipsam substantiam incarnationis, & redemptionis humanae, quæ non est verisimile Virginem ignorasse; tum etiam, quia de eisdem rebus scriptus illa eadem verba dicuntur. Est ergo haec sententia satis verisimilis, & non parum confirmari potest ex ijs, quæ multi Theologi docent de eximia sapientia Beatae Virginis infusa, quæ partim iam attigimus, partim attingemus Sectione sequenti. Et quidem si sermo sit de substantia mysteriorum fidei, & perfecta eorum intelligentia, nihil existimo Virginem à puro homine didicisse, quia nec decuit, nec oportuit, cum singulariter fuerit à Spiritu Sancto præuenta. Si tamen sit sermo de aliquibus circumstantijs, vel de aliquius rei futuræ prædictione, vel fortasse etiam aliquius loci Scripturæ intelligentia, & similibus, non est inconveniens, quod ministerio hominum ea interdum dicerit: quia non simul habuit à principio horum omnium exactam cognitionem.

Secundò crevit B. Virgo in cognitione, & sapientia, ex assidua lectio, ac meditatione sanctorum scripturarum, ac diuinorum mysteriorum contemplatione. Ita docet Augustinus, sermone quinto de Natiuitate, dum Virginem alloquitur, *Recole Maria propheticam lectio, neque enim te scientia potest diuinorum præterire librorum, quæ ipsam plenitudinem paritura est Prophetarum.* Ambrosius libro secundo de Virginibus, *Tunc minus sola esse videbatur, cum sola esset. Nam quomodo sola, cum tot libri adessent, tot Archangeli, tot Prophetæ?* Origenes homilia sexta, in Lucam, dicit Mariam fuisse turbatam in salutatione Angelii, quia nunquam legerat ad alium quempiam similem factum esse sermonem. *Habebat, inquit, legi scientiam, & Prophetarum vaticinia quotidiana meditatione cognoverat.* Vnde Gregor Nyssen sermone de Natiuitate, & Sophronius sermone de Assumptione dicunt, Beata Virginem à tenera etate didicisse sanctam linguis, & quamdiu ita templo vixit, lectio sacram Scripturarum, & meditationi vacasse. Et Andreas Ierosolymitanus, sermone in salutationem Deiparae, *Verisimile, inquit, est ipsam & de clara stirpenatam, & Davidis filiam, haud ignaram diuinorum, quæ in diuinis literis habentur, oraculorum fuisse.* Ratio vero est, quia (vt supra ostendimus) Beata Virgo optimam partem vitæ contemplatiæ sibi elegit, munera autem huius vite sunt diuinorum rerum, ac scripturarum lectio, meditatio, & contemplatio, ergo in ijs maximè Beata Virgo se exercuit. Quod autem hoc exercitio plurimum in diuina cognitione profecerit, per se notum est, nihil enim est, quod ad huius cognitionis perfe-

ctionem magis iuinet, vt ipsa etiam experientia docere potest. Præsertim, cùm Beata Virgo perfectissimo ingenio, ac intellectu polleret, & animum habere pacatissimum, & ab omni ments perturbatione semotum, cumq; earum rerum, quas legebat, intelligentiam orationibus suis à Deo deprecaretur, nemo enim (vt existimo) audebit hoc in dubium reuocare aut negare, quin fuerit tam iusta deprecatione à Deo exaudita, ergo singulare etiam Spiritus Sancti gratia, & lumine continuè adiuuabatur, vt legendo, me ditando, ac contemplando in hac diuina sapientia mirabiles progressus faceret.

Tertiò dicendum est, Beatam Virginem multorum effectuum experimento, & obseruatione, ita in aliquorum mysteriorum cognitione profecisse, vt evidenter quadam naturali, seu morali illa vera esse diuidauerit. Quomodo dixit Bernardus, homilia Bernard. quartaria in Misericordia. *Soli datum est nobis, cui datum est experiri.* Et Anselmus, de excellentia Virginis, capitulo Anselm. septimo: *Multa in se non solum simpliciter scientia, sed ipso effectu, ipso experimento diuidat mysteria Domini nostri Iesu Christi.* Et Bernardinus dicto sermone quinquefimo primo, *non solum per diuina reuelationem, sed ipso experimento;* Et Antoninus quarta parte titulo decimo quinto, capitulo decimo septimo, paragrapho primo, *Vidit, inquit, & experit se concepisse non opere humano, & se peperisse parvulum cum virginitatis honore.* Et intrâ ex hoc principio colligit cum Alberto, Beatam Virginem habuisse de Incarnatione, & de Verbo incarnato cognitionem, quæ est supra fidem. Denique August. in libro de Assumptione Virginis, capitulo septimo inter alia dicit, ex ijs, quæ acciderunt in conceptione, natiuitate, & aliis mysteriis Christi, liquido potuisse Virginem cognoscere, quod talia obsequia non nisi Deum decerent. Et Athan. sermon de sanctissima Deipara, dicit, per signa & effectus vidisse Virginem Verbum incarnatum non in seipso, & facie ad faciem, sed eo modo, quo nos per actiones vita cognoscimus euidenter animam nostram. Et declaratur breuiter, quia quædam opera miraculosa euidenter experta est in se, vt conceptionem sine viro, subitamq; ac momentaneam prolam animationem in utero exultantem, melius quam Ioannes exultauerit, partum sine dolore, Angelorum ministeria, Magorum, ac pastorum aduentum. Deinde in mente, ac voluntate experiebatur mirificos ardentissimi amoris effectus, singularis gaudiis omnino spirituatis, ac diuini, admirabilis intelligentia cum profundissima humilitate. Quæ omnia non obsecrè testabantur, Deum esse illorum operum auctorem. Ad hanc adiungebat prophetias, easque euidenter impleri intuebatur. Ex his ergo, & similibus euidenter inferrebat Gabrielem Angelum fuisse nuntium à Deo missum, & consequenter sibi vera narrasse, scilicet verū Deum in utero concepisse, ac deniq; omnia, quæ ipse poltea edocuit, vera esse.

Dices, Qualis fuit haec Virginis cognitionis, natura-
lis, an supernaturalis: scientia, an fidei? Respon-
do respectu aliquarum rerum, quas euidenter expe-
rimento immediatè cognoscet Beata Virgo, fuisse
cognitionem naturalem non scientia propriæ dictæ
sed euidentis experientia, vt verbi gratia, quod con-
cepit sine viro, quod peperit sine dolore, & similia.
Aliarum verò rerum cognitionis, quam ex hac euidenti
experiencia elicet, naturalis etiam erat, cùm ex naturali cognitione profecta, & in illa omnino
fundata esset. Vnde non erat fides, sed dici potest
scientia, quia, quatenus ex effectibus naturalibusque
signis oriebatur: & quoad multa erat cognitione euiden-
tis in testifice, vt quando sola euidentia signo-
rum & effectuum ablique aliquo adiuncto testimo-
nio, non erat sufficiens ad colligendam aliquius ve-
ritatis euidentem cognitionem. Et huius generis
sunt mysteria ad diuinitatem pertinentia, nam quæ
ad huma-

Artic. IV.

Disput. XIX.

ad humanitatem pertinent, priori modo cognosci poterat.

Dices, Si Beata Virgo consequita est eidem cognitionem mysteriorum fidei, ergo neque indiguit fide, neque illam habuit. Respondeatur, negando consequiam, nam in primis ante huiusmodi veluti experimentalem cognitionem necessaria illi fuit fides, nisi enim credidisset, nunquam intellexisset, neque supernaturales effectus in se experta esset. Deinde, cognitio euidem postea acquisita, non potuit expellere fidem, est enim inferioris rationis, & minus certa, quam supernaturalis fides, & ideo non potest certitudinem eius excludere, neque illius actum omnino impeditre. Vnde etiam fit, ut ad iudicandum de supernaturalibus mysteriis iuxta eorum dignitatem, modo, ac lumine supernaturali, necessaria Virgini fuerit fides infusa, qualiter obscuritate videatur inferior, tamen in obiecto formali, atque adeo in essentia sua simpliciter est superior.

SECTIO III.

Virum habuerit Beata Virgo scientiam aliquam diuinorum mysteriorum per se infusam.

Barbarini. Albert. Magn. Antonius. Dionys. Burchel. Burrar. Bufo.

Rima sententia esse potest, habuisse Virginem ab instanti conceptionis supernaturalem scientiam per se infusam diuinorum mysteriorum. Ita sentit Sanctus Bernardinus tractatus de Beata Virgine, sermone quarto, articulo primo, capitulo quarto, dicens, *in prima sanctificatione quantum ad rationem, & intellectum, tanta ei sapientia claritas a Deo superinfusa est, quod perfecte intelligebat creaturas, & creatorem, & spiritus, & omnia bona amplectenda, & mala fugienda.* In eadem sententia videtur esse Albertus Magnus libro de Beata Virgine, capitulo septuagessimo primo, ubi inquit, Virginem habuisse cognitionem supradictam, & super cognitionem puræ creature existentis in via: & capitulo nonagesimo sexto dicit simili cum habitu fidei habuisse habitum, quo perfectius, quam Adam in sopore, & quam Iohannes super petrus Domini recumbens, & quam Paulus in raptu cognovit mysteria supernatura: & capitulo centesimo trigesimo secundo & centesimo quadragesimo nono, inter alia Virginis priuilegia ponit, quod Trinitatem sine medio per specialissimam gratiam in via cognovit, & idem ferè dicit de mysterio Incarnationis. Addit etiam habuisse Virginem per gratiam cognitionem matutinam, & vespertinam Vespertinam intelligere videtur fuisse fidem, matutinam autem scientiam infusam. Quam doctrinam fere amplexitur Antoninus, quarta parte, titulo decimo quinto, capit. decimo septimo, paragrafo primo, ubi inter alia dicit habuisse Beatam Virginem in habitu, & in actu perfectiore cognitionem, quam Paulum in raptu. Quanquam non à principio sanctificationis, sed ex quo Deum concepit, hanc diuinam cognitionem illi tribuat. Et capitulo decimo octavo, paragrafo secundo, distinctius refert, & approbat Alberti doctrinam. Præterea Dionysius Richelius Cantic. 5. dicit ab initio habuisse *splendidissimam, & exuberantissimam sapientiam sibi infusam*. Idem Bernardinus de Bufo in Mariali, sermone secundo, & nono. Fundamentum solum est, quia Deus potuit hanc perfectiōnē matrī suā tribuere, & est consentanea dignitati, & statui eius. Quæ sententia, & pia est, & probabilis, præsertim de tempore post filij conceptionem, nam de anteriori tempore non videtur adeo verisimilis.

Mihi tamen distinctione utendum videtur; possumus enim loqui proprie, & in rigore de scientia

Sectio III. 189

ad humanitatem pertinent, priori modo cognosci poterat.

Dices, Si Beata Virgo consequita est eidem cognitionem mysteriorum fidei, ergo neque indiguit fide, neque illam habuit. Responderetur, negando consequentiam, nam in primis ante huiusmodi veluti experimentalem cognitionem necessaria illi fuit fides, nisi enim credidisset, nunquam intellectu existeret, neque supernaturales effectus in se experientia esset. Deinde, cognitione eidem postea acquisita, non potuit expellere fidem, et enim inferioris rationis, & minus certa, quam supernaturalis fides, & ideo non potest tertudinem eius excludere, neque illius actum omnino impedire. Vnde etiam sit, ut ad iudicandum de supernaturalibus mysteriis iuxta eorum dignitatem, modo, ac lumine supernaturali, necessaria Virgini fuerit fides infusa, qualiter obscuritate videatur inferior, tamen in obiecto formaliter, atque adeo in essentia sua simpliciter est superior.

S E C T I O III.

Vtrum habuerit Beata Virgo scientiam ali-

A per se infusa, vt includit, & lumen intellectuale clarum ac euidentem, & species representantes res supernaturales creatas, prout in se sunt, increatas vero, quantum ex creatis supernaturali euidentia cognosci possunt. Alio modo loqui possumus de cognitione per se infusa in communione, comprehendendo fidem, ita tamen, vt non solus ratione luminis; sed etiam ratione specierum intelligibilium, quia ad usum illius luminis necessariae sunt, intelligatur esse per se infusa, & apta, ut anima coniuncta corpori mortali, possit illa vti sine conuersione ad phantasmatum. Lumen enim fidei per se infusum est, & de se non requirit consortium phantasmatum, cum Angelis etiam commune sit. Vnde proprius etiam aetus eius, qui est assensus veritatis reuelata, de se non requirit phantasmatum. Nam & Angelii viatores actu[m] habuerunt eiusdem rationis; (vt opinor) cum nostra fide. Per accidentem ergo ratione subiecti, vsus fidei, prout in nobis est, fieri non potest sine conuersione ad phantasmatum, quia obiectum illi proponitur modo connaturali homini per species sensibus acquisitas. Vnde in Angelis, quia propositio obiecti fit altiori modo illis connaturalis, id est usus eiusdem fidei in eis nullo modo a sensibus pender.

Dico ergo primo, verisimilius esse, habuisse Beatae Virginem cognitionem supernaturalem per se infusam, quoad lumen, & species, ita ut obiecta fidei modo Angelico per altiores species illi fuerint dirum per se uinitus proposita independenter a phantasmatibus. Et in hoc sensu explicato sententia principio adducta, est reuera probabilissima, & multi ex cattatis authoribus possunt facile in hunc sensum adduci. Et probatur primo, quia totus hic modus cognitionis est non solum possibilis, sed etiam facilis, & multum conferre potuit ad maiorem, ac perfectiorem vsum gratiae sanctificantis, & non excedit limites viatoris, quin potius in viatoribus Angelis intentus est, ergo valde credibile est concessum fuisse Beatae Virginis. Secundo multa privilegia concessa creduntur Beatae Virginis, quæ vel hunc modum cognitionis requirunt, vel certè illo posito, facilius, & commodius intelliguntur, ut verbi gratia, quod in primo instanti suæ conceptionis fuerit per propriam dispositionem, & conversionem in D E M sanctificata. Item quod toto tempore infantie haberet vsum rationis circa res diuinatas. Item quod tempore somni, in D E I contemplatione, & amore occupari posset, quæ omnia, & siquæ sunt alia id genus, facile intelliguntur posito prædicto modo cognitionis per se infusa, & sine illo intelligi nequeunt, absque alijs permultis miraculis. Tertiò, hoc modo recte etiam intelligitur, potuisse Virginem in statu viæ nunquam defiseret ab actualiâ diuinarum rerum consideratione, absque corporis impedimentoo, aut defatigatione: corpus enim non defatigatur contemplatione intellectus, nisi propter necessitatem eius cooperationem, & phantasmatum concomitantiam: decuit autem (vt supra diximus) animam Beatae Virginis, ex quo creata est, nunquam à Dei cognitione, & amore cessare. Nam si hoc Angelis datum est, quomodo credemus B. Virgini fuisse negatum?

Quarto, hoc etiam modo intelligimus potius
se Virginem altius, & perfectius ex vi cognitio-
nis, & amoris Diuini, quem perpetuo habebat,
praevenire in se, & cohibere omnem inordina-
tum motum. Vnde Sanctus Bernardinus supra Bernardinum,
sermone quarto, articulo primo, capite tertio, &
sermone octavo, articulo tertio, capite quarto: &
Gerson tractatu quinto, super *Magnificat*, Alphabe. Geron.
to octuagesimo sexto, litera C. requirunt ut po-
tissimam causam intrinsecam huius perfectionis,
independentiam mentis Virginis a corpore in
Diuina

190 Quest. XXXVII.

Artic. IV.

Diuina cognitione, & sapientia. Ex quibus rationibus colligitur, Virginem habuisse hoc genus cognitionis, ab initio sua sanctificationis. Hoc enim consequenter probant rationes factae, si alius sunt momenti.

Dico secundo, verisimile est, Beatam Virginem, non solum habuisse infusam simplicem fidem, sed etiam Theologicam sapientiam, qua distinctius cognoscuntur mysteria fidei, & veritates, seu conclusiones, quae in eis continentur. Iuxta hanc etiam conclusionem possunt intelligi multi ex autoribus in principio huius Sectionis citatis, & illi facuet Bernardus dicta homilia quarta, in Missus est, dicens, a principio fuisse cœlitus, ac plen de omnibus mysteriis instructam: & Anselmus supra dicens. Licit Apostoli per revelationem Spiritus Sancti edocit fuerint in omnem veritatem: incomparabiliter tamen eminentius, ac manifestius ipsa per eum Spiritum Sanctum, veritatem illius profunditatem intelligebat. Quem imitatur Bonaventura in libro de laudibus Virginis, capite octavo. Prætere fauent Sancti supra citati, dicentes, Mariam fuisse Apostolorum magistrum: ergo decuit eam esse sapientissimam in omnibus mysteriis nostræ religionis, multo magis quam Apostoli fuerunt: confat autem Apostolos non solum habuisse habitum fidei infusum, sed etiam habitum scientiæ Theologie, qui ad explicandam, & defendendam fidem utilissimus est. Hoc autem fieri verisimilius, si supponamus hunc habitum Theologiz, si sit perfectus, & inclinans ad assentendum, cum maiori certitudine, quam fit omnis certitudo naturalis, esse supernaturalem, & ex natura sua per se infusum, siquid est prudenter infusa, quod est valde probabile, vt nunc suppono ex ijs, quæ in principio primæ partis, & in materia de gratia tradi solent. Quod supposito, ratione valde consentaneum est, Beatam Virginem habuisse hunc habitum per se infusum, quia decuit illam esse perfectam omni supernaturali virtute tam morali, quam intellectuali, statu viatorum accommodata. Praesertim cum ad propriam perfectionem, & ad diuinam rerum contemplationem, & ad aliorum vilitatem, nullum potuerit ei talis scientia deseruire.

Dubium.

Responsio

Sed quares, vtrum haberet hanc sententiam à principio sue conceptionis, vel à filij incarnatione, vel aliquo altero tempore, vt in die Pentecostes: de his enim tribus temporibus dubitari potest, & conjecturæ in utramque partem facile affterri. Mihi tamen videatur, omni tempore habuisse hanc scientiam, non tamen semper cum eadem perfectione, sed in singulis attingibus per eam intellectissime omnia, quæ illo tempore erant opportuna, & proportionate status decébant. Itaque in principio existimo habuisse perfectam scientiam Theologicam earum rerum, quæ ad cognitionem Diuinitatis, & Trinitatis spectant, quia hæc cognitio per se est valde expetenda, & quasi necessaria ad perfectionem viatoris. Habuit etiam perfectam scientiam de promissione Messiae, & consequenter de mysterio Incarnationis secundum substantiam eius, quia aliqua illius cognitio in omni statu per se fuit necessaria. Vnde perfectio eius pertinebat ad perfectionem status viatoris. Habuit denique eam scientiam infusam, quæ ad intelligentium vertutem, testamentum sufficeret, quia hæc etiam perfectio decébat Virginem in omni statu vita sua, vt ex supra dictis satis constare potest. Nihilominus tamen potuit illa habitus discursu temporis perfici, cum in intentione, tum etiam fortasse in extensione quædam, & in maiori usu, & exercitu, cum acquisitione plurium specierum intelligibilium, per quas homo redditur habilior ad ipsius scientiæ operaciones. Sed specialiter credi potest aliquibus temporibus.

A bus accepisse Virginem singulare augmentum huius scientiæ à Deo infusum, vt in Incarnatione, vel nativitate Christi circa ea, quæ ad Christum ipsum, & ad mysterium redemptoris humanae pertinebāt. Quia statu illius temporis consentaneum erat, vt maior cognitio daretur Virgini de mysterio, quod in ipsa, & per ipsam perficiebatur. Et eadem ratione in die Pentecostes accepit ampliorem scientiam de rebus omnibus, quæ ad statum Ecclesiæ Christi pertinet, vt de sacramentis omnibus, de vocatione Gentium, & reprobatione Iudeorum, de cessatione legalium, & similibus.

Quares, si ita edocta fuit Beata Virgo in omnibus mysterijs fidei, cur in controvèrsia illa de cessatione legalium, cum tanta ficeret inquisitio, non fuit ipsa ab Apostolis vocata, vt rem totam docerer, & illustraret? Quod enim quidam dicunt eo tempore iam obiisse, falso esse inferius ostendemus. Respondet Rupertus, libro primo in Cantica, circa medium, Virginem interfuisse Concilio, & omnem soluisse questionem. Sed hoc neque in Scriptura legitur, neque consentaneum est his, quæ in actibus Apostolorum narrantur, neque est verisimile, quia munus illud in Ecclesia ad statum, & sexum femininum non pertinet. Neque oportuit Beatam Virginem ex singulari aliquia dispensatione illud exercere: tum quia hoc nihil ad eius perfectiōnem pertinebat: tum maximè, quia eo tempore veluti indicabatur forma futurorum Conciliorum, & docebatur Ecclesiæ modus, qui in definiendis fidei questionibus obseruandus esset. Quapropter licet quilibet Apostolus per se posset questionem definire: maluerunt tamen publico Concilio rem totam statuere, & ob eandem causam non oportuit, vt Virgo in Concilio adesse, vel loqueretur, quamquam fieri potuerit, vt Apostoli priuatum Virginem consuluerint, & ab illa fuerint instruti.

Dico tertio: Verisimilius est Beatam Virginem non habuisse scientiam evidentem, & per se infusam supernaturalium mysteriorum. Hæc conclusio videtur contraria nonnullis ex authoribus super recitatis, sed nihilominus est consentanea antiquioribus Theologis, qui, licet questionem hanc ex professo non exagitant, tamen, dum omnino de illa tacent, & hanc scientiam Christo singulariter tribuunt, eam satis indicare videntur. Et idem argumentum sumi potest ex Patribus antiquis, apud quos nullam huius scientia mentionem inuenio, sed solum perfectæ fidei, & illius scientiæ, & sapientiæ, quæ cum perfecta fide coniuncta esse potest. Præterea (vt non disputemus, an cum tali scientia potuisset simul esse fides) tamen velutiosa esset, vel saltem parum necessaria. Nam cum illa scientia sit supernaturalis, & per se infusa, esset eiudicem ordinis cum fide, & non minus certa: ergo superflua esset fides, vel denique multum minui posset meritum, & exercitium eius. Vnde sumitur alia coniectura, quia hæc scientia non erat necessaria ad perfectionem sanctitatis, & meriti, neque statu viatorum est accommodata, non est ergo sine sufficientiatione, aut aliquo majori fundamento ponenda.

SECTIO IV.

Vtrum per specialties revelationes non nulla cognoverit Beata Virgo.

In superioribus Sectionibus egimus de cognitione rerum supernaturalium permanente, & per modum habitus, nunc dicendum superest de revelationibus, seu illustrationibus, quæ fieri solent trans-

Bernar.

Anselm.

Bonavent.

Dubium.

Rupert.

Reponsio.

Disput. XIX.

Sectio IV.

191

transunter, & per modum actus. Quæ (vt generatim loquamur) ad duo capita reuocari possunt, scilicet in Verbo; & extra Verbum, seu per visionem Dei claram, aut per aliquod aliud genus abstractiuæ cognitionis.

Dico ergo primò, piè, ac probabiliter credi posse, Beatam Virginem in hac vita interdum eleuata fuisse ad videndum clarè diuinam essentiam breui tempore. Hæc est sententia grauium authorum Diuini Antonini quarta par. titulo decimo quinto capitulo decimo septimo paragapho primo, forte, inquit, in ipso conceptu, vel partu illid. utrum est ad horam, vt videres mysterium huiusmodi, vt in patria, sicut Paulus Vidit Deum in raptu. Et assert in huius rei confirmationem verba illi Bernardi homilia quarta in Missus est. Illi soli datum est nosse, cui datum est experiri: & illi. Ut qui soli Parinotus est, sic & illi: & in eandem sententiam citat Albertum. Quam esse certam dixit Dionysius Richelius super Dionysium de coeli hierarchia, articulo decimo octauo: & Gerloni Alphabero decimo quinto titulo octauo, Alphabeto oeuagefimo octauo titulo nono: & Vberinus Celsarius libro primo arboris vitæ crucifixi capite nono, circa finem, & Villanova Archiepiscopus Valentinus, in sermone de resurrectione: & Medina supra questione vigesima septima articulo quinto in fine. Et in finiuat Diuus Cyprianus, sermone de natuitate, his Verbis. Vnde & matri plenitudo gratia debebatur, & Virginis abundantior gloria, que carnis, & mentis integratæ insignis, spirituali, & corporalium, & extra Christi presentia fruebatur. Vbi agit de die natuitatis, in quo dicit fuisse datam Virginis abundantiorem gloriam, qua Christi presentia intus, & extra frueretur. Rupertus etiam libro tertio in Cantico in ea verba. Oculi nus columbarum, dicit Virginem raptam esse in tertium Celum: & vidisse arcana mysteria, quæ non licet homini loqui, perfectius, & excellentius quam Paulum. Ex quo verbo sumi potest primæ coniectura. Quia probabilis sententia est Paulum, & Moysem vidisse aliquando Diuinam essentiam viuentem in corpore mortali: ergo idem de Virgine sentire non solum probabile, sed & probabilius, itaq; ratiōne consentaneum existimandum est, quia omnia priuilegia gratiæ reliquias concessa, perfectiori, & abundantiori modo Virginis fuere collata.

Dicunt aliqui, illud principium esse verum in ijs bonis, quæ ad propriam sanctificationem spectant: priuilegium autem illud videndi interdum Deum in via, non referre ad maiorem hominis sanctificationem, sed solum esse quoddam donum gratis datum, & ideo licet probabile sit, illud esse concessum Paulo, & Moysi, quia scriptura sacra id indicat, & nonnulli sancti ita eam exponunt, non propterea fieri verisimile de Beata Virgine, de qua nec Scriptura sacra quidquam indicat, neque antiqui Patres aliquid docent, cum tamen aliquo sit vniuersalis Scriptura lex, Non videbit me homo, & vivet. Exodi trigesimo tertio, & apud Ioannem capite primo. Deam nemo vidit inquam, & apud Paulum priori ad Timotheum sexto. Quem nullus hominum vidit, sed nec vide-re potest. Sed in primis, sine causa negatur hoc donum inter ea, quæ ad propriam sanctificationem hominis pertinent, esse annumerandum. Non enim per se ad aliorum tantum utilitatem, sed potissimum ad sufficiētis bonum, ac perfectionem conferit. Magnum enim spirituale bonum secum afferit non solum, quia pro eo tempore, quo durat, totam animam Deo vnit, & singulari eius amore, & charitate inflammat, (quod per se satis esset) sed etiam, quia transacta illa visione, memoria, & vestigium eis manens in homine plurimum potest excitare ad eun-

A dem Dei amorem, & ad maiorem cum eo familiaritatem, cordisque puritatem. Quocirca, si priuilegium hoc aliquibus hominibus datum esse creditur, immerito Virginis negatur; non enim oportet aliud speciale testimonium, vel rationem magis propriam spectare ad credenda huiusmodi priuilegia, & singularia beneficia diuinitus Deipara esse data. Nam in ipsam dignitate matris tanquam in radice, & fonte omnia continentur, vt suprà latè deciarauimus, agentes de prima eius sanctificatione, præsertim cùm non desint authores graues, & sancti, qui ita sentiantur.

Addo denique, simpliciter loquendo probabilitus fortè esse, neque Paulum, neque Moysem donatos fuisse, dum adhuc vitam mortalem agerent, clarò respectu Diuinæ essentiaz. Quia reuera Scriptura sacra hoc non affiram, si rectè intelligatur, vt frequenter à sanctis Patribus intelligitur, & ablato Scripturæ testimonio, nullum est fundamentum, neque sufficiens ratio, vt illos à generali regula Scripturæ excipiamus. Hoc verò non obstante, de Beata Virgine piè satis, ac probabiliter creditur interdum vidisse in hac vita Deum, vel in die Incarnationis, aut Natiuitatis Christi, propter singularem matris dignitatem, ad quam tunc euecta est, vel in die Resurrectionis, propter incredibilem dolorem, quem in Christi passione sustinuit, vel alij temporibus opportunis iuxta diuinæ sapientiæ dispositiōnem.

C Contra hanc verò conclusionem obijci potest Athanasius. Vbi agit de die Incarnationis Verbum, seu Incarnationis mysterium, prout in se est. Et in questionibus ad Antiochum, questione Responsio duodecima, dicitur omnes negare id videtur de toto tempore vitæ. Sed hoc posterius testimonium incertum est. Ad vitrumque verò, licet fateamur Athanasiū fuisse illius sententiaz, id non obstat, quominus contraria sententia probabiliter defendi possit.

Dico secundò, extra Verbum, seu per cognitionem ab abstractiuæ etiam babuit Beata Virgo in hac vita varias, ac multiplices reuelationes. Conclusio multas in vita reuelationes. Conclusio nes Virgo habuit. & &

E familiariatis ferè omnibus hominibus, qui singulari dono sanctitatis excelluerunt, concessum est, & præsertim virginibus, & statim contemplatiæ vita profertibus, vt ex historijs, quæ gesta sanctorum continent, satis constat, ergo multo magis hoc beneficium concedendum est Virginis. Deinde ante filii conceptionem, dum in templo habitaret, frequentes habuisse diuinæ illustrations, & Angelorum conopeos docent Ambrosius, Hieronymus, Gregorius Nicomediensis, & alij Patres, quos supra retuli, disputatione septima, in initio, & disputatione nona Sectione tertia. In filii autem conceptione, primùm accepit insignem illam reuelationem, quam per Angelum Gabrielem factam Lucas narrat, capitulo primo. Addit præterea Anselmus, libro de excellentia Virginis, capitulo septimo, Accepisse Virginem ea hora, qua filium concepit, sive prædefinitionem, & super omnes chorus Angelorum exaltationem, certam, atque indubitatam reuelationem. Quod etiam sentit Damascenus oratione prima, de dormitione Deiparæ. Post Incarnationem verò inter diuinæ reuelationes computari potest, quod Christus post resurrectionem suam illi ante cæteros apparuit, suamque gloriam euidenter ostendit, vt infrâ suo loco tractabimus. Huc etiam spectat, quod post Ascensionem suam, Christus illam frequenter visitasse, ac docuisse creditur, vt affirmat Rupertus, libro tertio in Cantica, &

B. Virgin in
hac vita in
ordine vñ
de diuinam
gloriam.
Anton.

Bonard.

Albert.
Dionys.
Rufib.
Geron.
Cassalius.
Villanova.

Medin.

Cyprian.

Rupert.

Obilio.

Exod 33.

Iacob 1.

1.Timof.

Rufipenso.

Obiect.
Athanasius.

Ambro.
Hieronym.
Gregor. Nic.

Luc 2.
Anselm.

Lau. Iustin. Tica, & eleganter Laurentius Iustinianus, sermonē de Assumptione, dicens, Neque Angelica tanum, verum etiam filij ingitervisone, ac collo quio exultauit, illi enim cœlestis visio debebatur, cui incomparabilis gratia interat plenitudo. Hinc denique Andreas Gretensis, sermone de Assumptione, Virginem vocat, fontem, qui non posset exhaustiri, diuinarum revelationum.

And. Cret. Dubium. Responso.

Sed quæret aliquis, qualis esset cognitionis, quæ per has revelationes Virginis communicabatur? Respōdetur, non posse aliquid certum, quodq; omnibus reuelationibus commune sic affirmari; sed pro diuersitate obiectorum, ac rerum, vel opportunitati, credendum est fuisse qualitatem cognitionis. Itaq; sepe erat cognitionis fidei, ut patet in reuelatione, quæ de conceptione filij Dei, & hominis per Gabrielem facta est. Et idem est credibile de reuelatione propriæ salutis, & prædestinationis: si verum est, illam habuissē interdum vero fortasse eleuabatur, vt clare videaret, ac intueretur rem, quæ sibi reuelabatur, vel personam, per quam siebat reuelatio, ut supra cum Athanas. q. 12. ad Antiochum diximus, vidisse clarę, & in se Gabrielem Angelum sibi incarnationem Christi nuntiantem. Deniq; nonnulla mysteria potuit cognoscere per evidentiam in attestante, sicut Prophetæ interdum illa cognoscebant. Nam, quod ipsa verum ac perfectum Prophetia donum habuerit, in sequenti disputatione probandum est.

Athanas.

SECTIO V.

Vtrum habuerit Beata Virgo humanam scientiam C
rerum naturalium.

Antonin.
Albert.

Iacob Chri-
stopolit.

Vxatio hæc intelligi potest de scientia acquistata, & infusa, rursus de infusa, tam per accidens, quam per se: (suppono enim de rebus etiam, & obiectis naturalibus posse homini communicari scientiam per se infusam; vt in priori tomo agentes de scientiis animaliæ Christi, latius diximus.) Quidam ergo existimat habuisse Virginem scientias omnes naturales, & humanas, per accidens infusas. Ita sentit Antoninus, 3. p. tit. 15. c. 19. §. 2. & in eandem sententiam refert Albertum. Et suaderi potest primo, quia Adam habuit has scientias infusas. Secundo, quia hæc scientiae sunt necessariae primum ad perfectionem scientiæ Theologicæ, in qua diximus Beatam Virginem fuisse instruictissimam: deinde ad exactam Scripturarum intelligentiam, deniq; ad scientiam morum, & prudenteriam, quam supra diximus habuisse Virginem ab initio infusam, non tantum per accidens. Alij vero addunt, habuisse Virginem harum rerum scientiam etiam per se infusam, vt possit spirituales substantias, Angelos, & animas, prout in se sunt, perfectè cognoscere, ac contemplari. Quæ sententia tribui solet Iacobu Christopolitano, in tractatu quodam super Canticum Magnificat:

Mihil tamen videtur, primo esse verisimilius, non fuisse communicatam Virginis in hac vita scientiam rerum naturalium, naturalem capacitem intellexus humani superantem, & ita hoc sensu non fuisse illi datum scientiam per se infusam huiusmodi rerum. Hæc conclusio non aliter probatur, nisi, quia de hac scientia Virginis nulla est mentio apud Doctores sanctos, & antiquos Theologos, & alioquin nec necessaria illi fuit ad propriam sanctitatem, & perfectionem, neq; ad munus, & officium, ad quod assumpta fuit; non enim futura erat magistra scientiarum, aut veritatum naturalium. Præterea scientia huiusmodi non est debita statui viatoris, neque ad perfectionem fideli necessaria. Ad hæc scientia hæc de se vniuersalis est, & primario circa res supernaturales versatur, di-

ximus autem, de rebus supernaturalibus non habuisse Virginem huiusmodi scientiam, cur ergo existimabimus, habuisse illam de rebus naturalibus, quem cognitionis minus est necessaria? Quod deniq; Beata Virgo habuerit cognitionem propriam substantiarum spiritualium, prout in se sunt, nullum est argumentum, quod habuerit hanc scientiam per se infusam, de qua in hac conclusione loquuti sumus. Primum quidem, quia non fuit necesse, ut habuerit illa cognitionem permanenter, ac per modum habitus, ita ut arbitrio suo posset, cum vellet, spirituales substantias intueri, hoc enim nulla sufficientia ratione, vel auctoritate constat, sed solum quod aliquando Diuina reuelatione ad huiusmodi cognitionem fuerit eleuata. Dēinde, quia licet concedamus habuisse illam cognitionem habitualem, potuisset fieri per species proportionatas animæ separatae, confortando solum intellectum Virginis, vt posset illis utrū independenter à corpore mortali, nulla ergo ratione videtur hæc scientia per se infusa necessaria Virginis, nec fine aliquo maiori fundamento afferenda.

Dico secundo verisimile esse habuisse Beata Virginem per accidens infusam eam cognitionem rerum naturalium, vel moralium, quæ ad perfectam scripturarum intelligentiam, & ad perfectionem Theologicæ doctrinæ, item ad penetranda, explicanda, ac suadenda fidei mysteria, deniq; ad consummatam prudentiam, & cognitionem rerum agendarum, illi fuit necessaria, aut expediens. Hæc conclusio ex ipsis terminis videtur per se probabilis. Nam huiusmodi scientia naturalis ex se, non est admodum necessaria Virginis, neq; ita accommodata statui, & conditioni eius, ut propter se esset expertenda, aut inquirenda. Et ita (vt mea fert opinio) in harum scientiarum usu parum se exercuit: libentius enim, ac vilius supernaturalium rerum cognitioni, & cōtemplationi vacabat. Nihilominus tamen hæc naturalium veritatum cognitionis, ad eos fines, quos in conclusione explicuimus valde utilis est, ac necessaria. Ostendimus autem, decūlisse Beata Virginem habere omnem illam supernaturalis cognitionis perfectionem: ergo credendum est habuisse eam naturalem cognitionem, quæ ad supernaturem necessaria est: non est autem verisimile proprio labore, ac industria paulatim illa acquisuisse, quia (vt diximus) non decuit eam in huiusmodi actionibus occupari: ergo verisimile est habuisse hanc cognitionem, vel omnino, vel maiori ex parte dono datam à Deo. Quanquam potuerit etiam ex principijs cogniti, plurimum veritatum cognitionem eicere: plurimum enim valebat ingenio, & patatissimum habebat animum, vt facilissime posset quasdam veritates ex alijs indagare.

Dubium. Responso.

Quod si quis inquirat quādo fuerit illi infusa hæc cognitionis, & an simili habuerit totam eius perfectionem, vel per discursum, aut interualla temporis. Respondetur rem esse incertam, solumq; dici posse eo tempore, & modo illam habuisse, quo secundum ordinem Diuina sapientia, & iuxta conditionem, & statum vitæ eius conueniens fuit.

SECTIO VI.

Vtrum in Beata Virgine aliqua fuerit ignoran- C
tia.

Dplex à Dialecticis distinguitur ignorantia, alia positiva consistens in errore, quæ dicitur prædispositionis. Alia est priuativa consistens in carentia scientie, quæ dicitur ignorantia negationis, quæ à Theologis distingui solet in propriam ignorantiam priuatinam, quæ dicit carentiam scientie debite, aut conuenientis aliqui iuxta illius statum, & cōditio-

Qualiter
Virginis ci-
tiaverum
naturalium
sui infusa.

Dubium.

Responso.

1. 2.

Ignorantia

geplex.

ditio-

Disput. XIX.

Sect. VI. 193

ditionem, & hæc propriè meretur ignorantia non men: alia est per solam negationem scientiæ possibilis, non tamen debita, aut pertinentis ad hominis statum, & hæc non propriè dicitur ignorantia, sed negatio scientiæ.

Prima ergo sententia esse potest, Beatam Virginem interdum habuisse in intellectu errorem, & in phantasias fallas imaginaciones. Ita sentit Gerfon Alph. 15. liter. S. qui solum loquitur de eo tempore, quo Virgo dormiebat, in quo dicit potuisse habere falsa somnia. Generalius tamen etiam de tempore vigilæ, & de proprio iudicio erroneo hoc docuit Cordub. libro primo Theologicarum quæstionum, quæstione quadragesima sexta, fundatus in verbis illis Lucæ 2. Existimantes autem illum esse in comitatu.

Secunda sententia esse potest, fuisse in Virgine ignorantium priuatuum: quia (vt constat ex Evangelio Lucæ 1. & 2.) multa non intelligebat, & ideò interdum admirabatur, & conseruabat verba quæ andiebat, eaque in corde suo conferebat, interdum interrogabat, Quomodo fieri studi? denique de illa, & Iosepho expressè dicitur: Et ipsi non intellexerunt, mirum Christi Domini responsionem.

Dicendum vero est primo, in intellectu Beatae Virginis nūquam fuisse errorem, neque ignorantiam prædispositionis. Hæc conclusio apud me certa est, & contraria pias aures offendere videtur, eamque supponere videntur omnes authores, qui tribuunt Virginis donum iustitiae originalis ab initio sanctificationis suæ: exprestè vero id docuit Bartholomæus Medina supra, quæstione trigemina, articul. 1. Probatur autem primo, quia in statu innocentia non fuisse illa imperfectionis erroris: Beata autem Virginis communicata est omnis perfectio illius statutus, ijs exceptis qua corpori mortali, & passibili repugnant: omnis enim huiusmodi perfectio statum, ac dignitatem Virginis decebat. Secundo, quia error vel deceptio pena est per peccatum introducta, vt ex prima ratione constat, & ex D. Thoma. 1.2. quæstion. 85. articul. 3. ergo sicut Beata Virgo non contraxit culpam, ita neque hanc peccati. Diximus enim in superioribus, sicut Beata Virgo fuit preseruata à culpa, ita fuisse preseruata ab illis peccatis, quæ magnam aliquantum indecentiam, & spiritualem imperfectionem continent, inter quas sine dubio annumeanda est peccata erroris, & deceptionis, non minus quam qualibet alia inordinatio virium animæ. Vnde oritur tertia ratio, quia Beata Virgo habuit plenum dominium suarum potentiarum, summaque prudentiam, absque ullo inordinato motu, ergo poterat facile nunquam definite iudicare de rebus incertis: sed vel suspendere iudicium, vel indicare hoc esse probabile, aut verisimile, vel apparente, vel aliquid huiusmodi. Hæc enim existimatio sufficiat ad operandum prudenter, & qui non vult se exponere periculo errandi, si perfecte dominatur suis actibus, cum hac moderatione iudicat, ad eo vt ipsi etiam Beati de his rebus, quas certò non norunt, non alter iudicium ferant, nisi Diuina revelatione instruantur: quos in hac perfectione imitatas esse Beatam Virginem credibile est, cum & facile potuerit, & melius, ac perfectius hoc sit.

Et hinc facile exponi possunt verba illa existimantes illum esse in comitatu. Primò per Syncedochen, vt scilicet pluraliter dicatur de multis, quod in aliquo tantum accidit, sicut dicuntur latrones blasphemasse Christum, quamvis alter tantum blasphemaret. Si enim dici potuerint parentes Christi existimasse illum esse in comitatu, quia Ioseph ita existimabat. Vnde Rupertus libro primo in Cantica docet, Virginem optimè tunc temporis cognovisse, vobis filius est, sed quia erat tempus tacendi, dissimulasse, atque ita se gesisse, ac si ignorasset, & existimasset filium esse in comitatu. Quod tamen abso-

Gerfon.

Cordub.

Luc. 2.

Luc. 1. & 2.

Nullus error ignoratiæ prædispositionis in intellectu Virginis.

D. Thom.

Rupert.

Fr. Suarez, Tom. 2.

A iudicet, & simpliciter non placet. Patres enim simpliciter intelligunt Euangelicā historiā, prout tonat, atq[ue] sentiunt Beatam Virginem ignorasse, vbi Christus tunc esset, quia hoc nullam imperfectionē importat, quæ Virginem non deceat, & propter mysterium expedire potuit, vt tunce CHRISTVS matri occularet, quod etiam illi ad meritum, & nobis ad exemplum prodesse poterat. Secundo ergo exponi possunt illa verba, parentes CHRISTI existimasse eum esse in comitatu, non simpliciter iudicando ita esse, iudicio falso, ac errore, sed solum iudicando id accidere potuisse, & ex signis, & circumstantijs concurrentibus id fuisse verisimilius, quod iudicium verum erat, & sufficiens ad illa omnia, quæ ab Euangelista narrantur. Et eodem sensu pie exponendos censō expōsidores sacros, si alibi falsam existimationem Virginis tribuere videantur, vt circa eandem historiam, quod perdiderit filium existimando rediisse cum Iosepho; & si quæ sunt similia.

Dico secundo, Beatam Virginem non omnia semper sciuisse, sed pro temporum varietate nonnulla ignorasse negantur: nihilominus tamen nūquam habuisse propriè ignorantiam priuatuum. Prior pars nota est ex Evangelio Lucæ primo & secundo: vt inter referendum secundam sententiam Luc. 1. & 2. In intellectu Virginis ignorantia non fuit.

C dictum est. Ratio vero solum est, quia sicut non oportuit, illam semper esse Beatam, ita etiam neque fuit necellarium, neque consentaneum statui eius, vt omnia sciret, & ideo neque ante Angelicam annuntiationem sciuit se futuram matrem DEI, neque modum conceptionis, & similiter post Incarnationem non omnia futura semper cognovit, neque que in loco distanti siebant, neque omnes circumstantias mysteriorum Christi. Quo sensu p[ro]p[ter] exponendus est Origenes homilia vigesima in Lucam, dum negat habuisse Virginem eo tempore fidem plenam omnium mysteriorum, scilicet quoad distinctam cognitionem rationum omnium, ac circumstantiarum illorum. Altera pars explicatur, quia Beata Virgo omni tempore vita sua eam omnium rerum cognitionem habuit, quæ pro ratione sui status illi maximè expeditiebat: hoc enim illius dignitatem, & perfectionem decebat, ergo non habuit propriè ignorantiam priuatuum, quæ huic cognitioni opponitur, vt in principio Sectionis exposatum est.

Contra hanc vero posteriorem partem solum video obici posse verbum illud Lucæ secundo. Et ipsi non intellexerunt. Cum enim Christus de Patre suo aeterno loquutus esset, & Beata Virgo illius verba non intellexerit, videtur illa ignorantia fuisse valde moralis, ac propria, & de re ad statum eius valde pertinente. Respondetur. Si verba illa ad Virginem referantur (non enim defunt qui vel propter circumstantes, vel per Syncedochen propter Ioseph dicta esse existimant) si (inquam) de Virgine intelligantur, non potest esse sensus eam non intellexisse Christum, cum dixit. Nesciebas, quia in his, que Patri mei sunt, aportet me iste? de suo aeterno Patre fuisse loquutum.

Tam clarum enim hoc erat, vt neque Ioseph in hoc habuisse potuerit. Sciebant enim Christum non habere Patrem alium in terris. Et licet verisimile sit, Christum interdum Iosephum ipsum patris nomine appellasse: tamen euidenter erat, Christum non dixisse illa verba propter Ioseph, tum quia numero multititudinis loquutus est, Nesciebas, quia in his quæ Patri mei sunt, &c. Patrem sicut ab utroque distinguens. Tum etiam, quia manifestum era Christum illis diebus non traxisse negotia, quæ ad Iosephum pertinerent. Quamvis ergo Beata Virgo recte intellexerit CHRISTVM loqui de Patre suo cœlesti, dicitur tamen non intellexisse Christi verba, quia non satis comprehendit, quænam essent res illæ ad

R

aet[er]na

Ianser.

æternum Patrem pertinentes, in quibus Christum occupari, & propter eas parentes suos relinquere oportuerat: vel etiam quia non intellexit, an significare voluerit Christus appropinquasse iam tempus manifestandi se ipsum mundo, & inchoandi humana redēptionem, vt notauit Ianserius capit. vndecimo Concordie. Et hoc modo explicatis illis verbis non attribuitur Virginis aliqua ignorantia prīatiua, sed solum carentia scientiæ alicuius rei, quæ ad ipsam illo tempore minimè spectaret.

Et ex ijs facile intelligitur quomodo in Beata Virgine potuerit esse vera, ac propria admiratio: tum, quia in ea fuit noua rerum cognitio, quæ admiratiōnem parere solet: tum etiam, quia de rebus ante cognitis, si noua quadam attentione considererentur, aut nouo modo proponantur, potest etiam admiratio oriri, vt latius in priori tomo diximus agentes de Christi admiratione in commenta. artic. octauo, quæstione. 8.

DISPUTATIO XX.

In tres Sectiones distributa.

De gratiis gratiis datis Beatae Virginis.

Gæ sola superest disputatio de donis supernaturali bus Deipara collatis in statu viæ, quam pro materiæ dignitate breuissimè expediemus, has gratias datas ad tria capita reuocantes. Quædam enim ad cognitionem, quædam ad sermonem, quædam denique ad operationem spectant, de quibus fìgillatim dicendum est.

SECTIO I.

Virum habuerit Beata Virgo gratias gratis datas ad cognitionem pertinentes.

Principia harum gratiarum est prophetia, ad quam spiritum discretio reuocatur, interpretatio item sermonum in quadam sensu sub hoc capite comprehendendi potest.

Dico ergo primo Beatam Virginem veræ ac proprie fuisse prophetiam, atque adeo habuisse gratiam prophetiæ. Conclusio est certa, & communis Sanctorum, quam colligunt ex Luce primo: vbi Beata Virgo, cum dixit, *Magnificat anima mea Dominum*, & propheticò spiritu loquuta est. Vnde Ambrosius ibi. *Quo maior*, inquit, *est persona*, eo plenior est prophetia. Quamobrem Basilius exponsilla verba Iсаi. 8. Accedit ad prophetiam, & in vtero concepit, de Beata Virgine illa interpretatur, dicens, *Quod Maria prophetissa fuerit*, ad quam proxime per spiritu pronotionem accederet Iсаias, nemo contra dixerit, qui sit memor verborum Maria, quæ prophetico afflata spiritu eloqua est, *Magnificat anima mea Dominum*. Et inferius. *Quod si animus ad vniuersa eius verba accommodauerit, non virque disidium negauerit, quod fuerit prophetissa*. Eodem modo exposuit illa verba Iсаias, Cyrilus libro primo in Iсаiam oratione, quinta dicens. *Sanctam Virginem prophetiam vocat*: & eandem amplectuntur Nazian. oratione. 42. quæ est secunda in Pascha, Epiphanius hæref. 78. sub finem Gregorius Nyssenus, libro de testimonio ex veteri Testamento contra Iudeos, capite de Nativitate Christi ex Virgine, Euseb. libro 7. de Demonstratione. capitulo 6. Hieronymus vero in Iсаiam (licet aliam sequatur expositionem) subdit tamen. *Quidam prophetam sanctam Mariam interpretantur, quam prophetam fuisse non dubium est*. Ipse enim loquitur in Euangelio, Ecce enim amodo beatam medicent omnes generationes. Augustinus etiam 17. de Civitat. ca. vltimo. Iſorum, inquit, quinque prophetatio, scilicet, Zacharie, Elisabeth, Siueon, Anne, & Ioannis Baptista, ex Euangelio nobis no-

A ta est, vbi & ipsa Virgo mater Domini, ante Ioannem propheta esse inuenitur. Præterea Rupertus, libro primo, in Cantica, eam vocat Prophetiam Prophetarum, quia & prophetas docuit, & de ipsa omnes Prophetæ propheta-runt. Idem libro primo de Trinitate, & eius operibus in Iсаiam, capit. 34. Diuus Thomas supra, questione 26. articulo quinto ad tertium. Adamus Iſaiæ octauo Galatinus, libro septimo de Arcanis, capit. 4. 5. & 12. & ad hoc confirmandum valent, quæ supra diximus de reuelationibus Beatae Virginis factis. Nam fere illa omnes reuelationes Prophetæ dici possunt. Ratio verò generalis, tam huic gratiæ, quam ceteris omnibus communis est, quia Beata Virgo ita fuit plena gratiæ, vt quidquid alijs per partes datum est, totum simul in ea fuerit cumulatè perfectum, sicut dignitatem eius decebat.

Et ex hac conclusione inserunt obiter, accepisse Virginem aliquo modo donum illud, & singulare Spiritus sancti auxilium quod solet dari scriptori sacro ad canonicas scripturas scribendam. Nam si-cut scriptori canonico Spiritus Sanctus dictat singula verba, ita Beata Virgini dictavit singula verba, quæ in illo celebri catico, *Magnificat anima mea Dominum*, protulit, qua omnia, sicut ab ipsa prolatum sunt, Lucas Euangelista scripsit (hoc enim, & ad fidem historiæ, & ad reverentiam debitam Virginis verbis pertinet) canticum autem illud canonica est scriptura non solum quasi materialiter, id est, quia Euangelista refert B. Virginem illud protulisse: sed etiam formaliter, ac per se, vt ab ipsa Virginie prolatum est, & vt tale recipitur ab vniuersa Ecclesia: fuerunt ergo singula verba illius à Spiritu sancto dictata. Habet ergo tunc donum, & gratiam de qua loquimur. Nam quod hæc detur ad loquendū, vel scribendum, non variat rationem doni, quod ad gratiam prophetiæ reuocari potest, vel (vt alij volunt) ad interpretationem sermonum. An vero Beata Virgo aliquid scriperit, non constat. Nam epistola quadam ad Ignatium, quæ nomine eius circumfertur, incertæ authoritatis est, si tamen Ecclesiæ confaret, illam vel aliquam aliam fuisse à B. Virginie scriptam, nemo (vt existim) dubitaret, quin inter canonicas scripturas esset annumeranda.

Dico secundò, datam fuisse Virginis gratiam interpretationis sermonum. Probatur concludo, quia si hæc gratia exponatur in sensu superius tractato, iam constat fuisse in Virginem: si autem intelligatur esse speciale donum, & auxilium Dei ad veram Scripturæ sacrae intelligentiam assequendam, in præcedenti disputatione ostendimus, quantum B. Virgo in hac cognitione excelluerit, quam certum est non tantum proprio labore, & ingenio fuisse assequitam, sed multo magis ope ac inspiratione diuina. Confirmatur, & declaratur, quia hæc gratia quamvis propter utilitatem aliorum potissimum dari soleat, multum tamen ad propriam suscipientis perfectionem confert, non solum quatenus intellectum illustrat: sed etiam quatenus ad excitandam, & mouendam voluntatem adiuuare potest: vtrq; autem ratione oportuit dari Virginis scilicet, & propter eius perfectionem, & propter aliorum utilitatem, quia futura erat magistra Apostolorum, & Euangelistarum, quibus hoc donum datum est, quia futuri erant lux mundi: ergo multo magis debuit dari Beata Virgini, quæ ipsorum lux futura erat, cuiusque vita inclyta (vt Ecclesia canit) cunctas illustrat Ecclesiæ.

Dico tertio, datam prætere esse Beatae Virginis gratiam illam, quæ dicitur *discretio spiritum*. Potest autem hæc gratia duobus modis explicari, primò vt sit internum lumen, seu reuelatio, per quam homo intueretur interiores cogitationes cordium, quæ cognitio per modum scientiæ habitualis infusa soli Christo communicata creditur. Vnde non existimamus Virginis tribuendam, iuxta ea quæ precedentib[us] disputatione diximus: non est tamen incredibile, interdù per spe-

Luc. 1.
Virgo veram
habuit gra-
tiam prophe-
tiae.

Ambros.
Basil.
Iſai 8.

Cyril.

Greg. Naz.
Epiphanius.
Greg. Nyss.

Euseb.
Hieronymy.

August.

Disput. XX.

Sect. II. & III. 195

per specialem revelationem Spiritus sancti datum esse Virgini, ut aliorum cogitationes posset intueri, prout expedire aliquando potuit, vel ad res agendas, vel ad aliorum utilitatem. Hac enim gratia sic explicata pars est prophetiae, & alijs sanctis interdum communicata est, praesertim initio nascientis Ecclesiae, quoniam plurimum conferre poterat ad persuadendam fidem, & confirmandos eos, qui crede-re incipiebant, ut colligitur ex 1. ad Corinth. 14. Alio modo exponi potest, hæc gratia, ut significet speciale donum Spiritus sancti ad discernendum, à quo spiritu bono, vel malo interiores cogitationes, ac desideria proueniant, tamen in ipmet, qui donum hoc recipit, quam in alijs. Quod ergo pertinet ad proprios interiores motus ipsius Virginis, certum est in omnیitate, ac vita sua tempore habuisse singularē Spiritus sancti auxilium, ut certissime iudicaret omnes suos motus, & affectus ab Spiritu sancto esse profectos quia singulari modo ab Spiritu sancto regebatur, & nullam mentis cogitationem, aut motionem habere potuit veluti ab extrinseco motore inspiratam, quæ nō esset à bono spiritu quia caruit somnem, & omni interna deordinatione potestiarum, ut in superioribus ostensum est. Quocirca licet exteriori tētari potuerit, sicut tētatis fuit Christus: non tamen interius per inordinatum aliquem affectum, vel motum. In exterioribus verò tentationibus, vel apparentibus revelationibus (si fortasse interdum eas passa est, in hoc enim potuit Christo assimilari, quamvis interdum id sit) in ijs, inquam, occasionibus credendum est, ita fuisse ab Spiritu sancto illuminatam, partim per infusam prudentiam, partim per hanc gratiam discernendi spiritus, ut certitudine quadam infallibili posset inter bonum, & malum spiritum diuidicare. Cuius sufficiens argumentum est diuinum illud colloquium, quod cum Angelo Gabriele habuit, in quo tanta prudentia sua fuit, vi omnia verba eius à sapientia thesauro profecta, & à Spiritu sancto dictata esse videantur, sicut Damascenus dixit oratione prima de Assumptione. Denique (quod attinet ad discernendos spiritus aliorum) credendum est Beatam Virginem etiam in hoc habuisse gratiam singularem, non solum propter summam experientiam, quam de rebus spiritualibus habuit, sed etiam per speciale Spiritus sancti donum, quo maximè indiguit post Christi Domini Ascensionem. Erat enim tunc omnium magistra, ad quam consilijs causa fideles vndeque confluabant, ut ex Epistolis Ignatij, & ex alijs Patribus supra citatis constat. Addit Diuus Antonius, hanc gratiam discernendi spiritus fuisse quodammodo debitum summa Virginis humilitati. Cum enim Beatus Antonius vniuersum mundum videns plenum laqueis inter se connexis, exclamasset, Quis euaderet laqueos istos? responsum ei est, Sola humilitas. Summa igitur humilitati Virginis datum est, ut omnes Daemonum deceptiones posset agnoscere, atque ita spiritus discernere.

SECTIO I.

Vtrum habuerit Beata Virgo gratias illas, que circa sermonem versantur.

Gratia hæc quatuor sunt, sermo fidei, scientia, sapientia, ac donum linguarum.

Primo igitur gratia fidei duplickey exponitur, primo ut non tantum ad sermonem, sed etiam ad interiorē mentis actum referatur, & importet singularē, & extraordinarium modum certitudinis in rebus fidei credendis, vel absolute, & per se, seu quasi speculatiue, vel practice in ordine ad aliquid operandum. Et hoc sensu nemo dubitare potest, quin B. Virgo gratiam fidei habuerit, quia omnibus modis habuit perfectissimam mentis fidem, ut sapere in Fr. Suarez, Tom. 2.

A superioribus ostensum est. Alio modo refertur hæc gratia fidei ad sermonem, & nihil aliud est, quam speciale donum Spiritus sancti ad proponendas, & explicandas res fidei modo accommodato hominibus simplicioribus, & rudioribus, praesertim cum primum ad fidem veniunt. Ethocetiam sensu per se satis credibile est habuisse Virginem huiusmodi donum, seu auxilium, quia (vt diximus) omnium magistra fuit, & omnibus omnia fieri oportuit.

Secundò ex eodem principio constat habuisse gratiam sermonis scientia, & sapientia, quæ nihil aliud sunt, quam vires, & facultates quadam, seu auxilia ad explicandas facile & confirmandas res fidei per causas, & rationes, vel superiores, vel inferiores. Cum enim Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

Obiectiō. Vbi negare videtur habuisse Virginem vsum 1. Tim. 2. sapientia quantum ad docendum, quia hoc non Reponsio.

Cū enīm Beata Virgo de rebus fidei cum simplicioribus, & cum sapientioribus tractare, omnibus modis oportuit in eis tūm intelligendis, tūm explicandis esse instructam. De quibus gratijs plura vide ri possunt in D. Anconio. 4. part. tit. 15. cap. 19. §. 1. & 2. Obiectio.

D.Thom.

Caietan.

Albert.

Antoninus.

Athanas.

Iohann. IO.

Matth. 17.

Gratiæ mi
raculorum,
& sanitatum
quo tempore
Virgo exer-
cuit.

reuo cari possunt: quia sanitatis restitutio, prout per huiusmodi gratiam fit, præter naturam, & extraordinariam legem est, & ideo inter miracula computari potest. De gratia ergo miraculorum generatum dicta, ut has duas gratias comprehendit D. Thom. q. 27. arti. 5. ad. 3. negat B. Virginem in vita mortali habuisse vsum huius gratia, quod est dicere non habuisse illam, quia haec etiam gratia in vno consistit. Fundamentum est, quia raro tempore confirmandas eras doctrina Christi miraculus, & ideo soli Christo, & discipulis eius, qui erant baiuli doctrina Christi, conueniebat miracula facere. Et hanc sententiam sequens Caietan. ibi, addit aliud fundamentum, quia solida Theologia fundatur in sacra Scriptura: ex sacra autem Scriptura non habemus, Beatam Virginem, dum vixit in vita mortali, fecisse miracula.

Contrariam verò sententiam docent Albertus in Mariali, & D. Antoninus suprà. §. 5. & 6. & Ruperthus, libro tertio in Cantica, dum in vniuersum docet Beatam Virginem habuisse omnes gratias gratis datas, & eodem modo citari potest pro hac sententia Athanas. dicto sermon. de sanctissima Deipara. Et haec sententia simpliciter videtur vera: vt tamén eam explicemus, & varia tempora, & varia miraculorum genera, seu varios modos illa operandi distinguere.

Primo igitur de tempore, seu ætate Virginis, antequam filium conciperet, nec cōstat, nec aliqua verisimili ratione affirmare possumus, eam aliquam miracula edidisse, nec videtur illud tempus fuisse adeo opportunitum ad huiusmodi gratiæ exercendam. Quia neque ad doctrinam confirmandam erant necessaria, nec merita, & sanctitatem Virginis oportebat tunc per miracula manifestari.

Secundo, de tempore à conceptione Christi Domini, usque ad eius Ascensionem, etiam est verisimile nulla per se edidisse miracula præfertim publica. Et hoc fortasse præcipue intendit Diuus Thomas, probabiliterq; suadet eius ratio, & exemplum, quo virtutem Iohanne Baptista, qui propter hanc causam signum fecit nullum, vt dicitur Iohann. decimo. Dico autem per se, quia per filium dici potest Virgo interdū operata esse miracula sive acimperatione sua. Hic enim est unus modus concurrendi ad miracula, scilicet, imprestando, & haccratione operatio virtutum fidei attributi solet. Quia talis oratio requirit peculiarem fidei perfectionem, & singularem spiritus sancti motionem ad petendum miraculum tanta fide & fiducia, vt infallibiliter obtineatur, iuxta illud. Sibi abierit sicut fidem, sicut graxum sinapis, dicitur mōti huic Transfusione illuc, & transfigitur. Matthæi decimo septimo. Et hoc modo dicere possumus B. Virginem habuisse fidem miraculorum, & per illam operatam esse, obtinendo à filio miraculorum operationem. Cuius signum habemus in miraculo nuptiarum, quod fide sua mater a filio obtinuit, suamq; fidem ostendit (vt Sancti notā) tum in eo quod primum miraculum publicum à filio postulatum: tum etiam in eo, quod Christi responsione conturbata non fuerit, quamvis exteriori specie videri posset, passa fuisse repulsā. Quin potius confidenter dixit ministris. Quidquid dixerit vobis, facite. Dixi præterea, præfertim publica, quia de secretis miraculorum incertus est, an aliqua fecerit, præfertim tempore infantiae Saluatoris, vel in Egypto, vel alijs temporibus, si fortasse aliqua opportunitas vel necessitas occurrit.

Tertio, de tempore post Christi Ascensionem, verisimile est Beatam Virginem multa miracula pérpetravisse, vel præbuisse multis sanitatem. Quia licet ad eam non pertineret, publice concionari, vel persuadere fidem, tamen ad magnum Ecclesiæ bonum, & profectum pertinebat, quod agnoscetur, & colegetur vt Deimater. Quod totum in Christi Domini manifestationem redundabat, & fidem in ipsum confirmabat: ergo non fuit præterstatum, & con-

Aditionem Virginis, vt eo tempore miracula faceret, & insignia beneficia hominibus conferret, quibus eorum fides, & deuotio augeretur. Quamobrem Damascenus, sermone primo de Nativitate Virginis, eam vocat *miraculorum abyssum*. Et Andreas Cretenis, sermone de Assumptione, eam vocat *miraculorum officium*, potestatem habentem, que nequeat labefactari. Et confirmatur, nam (vt ibidem refert hic author, & Damascenus sermone primo, de Assumptione: & Simeon Metaphrastes de vita, & dormitione Deiparæ) corpus Beatæ Virginis, statim post obitum eius, multa miracula operatum est, & sepulcrum eius solum, quia corpus illud aliquo tempore habuit, effectioen miraculorum illustre fuit. Quid ergo mirum, quod etiam dum vitam ageret, similia opera interdum efficeret? Nec ratio D. Thomæ contra hoc concludit: quia etiam Beata Virgo fuit illo tempore suo modo magistra fidei, & miracula eius in gloriam filii & fidei confirmationem cedebat. Ratio verò Caietani inefficax valde est, ab authoritate enim negativa scripture nullum argumentum in Theologia sumitur, vt constat ex ijs, quæ de alijs mysterijs supra tractata sunt, & quæ generatim de traditionibus Ecclesiasticis contrahæreticos Theologi docent.

D I S P U T A T I O X X I .

in quatuor Sectiones distributa.

De glorioſa morte & Assumptione Beatæ Virginis.

Conspicuimus hactenus de donis gratiæ & scientiæ, quæ Beata Virgo in statu viae consequata est, simulque (quantum scholastica ratio patitur) mysteria viae eius per currimus, reliquum est, vt de felici statu gloria eius disseramus. Quoniam verò mors terminus est via, ac transitus ad beatitudinem prius de morte eius, postea de Resurrectione, Assumptione, ac denique de extimia eius gloria, & beatitudine dicemus.

S E C T I O I .

Vtrum Beata Virgo corporalem mortem passa fuerit?

Epiphanius hæres. 7.8. hanc questionem attingens **Epiphanius**: In solutum relinqueru vius est. Querant, inquit, vestigia scripturarum, & inuenienti viisque neque mortua Marie neque an mortua sit, aut non mortua, neg. an sepulta sit, aut non sepulta. Et inferius. Ego enim non audeo dicere, sed silentium mihi impero, fortissim enim alibi etiam vestigia inuenientur sancte illius, ac beata, sic ne inuenire dat mortem ipsius. Et paulo post. Non autem omnino disfinio hoc, & non dico, quod immortali manit, sed neque affirmo an mortua sit. Fundamentum eius est supra tacitum, quod iterum repetit, dicens. Excessit enim scripturam humana, & in suspensiore, qui propter vas præiosum ac excellētissimum. Cui fundamento addi potest, quod nec ex historijs humanis aliquid certi habemus de morte eius. Libellus enim, qui de tristitia Virginis inscribitur, & à Trithemio, Melitonij Sardicensi tribuitur, & apocryphus est, teste Gelafo Papa in capitul. sancta Romana, dist. 15. & falsò Melitonij imponitur, vt ex Hieronymo de scriptoribus Ecclesiasticis colligi potest. Referens enim Melitonis scripta, huius non meminim. Et ex Beda in retratione Actorum, capite octauo. Vbi & opus ipsum refutat, quod multa historia Luca de Actis Apostolorum repugnantia contineat, & non dicit esse Melitonis, sed illi imponi. Præterea alijs liber, qui eodem transitu, seu Assumptione Virginis inter opera Hieronymi refertur, omnium sententia non est Hieronymi, quia in eo sit mentio hæresum Nestorij & Eutychetis, quæ post Hieron.

Disput. XXI.

Sect. I.

197

Hieronymum exorta sunt. Quæ coniectura eodem modo probat non esse Sophronij, ut aliqui existimant, quia Sophronius æqualis est Hieronymo, vt ex libro eiusdem Hieronymi de Scriptoribus Ecclesiasticis constat. Nihil ergo est scriptum unde aliquid certi de Virginis obitu definiri posse.

Nihilominus sine villa dubitatione dicendum est, B. Virginem mortem obijisse. Ita sentit hoc tempore vniuersa Ecclesia, & ad id confirmandum sufficit generalis regula scripturarum. Nam omnes filii Ad corporali morti obnoxii sunt, à qua regula neq; authoritas villa, neque ratio suadet excipiendam esse Virginem. Quin potius grauissimi, & antiquissimi Patres eam mortuam esse testantur, vt constat ex Damasco, Epiphano Presbytero Constantiopolitanó, Andrea Cretensi, sermon. de dormitione Deiparæ, & Iuuenali Ierosolymitano, apud Nicephorus, libr. 5. Hist. c. 4. & Simeone Metaphraſte de vita, & dormitione Deiparæ, die 15. Augusti, qui omnes referunt Dionyfum Areopagitam loco statim citando, & ex alijs recentioribus, quos statim com-memorabo. Ratio etiam hoc suadet, quia in primis decuit B. Virginem esse similem Christo: cum ergo Christus mortem suscepit, non oportuit Beatam Virginem ab hac lege excipi. Deinde vt per mortem Virginis constaret evidenter, & indiguisse Christi morte, quæ fuit redempta, & habuisse carnem passibilem, à qua Christus similem lumpis, & ita excluderetur error eorum, qui fixerunt, Beatam Virginem fuisse cuiusdam coelestis, seu angelicae naturæ, vt Epiphani supra refert, & D. Thom. in 3 dist. 4. quæst. 2. artic. 1. Tandem quia mors nullam imperfectionem includit, quæ Virginem non deceat: quin potius est pœna, quæ propter Deum suscepta magnum gratiæ augmentum promereret potest: propter quod mors Sanctorum preposta in confessu Domini esse dicitur: ergo nulla est causa, ob quam à morte corporis fuerit præseruata. Nec Epiphani hanc veritatem negat citato loco: sed solum assertit in scriptura nihil de illius morte referri.

Dubium 1.

Sed quæret aliquis primo. Quæ fuerit causa, vel occasio mortis Deiparæ, an scilicet morbo aliquo, seu agritudine vque ad mortem laboravit, vel absque aliqua naturali causa, sola Dei voluntate, & arbitrio defuncta sit, sicut mortuum videtur Moyses, cui dixit Deus. Ascende in montem, & morere ibi. Deuteronom. 32. Unde c. 34. subditur, Mortuuusque ibi Mosis seruus Domini in terra Moab, iubente Domino, & sicut mortuus videtur Iohannes Evangelista, si vera est historia, quam Nicephorus refert libr. 2. c. 42. qui propter hanc fortasse causam dixerat li. 1. c. 35. Iohannem mortuum fuisse modo, que Deigenitrix. Ex quibus exemplis hac pars posterior verisimiliter videtur, quia hic mortis modus videtur excellentior, & innocentia ac puritati Virginis quodammodo debitus. Item quia mortua creditur sine vlo dolore, (vt Damascenus sentit orat. 2. de dormitione Virginis.) Tum, quia sine libidine concepit, omnino inordinata concupiscentia semper caruit. Tum etiam, quia in morte filii maiores dolores, quam in morte fentiantur, degustauit.

Addere tamen possumus, quanvis B. Virgo mortua non fuerit, vñlicius morbi corporalis: vt tamen amoris, & ardentissimi desiderii, & intentissima contemplationis obijisse. Fieri enim potest, vt mens tanta efficacia, & intentione in his actibus occupetur, vt veluti deficiatur corpus, ita vt paulatim eius dispositiones remittantur, ac deficiant, ac tandem, ob earum defectum, non possit anima in corpore conseruari.

Non defuerunt tamen, qui dicent, eam fuisse martyrio coronatam, vt videre licet apud Isidorum libr. de vita, & morte Sanctorum, capite. 68. & apud Ambrosium, & Bedam Luca secundo, sed (vt idem authores dicunt) hoc nullo probabili fundamen-

Fr. Suarez. Tom. 2.

A to nititur, quia nulla historia, nulla traditio, nulla que probabilis authoritas hoc confirmat. Verba autem illa Simeonis, tuam ipsius animam pertransibit gladius, ex quibus falsa suspicio orta videtur, non esse de corporali eius morte intelligenda, in superioribus ostensum est.

Quæres secundd, quo ætatis anno mortua fuerit. Dubium 2.
Respondet rem esse incertam. Ex his enim, quæ in superioribus dicta sunt de Christi conceptione, & in sequentibus de morte eius dicimus, constat Beatam Virginem egisse annum quadragesimum nonum, quando Christus Dominus mortuus est. Quia quando illum peperit, iam decimum quintum annū expleuerat, & Christus trigesimo quarto anno ætatis inchoato mortuus est: expleuerat ergo tunc temporis Beata Virgo quadraginta octo ætatis annos, & agebat quadragesimum nonum. Post Christi autem mortem quidam dixerunt vixisse tamen annum integrum, & aliquod menses. Quæ tamen sententia, inter omnes improbabilissima est, & solum in quadam incerta, & apocrypha revelatione fundata.

Alij ergo existimarent vixisse Virginem usque ad secundum annum imperij Claudiij, qui fuit undecimus à Christi morte, quo primum Petrus profectus fuit Romam, teste Eusebii in Chronicis, & Hieronymo de Scriptoribus Ecclesiasticis. Vnde fit con-

Euseb.
Hieronymus.

memoratio permanuisse in Iudea, quandiu Deipara vixit: statim vero post mortem eius discessisse vt Romam pergeret. Quocirca iuxta hanc sententiam B. Virgo obiit anno ætatis quinquagesimo nono, vel iam expletio, vel propè. Quæ fuit sententia Euodij apud Nicephorus, libr. 2. Histor. capit. tertio, quam ipse videtur sequi, tam ibi, quam capit. 21. vbi dicit, Beatam Virginem obijisse cum annum ageret sexagesimum. Vnde sentit, quod Euodius dixit, intelligendum esse de annis quinquaginta nouem expletis: non tamen sibi constat Nicephorus, dum dicit B. Virginem mortuam esse quinto anno imperij Claudiij, qui est decimus quartus à morte Christi, vt aperte constat ex dictis, & ex Chronicis Eusebij. In

Niceph.

eandem sententiam de quinquaginta nouem annis resertur Hippolitus Thebanus ab Epiphano Presbytero Constantiopolitanó, in sermone de Dei. Hippolyt.
Teban.

Pontificis, capit. 26. Quanquam (vt Cæsar refert in Annalibus anno quadragesimo octavo) ille author potius assertus Beatam Virginem tantum quinquaginta septem annos vixisse: & ibidem refert alios asseruisse, quinquagesimo octavo ætatis anno diem humanæ vitæ clausisse. Quæ fortasse varietas ex eo orta est, quod circa annum conceptionis, vel mortis Christi, aliter, quam nos supponimus, opinabantur.

Diod.

Ab hac sententia parum discrepat Drieda libro tertio, de dogmatibus sacrae Scripturae, tractat. tertio, capite quarto: vbi dicit, B. Mariam obdormisse anno duodecimo post Christi mortem, secundum Chronologiam Eusebij. Sed apud Eusebium hoc ego non reperio: quin potius in Chronicis eius Assumptione B. Virginis annotatur in anno sexto imperij Claudiij, qui est decimus quintus à morte Christi, vt dixi, quanquam illa adnotatio videatur porius ab aliquo addita, quam ab Eusebii scripta. Sic enim habet.

Euseb.

E. Maria Virgo, Iesu Christi mater, ad filium in Celum assurbit, vt quidam fuisse sibi reuelatum, scribunt. Nunquam enim Eusebius huiusmodi incertis reuelationibus vti solet, neque ante ipsum aliquid de huiusmodi reuelatione scriptum inuenimus.

Turrian.
Cæsar.

Hinc autem orta est aliorum opinio dicentium, B. Virginem obijisse annum agentem sexagesimum terrium, quam esse vulgi opinionem dicit Turrianus supra. Cæsar autem Baronius scribit opinionem hanc fundari in traditione quadam, camque distinguat ab opinione, quæ colligitur ex dicto loco Eusebij. Sed si iuxta principia posita fiat computatio, nulla est diueritas.

R. 3 Vlti-

Virginis
mors.Damaf.
Epiph. Co.
And. Cret.
Iauen. Iero.
Nephos.
Simeon. Me-
taphraſt.Epiph.
D. Thom.Deut. 23.
C. 34.

Nephos.

Damaf.

B. Virginis
mors.Ulor.
Ambroſ.
Baron.

Uloia.

Responso.

Vltima verò sententia, quæ in re ambigua verisimilior videtur, est, B. Virginem mortuam fuisse anno atatis septuaginsto secundo. Ita sentit datus Epiphanius Presbyter, & Cedrenus in compendio historiæ, & insinuat Andreas Cretensis, sermo de dormitione Deiparæ, dum inquit peruenisse Virginem ad summam etatem. Et hanc sententiam confirmat eleganter Caesar ex testimonio Dionyfij, c. 3. de dicti nominibus, vbi sic inquit. *Nam, & apud ipsos diuinum spiritu plenos Pontifices nostri, cum & nos (vno nosfi) & plerique ex sanctis fratribus nostris ad contundendum corpus illud, quod auctorem vita, Deumque cuperat conueniens, aderat autem, & frater Domini Iacobus, & Petrus supremum decus, & antiquissimum Theologorum columen, vbi post contumulum placuit, ut infinitè potentem, diuina infinitatu bonitatem Pontifices laudarent omnes, qui que pro captiuo. Quæ verba de sancto corpore B. Virginis, & non de sepulchro Christi, aut de domo Ioannis, in qua Christus coenaverat, esse intelligenda, & ipsa verba per se sumpta satis suadent, & est communis sententia Sanctorū, qui ex hoc loco colligunt, diuina prouidentia factum esse, ut omnes Apostoli, qui tunc temporis viuebant, & præcipue ex eorum discipulis ac Pontificibus Ecclesia ad transitum, ac funus Beatae Virginis conuenirent. Ita Maxim. D. Tho. & Albert. Mag. illum locum exponentes. Damasc. & And. Cretensis orationibus de dormitione, & Assumptione Virginis, Epiphanius Presbyter, & Simeon Metaphrastes scribentes de vita, & educatione Deiparæ, Nicophorus, & Iuvenalis Ierosolymitanus apud eundem libr. 2. histor. cap. 21. 22. & 23. Vbi hanc historiam de transitu, & gloriofo funere virginæ corporis latè describit. Et inter alia affirmat etiā Christum Dominum magna Angelorum multitudine comitatum dormitionis eius interfuisse. Quod etiam affirmarunt Damasc. And. Cret. & alii. Indicant etiam Atha. de sanctissima Deipara, & Bernard. ser. 1. de Assumptione. Igitur (ut quod intendimus concludamus) scribit Dionyfij, citato loco transitum Virginis, & Apostolorum conuentum illius causa coactum: at verò Dionyfius (ut ex historia Actuum Apostolicorum colligitur) non venit ad fidem, vsque ad decimum octauum annum à nascita Christi, qui fuit quinquagesimus secundus à nativitate eius, quia non ante Paulus peruenit Athenas: ergo, ut posset adesse morti Virginis, necesse est, vt B. Virgo vitra sexaginta sex annos vixerit, & ita euertuntur omnes superiores sententiae. Verisimile autem est à conuersione Dionyfij vsque ad adventum eius in Ierusalem, aliquot annos fluxisse, præseri si (ut Turrianus, & Baronius citatis locis indicant) conuentus ille Apostolicus absque miraculo, suavi dispositione diuina prouidentia factus fuit. Quia & Petrus eo tempore Roma Ierosolymam rediisse creditur, & Paulus etiam circa illa tempora Ierosolymam reuersus fuit post conuersacionem Dionyfij, & alia ab eo gesta, quæ in Actibus Apostolorum narrantur a cap. 18. ad 21. est ergo in re incerta verisimilis hæc conjectura.*

S E C T I O N I I .

Virum B. Virgo paulo post mortem gloriose surrexit, & in Cœlum assumpta fuerit.

Sepulcrum Virginis mulieris miraculis claram Damasc. And. Cret. Simeon Metaphrast. Hieron. Euseb. Sozomen. Theodoret. Beda.

DEstatu, quem corpus, & anima B. Virginis post mortem eius habuerunt, antequam iterum coniungerentur, nihil ferè dicendum occurrit. Nam de corpore eius constat ex omnibus historiis supracitatis, statim post mortem fuisse in sepulchro reposatum, quod Dama. And. Cret. & Simeon Metaphrast. magnis miraculis fuisse à Deo illustratum referunt. Vnde admiratione dignum videri potest, Hieronymum, Eusebiū, Sozomenum & Theodoretum, numerantes celebria sepulchra, aut loca sancta Ierosolymitana, sepulchri huius non meminisse. Beda tamen libr. de locis sanctis, c. 6. huius sepulchri men-

A tionem facit, & in illius loco Ecclesiæ extructam esse dicit. Vnde verisimile est, (quod dicit Burchard, in descrip. terra Sanctæ i. p. c. 7 §. 47.) post cladem Ierosolymitanam sepulchrum hoc multo tempore latuisse, posteaq; fuisse repertum. Nam nunc etiam, qui sacra Ierosolymorum loca inuisunt, hunc locum sepulchri Virginis cernere se dicunt. Et in libr. de Assumptione Virginis, (qui nomine Hieronymi circuferuntur) dicitur monstrari sepulchrum eius in valle Iosaphat in monte Sion, & Oliueti: additque Beda propè illud conspicere sepulchrum sancti Joseph. In illo ergo sepulchro repositum fuit corpus B. Virginis, & integrum, atq; prorsus incorruptum usq; ad gloriam eius resurrectionem perduravit, ut omnes citati Patres docent, & per se manifestum est, considerata dignitate, puritate, ac innocentia Virginis Beatissimæ, & ex dicendis hoc amplius constabit.

Burchard.

De anima autem Virginis à corpore separata, certum est statim vidisse Deum, atque in cœlum fuisse sublatam. Hoc constans est ex certissimis principiis gressu à corpore. Est enim mors terminus via hominibus à Deo prescripta ad præmium promerendum, quod anima perfectè purgata, & munda statim ac discedunt è corporibus, consequuntur, postquam Christus Dominus per mortem suam pro toto humano genere satisfecit, sed anima B. Virginis absque villa macula, aut debito pœna, & perpetuè vixit, & à corpore discessit, ergo statim beatæ fuit, & ad locum beatorum eucta.

Vnde obiter coniectare licet, in transitu à via ad

patriam non interrupisse, aut in ermisile B. Virginem diuine charitatis, & amoris actum, sed vel eundem, quem usque ad mortem in terra viuens liberè exercuit, in termino viae maiori quadam perfectio- *In transitu triam virgo amorem Dai*ne, & necessitate continuo (si tamen verum est, ut fortasse est, actum diuini amoris in via, & in patria non interrupisse eiusdem rationis) vel certè si quis sentiat esse diuersos, saltem sequitur B. Virginem ab actu amoris viae immidiatè transfusa ad actum amoris patriæ absque intermissione. Verisimile enim est animam B. Virginis eo præsertim tempore, quo morti appropinquabat, nunquam ab actu diuini amoris cessasse, quia neque corporis dolore, neque lensum perturbatione impidebatur. Quin potius, quia ex diuina revelatione horam, & momentu sui discessus præsciebat, (vt Patres omnes superius allegati docent) quò ad exoptatum illum terminum magis, ac magis accedebat, eò vehementius diuina charitate: & amore flagrabat, atq; sic disposita usque ad instantem mortis, quod dicitur *primum non esse homini*, peruenit, in quo, & videre Detinim, & illum beatifica charitate diligere incepit, nulla ergo facta fuit interrupcio. Ad quantum verò perfectionem anima Virginis tunc assumpta fuerit, dicimus *Sect. 4.*

Addendum est vltimo, Beatam Virginem paulo post mortem ad gloriae, & immortalis vitam corporis, & animæ resurrexisse, atque in cœlum gloriosam ascendisse. Ita sentit vniuersa Ecclesia: & hic eius consensus ex antiquorum Patrum traditione manauit, vt confitat ex Athanacio in sermone de sanctissima Deipara. Quod tamen opus plerique viri eruditibant ait Athanafij, quia videtur post tempora concilij Ephesini editum, cum in eo refellatur error Nestorij, & Cyrillus, ac alii Patres concilij Ephesini nunquam illius operis meminerint, cum tamen autoritate Athanafij sapienter vrantur. Alij tamen probabile existimant esse Athanafij, quia sub eius nomine est ab Ecclesia receptum ante multos annos, & nullus dubitat auctorem illius fuisse virum aliquem valde illustrem in Ecclesia, pietate, doctrina, & antiquitate prestantem. Et idem iudicium est de libris de assumptione, qui sub nomine Augustini, Hieronymi, vel Sophronij referuntur, ex quibus hæc veritas confirmari potest. Præterea ex Damasceno, & Andrea Cretensi orationibus de

Disput. X V.

Sectio II.

199

*Iuanai. 16
Ioh
Nicephor.*
bus de dormitione Deiparæ. Item ex Iuuenali le-
rosolymitano apud Nicephorum, lib. 2. hist. cap. 23.
Vbi refert non sine diuino consilio factum esse, ut
funeri Virginis Apostolus Thomas defuerit, cum
que paulo post Ierosolymam venisset, sacram tu-
mulum, vbi corpus Virginis positum fuerat, refe-
ratum fuisse, ut à sancto Apostolo, & videri posset,
& adorari, non tamen fuisse repertum, sed sola se-
pulcralia linteamina, aperte loco commido compo-
rita: *Quia & ipse (inquit Nicephorus) & qui cum eo a-
derant, cum veneratione excoecati, incredibilique volu-
pate, odorisque suauitate repleti, sepulcrum quidem ad
pristinum conformant modum, miraculam autem ipsum
quasi per manus posteris traditum, ad nos quoque transmis-
serunt.*

*Bernard.
Lau. Inst.
Ansel.
Rupr.
Richar.
Victor.
Hug. Victo-
rii.*
Vnde omnes posteriores Sancti, & Doctores tra-
ditionem hanc amplexi sunt, Bernardus, & Lauterius Iustinianus in sermonibus de Assumptione;
Anselmus de excellentia Virginis, capite 8. Rupertus, libro sexto in Cantica, tractans illa verba. *Quae
est ista, quae progredivit, tanquam aurora consurgens?* Rich-
ard. Victorinus in Cantica, cap. 42. Hugo item
Victorinus, libro tertio, eruditio Theologica, cap. 125. vbi inter Beata Virginis priuilegia ponit,
quod sine dolore mortis obiit, quodque cum corpore in Ce-
lo vivit, & ad dexteram filii singulariter feder, Psalmista
testante: *Afuit Regina a dextrâ tuâ in vestitu deaurato
circumdata varietate. Item Diuus Thom. supra qua-
stion. 27. articul. 1. & Opusc. 8. Bouauen in speculo
Marie, cap. 2. Antoninus, prima part. Histor. titulo
& capite tertio. Gerson Alphabeto. 14. & consen-
tienti Scholastici, iij. 3. distinct. 3. Et confirmatur ex
celebritate festi Assumptionis Beatæ Virginis, quod
valde antiquum est in Ecclesia. Nam licet Niceph.
lib. 17. cap. 28. dicat tempore Mauritii Imperatoris
institutum fuisse: tamē ex Athanasio, Andrea Cre-
tensi, Sophronio, & aliis constat fuisse antiquius.
Dicit etiam Nicephorus, tunc fuisse institutum fe-
stum dormitionis Virginis. Vnde Viuardus, & A-
do in suis Martyrologiis dicunt, Ecclesiam celebra-
re dormitionem Virginis. Nam vbi eius sanctissimum
corpus colloatum sit, plus inquit, elegit sobrietas Eccle-
sie, cum pietate necire, quam quid fruolum, & apocry-
phum inde tenendo docere. Sed hoc aperte pugnat cum
communi sensu Ecclesiæ, vt constat ex omnium fide-
lium, tam simplicium, quam sapientum mente, &
sermone, & ex inscriptione Romani Martyrologij,
ac Missalis, ex officio illius diei in introitu Missæ, &
alijs antiphonis, & versiculis, in quibus sepe repetit
Beatam Virginem assumptam fuisse in celum. Neg
est verisimile, intelligere de Assumptione solius a-
nimæ: tum, quia Assumptio localis propriè, & in
rigore refertur ad corpus: tum, quia etiam animæ
aliorum Sanctorum deferuntur in celum: & tamen
Ecclesia nullius Assumptionem confitetur, aut ce-
lebrat, sed solum transitum, migrationem, aut nata-
lem diem.*

August.
Rationes seu congruentiae ad hanc veritatem
persuadendam accuratè indicantur à citatis Patri-
bus, præsertim Augustino, & Damasceno, & obiter
attinguntur nonnullæ Scriptura: quæ ad hoc my-
sterium piè accommodantur. Summa earum est:
Prima, quia cum corpus C H R I S T I ex cor-
pore Virginis sumptum fit, dici possunt quodammodo
esse vna caro. Quare sicut Adam dixit: *Hoc
nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea, ita è contra-
rio Christus dicere potest, Hæc nunc caro, de qua est
caro mea:* sicut ergo decuit carnem Christi omni ex
parte esse beatam, & incorruptam: ita etiam, &
carne matri, cuius gloria in illius honorem redun-
dant. Vnde hic merito accommodatur illud
Psalm. 131. *Surge in requiem tuam, tu, & arca sanctifi-
cationis tua.* Hæc enim arca videtur esse illa, de qua
Ecclesia canit. *Ventris sub arca clausus est.* Vnde à Pa-

tribus Græcis frequenter appellatur Virgo, arca
sacrosancta. Ad quam merito accommodari possunt
verba illa Apocalyp. 11. *Apertum est templum Dei in Apoc. II.
celo, & visa est arca testamenti eius in templo eius.* Sic-
ut Bonaventura supra, capit. 9. accommodat etiam il-
lud 3. Reg. 8. *Insulerunt sacerdotes arcam faderu Domini Ioan. 12.
in locum suum.*

Secunda, quia Christus Ioannis 12. promisit: *Vbi
ego sum, illuc & minister meus erit: Beata autem Virgo
singulariter ministratrix Christi, quia ex proprio
sanguine proprium illi corpus præbuit, ac ministravit
et, & proprio lacte illum aluit, ergo singulariter et
iam in illa completa est hac Christi promissio, er-
go vbi ipse est, iam ipsa cum eo regnat corpore, &
anima gloriofa. Tertia, quia incredibile est (vt Au-
gustinus inquit) corpus illud ex quo Deus induitus*

Augustin.

*est carne, & in quo primum ab homine Deus visus
est, corruptum, & in cinerem redactum esse. Vnde
Augustinus, *corpus Virginis escam veritibus traditum,
qua sentire non valeo, dicere perhorresco.* Rursus si cor-
pus Virginis integrum, & incorruptum in terra
persisteret, incredibile est permisurum fuisse Deum;
vt tanto tempore Ecclesiam lateret, & absque ho-
nore, & veneratione in occulto aliquo, & inuisio
loco iaceret. Variis enim exemplis constat, cum cor-
pora aliorum Sanctorum in obscuris, ac minus
decentibus locis laterent, diuina prouidentia fa-
ctum esse, vt Ecclesiae reuelarentur, atque honorificè
conderentur: quid ergo facturum fuisse cre-
dendum est cum corpore Beatæ Virginis, si adhuc
in terris permaneret? Quarta, corpus Virginis fuit
quodammodo initium humana salutis, quia ex il-
lius sanguine, corpus, sanguisque Christi sumptus
est, quod fuit nostræ salutis præmium, ergo rationi
consentaneum est, vt idem Virginis corpus singu-
lari modo redemptionem participauerit, atque ad-
eo vt gloriam, & immortalitatem statim fuerit con-
sequutum.*

Quinta, quia hunc honorem quodammodo de-
bebat filius matri, & sponsus sponsæ: sicut ergo Sa-
lonion 3. Reg. 2. in speciali throno matrem ad dex-
teram collocauit, ita & Christus in Cœlo regnans;
vnde multi de Christo, & Virgine intelligunt ver-
ba illa. *Luc. 22. Exierunt obtulam sponsæ, & sponsos.* Sexta, *Luc. 12.*
aliqui probabilitè existimant, Ioannem Euangeli-
stam iam surrexisse cum corpore gloriofo: proba-
bilis etiam sententia est, eos, qui cum Christo sur-
rexerunt, corpore, & animo gloriofo cum Christo
regnare, ergo de corpore Beatæ Virginis non
solum erit hoc probabile, sed certum. Septima,
quia animæ beatorum appetunt gloriam corpo-
rum, & illam petunt. Vnde quatenus ex hac parte
non habent expletum omnem appetitum; quædam
accidentalis beatitudinis perfectio illis deest.
ergo etiam anima Beatæ Virginis à corpore sepa-
rata hunc appetitum, ac desiderium: ergo
decuit statim expleri, vt omni ex parte esset perfe-
cta: & si hoc postulat, sine dilatione exaudita est
propter singularè dignitatem, & quasi iure ma-
terno. Tandem hoc priuilegium Virginis ad glo-
riam Dei spectat, Christique Domini, & dignitatem
Virginis, summanque innocentiam, puritatem,
& charitatem maximè decet, quæ enim vni-
uersæ carnis maculas non contraxit, & ab omnibus
sordibus, quam longissime abfuit, non debuit, vt
ceteri, carnis resurrectionem expectare. Cui verita-
ti nihil est, quod repugnet, ergo sicut alia priuilegia
proportionata matris Dei creduntur Virginis esse
concessa, ita est sine vila dubitatione de hoc iudican-
dum.

Sed quæres, quia certitudine hæc veritas tenen-
da sit. Author enim libri de Assumptione nomine *Dubium 12*
Hieronymi, eam dubiam relinquere visus est, quan-
quam ita pie posse existimari non neget. Et fere cum
eadem formidine hoc assertuit Augustinus (si au-
Augu.
thor

*Abulens.
Caiet.*

*Sotus.
Canus.
Cordub.
Catharinus*

Respons.

Dubian. 2.

Beda.

Respon.

*Quanto post
mortem tem-
pore Virgo
resurrexit.*

*Cur Virgo
ab Angelis
in colum di-
catur af-
sumpta.*

thor est libri de Assumptione, qui inter eius opera refertur, tom. 9. & serm. 34. de Sanctis, Abulensis etiam Marth. 22. q. 230. solum dicit esse probabilem opinionem. Caietan. autem opus. de Conceptione dicit esse piam sententiam, & feret idem docet Sotus in 4.d. 43 Canus vero lib. 12. de locis, c. 11. addit esse pertulente temeritatē hoc negare, quem sequitur est Corduba, lib. 1. quæstionum Theologicarum, q. 17. Catharinus autem liber. 4. contra Caieratum, & in opus. de Conceptione contendit esse de fide. Sed revera non est, quia neque est ab Ecclesia definita, nec est testimonium scripturæ, aut sufficiens traditio, quia infallibilem faciat fidem. Estigatur iam nunc tam recepta hæc sententia, ut à nullo pio, & catholico posset in dubium reuocari, aut sine temeritate negari, atque adeo videtur habere eum gradum certitudinis, quem habet alia veritas supra tractata de sanctificatione Virginis in utero matris.

Ex ijs colligere licet, incertum esse quanto tempore post mortem Virgo resurrexit, in Cœlumque assumpta fuit. Quidam enim assertuerunt resurrexisse, & assumptam esse quadraginta diebus post mortem suam, id est, 23. Septemb. Nam mors creditur accidisse die decima quinta Augusti, quando Ecclesia celebrat festum Assumptionis. Cui sententia faueret Beda, qui in Martyrologio, non Kalend. Octobris ponit secundam Assumptionem sanctæ Mariae Virginis, & priorem posuerat decimo octauo Kalend. Septembr. Vnde necesse est hanc intelligi de Assumptione in sola anima: illam vero de Assumptione in anima, & corpore. Alij existimant eodem die mortem, resurrectionem, & Assumptionem accidisse, quia Ecclesia eodem die omnia celebrat. Quæ tamen coniectura debilis est, vt assertione parum verisimilem confirmet, aliquam vero probabilitatem habet ad precedentem sententiam refellendam; Ecclesia enim duplicum illam festiuitatem non agnoscit.

Probabilior ergo coniectura est post triduum resurrexisse, hoc enim magis consentaneum est historiis dictis. Dicit enim Nicephorus Apostolos totum triduum ad monumentum Virginis persecutæ, hymnorum carmina audientes: post diu autem tertium aduenisti Thomam, & quod supra narratum est, accidisse; deinde quandam congruitatem haber, quod in hoc etiam B. Virgo fuerit filium imitata. Eodem autem die, quo resurrexit, in cœlum assumpta est: quia nulla erat ratio, vel occasio alicuius dilationis, sicut in Christi Domini Ascensione fuit. Quo autem honore, & Angelico comitatu perducta in paradisum fuerit: tractant eleganter Sancti Patres supra citati, & pia potius consideratione quam scholastica discoulsine indiget. Præcipue videri possunt Athanas. serm. de sanctissima Deipara, & Sophronius epistol. de Assump. Virg. & Damasc. orat. 1. de dormit. Virginis in fine, & orat. 2. per totum, & D. Anselmus de excellenti Virginis, cap. 8. qui Patres piè credunt non solum omnes Angelorum, & Sanctorum choros, verum etiam ipsummet Christum Dominum in Virginis occursum venisse, & cum ingenti gloria, & gaudio secum eam in thronum deduxisse: quos Patres secutus est D. Anton. 1. parte. Histor. titul. 6. cap. 2. §. 1. & videri etiam potest Canisius, libro 5. de Deipara, cap. 3. & sequentibus. Illud denique in hoc mysterio aduentendum est, propter Assumptionis nomen, & propter vulgarem picturam, quia depingitur Virgo quasi Angelico ministerio, & virtute in colum eleuata; vide licet non esse hoc ita intelligendum, ac si Beata Virgo illorum opera ad ascendendum indigeret, propria enim virtute, quæ omnibus gloriosis corporibus communis est, ascendere poterat. Dicitur ergo assumpta ab Angelis, quia honoris causa eam comitabantur, & magis dicitur assumpta, quam ascen-

dere, quia illa virtus simpliciter non erat connaturalis tali persona, sicut fuit Christo, ac propterea etiam (vt supra dicebam) magis propriè dicitur assumptio de corpore, quam de lolo spiritu, qui spiritus non tantum glorioſa, sed etiam propria, & naturali virtute ascendere potest.

SECTIO III.

*Ad quantam perfectionem essentialis beatitudinis
fuerit Virgo assumpta.*

Primum omnium certum est, Beatam Virginem superare in perfectione beatitudinis, omnium hominum, & Angelorum hierarchias. Hæc est veritas fidei, quæ Ecclesia confitetur illis verbis. Exaltata est Virgo in per-
fectoria. Etiam super cœlos Angelorum ad cœlestia re-
ficitur. Etiam super certitudinem. Ecclesia am-
plexa est. Vnde Anselm. de excellenti Virginis, c.
4. Tota, inquit, Christianitas noctis, quæ illam super omnes
celos exaltat, & Angelorum chorus prelatum certissime hierarchias credit. Quod infra cap. 8 eleganter confirmat. Eta-
dem est omnium antiquorum Patrum traditio, Ansel.
quos magna ex parte supra reguli disputavit. 18 fe-
br. 4. de eximia Virginis sanctitate sermonem ha-
bens, vbi attulit Chrysost. Damascen. Ephrem, An-
dreas Cretensem, Petrum Damianum, & alios. Ephrem.
Quibus adiungi potest Iacobus, qui in liturgia, Vir-
ginem appellat gloriosorem, quam Cherubim, & Se-
raphim. Et Athanas. de sanctissima Deipara, vbi eam inquit, vere esse Reginam & dominam omnium à de-
tritus filij abstinentem, & regnantem. Et Bernardus sermone 1. & 2. de Assumptione. Quantum gratia in
terris aptea est præterea, tantum obirent in calogloria singulari. Et Guaricus sermone de assumptione,
sic introducit Christum loquentem; Nullus mihi plus
ministratus in humilitate mea, nulli abundantius admi-
nistret volo in gloria mea, nec sati glorificatus videor, do-
nece tu glorificeris. Et Damascen. orat. 1. de dormitio-
ne Deipara. Oves, inquit, res creatas superat, omni-
bus dominatur operibus, super calos calorum extollit in-
comparabiliter. Et Nazian. in invocatione ad Vir-
ginem. Prastantiorum exercitibus cœlestibus vocat. Ra-
tiones vero non sunt necessariae, quia ex ijs, quæ de
gratia, & merito B. Virginis diximus, sunt satis ma-
nifesta.

Reliquum est, vt ad explicandam hanc beatitudinis virginæ perfectionem, quid in Verbo singulariter videat, doceamus. Dico autem singulariter, quia suppono videre ea omnia, quæ communia sunt omnibus beatis, vt sunt mysteria fidei: & rerum naturalium genera, & species, & si que sunt similia. Suppono etiam hæc omnia videre maiori intensione, & claritate, quam vnum Angelorum, aut hominum; hoc enim necessario consequitur ex perfectiore beatitudine, vt per se notum est. Solum ergo desiderari potest, vt explicemus perfectionem quasi extenuam in ordine ad res creatas, seu effe-
ctus in Deo visos, ac deniq; vt visionem Beatae Ma-
riae cum aliorum beatorum visionibus compare-
mus.

Secundo ergo probabiliter dicitur Beatam Virginem videre in Verbo quidquid omnes Angeli, & puri homines vident. Explicatur conclusio, con-
tingit enim aliquem, qui est minus perfecte beatus, in Verbo
aliquid videare in Verbo, quod non videatur à per-
fectiori beato, quia perfectio beatitudinis non su-
mitur ex ijs obiectis secundarijs, sed ex perfectiore
visione Dei. Et inter ipsa obiecta secundaria, quam-
uis vnum lateat perfectiorem beatum, possunt alia
ab ipso videri, ratione quorum non solum compensa-
setur perfectio visionis, sed etiam supereret. Hoc in-
gitur modo, quamvis Deipara beatitudinis perfe-
ctione omnes supereret, posset aliquis videre in Ver-
bo aliiquid, quod ipsa non videat. Dicimus ergo,
quam.

quamvis ex sola maiore perfectione intensa beatitudinis non sequatur Beatam Virginem videre omnia, quae omnes, ac singuli Beati vident, nihil minus verum esse Beatam Virginem etiam in hac perfectione extensa superare omnes beatos. Quod ut probem, rursus aduerto, tripliciter posse in hoc genere vniuersum Beatum exceedere alium. Primo, quia unum, & idem supernaturale opus, seu mysterium perfectius cognoscit, quam aliis, plures v.g. rationes, circumstantias, seu causas illius cognoscendo. Secundo, quia unus cognoscit aliquas rerum species, quas non cognoscit aliis. Tertio, quia cognoscit aliqua indiuidualia. De primo, & secundo membro fere nulla est difficultas in presenti conclusione, quia de supernaturalibus mysteriis certum est omnia perfectius videri à Beata Virgine in Verbo, quam ab illo beato. Hæc enim mysteria ad duo principia referuntur, Trinitatis, scilicet, & Incarnationis, omnes enim alii effectus supernaturales, & gratia, ad incarnationem aliquo modo ordinantur, vel ab illa manant. Mysterium autem Incarnationis magis ad Virginem pertinet, quam ad vnum alium beatorum, & ideo nullus est potest infra ipsam, qui plura de hoc mysterio cognoscat, quam illa, perfectum cum coniunctione, quam Beata Virgo habet cum tali opere, & fructu gratia, ac meritorum, quos per ipsum obtinuit, omnium aliorum beatorum statum, ac dignitatem excedat. Mysterium vero Trinitatis, cum nihil aliud sit, quam Deus ipse, sed ab unoquoque beato perfectius videtur, quo in essentiali perfectione beatitudinis magis reliquos suparat, quia essentialis perfectio beatitudinis penes hoc potissimum obiectum attendenda est. In quo non sunt alii rationes præter essentialias, & notionales, quas omnes vniuersi beati necessario vident, quamvis unus maior claritate, & intentione, quam aliis, in quo B. Virgo omnes antecedit, vt in principio huius sectionis dictum est. Rursus (quod ad species rerum pertinet) vident omnes beati vniuersas, quæ vel in aliqua temporis differentia futura sunt, vel in virtute cauarum naturalium continentur. De speciebus vero absolute possibilibus incertum est, an aliquis beatus aliquid in hoc genere videat. Si tamen nonnulli vident alias, solum est, quatenus ex perfectione visionis necessario consequitur: quidquid autem est perfectionis in visione beatifica aliorum beatorum, visioni B. Virginis defesse non potest: quia & dignitas eius, & merita, & gratia, pene infinitè dignitatem, gratiam, ac merita reliquorum beatorum excedunt, ergo si quæ species possibiles à Beatis videntur in verbo, omnes illas videt B. Virgo & tum has, tum ceteras omnes perfectius videt, ac comprehendit, quam ceteri.

In tertio autem membro, id est, in indiuidualium cognitione, solet esse maior differentia inter beatos. Fieri enim potest, vt inferiores beati plura ex ijs videant, quia ad eorum statum pertinent. Sed de his etiam rebus vera est doctrina tradita, B. scilicet Virginem videre omnia singulare, & indiuidualia, quæ omnes, ac singuli beati vident. Nam (vt suppono ex 1. par. q. 12.) videtur unusquisque beatus in Verbo a principio beatitudinis omnes effectus singulares ad suum statum pertinentes, mensurando statu illum non per momenta, & successiones nostri temporis: sed per instans æternitatis, in qua ipsi, vt beati sunt, vivunt: sed omnia, quæ ad statum omnium, & singulorum beatorum pertinent, altiori quadam ratione spectant ad Virginis statum, ergo videt ipsa quidquid singuli vident. Explicatur minor, quia omnes isti effectus, vel res singulares, quæ dicuntur ad statum beatorum pertinere, pertinent aliquo modo ad effectus gratia, & ad salutem prædestinato rum ordinantur. Nam qui huiusmodi non sunt, nec de illis beati solliciti sunt, nec per se pertinent ad beatitudinem eorum perfectionem: sed B. Virgo singulare

modo cooperata est Christo ad omnium hominum ac prædestinatiorum salutem, vt superius disput. 18. sect. 4. ex Patrum sententiis ostendimus. Et nunc sufficiunt verba Andreae Cret. serm. de dormit. Virgini. *And. Cret.* Sola præter naturam fuit electa ad naturam tenetandam, sola deseruit opificia vniuersa nature. Et confirmatur, nam B. Virgo propter hanc cooperationem, & propter matris dignitatem vocatur a Patribus Mater viuentium, dominarum rerum, regina beatorum, vt videre est in August. sermonibus de nativitate. & ser. 35. de Athan. Sanctis, Athan. de sanct. Deipara, Damasc. lib. 4. cap. 15. Anselm. lib. de excellentia Virginis, cap. 9. ergo ad statum eius pertinent omnia, quæ ad singulos subditos, seruos, ac spirituales eius filios specialiter pertinent. Denique vt exemplis rem explicemus, quidquid sanctus Bernardus in sua religione operatus est, adiutricem habuit B. Virginem, & hoc idem de B. Dominico, ac singulis alijs merito affirmare possumus: comparatur ergo ad omnes B. Virgo tanquam vniuersalis causa, ad quam referuntur omnia, quæ ad singulos pertinent. Complectitur ergo eminentia dignitate, & statu suo omnia, quæ ad inferiores status singulorum pertinent: ergo in omni rerum genere videt in Verbo, quidquid omnes, ac singuli beati vident.

Tertio, ex his piè, & probabiliter colligo, videre Beatam Virginem in Verbo, quidquid Deus videt scientia visionis, ijs solum exceptis, quæ singulariter ad Christū, & ad interiores animæ eius cogitationes pertinent. De hac exceptione nullus (vt opinor) dubitabit. Quia cum Beata Virgo longè sit Christo inferior tam dignitate, quam beatitudine, non deficit vt sine manifestatione, & consensu eius omnes illius cogitationes, & interiores actus intueri possit. Nec enim pertinet ad statum inferioris, vt omnes cogitationes superioris videat, neque vnum est probabile fundamentum ad hoc asserendum, praesertim cum B. Virgo non omnino comprehendat in Verbo excellentiam gratia, & gloria Christi Domini. Hac quicquid igitur reliqua exceptione, de reliquis probatur conclusio. Primò ex ijs que Patres docent de excellentia gloria, ac beatitudinis Deipara, Bernard, enim in serm. signum magnum tractans illa Apocalyp. 12. *Eijs que ad mulier amicta sole, & per illam Virginem intelligens Christum* cum Augustino, libro quarto de Symbolo ad Cat. chumenos, cap. 1. Iure, inquit, sole perhibetur animalia, Bernard. quæ profundissimum Diuina sapientia, ultra quam dicitur Apostolus 21. potest penetravit abyssum, vi quantum creaturæ conditio Aug. patitur, luci illi inaccessibili vedeatur unita. Quæ verba, ne nimiuin probare videantur, non de absoluota capacitate obedientiali intelligenda sunt: sed secundum legem ordinatam, & iuxta congruentem, ac decentem rationem, considerata conditione personæ ac dignitate, cum qua apertissime quadrat hæc perfectio visionis, de qua loquimur. Vnde Germanus serm. de Assumptione. Spiritus tuus o Maria, vivit in æternum, omnia observas, omnia intueris, & inspectio tua ad omnes se porrigit. Et plures statim referuntur. Secundo ita hoc conffirmo, quia verisimile est, totam multitudinem beatorum inferiorum Virginem videre omnia, quæ habitura sunt esse in aliqua differentia temporis, his exceptis, quæ ad personas Christi, & Virginis spectant. Non quod singuli omnia videant, sed quod, dum hi quædam vident, alij alia, tota beatorum collectio totam rerum collectionem exhaustat, quia re vera omnia sunt propter electos, ita vt peccatorum, & reproborum permisso ad bonum prædestinatiorum ordinetur. Cum ergo unusquisque videat, quæ ad se spectant, & omnia sint propter illos, omnes videbunt omnia. Sed Beata Virgo videt omnia, quæ omnes, & singuli vident (vt probatum est) & præterea videt omnia, quæ sibi sunt propria, ergo. Tertiò, ratio in precedenti assertione facta, ad hanc potest accommodari, quia omnia supernatura, quo-dam-

Obiectio.

Responso.

*Perfectio
Virginis
beatitudinis
quanta.*

Ildephon.

Bonaen.

dammmodo per Virginem, & propter Virginem facta sunt, ut sancti loquuntur. Quia per illam facta est incarnation, per quam, seu propter quam facta sunt cetera omnia bona: mala enim sunt horum defectus, quae sicut priuationes per habitus cognoscuntur: est ergo Beata Virgo sub Christo veluti vniuersalis causa illi coniunctissima, ergo ad illius statum pertinet totum vniuersum: & statum beatorum omnium, ac damnatorum in Verbo comprehendere. Quae tota perfectio maximam congruentiam habet cum dignitate matris Dei, Dominae, ac reginae rerum omnium, nihilque est quod illi obstat posse; ergo.

Dices. Videmus æquare matrem filio in perfectione gloriae, atque essentialis beatitudinis. Respondetur minimè id sequi, primum, quia simpliciter non videt anima Virginis omnia, quæ cadunt sub scientiam visionis, sicut videtur anima Christi. Deinde licet videret omnia: nihilominus multum excederer Christus in visione Dei, quia perfectiori lumine, & claritate videt Deum, & ex rebus possibilibus multo fortasse plura intuetur.

Quarto addo, probabiliter credi posse superare Virginem imperfectione visionis bearæ non solum singulos sanctos Angelos, vel puros homines, sed etiam vniuersas omnium perfectiones in unum collectas. Sensus huius assertioñis, eiusque fundamentum ex supra dictis de gratia, & meritis Beatæ Virginis petenda sunt. Nam (ut Ildephonfus loquitur sermo, 2. de Assumptione) sicut est incomparabile quod gestis, & inestimabile quod accepit, ita est incomprehensibile premium gloriae, quod promeruit. Quæ verba cum alijs multis sanctorum Patrum testimonijs retulii supra disputat, 18. sectio, 4. quæ hoc loco repetere molestum, & superuacaneum est. Addi vero potest, quod Bonavent. libr. de laudibus Virginis, ex Patrum sententiis dicit, De gloriam magis in sola Virgine, quam in ceteris Dei operibus (Christum semper excipio) enitere. Quod verum non est, nisi omnium bona, & perfectiones gloriae in Virgine essent congregatae. Vnde concludit, gloriosum gloria Mariae priuilegium est, quod post Deum maior nostra gloria, & manus nostrum gaudium ex Maria est. Cetera quæ hic desiderari possunt, in praedicto loco videantur.

SECTIO IIII.

Vtrum habeat omnes perfectiones gloriae accidentiales, corporis, & animæ.

Ex his, quæ de essentiali gloria Virginis dicta sunt, facile intelligi potest, quid de accidentali eius gloria sit sentendum. Hæc enim gloriam essentialē consequitur, illique proportionatur, ac commensuratur. Primum igitur (quod ad animam pertinet,) quædam sunt perfectiones gloriae accidentiales omnibus beatis communes, quamvis non sint æquales in omnibus, ut sunt variae revelationes, quæ sunt extra Verbum gaudia, imprestationes aliquorum effectuum, & si que alia sunt huiusmodi. De quibus nullum est dubium quin B. Virgo perfectius, & cumulatius abundet huiusmodi præmij accidentibus, quam omnes alii beati, ut per se constar ex hac tenus dictis. Aliæ vero sunt perfectiones singulariter, & propriæ pertinentes ad qualdam personas, seu munera, & statusearum. In quo ordine ponit possunt aureole, quæ tribus statibus hominum attribui censentur, scilicet, Virginibus, Doctoribus, & martyribus. Et de aureola quidem virginitatis constat, tanto esse excellentiore in Virgine; quanto ipsa perfectius ceteris virginitatem coluit: quod enim absque pugna carnis, perfectissimam castitatem seruauerit, nec illius meritum, nec coronam diminuit, ut docte, ac piæ, & copiose ad hoc propo-

Artic. IV.

A statum differunt Suppl. Gab. 4. d. 49. q. 4. art. 3. dub. *Anæola ad. Goris in celo Virgo fru- tur.*
2. Rursus existimo non caruisse propria aureola Doctoris, quia (ut supra ex sanctis Patribus ostendimus) singulari, & excellentiori modo fuit fidei magistra, & Doctorum doctrix. Neque enim ad hanc aureolam promerendum necesse est publicè docere, aut pro concione prædicare: sed satis est, veritatem fidei in alios diffundere, ut D. Thom. docet in D. Thom. 4. d. 49. q. 5. ar. 5.

Dubitatio nonnulla est de aureola martyrij, quia Dubium.

Beata Virgo violentam mortem passa non est, ut supra diximus, non ergo fuit vere martyr: ergo neque

habet aureolam martyrij. Neque enim satis est, quod in morte filij valde de illius passionib[us] doluerit: aliq[ue] qui meditando Christi passionem vehementer dolent, hanc aureolam consequerentur, quod est aperte falsum. Et hanc sententiam tenet Abulens.

*Abulens.
Soror.*

Matth. 13. q. 20. & Sotus in quarto d. 49. q. 5. articul. 2.

Alijs simpliciter videtur Beatum Virginem vere, ac propriè habere aureolam martyrij. Ita docuit Suppl. Gab. supra, & Viguerius in institutionib. The-

*Viguer.
Bona.*

Vigil. capit. 14. §. 3. vers. 2. & potest fundari, quia sancti

absolutè eam vocant martyrem & plusquam martyrem,

*Bernard.
Hieron.
Ildephon.
Anselm.*

vt colligitor ex Bernardo, in sermon. signum magnum.

Hieron. sermo. de Assump. Ildephon. serm. 2. de As-

sump. Anselm. libr. de excelle. Virg. ca. 5. qui hoc epi-

therum præcipue Maria attribuunt proper dolorum,

quem in filij morte passa est. De quo Simeon

dixit: Tuam ipsius animam pertransibit gladius. Qui

(inquit Anselmus) maior fuit omnibus doloribus. Quid-

quid enim crudelitatis instictum est corporibus martyrum

leue fuit aut porius nibil comparatione tuae passionis. Quæ nimis tua immensitate transfixis cuncta penetratia

tua tuique benignissimi corda intimat. Et tuique pia domi-

nana non crediderim te potuisse viro pacto stimulos tantum cruci-

ciatus, quin vitam amitteres, sustinere, nisi ipse spiritus vita-

ta dulcissimi filij tui, pro quo moriente conquerebaris, &

tans opere torquebaris, te confortaret. Ex quibus verbis

potest hæc sententia in hunc modū explicari. Christus Dominus vere, ac propriè martyr fuit. Nam

proper veritatem morum, & doctrinæ violenter

interfectus est, ut docet D. Thomas loco citat. ex 4.

sententiarum, B. autem Virgo, tum proptersumma

cum Christo coniunctionem, tum, quia simul cum

filiō constanter perseuerabat in sua fidei, & amo-

ris testimonio, simul cum ipso patiebatur. Et (ut in-

quit Lauren. Iust. libr. de triumphali Christiagone,

capit. 21.) cor eius clarissimum passionis Christi speculum,

& perfecta mortis imago effluerat. Ergo simul cum

Christo martyr effecta est. Nam licet Christi inter-

fectores directè non intenderent illam proper Christum

affligere, tamen re ipsa persequendo Christum,

ipsam persequerantur, & occidendo Christum

quantum in ipsius erat, tam interficiebat. Quimodo

passionis, & persequitionis sufficiens est ad

martyrium, ut in Innocentibus constat, qui vero

fuerunt martyres, quamvis persequitores non in-

tenderent occidere eos propter Christum, sed so-

lum interficere Christum, ergo ex hac parte suffi-

cienter B. Virgo passa est propter fidem, & propter

Christum. Aliunde vero sustinuit dolorem suffi-

cientem ad inferendam mortem corporis, nisi pecu-

liari Dei auxilio fuisse suffulta, ergo potest dici

martyr, vel (ut Ephre. eam vocat orat. ad Virginem) Ephrem.

martyrum honor ad decus: ergo hoc satis est ad aureo-

lam martyrij comparandam.

Hæc controvleria parui momenti esse videtur,

nam in gloria essentiali constat habere Virginem,

quidquid respondere potest perfectissimo marty-

rio: tum propter discursum factum: tum, quia ani-

mo, & voluntate parasitissima fuit ad mortem pro

Christo sustinendam. Quod vero pertinet ad acci-

dentalem ornatum, seu decorum, qui aureola dici-

tur, etiam videtur certum aliquid peculiare habere do Virgo ha-

B. Virginem in hoc genere, quod est veluti insigne bas-

quod-

Disput. XXII.

Sect. I.

203

quoddam excellentissima fortitudinis, & charitatis eius, siue hoc dicitur aureola martyrij, siue aliquid eminentius illa, quod videtur proprius, ac verius dici. Quemadmodum etiam verisimile est, ob dignitatem matris Dei, & egregium pietatis opus, quod B. Virgo in Christum exercuit, habere ipsam singularem aliquem splendorem, ac decorem, qui perfectior sit, quam omnis aureola, qui tamen inter aureolas non connumeratur: sed perfectio quadam est altioris rationis.

Dotes Virginis corporis in celo quales.
Et ex ijs facile est intelligere, quid de gloria corporis Virginis sentiendum sit. Habet enim omnes illas dotes, quæ omnibus beatis communes sunt, tantoque excellentius, quanto perfectiori animæ beatitudine fruatur. Rursum ob singularem filij generationem, castissimam, atque purissimam, existimo B habere in corpore singularem aliquem, & admirabilem splendorem, vel aliquid aliud, quod sit veluti insigne Regiae dignitatis, ac diuinæ maternitatis principatus, & dominij in omnibus beatos, Bonau. in speculo B. Virginis. c. 6.

Singularem in celo chorum sub Christo Virginis constituit.
Ex quibus omnibus tandem sequitur B. Virginem ita in omnibus excedere alios beatos, ut sub Christo ipsa sola speciale sedem, & singularem chorum in beatitudine constituat. In ordinibus enim Angelorum sanctorum nouem chori distinguuntur ministerijs, & operationibus distincti: sancti verò homines, vel sub illis ordinibus collocantur, vel certe in illis ordinantur, & constituuntur. Nam (vt Theologici docent in secundo d. nona) ad singulos ordines Angelorum aliqui homines afferuntur: at vero Beata Virgo, quoniam habuit superiorem dignitatem, quæ altioris est ordinis, & ministrorum statum excedit, ideo per se singularem chorum constituit. Et hoc modo dicitur ab Ecclesia exaltata super omnes choros Angelorum, tanquam omnium domina, ac regina. De qua melius, quam de Esther verum est, quod scribitur Esther 2. *Ducta est ad cubiculum regis, & habuit graiam, & misericordiam coram eo super omnes mulieres, & posuit diademaregni in capite eius.*

DISPUTATIO XXII.

In tres Sectiones distributa.

De adoratione Beatæ Virginis.

Postquam de omnibus Deiparæ perfectionibus actum est, super est, vt de cultu, ac veneratione, qua illam prosequi tenemur, sermonem instituimus. Hic autem cultus ad duo præcipua capita reuocari potest. Alterum est honor, seu adoratio, de quo in disputatione præsenti. Alterum est oratio, de quo in sequenti dicemus. Quoniam verò in genere, tum de illa, quæ sanctis hominibus, & Angelis debetur, in priori tomo copiè satis disputatum est, ideo ea solum, quæ sunt Virginis propria, hoc loco adiungemus.

SECTIO I.

Virum Beata Virgo cultu religioso adoranda sit.

Hæretici, qui sanctos homines adorando negant, nullam Virginis exceptionem faciunt. Sed quoniam nihil speciale afferunt ad cultum Virginis euentendum, & quæ generalia sunt, prædicto loco satis sunt pertractata, eos missos faciamus. Alia hæresis extremè contraria fuit Colyrianorum, qui Virginem adorabant ut Deam, & illi sacrificia offerabant. Ita refert Damascen. libr. de hæresib. & Epiphian. hæres. 78. Ecclesia verò, & Catholica veritas media via incedit.

Dicendum est ergo primo, Beatam Virginem esse adorandam. Est de fide ex supra dictis de Sanctis in communis. Nam si reliqui sunt adorandi, multo magis Beata Virgo. Vnde in septima Synodo Actione 4. 6. & 7. & in Tridentino Sessione 25. in decre-

A to de reliquijs, & veneratione Sanctorum, primo loco docetur Deiparæ adoratio. Sanctorum testimonia ex citato loco peti possunt, & statim plura afferimus explicando rationem huius adorationis. Ex qua etiam constabat à priori ratione huius conclusiōis. Contra quam nihil video, quod obici posse nisi fortasse Epiphanius dicta hæres. 78. vbi negare Epiphanius. videatur Virginem esse adorandam. Sed mens eius ex Responsis. hæresi, quam impugnat, colligenda est; nomen ergo adorationis pro latrâ usurpauit, vnde ibidem postea docet Beatam Virginem honore, ac veneratione prosequendam esse.

Adoratio Virginis peruenusta.
Secundo, pte addi potest Beatam Virginem ab initio seculi, tam in Ecclesia triumphante, quam in militante aliquo modo adoratam esse. Explicatur, quia in primis S. Angeli, à principio suæ creationis Christum fide cognoverunt, & à principio beatitudinis eundem in Verbo inveniuntur. Tum, quia fidei visio responder. Tum etiam, quia ad eorum statum maximè spectabat suum caput, ac Regem agnoscere. De qua re in priori tom. super q. 18. & 19. D. Thomæ plura attulimus, & in i.p. q. 57. & 62. suis tradi solet. Hinc ergo verisimile est cognitam etiam fuisse à Sanctis Angelis ab initio Deiparam, vel communis conceptu, vt in statu via, credendo Deum ex feminâ sumpturum carnem, vel proprio, & particulari, vt in beatitudine invenire feminam illam, ex qua Verbum incarnandum erat. Cum enim illa visio sit perfectissima, & clarissima, verisimile est, ita esse terminatam ad mysterium Incarnationis, vt clare etiam visa sit ea, quæ futura erat mater Dei: præterim quia etiam Beatæ Virginis cognitio multum ad eorum statum pertinebat, cum ipsa perpetuo futura esset eorum Domina, ac Regina. Item, quia incredibile est tam perfectum Dei opus, quale est Beata Virgo, non videri ab aliquo beato in Verbo. At si ab aliquo videtur, maximè à Sanctis Angelis. Quod si nunc ab eis videretur in Verbo, etiam ab initio visum est, quia visio beata non recipit mutationem, & augmentum. Et hoc indicavit D. Thomas sup. q. 30. art. 2. ad 3. si recte ponderetur solutio, & cum arguento conferatur. Et ex doctrina, quamibi tradit, interpretari possumus nonnullos Patres, qui interdum significari videntur, Angelos non cognovisse matrem Dei, vt videre licet in Bernardo homilia i. in Missus est, & sermo. 4. & 5. de Assumptione, vbi Angelis Bernardi accommodat verba illa. *Quæfisita, que progeditur?* quasi inquirentibus de persona sibi ignota: quod etiam habet Lau. Justin. serm. de Annun. Tamen ex D. Thom. citato loco interpretamur hac intelligenda esse de cognitione quoad omnes circumstantias, non vero quoad substantiam, & personam ipsam. Ex hoc ergo viterius concluditur, sicut Christus, vel fide creditus, vel clare in Verbo visus statum adoratus est ab Angelis, quomodo multi interpretantur illud ad Hebræ. i. Et cum iterum introducit primogenitum in orbem terræ, dicit: *Et adorant eum omnes Angelicæ, semel enim præceptus est adorari ab Angelis, cum primum illis per fidem propositus est, & iterum cum re ipsa fuit incarnatus.* Sic igitur etiam Beatissima eius mater, cum primum sancti Angelis est cognita, fuit ab eis adorata, cum ab eis sit cognita, vt Dei mater, ac Dominæ omnium, atque adeo, vel adoratione digna. *Decet enim, (vt Damascenus inquit, orat. i. de Natiuitate Beatae Mariae, & 2. de Assumptione.) Dei matrem ea quæ filii sunt, possidere, & ab omnibus adorari.*

Rursum eodem ferè discursu explicari potest semper Virginem fuisse in Ecclesia ex hominibus cotinens in Eccl. stante cognitam, & in veneratione habitam. Ante desia quadrageatum Christi, non quidem ab vniuerbia plebe, *la, quamq[ue] antiquis*, quæ valde implicitæ, & confuse, ac imperfæctæ Christum cognoscet, sed à Sapientibus, Patriarchis, ac Prophetis, à quibus & præcognita fuit, & prædicta, vt ex Hieronymo, Bernardo, & alijs Patribus in principio huius libri ostendimus: post Christum autem

*August.
Dies festi in
honorem
Virginis di-
carii.*

*August.
And. Ieros.
Athana.
Leo Papa
Conc. Tol. 12*

*Nicoph.
Paul. Diae.
Grego. Nys.
Chrysost.
Cyril. Alex.
Surius.
Leo Papa.
Alb. Fiac.*

*Conc. Mog.
Conc. Lug.*

Conc. Basili.

*Ioan. Cleon.
Lat. dagus.*

Six. V. Pap.

Antonius.

autem aduentum, dum in vita mortali exitit, à fidibus omnibus, qui illam cognoscebat, in summo honore est habita; vt ex antiquis historijs constat, & ex Epistolis Ignatij ad Ioannem Euangelistam. Postquam vero in celum translata est, singulari cultu est ab vniuersa Christi Ecclesia celebrata. Cuius rei certam fidem faciunt: primò vniuersalis consensus, & traditio Ecclesie, cuius initium ignoratur, quod teste Augusti lib. 4. de Bap. ca. 24. certum indicium est huiusmodi traditionem usque ad Apostolorum tempora esse reuocandam. Secundo ex antiquorum Patrum certis testimonij, quæ partim in superioribus attulimus, agentes de dignitate, gratia, & gloria Beatae Virginis, partim in sequentibus sectionibus afferemus. Tertio ex diebus festis, quos Deo in memoriam, & honorem Virginis Ecclesia diceauit. Cuiusmodi sunt, in primis festum Annuntiationis, in quo ante mille annos, conciones habuere Augustini, Andreas Ierosolymitanus, & alii. Et multo antiquius esse constat ex Athanasi Contra Deipara, & ex Leone Papa, epistol. 4. capite 2. & ex Concilio Tolet. 12. cap. 1. quibus locis significatur festivitas instituta hanc esse ab Apostolis institutam. Aliud festum est Purificationis Virginis, quod nonnulli existimatunt tempore Iustiniani Imperatoris fuisse institutum ex Nicephor. libr. 17. hist. cap. 28. & Paulo Diaconi, lib. 10. rerum Romanarum. Sed licet fortasse eo tempore fuerit speciali precepto sancitum, seu renouatum: solennitatem autem ipsam antiquiorum fuisse, constat ex Gregorio Nyssen. Chrysostom. Cyril. Alexand. concionibus de Purificatione, quæ apud Surium leguntur. & ex Leone Papa, supr. Et de hoc videri possunt, quæ tradit Albin. Flaccus, liber de diuin. off. ca. de Purificatione. Tertium est festum Assumptionis, de quo in superioribus dictum est, & huius, ac precedens meminit Concilium Magniaticum sub Carolo Magno, capit. 36. Concilium Lugdun. capit. 1. de consec. dicitur. Quartum est festum Nativitatis Virginis, de cuius antiquitate diximus super agentes de prima sanctificatione Virginis. His quatuor festiuitatibus, quæ celebriores & antiquiores sunt, additæ sunt aliae in Ecclesia Roma. Quinta ergo est festivitas S. Mariæ ad nubes, ante mille ducentos annos, tempore Liberij Papa instituta ob diuinam revelationem, vt constat ex eius gestis, & ex antiquissima traditione, & ex insigni monumento, quod Roma adhuc extat. Sexta est visitationis, quæ in Ecclesia Graeca antiquior est, vt constat ex Graecorum Calendari. In Latina vero ab Urbano 6. antedictis annos fuit instituta: postea vero in Concilio Basiliensi confirmata, vt constat ex Sessione. 43. huius Concilij. Septima est Conceptionis eiusdem Virginis, de qua supra disputatio. 3. sectio. 5. late dictum est. Octaua est Præsentationis Beatae Virginis in Templo, quæ ante multos annos in Ecclesia Latina inchoata est. Nam in constitutionibus Manuels Imperatoris, quas in Latinum vertit Ioannes Cleondagus, quedam extatit de feriis, constitut. 11. quæ preciput hoc festum seruari, ac celebrari die 21. Nouemb. quæ constitutio facta est ante quadragesimos quinquaginta annos tempore Cœlestini secundi. Et quamvis non fuerit in vniuersali Ecclesia iam inde introducta: à multis tamen Ecclesiis celebrata est, præsertim in Hispania, actandem à Sexto Quinto vniuersali Ecclesiæ proposta. Vnde nunc rectè quadrat (quod ab Anton. par. 4. tit. 15. cap. 24. §. 3. animaduersum est) cum in Ecclesia oculo sint solennitates Deo in solum ipsius cultum dicatae, scilicet Trinitatis, Pentecostes, Nativitatis, Circumcisionis, Epiphany, Resurrectionis, Ascensionis, & corporis Christi, tot esse vniuersales festivitates in Virginis honorem eidem Deo consecratas. Quibus addi possunt singulares festivitates Virginis, quæ in diuersis prouincijs celebrantur. Quales sunt in Hispania festum Expectationis Virginis, antenongentos annos

Artic. IV.

Conc. Tol. X.

institutum, vt ex Concilio decimo Toletano constat, & festum Defensionis eiusdem, quod in Ecclesia præsertim Toletana antiqua traditione colitur, & vtrique festivitas à Gregorio dicimotertio nuper confirmata est. Tandem in vniuersa Ecclesia dies Sabbathi in peculiarem Virginis memoriam, & honorem destinatus est. Cuius rei certum initium reperi non potui: dicitur autem inchoata fuisse in Concilio Claramontano, sub Urbano II. ante quingentos annos, quod tamen Concilium nunc non ex-

stat. Quartò principaliter testantur eandem traditionem antiquissima tempora Deo in honorem Beatae Virginis consecrata, quorum tam frequens est in historijs mentio, tamque evidens experientia: cum maiorum traditione coniuncta, vt superuacaneum fit in eis numerandis immorari. Quod maximè illud confirmat, quia in huius cultus confirmationem magna, & frequentia miracula in huiusmodi templis Virginis Deus operatur. Legantur, quæ eruditè congerit Canifius lib. 5. de B. Maria, capit. 23. 24. 25. & quæ cap. 22. refert de imaginibus Virginis, & venerazione earum eundem veritatem confirmare possunt. De qua re multa attigimus præcedenti tomo agentes de imaginum adoratione.

Ex quibus omnibus constat adorationem hanec, quæ Virgini debetur, eique ab Ecclesia tribuitur, cultū Religiosum continere, quia & in Dei honorem redundat, & ad pietatem, & spirituale bonum animalium conducit. Quod maximè confirmant ea quæ de simili cultu religioso Sanctorum in generē diximus, & in sequentibus sectionibus amplius explicabitur.

SECTIO II.

Ob quam pottissimum rationem Beata Virgo sit adoranda.

Expeditā quæstione, an sit hæc adoratio, vt explicemus qualis, seu cuius rationis illa sit, oportet obiectum eius explicare. Et quoniam de materiali obiecto constat, cum de Beata Virgine sermo sit, solum superest, vt formalem rationem huius adorationis explicemus. Triplex enim potest ratio adorationis in Virgine intelligi.

Prima igitur ratio, propter quam potest Virgo primā rationē adorari, extrinseca est, qualis in reliquis, vt in cruce, vel clavis Christi reperitur. Sicut enim crux, & Christum tetigit, & instrumentum fuit nostræ redemptionis, ita minime perfectius Beataissima Virgo, & Christum tetigit, & ad nostram redemptions est cooperata. Hoc igitur modo adorabilis est Beata Virgo ratione extrinseca, id est, quatenus Christum tetigit, ita vt tota ratio huius adorationis sit Christus. Ita sentit D. Thom. sup. q. 25. art. 5. Vbi Caiet. id clarissimus exponit. Est tamen ex eisdem authoribus, & aliis Theologis in 3. d. 9. obseruandum, quoniam haec ratio speculatoriè considerata sufficiens sit, vt propter eam Virgo sit adorabilis: practicè tamen, seu in vsu non esse hoc modo adorandam, præseruunt communis, ac publica Ecclesiæ adoratione, non quia hoc sit intrinsece malum, nam reuera non est. Nam si quis donec sit ad discernendas rationes adorationis, & caendum omne periculum, & ad scatidatum vitandum, nulla est in huiusmodi adoratione deordinatio, aut malitia. Sed tamen illius communis vsus vitandum dicitur. Primo, propter periculum, quod esse potest in adoranda creatura rationali propter diuinam excellentiam, licet extrinseca applicata. Cum enim creatura rationalis per se sit capax absolute adorationis, propter aliquam intrinsecam excellentiam, fieri potest, vt homines, præseruunt ignorantes, in errorem labantur diuinam illi tribuentes excellentiam. Propter quam causat

fuge-

Disput. XXII.

superiori libr. diximus, neque hominem, vt est ad imaginem Dei, neq; Sanctos, vt singulari modo sunt templi Dei, esse latraria adorandos propter diuinam excellentiam. Secundo, quia maior honor personæ adorata est, quod propter intrinsecam, & propriam excellentiam colatur, quam propter intrinsecam habitudinem contactus, v. g. aut representationis: quia huiusmodi honor potius est testimonium excellentiæ illius persona, propter quam sit adoratio, quam eius in quam materialiter terminatur adoratio.

Secunda ratiō adoratio-
na Virginis.

Secundo adorari potest B. Virgo propter intrinsecam sanctitatem, quā habet: quod est per se notum ex his quæ in genere de adoratione sanctorum dicta sūt. Quia in B. Virginē est sanctitas eiusdem rationis, & B. maioris perfectionis, ut supra probatum est.

Tertia ratio
adorationis
Virginis.

Tertia ratio propter quam est adorabilis B. Virgo assignari potest dignitas matris Dei. Hoc sumo ex D. Thom. in 2.2. q. 103. ar. 4. ad 2. & ita declaratur. Quia hæc dignitas distincta est à dignitate gratiæ & altioris quodammodo rationis, quam illa, vt in principio huius materiæ ostendimus. Rursus non est extrinseca, sed propria, & intrinseca ipsius Virginis, siue in ea intelligitur esse physicè, propter relationem realiæ ad Christum, que est in Virginē, siue moraliter, vt eodem loco supra citato explicui, sicut dignitas Regis est in Rege, quod satis est ad absolutam, & propriam adorationem. Est ergo adorabilis Virgo propter hanc dignitatem, sicut ipsa dixit, Luca 1. *Quia feci mihi magna qui potens es! Et quia respexit humilitatem ancille sue, ecce enim ex hoc beatam me dicent omnes generationes: ut illi non incommode applicare possumus verba apostoli ad Philip. 2. *Humiliavit semelipsum propter quod & Deus exaltauit illum, & dedit illi nomen quod sub Deo est super omnem nomen,* scilicet, nomen matris Dei, vt in hoc nomine omne genus fleatur congruenti, & accommodata adoratione. Vt enim supra ex Damasco dicebamus orat. 2. de Assumptione Virginis, *Debet matrem ea quæ filij sunt possidere, & ab omnibus rebus adorari.* Ex quibus verbis confirmatur, & magis explicatur hic titulus adorationis. Nam Beata Virgo eo quod mater Dei est, habet speciale quoddam ius, & dominium in omnes creaturas, sed vnicuique iure dominij debetur ab inferioribus adoratio: ergo. Maior patet ex sanctis Patribus, qui primo fundant hoc dominium in coniunctione, & affinitate inter Deum, & Virginem. Athanas. serm. de sanctissima Deipara. *Quia ipse Rex est, & Dominus, mater quem genuit, & Regina, & Domina in vere censetur.* Et infra quasi explicatis, vel limitatis hoc dominium dicit esse secundum sexum famineum, ac si deceret esse tale, quale esse solet in vxore, vel matre, propter coniunctionem ad Regem. Quanquam enim non soleat habere supremum dominium: sicut tamen potestem imperandi haberet, & omnes illi, tanquam dominæ, ac superiori deferunt. Vnde Damascenus lib. 4. de fide, cap. 15. *Vere enim, inquit, rerum omnium conditorum domina effecta est, cum creatoris mater exitit.* Et August. ser. 35. de Sanctis, agès de hac matris dignitate. *Quid, inquit, dicam pauperi genio, cum de te quidquid dixerim, minor laus sit quam dignitas tua meretur?* & infra, *Si dominam Angelorum vocie, per omniate esse probari.* Et Rup. li. 3. in Can. circa id Can. 4. *Veni coronaberis, ita (inquit) coronaberis, vt in celis Regina sanctorum, & in terra Regina sis regnum.* Et Ansel. de excellentia Virg. c. 8. *Deum eam cuncta secundum creatura perenni iure dominaturam in throno glorie sua collocauit.* Et eodem modo loquuntur Bern. ser. 1. de Aſſum. Petrus Dam. ser. 1. de Nati. Mariæ. Ac denique VII. Synodus, actione 4. citans Gregorium, eam specialiter vocat, *omnium Christianorum dominam* indicans alium titulum huius domini, scilicet, quia ad nostram redemptiōnem singulari modo cooperata est. Sicut enim Christus eo quod nos redemit, speciali titulo *Dominus est, ac Rex noster,* ita & Beata Virgo propter singularē modum, quod nostram*

Fr. Suarez. tom. 2.

Sectio II. & III. 205

A redēptionem concurredit, & substantiam suam ministrando, & illum pro nobis voluntarie offerendo, nostramque salutem singulariter desiderando, petendo, procurando. Propter quod *mater etiam omnium hominum* dicitur, ut inquit Rupert. lib. 13. in Ioani. *Rupert.* *Quia nimirum, autem omnium eam, tunc sine dolore perperit, quando Deum hominem factum de carne sua genuit.* Et tunc magno dolore parturiebat, quando iuxta crucem eius stabat. Ergo titulus hic maternitatis, ac dominij est sufficientissima adorationis ratio. In quo magna est differentia inter Virginem, & alios sanctos, quidquid Durand. dicit in. 3. d. 9. q. 3. *Durandi Obiectio.*

Sed dicit aliquis hanc rationem adorationis non esse à prima distinctione, quia Beata Virgo non aliter effecta est mater Dei, quam concepido ipsum, contingendo, & in utero suo portando. Respondeo esse *Responſ.* magnam, & capitam differentiam, quia in prima ratione solum consideratur præcisa ratio contactus, vel representationis, quæ, vt sic, non dicit moralem dignitatem propriam creature rationalis, sed solum habitudinem quandam, quæ in rebus etiam inanimatis reperitur. Item illa prima ratio non requirit causalitatem aliquam nec propriam coniunctionem ad Christum & Deum: sed reperiri potest in qualibet alia persona quæ Christum tetigisset. At vero in hac ultima ratione consideratur dignitas omnino propria creature rationalis, fundata in vera causalitate matris: & singulari ad Christum coniunctione: sunt ergo hi tituli valde diversi.

C Rursus tamen obiecti potest, quia hæc dignitas sic *Obiectio.* explicata, & præcise sumpta, non est sufficiens ratio absoluta adorationis. Nam si à gratia sanctificante separetur, non constituit personam per se adorabilem, ergo hic titulus separatus à secundo non est sufficiens ratio adorationis. *Responſ.* Respondens primo fieri non posse secundum potentiam ordinariam, & iuxta legem quasi cōnnaturalis dignitati matris, quin dignitas gratiæ coniuncta sit, & veluti consequatur dignitatem matris, vt in superioribus ostendi: & hoc satis est, vt hæc matris dignitas per se, & vi sua intelligatur esse sufficiens ratio adorationis. Secundo admisso illo casu, dupliciter posset fingi: primo, vt ea persona, quamvis esset sine gratia, non tamen esset in peccato mortali, sed veluti in puris naturalibus adiuncta solum dignitate matris Dei, absque villa alia gratia, vel beatitudine supernaturali, vel ordinatione, vel acceptatione ad illam: & in eo casu dico eam personam fore adorabilem propter dignitatem matris, quia est sufficiens ratio, & non esset impedita. Secundo potest fingi talis persona in statu peccati, & inimicitiae diuinae, & in eo statu non posset adorari cultu saltem religioso, quia peccatum existens redderet illam indignam tali adoratione, & impedit rationem aliam propter personæ indignitatem.

SECTIO III.

Cuius species & virtutis actus sit hec Virginis adoratio.

E Xplicato formaliter obiecto huius adorationis, *Virgo non* facile erit exponere, & cuius naturæ sit, & ad quā potest propriæ virtutem pertinet. *I*l primo enim de fide certum est, *adoratione latraria adorans.* Beatam Virginem non posse adorari propria, ac perfecta latraria. Hæc enim soli Deo debetur propter excellētiā infinitam, & increatam, quam Virginī attribuere idolatria esset, & hoc sensu Epi. & Dam. ambros. damnant, vt hæreticos Collyridianos, qui Virginem latraria colebant, & eodem dixi Ambros. libro tertio de Spiritu sancto. capit. 12. adorationem Christi propriam non esse cum eius matre communicandam. *Obiectio.* Sed contra, nam Ecclesia videtur hanc adorationem Virginī tribuere, dum eam vocat spem nostram

*August.**Bernard.*
*Ephrem.**Respons.**Adoratio*
hyperdulia
Virginis de-
bita ob san-
citatem
gratia,
*quam habet**Hyperdulia*
*quadruplicata**Felicianus.*

stram, matrem gratiæ, & similibus titulis eam honorat, ac si ipse esset author gratiæ, & salutis, quod pertinet ad cultum latræ. Et similia reperiuntur in Sanctis Patribus, Aug. sermone secundo de Annunciatione, qui vocat eam *speciem unicam peccatorum*. Similia habet Bernardin. sermone de Natiuitate Beatae Mariæ, Ephrem oratione de laudib. Virginis ubi *vocat, gaudium, salutem, pacem mundi*, & pleraque id genus in superioribus allata sunt. Respondetur in his omnibus non verba, sed verborum sensum esse attendendum. Quanquam enim etiam inter homines eodem verbo petamus à Rege, & ab amico Regis, ut nostri misereatur, vel nos adiuuet: tamen non idem respectu vtriusque significamus, neque idem ab utroque postulamus: sed alterum ut faciat, alterum vero ut intercedat, rogamus. Sic igitur Ecclesia, & Patres loquuntur ad Virginem, quam etiam (ut supra vidimus) interdum vocant *reparatricem, ac mediatrixem*, non immediate, & per se, sed per Christum, quia redemptorem nobis genuit, & apud illum plurimum valet, ut in disputatione sequenti latius dicemus. Quia mens, & sensus Ecclesie tam est per se perspicuus, & omnibus notus, ut propterea Sancti nihil formident illis modis securissime loqui.

Secundo licet supra dixerimus Beatam Virginem publico, & communi culto non esse adorandum propter extrinsecam excellentiam Christi, seu propter contactum ad illum: tamen si ita aliquando ab aliquo adoretur, certum est illud adorationis genus ad religionem pertinere, atque dici posse secundariam latræ, quatenus ab eadem virtute latræ proficiuntur, quamvis reuera sit actus distinctus ab adoratione latræ proprie, & simpliciter dicta. Quia illa adoratio, ut terminatur præcise ad Virginem, non est summa adoratio, neque absoluta, neque propter intrinsecam excellentiam increamat, sed est simili illi, qua reliquæ Christi adorantur. Quia omnia constant ex dictis supra de reliquijs, est enim prorsus eadem ratio, itaque hæc conclusio iuxta ibi dicta explicanda est, & amplificanda.

Tertio, si Beata Virgo propter sanctitatem gratiæ, & gloriæ adoretur, talis adoratio essentialiter eiundem speciei est cum adoratione aliorum Sanctorum, & ab eadem virtute proficiuntur, quia excellentia, in qua nitor, eiundem speciei est, & eodem modo essentiali Virginem perficit. Quanquam quia hac dignitas excellentior est in Virginie, quam in alijs sanctis, adoratio etiam illi respondens perfeccior in eadem specie, magisque illi debita est. Ad quam excellentiam explicandam Theologi hanc Virginis adorationem non simpliciter duliam, sed hyperduliam vocarunt: quæ vox excellentem duliam significat. Circa quam vocem solum obseruandum est, interdum solere usurpari ad significandam omnem adorationem, quæ aliquo modo excedit communem duliam, & inferior est, quam perfecta latræ. Et hoc modo non solum dicitur de adoratione fundata in sanctitate gratiæ, sed etiam de alijs, ut in superioribus dictum est, & in sequenti assertione dicam. Alio autem modo, & magis proprio, vox hyperdulia, significat adorationem, quæ propter gratiam creatam datur, eminentiam est, ac perfectissima in illa oratione, & hoc modo in praesenti sumitur: sed habet etiam hic vsus quandam latitudinem. Est enim in hoc genere quædam hyperdulia non simpliciter, sed respectu quorundam, quo modo fecit Ioannes Baptista, & Apostoli dicuntur habere excellentem gratiam, & gloriam, ita dici possunt adorari hyperdulia. Et ita loquitur Felicianus contra secundam confessionem Andeburgensem, articul. 2. quæst. 4. Alia vero est hyperdulia non respectu huius vel illius, sed simpliciter in taligenere, & hoc modo dicitur Beata Virgo adoranda hyperdulia, quia habet summam excellentiam gratiæ, quæ moraliter, & in vsu Ecclesiæ sit fundamentum, & ratio huius

A adorationis. Quod propterea dico, quia in Christo Dominus est gratia creata, multo perfectior, quam in Virgine, propter quam posset excellentiori hyperdulia adorari, quam Beata Virgo, tamen hic modulus adorationis in Christo non est, vñitatus, quia in Christo est excellenor dignitas gratiæ vñionis.

Sed quæret aliquis in quo confitatur hic excessus, *Dubium t.* seu maior perfectio hyperduliae ultra communem duliam. Quia neque externi actus sunt diuersi, vt perse constat, neque interni, cum dictum factus voluntatis eiudem rationis esse, nec perse possint in intensione differre, quia interdum inferior sanctus potest intensiori affectu coli, quam Beata Virgo. Respondetur primum esse differentiam in extimatione, à qua hæc adoratio procedit, qua de Virgine altiore est, & excellenter. Secundo in actibus voluntatis potest assignari differentia non intentionis (hæc enim est impertinens, vt recte argumentum probat) sed veluti obiectiva, & appretiativa, quatenus aliquis vult, & maiora honoris signa Virginis exhibere, & (quantum in se est) honorem Virginis aliorum honori præferre, ita ut si necessarium esset alterutrum prætermittere, potius aliorum sanctorum, quam Virginis cultum omitteret. Tertio hinc potest assignari differentia in actibus externis, possunt enim aliqui destinari ad singularem Virginis excellentiam significandam, qui alijs sanctis accommodari non possunt, ut in verborum vsu conficitur, & alias actiones facile acommodari potest.

Quarto adoratio illa, quæ tribuitur Virginis propter speciem matris Dei dignitatem, quamvis latendo supra exposito *hyperdulia* vocetur: videtur tamen esse diuersa naturæ, ac specie dulia, seu hyperdulia, quæ in dignitate gratiæ fundatur, & præcidenti assertione explicata est. Hæc videtur esse sententia D. Thomæ 2. 2. quæstio. 103. articul. 4. ad 2. Vbi dicit, *hyperduliam*, quæ debetur Virginis propter affinitatem ad Deum, esse potissimum speciem dulie communiter sumptæ. *Vbi Caietanus aduerit Caietanus.*

Virginem habere consanguinitatem cum Christo, ut Deo: & ideo illi deberi speciem adorationem, quia propria, inquit, operatione attigit fines diuinitatis, id est, quia concepit, peperit, ac nutritum Deum. Ratio probatur, quia dignitas in qua fundatur hæc adoratio, est specie distincta à dignitate gratiæ habitualis, & ad aliud ordinem spectat, scilicet ad ordinem vñionis hypostaticæ, ergo adoratio in illa fundata est diuersa rationis, quia habet obiectum formale diuersum. Dices: ergo adoratio sancti Petri propter dignitatem Epsotolicam, vel sancti Ioannis propter dignitatem præcursoris, erit etiam diuersa speciei ab adoratione propter sanctitatem. Respondetur non esse eandem rationem: tum, quia hañ non sunt dignitates, quæ præcise sumptæ sint sufficiens ratio religiosi cultus, de quo nunc loquimur, sed sunt ministeria quædam, quæ coniuncta cum gratia conferre possunt ad maiorem quandam honorem, & venerationem. Tum etiam, quia illa omnia ministeria immediate ordinantur ad gratiam sanctificantem, & ita in eodem ordine constiuentur, ac propterea tota illa adoratio ad duliam pertinet: dignitas autem matris Dei in utroque excellit.

Sed quæres, an hæc adoratio sit perfectior altera, *Dubium t.* quæ in gratia fundatur. Nam dignitas gratiæ (ut supra vidimus) multis excellentior videtur, quam dignitas matris Dei præcise considerata, ergo etiam adoratio in ea fundata erit perfectior, quia licet altera videatur ad altiorem ordinem pertinere, quia aliquo modo respicit hypostaticam vñionem: tamen fieri potest, ut supremum inferioris ordinis excedat in hunc superioris. In contrarium vero est, quia dignitas matris considerando omnia, quæ formaliter, & in virtute, vel quasi in radice includit, *Respon-*

excel-

Artic. IV.

Disput. XXIII.

Sectio I.

207

Excellentior est (vt supra ostendimus) ergo etiam adoratio, quæ in illa nititur, perfectiore est. Et confirmatur, nam propter hanc causam Ecclesia potissimum veneratur Virginem, & matrem Dei, & hanc rationem maxime prædicat, & omnibus præponit, ergo intelligit ob hanc caulan illi deberi potissimum cultum. Adde hanc dignitatem matris requiri gratiam tanquam congruentem, & veluti connaturalem dispositionem, & ideo illa una adoratione, qua adoratur mater Dei, vt sic, etiam coadetur eius sanctitas, & omnis eius perfectio sub altiori quadam ratione, quatenus scilicet omnia manent ex maternitate Dei, & ad illa ordinantur. Et hic videtur perfectissimus modus adoracionis Virginis, & maxime proprius, & accomodatus dignitati eius.

Dubium 3. Ultimo inquire potest à quo habitu oriatur hæc adoratio. Ad quod tribus modis responderi potest. Primo, vt oriatur à virtute dulia, à quo oritur adoratio aliorum Sanctorum, quia hæc virtus inclinat ad honorandam personam creatam, propter quam cuncte dignitatem creatam supernaturalem, vel supernaturali regulæ conformem. Sed hic modus non videtur admodum probabilis, neque consente ijs quæ dicta sunt. Quia ratio formalis huius adoracionis est valde diuerla, & licet sit supernaturalis tamen est in diuerso ordine, & constituit actum valde diuersum, non ergo est cur dicamus habitum esse eundem. Secundo ergo dicitur prochisi ab eodem habitu Religionis, à quo oritur Dei, & Christi adoratio. Primo, quia licet hæc dignitas matris creatarum resipicit excellentiam in creatam, & inde sumit valorem suum, quod videtur sufficere ad unitem habitus. Vnde in humanis idem habitus, qui inclinat ad honorandum Regem, inclinat etiam ad honorandum matrem Regis vt sic. Videntur enim hæc esse quasi correlativa, & ideo consequitionem quandam inter se habere, quæ satis est, vt in eodem habitu, seu principio radicentur. Et huic spectare videtur, quod saepe Patres dicunt, *totum honorem matris ad filium referri*. Tandem, quia hæc dignitas (vt dixi) pertinet ad ordinem unionis hypostaticæ, ergo adoratio, quæ in illa nititur, pertinet ad illam virtutem, quæ unionem hypostaticam veneratur. Sicut enim dulia, quæ resipicit gratiam creatam, complectitur omnia quæ sunt illius ordinis, ita religio, quæ resipicit excellentiam in creatam, & consequenter gratiam unionis, comprehendet omnia, quæ in eodem sunt ordine. Hic dicendi modus vide. **T**ertio satis probabilis.

Responsio
DThom.
Tertio vero dici posset hoc genus adoracionis constitutere propriam virtutem, & habitum distinctum a ceteris, quia fundatur in singulati quadam dignitate propria, & intrinseca creatura. Quod satis esse videtur, vt distinguatur à virtute religionis, vt significare visus est D. Tho. in citato loco ex 2. 2. reuocans hanc adorationem potius ad duliam in communi, quam ad religionem. Quia licet ultimam totus hic honor matris, cedat in honorem filii: proxima tamē & immediata ratio eius diuersa est, & non consideratur vt respectiva, sed vt absolute constituit hanc personam excellentem, & veneracione dignam: cum vero hæc dignitas singularis sit inter omnes creature, mirum non est, quod singularem, ac propriam virtutem requirat. Quapropter hic etiam dicendi modus probabilis censendus est. Quid autem simpliciter verius sit, salijs iudicandum relinquo.

DISPUTATIO XXIII.

In sex Sectiones distributa.

De Beata Virginis intercessione, atque inuocatione.
Ateria huius disputationis reliquis Sæcis communis est. Et quoniam de illa nihil in superioribus diximus, non omnino generalia principia prætermitemus, præfertim cum hæretici, qui

A hanc Virginis intercessionem destinantur, nihil singulariter afferant quod in reliquos Sanctos maiori ratione non conueniat. Curabimus tamen in ea præfertim incumbere, quæ Beata Virginis sunt propria. Quoniam vero inuocatio intercessionem supponit (si enim Beata Virgo pro nobis non intercederet, superuacanea esset eius inuocatio) idcirco prius de illius intercessione, ac deinde de inuocatione disseremus.

SECTIO I.

Vtrum Beata Virgo ante statum beatitudinis fuerit aliquo modo nostræ salutis causa.

Non defuerunt hæretici, qui dicent Beatam Virginem esse præcipuum salutis nostræ causam, vel per modum efficientiæ, vel per modum meriti, & redemptionis. In quem errorem videntur incidisse hæretici, quos refert Epiphanius, hære. 78. & 79. Et eandem Ecclesia Catholica tribuunt huius temporis hæretici. Quoniam Catholici Virginem oramus, vt nostris misereatur, eamque nuncupamus *naturam gratiae, & misericordie, reparatricem sculi, & medicinam genitrix humani*. Addune etiam nos dicere Virginem, non tantum orare Christum, sed etiam ei imperare. Hic tamen error nullum habet fundamentum. Quod vero sit falsa calunnia, quam Nouatores inponunt Catholicis, ex dicendis constabit.

Dicendum ergo est primo Beatam Virginem non fuisse per modum causa efficientis propriam, aut principalem causam nostræ salutis. Hæc conclusio est certissima, & in primis intelligatur de causa prima, veletiam de causa principali, ac per se nostræ salutis, est certa de fide. Quia Beata Virgo, nec Deus **Virgo non** est, vt sit causa prima alicuius effectus, nec virtutem habet iustificandi, aut dandi gratiam, vel gloriam: cum etiam hoc sit proprium solius Dei, iuxta **Psalm. 83. gratiam & gloriam dabit Dominus. Vbi Psalm. 83.** nomine *gratiae*, omne supernaturale donum comprehenditur, iuxta illud Iacobii primo. **Omnedasum Iacobii 1.** opimum, & omne donum perfectum, defensum est de cenden-
tis ap' iure luminum. Quod si hæc conclusio intelligatur de causa efficiente quacunque ratione, vel principali, vel instrumentalis, non est expresse de fide.

Quia neque est expressa in Scriptura, neque tradita, aut definita ab Ecclesia, neque ex principio fidei euidenter colligitur: tamen est certa, ita, vt oppositum asserere, plus sit quam temerarium. Quia est præter omnium Theologorum doctrinam, & sine fundamento. Neque enim Beata Virgo haberet de se hanc efficientiam instrumentariam, neque vila probabili autoritate, velratione dici potest. Deum illam eleuare ad huiusmodi actionem: quin potius solam Christi humanitatem sentit Ecclesia esse instrumentum Deo coniunctum ad efficiendam gratiam: sacramenta vero esse instrumenta ipsius humanitatis. Quod autem Beata Virgo sit etiam instrumentum Christi inauditum est, alias etiam posset dici esse instrumentum ad confundendum (quod est hæreticum) nullo igitur modo est causa efficientia gratiæ, præfertim si ex lege ordinaria, ac regulariter loquamur. Nam si quis dicat per modum miraculi interdum assumptam fuisse, vt instrumentum ad aliquid sanctificationem, verbi gratia, Joannis Baptista, vel alterius, id est quidem incertum: non tamen aliqua censura dignum.

Vnde vterius, si eadem conclusio generalius intelligatur de omnibus beneficiis, non solum supernaturalibus, sed etiā naturalibus, vt sunt salus corporis, bona temporalia, &c. proportione seruata eandem habet veritatem. Quia Beata Virgo, nec causa prima potest esse horum honorum, nec causa secunda principalis, nec ordinarie potest illa efficere, etiam instrumentaliter, nisi per modum miraculi quando

*Quomodo
Virgo salu-
tis nostra
eauia fuerit.*

*Irenej
Ansel.
Fulgen.*

*August.
Innocen.*

Bernard.

German.

Andreas.

Ephrem.

quando Deus ei virtutem præstat. An vero ex Dei dono concessum sit B. Virgini, & possum in eius voluntate, ut hæc bona, vel omnia, vel aliqua possit in hominibus operari miraculose, & instrumentaliter, in hoc nihil inuenio certa fide esse definitum: probabilius tamē existimo hoc esse proprium animæ Christi, cui potentia faciendi miracula per modum habitus, seu permanentis facultatis data est: & ideo non tantum rogando Deum, sed etiam volendo, & imperando creaturis, operatur.

Dico secundo, quamvis Beata Virgo, nec nos redemerit, nec aliquid de condigno nobis meruerit: tamen impetrando, merendo de congruo, & ad Incarnationem Christi suo modo cooperando, ad nostram salutem aliquo modo cooperata est. Prior pars est certa de fide, quia esse mediatorem Dei, ac hominum proprie, ac perfecte solius est Christi, ut in præcedenti tomo, in q. 26. probatum, & expicatum reliquimus. Posterior vero etiam est clara, scilicet quod Beata Virgo tribus modis ad salutem nostram operata fuerit. Primo merendo de congruo Incarnationem. Secundo orando, & petendo, & quamdiu fuit in via, de congruo merendo nobis salutem. Tertio concipiendo Christum nostram salutis authorem. Quæ omnia ex dictis in superioribus satis patent. Et eisdem modis se pessime Sancti Patres Beatæ Virginis attribuunt, quod nostra fuerit salutis causa, quo late supraretuli, disput. 18. sect. 4. agens de excellenti gratia Virginis, & disp. 3. sect. 5. explicando locum illum Gen. 3. *Ipsa conteret caput tuum.* Præter quos videri possunt Irenæus, lib. 3. cap. 33. Anselm. lib. de Laud. Virg. cap. 9. Fulgent. sermo. de Laudib. Mariæ, ex partu Salvatoris, vbi egregie opponit Mariam Eua, ut si hæc fuit humani causus principium, ita illa fuerit nostra reparationis exordium, & causa, Vnde Aug. ser. 17. de Nati. August. peccati tua, auxtrix meriti Maria. Et Innocent. 3. sermo. 2. de Assumpt. *Quod dannatio tua, salutis Maria.* Quæ comparatio prædictum Sanctorum sensum exponit. Eua enim non fuit propria, ac directa causa humani causus, quia in ea non peccauimus, dicitur autem causa nostra ruinæ, quia Adamum ad peccandum induxit: ita igitur B. Virgo non fuit per se causa nostra salutis, nec nos redemit, nec de digno nobis meruit: dicitur ergo causa, quia nobis Christum genuit, & aliquo modo ipsum nobis promeruit, & obtinuit. Quo sensu dicit etiam Bernard. serm. 98. *Perte Virgo sancta, celum repletum est, infernus evanescens est, & ruina celestis iherusalem instauratur.* Et infra, *Maria omnibus facta est, sapientibus, & insipiensibus copiosissima charitate debiticem fecit, omnibus misericordie sinum aperuit, ut de plenitudine eius accipiant vniuersi, captiuus redemptionem, eger curationem, tristis consolationem, peccator veniam, iustitia gratiam, Angelus letitiam, tota Trinitas gloriam, denique filii persona carnis humana substanciam, ut non sit, quæ abscondat a calore eius.* Et Germanus sermone de Zona Domini, sic Virginem alloquitur. Non est villa satias tue defensionis, non est numerus tuorum beneficiorum. Nullus enim est, qui salutis sit, nisi per te Virgo sanctissima: nemo est qui liberetur a malo, nisi per te ò purissima: nemo est cui misereatur gratia, nisi per te ò honestissima. Quæ omnia per Christum, quem ipsa genuit, veritatem habere intelligenda sunt. Quo modo etiam dixit Andreas. Ierosolymit. orat. ad dormit. Virg. Sola preter naturam fuit electa ad naturam renouandam: sola deferuit opifici vniuersitatem. Quod infra explicans sic loquitur ad Virginem, Rex desideravit gloriam tue pulchritudinis & adamavit diuinis tua Virginitatem, & in te habitavit, & inter nos fixit tabernacula, & per te Deo, & Patri nos reconciliavit. Similiter Ephrem. orat. ad Virginem, inquit. Per te reconciliati sumus Christo, Deo meo, Filio tuo: tu captiuorum redemptio, & omnium salus, aue pax, gaudium

A & salus mundi: aue mediatrix gloriofissima, aue vniuersitatem orbis conciliatrix. Deinde Petrus Damianus, Pet. Dam. sermone de Annunciatione, Euocatur celestis ille concubitus, in't Deus consilium, cogit concilium, facit Deus sermonem cum Angelis de restauracione eorum, & de redemptione hominum, ac statim de theatro diuinitatis Mariae nomen euoluit, ac per ipsam, cum ipsa, & in ipsa totum hoc faciendum decernitur, ut sicut sine ipso nihil factum est, ita sine illa nihil restum sit, & multa similia haberet sermonem de Assumptione, vbi post multa concludit: In Virgine virga, & baculo cruce, peccatorum spes, & consolatio hæc est, quemadmodum Prophetæ clara voce declarat, dicens. *Virga tua, & baculus tuus ipsa me confortata sunt.* Et sermone primo de Nativitate Virginis. Hodie, inquit, nata est illa, per quam renascimur omnes, quod cum illa, tum in duabus sequentibus concionibus eleganter Richart. prosequitur. Denique Richard. Victorinus, ca. 26. in Vigil. Cant. Talis, inquit, fuit in virtutibus tantum fuit eius charitas, ut non solum ad eius gentem, sed ad omnes videlicet, extenderetur: sed ad ignotos, & notos, ad omnes denique homines dilata fuerit, pro his indesinenter oravit, pro his sollicita fuit, pro his orando exaudiuta fuit, diente ad eam Angelo Gabriele. Inuenisti gratiam apud Deum, scilicet quem querebas. Omnia salutem desideravit, quæ huius & obirent: imo & salus omnium per ipsam facta est, vnde & mundi salus dicta est.

SECTIO I.

Virum B. Virgo nunc etiam in celo existens ad nostram salutem cooperetur, pro nobis intercedendo.

N On inueni aliquem in particulari negasse Beatae Virginis intercessionem potius, quam aliorum Sanctorum, neque potuit hoc in aliquo mentem cadere, seruos nimur posse rogare pro nobis Deum: non vero matrem. Illi vero haeretici, qui generaliter, & in vniuersum negarunt Santos intercedere pro nobis, idem de Beata Virgine docuerunt. Horum author Vigilantius fuit, vt tefis est Hieronymus, lib. contra illum, quem sequuti sunt Henriciani, vt tradit Bernardus, sermon. 66. in Cantica: & VValdensis, vt refert Antonius, quarta part. titul. 11. capit. septimo. §. secundo. Cathari, vt refert Turrecremata in summa de Ecclesia, libr. 4. part. 2. capit. 35. & Ioannes VVidelicus apud VValdensem VValdensem. Hierony. Bernard. Antoninus. temo terrio, de sacramentalib. capit. 108. Fundamentum horum esse potuit, vel quia iniuste putarunt, quod Beata Virgo intercedat pro nobis, cum Deus sit paratissimus ad benefaciendum nobis: vel secundo, quia putant hoc esse iniurium Christo, quia hoc est ponere aliun mediatorem præter ipsum, ac si eis intercessio non esset sufficiens, vel denique quia existimant sanctos ignorare res nostras, & ideo non posse excitari, vt nobis quicquam postulent.

E Ex quo tertio fundamento videtur ortus secundus error, quem Lutherani sectantur, Beatam Virginem, & alios Sanctos in genere, & in vniuersali intercedere pro nobis, quia in communi cognoscunt indigentiam nostram, labores, pericula, &c. Quæ cognitio sufficit, vt ex charitate moeuantur ad optrandæ: & petenda nobis Ditiina beneficia: at vero in particulari negant Sanctos intercedere, hoc, vel illud beneficium huic, vel illi personæ petendo, quia ignorant, quid vnuquisque desideret, vel quare indecat.

Dicendum vero est primo Beatam Virginem pro nobis in celo orare, ac intercedere. Est de fide ex communi sensu Ecclesie, & traditione. Et probari in primis potest testimonii, & rationibus, quibus probari solet in genere Sanctos orare pro nobis. Nam si alij pro nobis intercedunt, multo magis id præstabat Beata Virgo, quæ & gratia apud Deum, & cha-

& charitate erga homines reliquos omnes supererat. Antecedens vero de Sanctis Angelis constat frequētibus scripturæ locis. Tobiæ duodecimo. Ego obtuli orationem tuam Domino. Daniel. decimo: Princeps regni Persarum restituit mihi. Apocalyp. octauo. Ascendit fumus in censurum de orationibus Sanctorum, de manu Angeli coram Deo. De Sanctis vero hominibus, sunt egregia verba illa Petri. 2. canon. cap. 1. Dabo autem operam frequenter habere vos post obitum meum, ut horum memoriam facias; id est, habere vos in memoriam, vosque uiuare. ut hæc adimpleatis. Apocalyp. etiam capit. 5. Viginti quatuor seniores ceciderunt coram agno habentes singuli phialas aureas plenas odoramentorum, quæ sunt orationes Sanctorum. Et hic est communis sensus Ecclesiæ, & sanctorum Patrum, quorum egregia testimonia coegerunt Alanus toto Dialogo 3. & Bellarminus libro 1. de Sanctorum beatitudine, capit. 18. Hic vero affere possumus propria testimonia de beata Virgine. Augustinus sermoni 35. de Sanctis, postquam de felicitate Virginis multa dixerat, ita ipsam alloquitur. Has ergo tuas felicitates possidens, conuertere ad nostram misericordiam salutem. Inter hac igitur fratres cum voto mentis affectu Beatisimam Virginis nos intercessoribus committamus, ut ipsa nos sedula prece commendare dignetur in celo. Neq; enim dubium, qua meruit pro liberandis proferre premium, posse plus omnibus libertatis impendere suffragium. Et multa familia habet sermone secundo de Annunciatione. Germanus Constantinopolitanus, sermone de Zona Virginis: Quis, inquit, post tuum filium, curam gerit generis humani sicut tu? quis ita nos defendit in nostris afflictionibus? quis in supplicationibus adeo pugnat pro peccatoribus? Tu enim, cum habeas maternam apud tuum filium fiduciam, & potentiam, nos tuis interpellationibus, & intercessoribus et effici familiares, & das salutem, & ab eterno liberas supplicio: omnia tua admirabila sunt, o Deipara, omnia ingentia, & a liorum vires superantia: propterea, & patrocinium tuum maius est, quam intelligentia apprehendi posse. Et inferius concludit: Potens ergo est tuum auxilium, o Deipara, ad salutem, & non indiget aliquo alio ad Deum intercessore. Quo vltimo verbo non excludit Christum, quem nomine Dei merito complectitur, nec aliorum Sanctorum intercessionem excludit: sed solum docet Virginem non vti alijs sanctis, ut intercessoribus ad Deum: sed alios potius ad Virginis intercessionem configere. Similiter Andreas Cretenis, in sermone de Assumptione Virginis, sic illam affatur: Ab in pace, placet Dominum pro communii figmento. Nam, quandiu versaboris in terra, te habuit parua terra portio: ex quo tamen translata es in terra, te vniuersus mundus continet commune propitiatorium. O vita suppelatrix, & vita viuentium, & causa vita. Nec dissimiliter Ephrem in oratione citata, eam vocat, Peccatorum, & auxilio indigentium apud Deum adiutricem. Ex his verbis illa salutat: Aue vallum fidelium, & mundi salus, Aue tranquillum portus, Aue refugium peccatorum, & hospitium, Aue propitiatorium laborantium. Aue animæ meæ spes bona, Aue Christianorum omnium firma salus. Præterea sanctus Bernardus, multis in locis, hanc Beatæ Virginis intercessionem eleganter commendat, & exaggerat, ut videre licet, homilia secunda, in Missis est, ex qua nonnulla verba sequenti sectione referam, & in sermone, Signum magnum. Quod si vere est plena pietatis, & gratiae, plena mansuetudinis, & misericordiae, age gratias ei, qui talem tibi mediatrixem benignissimam miseratione prouidit, in qua nihil posse esse suspectum. Denique omnibus omnia facta est, & quæ supra reculi. Multa familia habet in sermone de Natuitate Mariae, de aqua ductu, & sermo, secundo Dominicæ primæ post Epiphaniam, Si pie à nobis pulsata fueris, non deeris necessitatibus nostris, quoniam misericors es, & mater misericordie. Præterea sanctus Bonaventura in speculo Mariae, sapiens veritatem

A hanc docet, & nonnulla ex Scriptura, & ex sanctis Patribus colligit, præsertim, capitul. 8. quia Dominus, inquit, potentissimus tecum est, ideo & tu es potentissima secum, potentissima ex ipso, potentissima apud ipsum, ita ut vere dicere posse illud Ecclesiast. vigesimo quarto, in Ierusalem portetas mea. Et infra refert Anselmum dicentem: Exaudi pia, adeste propitia, adiuua potestissima, & infra, Quid mirum, inquit, si Maria in filio suo permaneat in aeternum, cum etiam beneficia Mariae in servis suis permaneant in aeternum? Et infra, accommodans illud Ruth secundo: Benedicta es à Domino filia, quæ priorem misericordiam posteriore superasti. Magna, inquit, erga miseros fuit misericordia Mariæ adhuc exultantis in mundo, sed multo maior erga miseros est misericordia eius iam regnantis in Celo. Vnde pro splendore prioris misericordie fuit pulchra ut Luna, pro splendore vero posterioris, misericordia est electa ut Sol Lunam superat magnitudine splendoris, sic priorem Mariæ misericordiam superat magnitudo posteriore. Similia repetit capit. 12. citans Bernardum dicentem: Quis misericordia tua, o benedicta, longitudinem, & latitudinem, & sublimitatem, & profundum queat inuestigare? Et in toto illo libro multa congerit familia, & capit. 5. accommodat Virginis verba illa Psalm. Alysus ab ym inuocat, exponens, id est, mater filium pro nobis, & refert Augustinum de Virgine dicentem: Sicut apud Deum est potentior, ita & pro omnibus Sancta est pro nobis sollicitior. Hinc Gregorius Nicomediens, omnipotenter, vocat Virginem, oratione sua. Et Anselm, de laudibus Virginis, cap. duodecimo, inquit, Te sic Deus exaltauit, ut omnia secum possibilia esse donaueris. Et infra, Tu velis, & nequaquam peri non poteris. Ac denique Petr. Damian. sermone primo de Natuitate Mariae: Feit, inquit, sibi magna, qui potens est, & data est tibi omnis potestas in Celo, & in terra, & nihil tibi impossibile, cui possibile est desperatos in spei beatitudinis reuelare. Quomodo enim illa potestas potentia tua poteris obuiare, quæ de carne tua, carnis suscepit originem? accedit enim ad illum aureum reconciliationis humanae altare, non solum rogans, sed etiam imperans, Domina, non ancilla. Que posteriora verba calumniantur, valdeque reprehendunt hereticici huius temporis, ut refert Canisius libro quinto capite vnde decimo, vbi familia verba refert ex Bonaventura, & propter hanc causam, nobis imponunt, quod rogenus Virginem, ut iubat filium facere, quod petitus. Sed nullus Christianorum hoc modo orat. Quod enim per metaphoram dictum est ad exaggerandam efficaciam intercessoris Virginis, non est proprius usurpandum, sic Ioseph. 10. dicitur. Obediente Deo voci homini. Vnde non sit, nos, cum rogamus Deum, imperare illi.

E Rationes ad hanc veritatem confirmandam col. liguntur ex predictis verbis Sanctorum. Prima, quia Beata Virgo, dum in mortali corpore vixit, orabat pro hominibus: ergo multo magis in patria. Antecedens neque ab hereticis negatur, quia constat ex Scriptura sacra in hac vita fideles, & iustos orare pro aliis, & Luce 2. Beata Virgo rogauit filium, ut indigentibus subueniret. Consequentia vero probatur, quia orare pro hominibus est opus charitatis, misericordie, ac religionis: sed Beata Virgo in statu beatitudinis, nec minore charitate nos prosequitur, nostrique miseretur, nec minus Deum colit, ac reueretur, quam in via, ergo ex hac parte non minus excitatur in patria ad orandum Deum pro nobis, quam in via. Aliunde vero in superioribus ostensum est Beataam Virginem intueri in Verbo, quæ hic geruntur apud nos: ergo hinc etiam posterior erit ad orandum in patria, quam in via: quia in via, neque omnes nostras miseras cognoscet, & quas cognoscet, non semper considerat, sicut hunc eas semper in Verbo contemplatur.

Präterea ex parte Dei nihil est quod huic intercessione magis in patria obsteret, quam in via. Quia quævis sit paratissimus ad benefaciendum nobis: nihilominus vult rogari à nobis tam pro nobis, quam pro aliis, quia ita vult nobis benefacere, vt tamen velit per media, charitati & religioni magis consentanea, nobisque utiora, sua bona nobis clargiri: ergo eadem ratione vult rogari à Virgine pro nobis ad maiorem sui gloriam, & charitatis Virginis ostensionem, & vt secundum ipsum Beata Virgo à nobis honoretur, vt par est, vt statim dicemus. Denique nulla sit in hoc iniuria Christo: sed totum potius in illius gloriam cedit, quia (vt in fine superioris tom. quæst. 16. articul. primo diximus) quamvis filius Christus sit per se mediator præcipius internos, & Deum, nihilominus sancti homines, & Angeli quodam modo sunt mediatores, tamen per ipsum Christum. Nam ad ipsum, & per ipsum intercedunt pro nobis, & ita etiam Beata Virgo in nomine eius petit, cum pro nobis orat, & per ipsum impetrat, quidquid impletur. Quia quidquid omnes homines, & ipsa etiā Virgo à Deo obtinent, per meritam Christi obtinent, vt in eodem priori tomo, quæstione decima nona latissime probatum est. Sic igitur per Virginis intercessionem non obscuratur, sed illustratur potius Christi gloria, quandoquidem tota illa oratio Virginis Christonititur, & non adhibetur eo quod merita & orationes Christi per se sufficiere non possint: sed quia ipse voluit vt conuenienti modo, & ordine nobis applicarentur, ut eadem applicatio in maiorem nostram utilitatem, & suorum sanctorum, ac præsertim Beatae matris sua honorem cederet.

Ex quibus rationibus colligitur Beatam Virginem non solum in generali, sed etiam in particulari pro nobis orare. Quia omnia, quæ adduximus, hoc probant, & si q[uod] obstatet, maxime quod res nostras ignoraret. Atqui certissimum est illas agnoscere (vt in superioribus ostensum est.) Nam licet de modo cognoscendi, & de multitudine rerum cognitarum disputatione sit inter Theologos: tamen quod res nostras aliquo modo cognoscatur, quantum ad statum sua beatitudinis, & ad Ecclesiæ utilitatem necessarium est, nullus catholicus dubitat. Id enim non solum de Beata Virgine, sed etiam de ceteris Sanctis proportione seruata vniuersitas Ecclesia sentit. De qua re in materia de beatitudine disputatur latius in 1. par. qu. 12. & in 1. 2. qu. 3. & 2. 2. q. 83. & videri potest Aug. li. de cura pro mortuis agenda c. 15. & Greg. 12. Moral. ca. 13.

Efficacia
Virginea
intercessio-
nis quanta.

Vltimo colligitur ex dictis, non solum intercedere pro nobis Beatam Virginem, sed etiam eius intercessionem esse omnium efficacissimam, vt omnes Sancti citati docent, & rationes factæ conuincent, Quin potius, si vera sunt quæ de charitate, & gratia Beatae Virginis in superioribus docuimus, existimo à B. Virgine in hac potestate, & efficacia, non solum Sacerdos singulos: sed omnem etiam celestem curiam superari. Itaq[ue] si cogitatione fingamus Beatae Virginem aliquid postulare, totamq[ue] curiam celestem illi resistere (sicut apud Danielem unus Angelus alteri resistebat) potenter est, maiorisque efficacia, & valoris apud Deum Virginis, quam reliquo Sanctorum omnium oratio. Et ita quidem sentiunt S. Patres paulo ante citati, estque dignitati matris maxime consentaneum, & perfectissima gratia, & charitati Beatae Virginis quodammodo debitum. Et id eo Ecclesia & frequenter, & altiori quodammodo orat ad Virginem, quam ad reliquos Sanctos, vt iamiam dicemus.

SECTIO III.

Vtrum B. Virgo sit à nobis adoranda.

Hæretici qui negant Virginem orare pro nobis, consequenter negaturi sunt ipsam esse à nobis

orandum. Quia neque petere ab illa possumus, vt nobis bona clargiatur tanquam eorum author, neque etiam vt à Deo vel Christo ea nobis obtineat, si pro nobis non orat. In quo errore versantur omnes heretici citati Sectione præcedenti, & præterea omnes huius temporis Nouatores, qui generiter dicunt inutile esse interpellare sanctos, quia nos non audiunt: & illicitum, quia est contra gloriam Christi vincii mediatoris nostri: nullus tamen haereticus fuit, qui admittens aliquem Sanctorum posse à nobis orari, hoc specialiter Beatae Virgini degeauerit.

Quapropter dicendum est, Beatam Virginem in uocandam esse, & orandam ab hominibus, Conclusio est de fide ex communi vñ, & consenserunt Ecclesiæ, ac perpetua traditione Sæctorum, quæ colligitur ex omnibus supra adductis. Vbiunque enim dicunt Beatam Virginem orare pro nobis, & vocanda, & oranda, & ipsam orant, & à nobis orandam esse docent. Præterea in canone Missæ, & in liturgiis Iacobii, Basilij, & Chrysostomi, sepe fit inuocatio, & oratio ad sanctissimam Virginem, ex quo evidenter colligitur hanc esse Apostolicam traditionem. Accedunt præterea sancti Patres, Augustinus, sermone 18. de Sanctis. Acceperit itaque quæcumque exiles, quæcumque meritis suis impares gratiarum actiones, & cum suscepisti vota, culpas nostras orando excusa, admitte nostras preces intrasacraum exauditionis, & reporta nobis antidorum reconciliations, &c. & similia habet sermone 35. de Sanctis, & Anselmus, de Laudibus Virg. capite 12. Anselm. Rogamus te Domina, per ipsam gratiam, quare pius & omnipotens Deus exaltavit, & omnia secum possibilia esse donauit, quatenus id apud ipsum impere, nec sis obseruatus difficultis, quia proculdubio ideo virginem filium tuus Dominus noster Iesus Christus erit ad concedendū promptissimus. Optima etiam sunt verba illa Germani Constantiopolitani in sermone de Zona Virginis. Quæsto vt in aduentu filii tui, cum asistemus omnes iudicandi, nō potuisti ut maternam habens fiduciam, & maximam potentiam, validilla manu tua ab aeterno ignenos eripias. Illustris etiam est, quanuus vulgaris, locus ille Bernardi, homil. 2. in Missæ est, Si in fragore venti tentationum, si incurras scupulos tribulationum, respice stellam, voca Mariam. In periculis, in augustis, in rebus dubiis Mariam cogita, Mariam inuoca. Non recedat ab ore, non recedat à corde, & vt impetru eius orationis suffragium, non deferas conuersationis exemplum. Et in sermone. Signum magnum. Quid ad Mariam accedere trepidet humana frigilias? Et infra. Amplectamur vestigia Marie, fratres mei, & deorsum supplicatione beats illius pedibus prouulniamur, teneamus eam nec dimittamus, donec benedicerit nobis. Potest enim, nempe vellus est medium interorem & arcum, mulier inter Solem, & Lunam, Maria inter Christum, & Ecclesiam constituta. Et in sermone de Nat. Mariæ. Ad patrem verebaris accedere, Iesum tibi dedit mediatorem, sed forsitan & in ipso maiestatem reverare diuinam, aduocatum habere vis, & ad ipsum, ad Mariam recurre, &c. que late, & eleganter prosequitur Athanasius in serm. de sanctissima Deipara sub finem, sic inquit. Ad te clamamus, recordare nosfri sanctissima Virgo, & retribue nobis pro exiguis istis eloquis magna dona ex diuinitate tuarum gratiarum, tu que gratia plena es. E Nam ideo his vocibus, vt ex te ipsa defunptis, & natura laudatoriis, præcipue in tuum encomium ritum, si quando hymnus, si quando laus tibi, siue à nobis, siue ab uniuersa Ecclesia offertur. Gregor. Nazian. orat. 8. de laudibus sancti Cypriani, de codem sancto hæc refert. Virginem que Mariam supplex obsecrans, vt periclitanti suppeditas feret, ieiunijs, & chameuna pharmaco se communivit. Et Gregor. Nyssenus similia refert in oratione Greg. Nyss. de Gregorio Thaumaturgo, cui Virginem inuocatam apparuisse significat. Neque est dissimile, quod de se ipso refert Rupertus Abbas, initio Cantico rum. Tandem in concilio Ephesino, frequentes sunt Con. Ephes. homi-

^{5 Synod.} homiliae Cyrilli, & aliorum Patrum, in quibus Beata Virginis auxilium, & opem implorant. Et in 6. Synodo, actione decimocotta, Constantinus Imperator fidei subscribens ait sacerdote se salutem consequi a multorum munerum datore Deo intercessionibus sancte immaculatae Deiparae. Et in 7. Synodo act. 6. tom. 6. cum relatus esset canon. 15. Conciliabulo Constantiopol. ubi anathema fertur in eum, qui Deiparæ intercessiones sincera fide non postulauerit: respondet Epiphanius totius sacrosancta synodi nomine: In his firmata, & stabilita catholica Ecclesia, ab iis, qui alter, quam dogmata, & traditiones eis habent, sentiunt, non vult confirmari. Et Concil. Basiliense, scilicet 43. Inter omnes, inquit, qui caelestem Regem pro nobis interpellant; precipue ad gloriosissimam illam, & omni laude dignissimam Dei genitricem Mariam esse recurrentem, que quanto aliis existit, tanto humilius ad nos respicit, omnes ad se trahere cupiens, pro quibus in utero gestauit Salvatorem. Denique Trident. scilicet 25. generatim definit sanctorum inuocationem. Vnde his addi possunt omnia testimonia, que inuocationi Sanctorum communia sunt, que tanto efficacius conuincunt de Virgine, quanto ipsa excellentior est ipfis.

Praterea adiungi potest ratio similis illi, que sectione precedentie facta est. Quia Beata Virgo orat, & intercedit pro nobis, & hoc modo nos adiuuat, cur ergo non expedier illam orare, vt hoc ipsum beneficium nobis praestet? Inter homines enim non solum rogamus, qui rem optatam praestare potest: sed etiam eum, qui apud eum intercedere potest: quid ergo obstat potest, quin simili modo ad Virginem oremus? Neque enim timendum est, ne nostras orationes non agnoscat, quia (ut probauimus, & vniuersa Ecclesia sentit) res nostras cognoscit, & praecipiue orationes, que maximè ad illius honorem, & statum beatificum, & ad nostram viritatem pertinent. Deinde non obstat Christi honor, quia sicut ipsa Virgo per Christum orat, & sicut nos, cum Deum oramus, per Christum petimus, ita cum oramus Virginem, non aliud petimus, quam vt Christum ipsum pro nobis ore, vel Deum per Christum: & vt nostra indignitatem & infirmitatem supplet, & ita totum redundat in gloriam Christi. Atque eadem ratione totum credit in diuinam gloriam: quia haec oratio ad Virginem predicto modo, & sensu facta non ad cultum latræ, sed ad cultum duliae, vel hyperdulia pertinet.

^{Obiectio:} Dices, Nonne maior esset fiducia, maiorque Dei gloria, si immediate ad Deum accederemus? ^{Responso,} Refudetur, interdum hoc facere, bonum esse, ac expediens: tamen quod aliquando per Virginem accedamus, etiam est illi placitum, & per se conueniens. Primo ob maiorem reuerentiam Diuinæ maiestatis, vt significauit Bernardus locis supra citatis. Secundo, propter matris honorem. Ut enim Deus amicos suos honoret, interdum per eos facit, quod sine illorum intercessione non concedit, sicut legimus fecisse cum Abraham, & Abimelech, Genesis 20. & clarius cum Iob & amicis eius, Iob. 42. Iob autem seruus meus orabit pro vobis, facie eum suscipiam. Tertio, vt dignitas intercessoris supplet inopiam nostram, vnde Virginem interpellare, non est de diuina misericordia diffidere: sed de propria indignitate, & indispositione timere. Vnde Bernardus dicta homilia in Missa est. Si (inquit) criminum immanitatem iudicatus, &c. & eodem sensu dixit in sermone de Natiuitate Mariae: Haec peccatorum scala, hac totaratio spei mee. Et similia mulca habent Petrus Damianus, Andreas Creten. & alii supra citati, & optime Richardus Victorinus, capitulo 23. in Cant.

<sup>Genes. 28.
Iob. 42.</sup> Ex his sequitur, non solum esse à nobis Virginem orandam: sed etiam præ omnibus sanctis. Primo, eius oratio dignior est, & efficacior (ut ostendimus) & ipsa quo nos magis amat, humiliorque est promotor, & solicitior pro nobis. Secundo, quia eius ora-

A tertio vniuersalior est, nam quidquid alij impetrant, aliquo modo per Virginem impetrant, (quia Bernardus dixit) illa est mediatrix ad mediatorem, & veluti collum, per quod influentia capitis ad corpus descendunt, & ideo epistola 174. monet Bernardus, ut quidquid Deo offerre volumus, per Mariam offeramus, vt eodem atque ad largitorem gratia gratia redeat, ^{Bernard.} quo fluxit, & sermone signum magnum. Totum, inquit, nos habere voluit per Mariam. Et Germanus, sermon de Zona, Nemo est, cui donum concedatur, nisi per te. Et Germanus ideo vocavit illam, refugium nostrum, naufragantium portum, & timilibus encomijs, quæ passim in cataractis sanctis reperientur. Et hinc ortum est, vt inter alios sanctos non vnamur vno ut intercessore ad alium, quia omnes sunt eiusdem ordinis: ad Virginem autem tanquam ad Reginam, & Dominam, alij adhibentur intercessores. Quo sensu Angelicam salutationem alij sanctis recitamus, vt nimis eam pro nobis Virginem representent. Rursus, hinc etiam fit interdum, vt nonnullos sanctos ad hanc, vel illa specialia beneficia obtinenda singulares aduocatos habeamus, vt constat ex vsu Ecclesiæ, & indicauit Augustinus epistola 137. Virginem autem ad omnia habemus vniuersalem aduocatam, quia in omnibus est potentior, quam ceteris singularis. Hinc denique ortum est vt Ecclesia sancta, & præstantioribus modis Virginem oret, eam vocando, *pro nobis*, *viam dulcedinem, matrem misericordie, &c.* Et frequentius, ac instantius ad illam, quam ad reliquos sanctos oret. Nullus enim est dies, in quo non illi publicas orationes offerat, vel in horis canonicas, vel in Missæ sacrificio, vel signo publice dato semel, aut bis, aut ter in die, vt vniuersus populus Virginem deprecetur. De qua confuerudine nihil omnino certum reperi potui, quamvis in vita D. Bonaventura referatur, eius authoritate, & diligentia cœpisse introduci consuetudinem præbendi signum in occasu Solis ad Virginem salutandam, quod in superioribus etiam traditum est. Præterea in concionibus etiam publicis orationem ad Virginem præmitit: de qua cōfuerudine legi potest Arboreus 4. Theosophia, cap. 6. & Castro verbo, Oratio, hæresi. 4. Deinde ad eam inuocandum plures dies festos illi habet dicatos, vt supra late explicuimus. Sentit ergo Ecclesia Virginis intercessionem, & orationem præ omnibus aliis fibi esse utilem ac necessariam, est ergo Beata Virgo à nobis præ omnibus oranda. Vt autem Bernardus dixit, ^{Bernard.} ne oratio inefficax sit, post Deum est à nobis amanda, & imitanda.

QVÆSTIO XXXVIII.

*De Baptismo Ioannis in sex articulos divisâ.*De qua re disputant Doctores in 4. dist. 2. & expo-
tores sanctarum Scripturarum Matth. 3.

DEinde considerandum est de Baptismo, quo Christus baptizatus est baptismo Ioannis: primo considerandum est de baptismo Ioannis in communi: secundo, de baptismatione Christi.

Circa primum queruntur sex.
Primo, vtrum conueniens fuerit, quod Ioannes baptizaret.

Secundo, vtrum ille baptinus fuerit à Deo:
Tertio, vtrum contulerit gratiam.

Quarto, vtrum alij præter Christum illo baptismo debuerint baptizari.

Quinto, vtrum baptismus ille cessare debuerit Christo baptizato.

Sexto, vtrum baptizati baptismo Ioannis erant postea baptizandi baptismo Christi.

S A DISPV.